

แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา

นายพนัสนิธิ นาคบวรพร

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนชุมชน ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STRATEGIC PLAN FOR COMMUNITY BASED TOURISM DEVELOPMENT OF
KOH YAO NOI, PHANGNGA PROVINCE

Mr. Navaphan Nakkaban

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Community Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

นวพันธุ์ นาคบรรพ์ :แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย
จังหวัดพังงา. (STRATEGIC PLAN FOR COMMUNITY BASED TOURISM DEVELOPMENT
OF KOH YAO NOI, PHANGNGA PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์
ดร.ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์, 232 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัด
พังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาว
น้อย 2) ระบุปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
ชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และ 3) เสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในลักษณะบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม โดยมีระเบียบ
วิธีการศึกษา ดังนี้ การวิจัยเอกสารจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและการวิจัยภาคสนาม
โดยอาศัยวิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ 1) การสำรวจภาคสนามด้านกายภาพ
2) การสังเกตการณ์ ทั้งแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วม 3) การสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์แบบ
ทั่วไปและแบบเชิงลึก และ 4) การใช้แบบสอบถาม เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเนื่องจากเป็น
การศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเป็นหลัก

ผลการศึกษา พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย สามารถเป็นเครื่องมือใน
การนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยขึ้นกับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การมีระบบการ
บริหารจัดการองค์ชุมชนที่ดีซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดการ
มีส่วนร่วม คือ ความศรัทธาต่อผู้นำ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การมีประสบการณ์การต่อสู้ร่วมกันมา
การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนการสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อให้เกิดการ
เรียนรู้และเกื้อกูลกัน ข้อเสนอแนะในรูปแบบแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะ
ยาวน้อย จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมศักยภาพ สร้างโอกาส และช่วยแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นแบบ
บูรณาการ เพื่อให้ชุมชนเกาะยาวน้อยสามารถรักษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีต่อไปได้
ท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักของบริบทรอบข้าง

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางแผนชุมชน
ปีการศึกษา ๒๕๕๐

ลายมือชื่อนิสิต..... นวพันธุ์ นาคบรรพ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

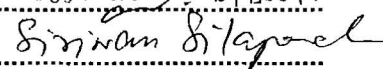
##4774138025 : MAJOR COMMUNITY PLANNING

KEY WORD: STRATEGIC PLAN / COMMUNITY BASED TOURISM / KOH YAO NOI / PHANGNGA NAVAPHAN NAKKABAN: STRATEGIC PLAN FOR COMMUNITY BASED TOURISM DEVELOPMENT OF KOH YAO NOI , PHANGNGA PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. SIRIWAN SIRAPHARANAN, Ph.D , 232 pp.

The objectives of the thesis on the "STRATEGIC PLAN FOR COMMUNITY BASED TOURISM DEDEVELOPMENT OF KOH YAO NOI, PHANGNGA PROVINCE" are : 1) To study the organization and development of the tourism industry by the community of Koh Yao Noi. 2) To identify the factors that will enable, or prevent the community of Koh Yao Noi to use the tourism industry as a sustainable way to develop their community. 3) To propose an overall strategy that the community of Koh Yao Noi can use to develop their tourism industry. Throughout the study, the following literature and field research methods were used to obtain and analyze data as follows: 1) Physical field survey 2) Observational techniques, both active and passive. 3) General and in depth interviews. 4) The use of questionnaires for tourists, as a quantitative research.

The study found that the capability of the local people of Koh Yao Noi to develop their community strength in a sustainable way depends on certain important factors. That is the community with a well organized community structure, which comes from the entire community being involved. This can be achieve became the community thrust in its leader, with a closed relationship, has experiences in developing the community together, share benefits equally and fairly, and the network building of so that those in the community learn to help and assist each other. The strategic plan of tourism to the community of Koh Yao Noi is proposed to increase the efficiency, create opportunities and solve problems so that the community will be able to develop and keep up with the current development trends in the tourism industry.

Department Urban and Regional Planning
 Field of study Community Planning
 Academic year 2007

Student's signature
 Advisor's signature
 Co-advisor's signature.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนที่.....	ฏ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามในการศึกษา.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	3
1.6 ขั้นตอนดำเนินการศึกษา.....	4
1.7 คำจำกัดความสำคัญที่ใช้ในการศึกษา.....	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	8
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการศึกษา	10
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	10
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	13
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรชุมชน.....	15
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
2.3 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง.....	23
2.3.1 แผนระดับชาติ.....	23
2.3.2 แผนระดับกลุ่มจังหวัด.....	24
2.3.3 แผนระดับท้องถิ่น.....	25

2.4 กรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง.....	25
2.4.1 ประเทศญี่ปุ่น.....	25
2.4.1 เกาะบาทลี ประเทศอินโดนีเซีย.....	26
2.4.2 ประเทศศรีลังกา.....	26
2.5 กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการศึกษา.....	31
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	35
3.1 ประเภทของการศึกษาและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
3.1.1 การวิจัยเอกสาร.....	35
3.1.2 การวิจัยภาคสนาม.....	35
3.1.2.1 การสำรวจภาคสนามด้านกายภาพ.....	36
3.1.2.2 การสังเกตการณ์.....	37
3.1.2.3 การสัมภาษณ์.....	39
3.1.2.4 การใช้แบบสอบถาม.....	42
3.2 การประมวลผล การวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล.....	44
3.2.1 การประมวลผล.....	44
3.2.2 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	44
3.3 ระยะเวลาการศึกษาและแผนการดำเนินงาน.....	46
บทที่ 4 สภาพพื้นฐานของเกาะยวน้อย.....	48
4.1 ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน.....	48
4.2 ลักษณะทางกายภาพของเกาะยวน้อย.....	52
4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต.....	52
4.2.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสมุทรศาสตร์.....	52
4.2.3 ขอบเขตของชุมชน.....	52
4.2.4 การคมนาคมขนส่ง.....	56
4.2.5 ลักษณะภูมิประเทศ.....	56
4.2.6 ลักษณะภูมิอากาศ.....	59
4.2.7 ทรัพยากรธรรมชาติ.....	59
4.2.8 การใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	60
4.2.9 ระบบโครงสร้างพื้นฐาน.....	61

4.3	สภาพทางเศรษฐกิจของเกาะยาวน้อย.....	67
4.3.1	โครงสร้างทางเศรษฐกิจและรายได้ประชากร.....	67
4.3.2	ภาคเกษตรกรรม.....	68
4.3.3	ภาคอุตสาหกรรม.....	70
4.3.4	ภาคธุรกิจพาณิชย์และการบริการ.....	70
4.4	สภาพทางสังคม วัฒนธรรม ของเกาะยาวน้อย.....	71
4.4.1	การปกครอง.....	71
4.4.2	ประชากร.....	72
4.4.3	การบริการทางสังคม.....	72
4.4.4	วัฒนธรรมและประเพณี.....	75
4.4.5	ผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	76
4.5	ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันของเกาะยาวน้อย.....	78
4.6	สรุปท้ายบท.....	86
บทที่ 5	พัฒนาการและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย.....	87
5.1	พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย.....	87
5.2	รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย.....	96
5.2.1	การจัดการ.....	97
5.2.2	การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย.....	104
5.2.3	การกระจายผลประโยชน์.....	120
5.2.4	การติดตามและประเมินผล.....	125
5.3	สรุปท้ายบท.....	127
บทที่ 6	ผลการวิเคราะห์.....	128
6.1	การวิเคราะห์ศักยภาพ.....	128
6.1.1	ด้านการจัดการองค์กรชุมชน.....	128
6.1.2	ด้านการจัดการทรัพยากร.....	135
6.2	การวิเคราะห์ข้อจำกัดและปัญหา.....	137
6.2.1	ด้านการจัดการองค์กรชุมชน.....	137
6.2.2	ด้านการจัดการทรัพยากร.....	148

6.3 การวิเคราะห์แนวโน้ม.....	152
6.3.1 โอกาสในการพัฒนา.....	152
6.3.2 อุปสรรคหรือความเสี่ยงในการพัฒนา.....	155
6.4 สรุปท้ายบท.....	161
บทที่ 7 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	163
7.1 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา.....	163
7.2 ข้อเสนอแนะ.....	168
7.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์.....	168
7.2.2 การกำหนดพันธกิจ.....	168
7.2.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนา.....	169
7.2.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนา.....	170
7.2.5 ข้อเสนอแนะแผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์.....	171
7.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาเชิงพื้นที่.....	186
7.4 ข้อเสนอแนะในการนำแผนฯ สู่การปฏิบัติ.....	189
รายการอ้างอิง.....	193
ภาคผนวก.....	197
ภาคผนวก 1 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว ของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย.....	198
ภาคผนวก 2 ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ.....	205
ภาคผนวก 3 ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย.....	208
ภาคผนวก 4 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม.....	211
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	217

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	แสดงกิจกรรมในการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย..... 38
ตารางที่ 3.2	แสดงการสรุปวิธีการและช่วงเวลาในการวิจัยภาคสนาม..... 44
ตารางที่ 3.3	แสดงระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน..... 47
ตารางที่ 4.1	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันในเขตผังเมืองรวมชุมชนเกาะยาว..... 60
ตารางที่ 4.2	แสดงสถานประกอบการเชิงธุรกิจพาณิชย์และบริการในเขตเทศบาล เกาะยาวน้อย..... 71
ตารางที่ 4.3	แสดงพื้นที่การปกครองของแต่ละหมู่บ้านของตำบลเกาะยาวน้อย..... 74
ตารางที่ 4.4	แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม..... 80
ตารางที่ 5.1	แสดงการสรุปพัฒนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย..... 96
ตารางที่ 5.2	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม CBT ในปัจจุบัน..... 106
ตารางที่ 5.3	แสดงรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีของสมาชิกกลุ่ม CBT..... 124
ตารางที่ 6.1	แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 160
ตารางที่ 7.1	แสดงการสรุปข้อเสนอแนะแผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์..... 182

สารบัญแนบที่

		หน้า
แผนที่ 1.1	แสดงตำแหน่งของเกาะยาวน้อยท่ามกลางการพัฒนาแบบกระแสหลักของ บริบทรอบข้าง.....	9
แผนที่ 4.1	แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของเกาะยาวน้อย.....	53
แผนที่ 4.2	แสดงขอบเขตการปกครองของเกาะยาวน้อย.....	54
แผนที่ 4.3	แสดงขอบเขตชุมชนของเกาะยาวน้อย.....	55
แผนที่ 4.4	แสดงการคมนาคมขนส่งของเกาะยาวน้อย.....	57
แผนที่ 4.5	แสดงลักษณะภูมิประเทศของเกาะยาวน้อย.....	58
แผนที่ 4.6	แสดงทรัพยากรธรรมชาติของเกาะยาวน้อย.....	63
แผนที่ 4.7	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกาะยาวน้อยในปี พ.ศ.2549.....	64
แผนที่ 4.8	แสดงการคมนาคมภายในเกาะยาวน้อย.....	65
แผนที่ 4.9	แสดงโครงสร้างพื้นฐานของเกาะยาวน้อย.....	66
แผนที่ 4.10	แสดงบริการทางสังคมของเกาะยาวน้อย.....	74
แผนที่ 4.11	แสดงแหล่งท่องเที่ยวของเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง.....	84
แผนที่ 4.12	แสดงตำแหน่งที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในเกาะยาวน้อย.....	85
แผนที่ 6.1	แสดงโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง.....	162
แผนที่ 7.1	แสดงที่ตั้งในข้อเสนอแนะโครงการด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	184
แผนที่ 7.2	แสดงที่ตั้งในข้อเสนอแนะโครงการยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ....	185
แผนที่ 7.3	แสดงผังข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินบนเกาะยาวน้อยและพื้นที่โดยรอบ...	188

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 แสดงลำดับขั้นตอนในการศึกษา.....	6
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กับมุมมองในมิติด้านต่างๆ	13
แผนภูมิที่ 2.2 แสดงระดับของการมีส่วนร่วม	14
แผนภูมิที่ 2.3 แสดงเป้าหมายสำคัญของการสร้างเครือข่าย CBT	18
แผนภูมิที่ 2.4 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา.....	33
แผนภูมิที่ 5.1 แสดงโครงสร้างการทำงานของกลุ่ม CBT เกษะยาวน้อย.....	98
แผนภูมิที่ 5.2 แสดงกลุ่มเครือข่ายระดับชุมชนของกลุ่ม CBT เกษะยาวน้อย.....	109
แผนภูมิที่ 5.3 แสดงกลุ่มเครือข่ายระดับตำบล.....	111
แผนภูมิที่ 5.4 แสดงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้.....	112
แผนภูมิที่ 5.5 แสดงภาคีที่เกี่ยวข้องกับโครงการ CBT เกษะยาวน้อย.....	119
แผนภูมิที่ 5.6 แสดงระบบการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยชุมชนเกษะยาวน้อย.....	122
แผนภูมิที่ 5.7 แสดงการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับสมาชิก ในเครือข่าย CBT และชุมชนท้องถิ่น.....	123
แผนภูมิที่ 5.8 แสดงความคิดเห็นของชาวชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนา CBT ต่อระบบเศรษฐกิจ ของชุมชนท้องถิ่น.....	125
แผนภูมิที่ 6.1 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ตั้งแต่ปี 2545-2549.....	138
แผนภูมิที่ 6.2 แสดงปฏิทินการใช้เวลาในการทำงานของชาวเกษะยาวน้อยในรอบ 1 ปี.....	140
แผนภูมิที่ 7.1 แสดงบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการนำแผนฯ สู่การปฏิบัติ.....	191

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	แสดงตัวอย่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศญี่ปุ่น เกาะบาหลี่ และคีรีกีซสถาน.....	31
ภาพที่ 3.1	แสดงการปรึกษาหารือกับชุมชนในการเสนอแนะแผนยุทธศาสตร์.....	46
ภาพที่ 4.1	แสดงพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะยาวน้อย.....	51
ภาพที่ 4.2	แสดงระบบโครงสร้างพื้นฐานบนเกาะยาวน้อย.....	62
ภาพที่ 4.3	แสดงพืชเศรษฐกิจของเกาะยาวน้อย.....	69
ภาพที่ 4.4	แสดงการประกอบอาชีพประมงของชาวเกาะยาวน้อย.....	70
ภาพที่ 4.5	แสดงสถานที่ราชการและสถาบันศาสนาในเกาะยาวน้อย.....	73
ภาพที่ 4.6	แสดงวัฒนธรรมและประเพณีของชาวเกาะยาวน้อย.....	76
ภาพที่ 4.7	แสดงผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเกาะยาวน้อย.....	78
ภาพที่ 4.8	แสดงแหล่งท่องเที่ยวในเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง.....	79
ภาพที่ 5.1	แสดงการทำกรประมงที่ผิดกฎหมายในอ่าวพังงา.....	89
ภาพที่ 5.2	แสดงรางวัลที่ชมรมฯ ได้รับในระดับประเทศและนานาชาติ.....	94
ภาพที่ 5.3	แสดงการจัดบ้านพักโฮมสเตย์และอาหารของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย.....	102
ภาพที่ 5.4	แสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย.....	103
ภาพที่ 5.5	แสดงการประชุมของกลุ่ม CBT และการประชุมภายในกลุ่มเครือข่าย.....	108
ภาพที่ 5.6	แสดงรูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่ปรึกษา.....	111
ภาพที่ 5.7	ภาพพระราชทานการเสด็จเยือนเกาะยาวน้อยของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ.....	118
ภาพที่ 5.8	แสดงกิจกรรมการช่วยเหลือชุมชนของกลุ่ม CBT ในด้านสิ่งแวดล้อม.....	122
ภาพที่ 5.9	แสดงการสร้างและขยายเครือข่ายของกลุ่ม CBT ทั้งภายในและภายนอก.....	127
ภาพที่ 6.1	แสดงเครื่องมือในการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมของชาวเกาะยาวน้อย.....	133
ภาพที่ 6.2	แสดงตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชาวเกาะยาวน้อย.....	134
ภาพที่ 6.3	แสดงบรรยากาศของสภากาแฟบนเกาะยาวน้อย.....	135
ภาพที่ 6.4	แสดงทรัพยากรธรรมชาติบนเกาะยาวน้อย.....	136
ภาพที่ 6.5	แสดงการช่วยเหลือของกลุ่ม CBT ต่องานด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน.....	137
ภาพที่ 6.6	แสดงการซื้อขายที่ดินบนเกาะยาวน้อย.....	142
ภาพที่ 6.7	แสดงการทำลายทรัพยากรป่าไม้บนเกาะยาวน้อย.....	149
ภาพที่ 6.8	แสดงโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณท่าเรือสะพานยาว.....	150

ภาพที่ 6.9	แสดงปัญหาทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนเกาะยวน้อย.....	151
ภาพที่ 6.10	แสดงชุมชนที่มีการจัดการในรูปแบบโฮมสเตย์.....	157
ภาพที่ 6.11	แสดงตัวอย่างผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลัก ในเกาะยวน้อยและบริบทรอบข้างในปัจจุบัน.....	160
ภาพที่ 7.1	แสดงตัวอย่างงานเทศกาลลานตาแล้นตาของเกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	176
ภาพที่ 7.2	แสดงความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งตะวันตกของเกาะยวน้อย.....	177
ภาพที่ 7.3	แสดงตัวอย่างของชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	178
ภาพที่ 7.4	แสดงตัวอย่างของจังหวัดไออิตะ ประเทศญี่ปุ่นในการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด....	180
ภาพที่ 7.5	แสดงตัวอย่างการจัดการท่องเที่ยวและศูนย์ข้อมูลชุมชน ในประเทศคีรีกีชสถาน.....	181

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) ถูกนำเสนอขึ้นมาให้เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการที่จะพัฒนาชุมชนในชนบท ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ มีขนาดเล็ก มีการเจริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไปควบคู่กับการมีส่วนร่วมมากขึ้นของชุมชนในชนบทต่อกระบวนการพัฒนา ซึ่งพื้นฐานของแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism หรือ CBT) เป็นการพยายามกระจายผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจต่อสังคมส่วนรวมให้กับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพราะการท่องเที่ยวแบบกระแสหลักได้สร้างรายได้จำนวนมากให้แก่ประเทศ ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่กับกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวเพียงไม่กี่กลุ่ม ซึ่งไม่สามารถจัดความยากจนของคนส่วนใหญ่ได้อย่างทั่วถึง เพราะการกระจายรายได้ไม่เข้าถึงประชาชนในชนบท จึงเห็นควรที่ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรจะเข้ามาดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน (สินธุ์ สโรบล, 2546:71-72) ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยเช่นกัน ในประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ ความท้าทายในการนำ CBT ไปใช้นั้นยังคงเป็นประเด็นที่จะต้องหาวิธีการให้ชุมชนนั้นสามารถที่จะรักษาระดับของ CBT และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อกระบวนการพัฒนา รวมทั้งการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันในระยะยาวไว้ได้ (Niramon Piadaeng, 2006:211) จึงจะเกิดเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วิทยานิพนธ์นี้ได้ยกตัวอย่างชุมชนเกาะยาวน้อย ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิมบนเกาะที่มีพื้นฐานจากการประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กแห่งหนึ่งในจังหวัดพังงาเป็นกรณีศึกษา เกาะยาวน้อยมีจุดเด่นทั้งในด้านของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นชุมชนที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ CBT ดังนั้นชุมชนเกาะยาวน้อยจึงเป็นพื้นที่นำร่องแห่งแรกที่โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (Responsible Ecological Social Tour Project หรือ REST) ผู้บุกเบิกงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย ได้เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่ขนาดเล็ก (small-scale) โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน (www.rest.or.th) ถึงแม้ว่าเกาะยาวน้อยจะเป็นเกาะที่อยู่ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกอย่างจังหวัดภูเก็ตหรือจังหวัดกระบี่ก็ตาม แต่โครงการ CBT ที่เกาะยาวน้อยก็ยังคงรูปแบบที่มีขนาดเล็กและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนค่อนข้างมาก จนกระทั่งประสบ

ความสำเร็จในระดับนานาชาติจากรางวัล World Legacy Award 2002 ของนิตยสาร National Geographic Traveler ชุมชนเกาะยวน้อยจึงเป็นหนึ่งในตัวอย่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย (Best of CBT in Thailand) และเป็นแหล่งศึกษาดูงานของชุมชนอื่นๆ เช่น ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เข้ามาศึกษาดูงานและนำไปปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ

ท่ามกลางความสำเร็จในสายตาสาธารณชน แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันชุมชนเกาะยวน้อยเองกลับต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ทั้งจากกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลัก (mass tourism) ที่เข้ามาครอบงำพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นเกาะภูเก็ต เกาะพีพี รวมทั้งเกาะลันตาใหญ่ โดยชุมชนเกาะยวน้อยได้รับผลกระทบจากการแทรกแซงของระบบนายทุนที่เข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งวิธีการพัฒนาที่ขาดการควบคุมนี้ จะส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในระยะยาว เพราะกลุ่มนายทุนพยายามดึงดูดเด่นและเอกลักษณ์ของเกาะยวน้อยมาเป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่การกระจายรายได้และผลประโยชน์ต่างๆ ไม่ได้คืนกลับสู่ชุมชนเท่าที่ควร ตลอดจนทั้งปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ทำให้การพัฒนาเป็นไปในลักษณะต่างองค์กรต่างทำ ขาดเอกภาพ และพลังการแก้ไขปัญหา ผลของความขัดแย้งทำให้งานพัฒนาไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ขาดความร่วมมือ และขาดคนที่ประสานงานที่เป็นยอมรับของทุกฝ่าย ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมในปัจจุบันของชุมชนเริ่มลดลงกว่าในอดีต จากสถานการณ์ในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อยที่ผ่านประสบการณ์มายาวนาน จนสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ ได้นั้น ต้องประสบกับสภาวะการณ์ที่ซับซ้อน จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของกลุ่ม CBT เกาะยวน้อยที่จะต้องตั้งรับกับสถานการณ์ต่างๆ เพื่อที่จะสามารถรักษาเอกลักษณ์ และระดับของการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบ CBT ไว้ เพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะยวน้อยเริ่มต้นมาจากการพัฒนาในรูปแบบของ CBT และเป็นวิธีการที่จะทำให้ชุมชนเกาะยวน้อยสามารถคงความอยู่รอดอย่างยั่งยืน

การเสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา เป็นวิธีการหนึ่งที่มุ่งเน้นในการพัฒนาและป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวของชุมชนในระยะยาว โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาในฐานะเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักที่อยู่เบื้องหลังการจัดการและการวางแผนด้านการท่องเที่ยว โดยร่วมกับหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อให้แผนยุทธศาสตร์ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันในลักษณะเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับภาคชุมชนเป็นหลัก ก่อเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม ตลอดจนทั้งสามารถตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่นที่มีความต้องการแผนพัฒนาในลักษณะดังกล่าวได้

1.2 คำถามในการศึกษา

- 1) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จะสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างไร
- 2) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จะสามารถจัดการในระดับชุมชนต่อไปได้หรือไม่ท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักของบริบทรอบข้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) ศึกษาพัฒนาการและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย
- 2) ระบุปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
- 3) เสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ในลักษณะบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาพื้นที่ในเขตชุมชนเกาะยาวน้อยและพื้นที่เกี่ยวเนื่องนอกเขตชุมชน เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวของเกาะยาวน้อยกระจายอยู่ทั่วทั้งเกาะ

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาครอบคลุมในเรื่องสภาพพื้นฐานของเกาะยาวน้อย ทั้งประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสถานการณ์การท่องเที่ยวของเกาะยาวน้อยในปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงพัฒนาการ รูปแบบการจัดการ ศักยภาพ ข้อจำกัด ปัญหา และแนวโน้มที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเกาะยาวน้อยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในรูปแบบแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

การศึกษาคั้งนี้แบ่งรายละเอียดของเนื้อหาเป็น 7 บท ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้ บทที่ 1 บทนำและกระบวนการศึกษา บทที่ 2 ภาคทฤษฎี ผลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการศึกษา บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา บทที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่จากการวิจัยเอกสารและการสำรวจภาคสนาม บทที่ 5 การนำเสนอผลจากการศึกษาทั้งการวิจัยสนามและการวิจัยเอกสาร บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการวิจัยสนาม และบทที่ 7 บทสรุปและอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อตอบประเด็นคำถามสำคัญในการศึกษาและทดสอบสมมติฐาน ตลอดจนทั้งข้อเสนอแนะในรูปแบบแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในลักษณะแบบองค์รวม

1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา

- 1) ข้อจำกัดของการศึกษาด้านพื้นที่ การศึกษาคั้งนี้ให้ความสำคัญกับการวิจัยภาคสนาม (field research) ในพื้นที่บนเกาะยาวน้อยเพียงแห่งเดียวเท่านั้น เนื่องจากความ

จำกัดในด้านงบประมาณ ระยะเวลาในการศึกษา ความสะดวกในการเข้าถึง แต่จะมีการกล่าวถึงพื้นที่ตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ไปสำรวจภาคสนามเองในบางพื้นที่ และจากการวิจัยเอกสารในส่วนของทฤษฎี เพื่อยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย

2) ข้อจำกัดของการศึกษาด้านเนื้อหา การศึกษาค้นคว้าให้ความสำคัญกับการศึกษาเน้นเนื้อหาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นหลัก โดยเน้นการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชน คือ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย เนื่องจากเป็นกลุ่มองค์กรชุมชน ที่เป็นผู้บุกเบิกงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน อย่างไรก็ตามจะต้องมีการศึกษาบริบทโดยรอบชุมชนในภาคส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาในครั้งนี้ประกอบกันให้เห็นเป็นภาพรวม เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหา เช่น หน่วยงานราชการ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรชุมชนอื่นๆ เป็นต้น

3) ข้อจำกัดของการศึกษาด้านระเบียบวิธีวิจัย การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงผสมระหว่างการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) และข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) แต่เน้นการศึกษาค้นคว้าในเชิงคุณภาพ เนื่องจากกระบวนการที่จะได้มาซึ่งคำตอบของงานวิจัย เน้นไปในด้านการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นสำคัญ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณจะมาช่วยเสริมข้อมูลเชิงคุณภาพเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเท่านั้น รวมทั้งข้อจำกัดในเรื่องการเดินทาง เพราะพื้นที่ศึกษามีสภาพเป็นเกาะการเดินทางต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและลักษณะภูมิอากาศ จึงไม่สามารถที่จะเก็บข้อมูลในช่วงฤดูมรสุม แต่การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถเก็บข้อมูลได้เป็นช่วงๆ ตามความสะดวกไม่ต้องจำกัดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลเป็นช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว (high season) หรือช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (low season) และการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (delphi interview) สามารถเก็บข้อมูลนอกพื้นที่ศึกษาได้

1.6 ขั้นตอนดำเนินการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาเอกสาร

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลของพื้นที่และประชากรเป้าหมาย รวมทั้งแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัยจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงงานวิจัยเก่าๆ ของพื้นที่ศึกษาที่ผ่านมา นโยบายและแผนพัฒนาในระดับต่างๆ และกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นตอนนี้เป็นการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 4 ลักษณะ คือ

(1) การสำรวจ เป็นการสำรวจสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ทั้งสภาพทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่เชื่อมโยง

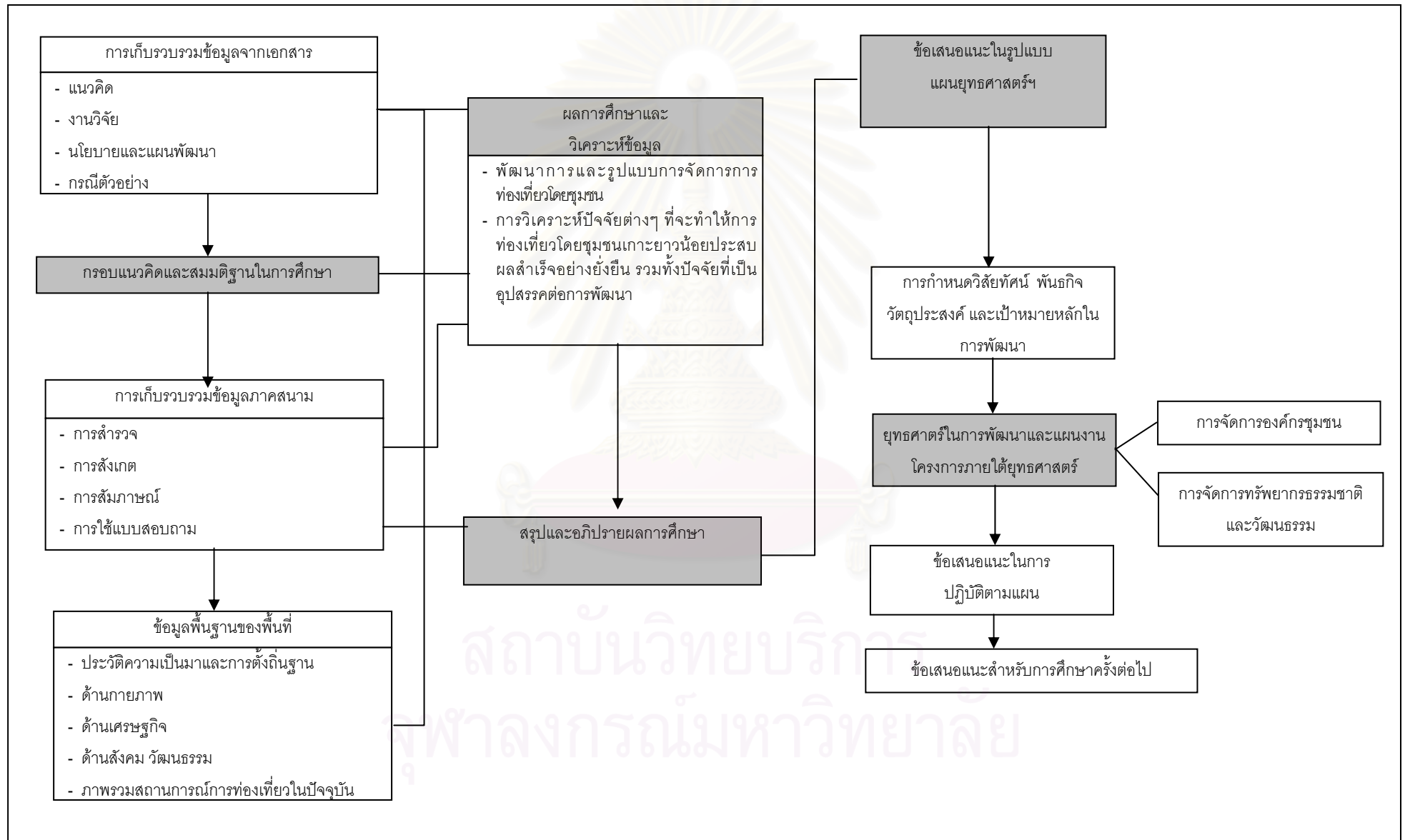
(2) การสังเกต เป็นการเดินทางเข้าไปทั้งในรูปแบบของนิสิต นักศึกษา มาทำการวิจัยในพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ภาพรวมของชุมชน และเข้าไปในฐานะนักท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อสังเกตการณ์เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นการสร้างความคุ้นเคยกับชาวชุมชนและเข้าไปในฐานะญาติและลูกหลานของชาวชุมชน เพื่อสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการทำงานขององค์กรชุมชน

(3) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ทั้งแบบไม่เป็นทางการ (non-structural interview) เป็นการพูดคุยสนทนากับชาวบ้านทั่วไปในสาขาอาชีพต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เปิดกว้างซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเสริมและเป็นประโยชน์ในการวิจัยยิ่งขึ้น และการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) ในกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น แกนนำชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยวน้อย สมาชิกชมรมที่ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์ ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชน เป็นต้น และการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Delphi interview) เช่น แกนนำโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (Responsible Ecological Social Tour Project) เป็นต้น

(4) การใช้แบบสอบถาม เป็นการใช้แบบสอบถามเฉพาะนักท่องเที่ยว เนื่องจากในกระบวนการศึกษาต้องการข้อมูลเชิงปริมาณเฉพาะนักท่องเที่ยว โดยเป็นนักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวบนเกาะยวน้อย ทั้งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว หรือช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และไม่จำเป็นต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มาพักบ้านพักโฮมสเตย์ของชมรมเท่านั้น เพื่อให้ได้เห็นภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวของเกาะยวน้อยในปัจจุบัน และแนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชนได้

การวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยการนำข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (documentary research) ในภาคทฤษฎีมาเป็นหลักการ และแนวคิดประกอบการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาจากการวิจัยภาคสนาม (field research) โดยเชื่อมโยงเนื้อหาทั้งหมดเข้าด้วยกันด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) หลังจากนั้นจะเป็นการสรุปและอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อตอบประเด็นคำถามสำคัญในการศึกษา และทดสอบสมมติฐาน และเสนอแนะ “แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา” โดยการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม (holistic approach) ทั้งทางด้านการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรชุมชนและการจัดการทรัพยากร โดยการนำเสนอวิทยานิพนธ์ในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยมีลำดับขั้นตอนในการศึกษาดังแผนภูมิที่

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงลำดับขั้นตอนในการศึกษา

1.7 คำจำกัดความสำคัญที่ใช้ในการศึกษา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community-based tourism : CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ,2540) โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ก่อกำเนิดขึ้นในประเทศไทย ในช่วง พ.ศ.2535-2540 ที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเป็นกระแสใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย ในขณะที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตคู่ขนานไปด้วยกันกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการทำงานในระดับพื้นที่ของโครงการ REST (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา,2550:19)

การมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation) หมายถึง การที่ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมทำตั้งแต่เริ่มต้น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดทิศทาง และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน (นภาพรรณ ทังบุญ,2546:14)

องค์กรชุมชน (community organization) หมายถึง องค์กรที่สมาชิกเป็นคนในชุมชนเดียวกันมารวมตัวกันดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ของกลุ่มองค์กรและสมาชิก โดยมีคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนสมาชิก เป็นผู้กำกับดูแลการทำงาน มีการเรียนรู้ การจัดการ การแก้ไขปัญหา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน (อุษณีย์ พันธุ์จันทร์อุไร,2541:15)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) หมายถึง การตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่มีผลกระทบในทางลบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต (WTTC,1991)

การวางแผนยุทธศาสตร์ (strategic planning) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจเพื่อดำเนินงานของหน่วยงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ แม้จะต้องเสี่ยงกับสภาวะแวดล้อมที่ไม่แน่นอนหรือไม่สามารถคาดคะเนได้ โดยเป็นการตัดสินใจเพื่อดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงานหรือองค์กรในอนาคต (ประชุม รอดประเสริฐ,2543:164)

โฮมสเตย์ (homestay) หมายถึง ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือการจัดที่พักในท้องถิ่น ให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างแรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกัน เจ้าของบ้านพักจะมีรายได้จากการบริการอาหารและนำเที่ยวเป็นค่าตอบแทน (สาทิศ สุขวงศ์,2543:6) โดยชุมชนเกาะยาวน้อยมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ มีความแตกต่างกับ CBT คือ เน้นบ้านเป็น

ศูนย์กลาง แต่ CBT ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารจัดการที่ชัดเจนในรูปองค์กรชุมชน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550:21)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1) สามารถเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนเกาะยาวน้อย และเป็นกรณีศึกษาให้กับชุมชนอื่นๆ ในเรื่องของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

2) สามารถเป็นทางเลือกต่อหน่วยงานหรือผู้ที่รับผิดชอบ เพื่อนำแผนไปปฏิบัติได้จริงโดยทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในวิทยานิพนธ์นี้จะใช้คำว่า CBT แทนคำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community-based tourism) และใช้คำว่า กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย แทน “ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย จ.พังงา” ตลอดทั้งเล่ม

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา” ได้รวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบายและแผนพัฒนาต่างๆ ตลอดจนกรณีตัวอย่างการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการอธิบาย และสร้างกรอบแนวคิดและสมมติฐานในการศึกษา เพื่อเป็นกรอบการวิจัยในด้านเนื้อหาสาระและเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการสร้างกรอบแนวคิด ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรชุมชน

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) มีพัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมีชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ซึ่งเป็นความพยายามของชุมชนเองที่จะสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Identity) ให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชนที่ถูกท่องเที่ยว (พจนานุกรมศัพท์, 2546)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ความความสนใจในพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก (small-scale) ผลประโยชน์ กิจกรรมของท้องถิ่น การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การอนุรักษ์ และความรับผิดชอบในการรักษาพื้นที่นั้นๆ ไว้ (Community-based Tourism Guidebook, 2006:6) และเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม การสนับสนุน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น การกระจายผลประโยชน์ นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของจำนวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นการกระตุ้นถึงความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ นำไปสู่การเคลื่อนไหวในการรวมกลุ่มทางสังคม โดยมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้มาเยือน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อผลิตผลทางวัฒนธรรม (The Mountain Institute, 2000 :5-6)

Fennell (1999) ได้อธิบายถึง คุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมียุทธศาสตร์ดังนี้

- 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมาอย่างสมาชิกในชุมชน ในฐานะการเปิดให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ อันจัดเป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน

2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ประโยชน์ที่ได้รับทางด้านกายภาพ จากการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวมาพัฒนาสาธารณูปโภคของชุมชน ด้านเศรษฐกิจสังคม จากการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวมาพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการยกระดับความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน "เพื่อสมาชิกในชุมชน" แต่ไม่ใช่ "เพื่อนักท่องเที่ยว" เป็นต้น

3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน อันเนื่องมาจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับดึงสำนึกร่วมของคนในชุมชนออกไปด้วยการกลืนสมาชิกในชุมชนให้อยู่กับความทันสมัยดังกล่าว

4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว

5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ทั้งในระดับนานาชาติ นานาภูมิภาค ที่ล้วนอยู่ภายใต้ขนานวัฒนธรรม และไม่มองว่าใคร "เจริญกว่า" และใคร "ด้อยกว่า"

ส่วนของคําสอบสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พจนานุกรม, 2546:15) จะต้องประกอบด้วย

1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หมายถึง ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ชุมชนเกาะยาวน้อย ที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านการเตรียมความพร้อมของพื้นที่ เป็นต้น

2) องค์กรชุมชน หมายถึง ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลาย มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เช่น ชุมชนเกาะยาวน้อย หรือ ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ชาวชุมชนมีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น ในลักษณะของชมรมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อเป็นองค์กรกลางในการทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนในด้านการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เป็นต้น

3) การจัดการ หมายถึง กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อ

ผลประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เช่น ชุมชนเกาะยาวน้อย หรือ ชุมชนคีรีวง ที่มีระบบการจัดการที่เป็นระบบ มีการวางกติกาที่ชัดเจน มีการกระจายผลประโยชน์ และมีการจัดตั้งกองทุนของชุมชนด้วยเงินบริจาคของนักท่องเที่ยวเพื่อการจัดการด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นต้น

4) การเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านและผู้มาเยือน การสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวชุมชนและผู้มาเยือน เช่น ชุมชนเกาะยาวน้อย ชุมชนคีรีวง หรือ ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้สื่อความหมาย เพื่อสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยวต่อชุมชนดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติของชุมชนคีรีวง ที่มีชาวชุมชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์และเป็นลูกหาบในการอธิบายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจลักษณะ และประโยชน์ของการจัดกิจกรรม หรือการจัดค่ายอบรมเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนอัมพวา เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งให้กับเยาวชน ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต เป็นต้น

โดยเป้าหมายสำคัญสูงสุดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน โดยมีวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อน เรื่องจิตวิญญาณของชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์กันภายในชุมชน และการสัมพันธ์กับภายนอกนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ มิติ โดยผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ประกอบด้วย

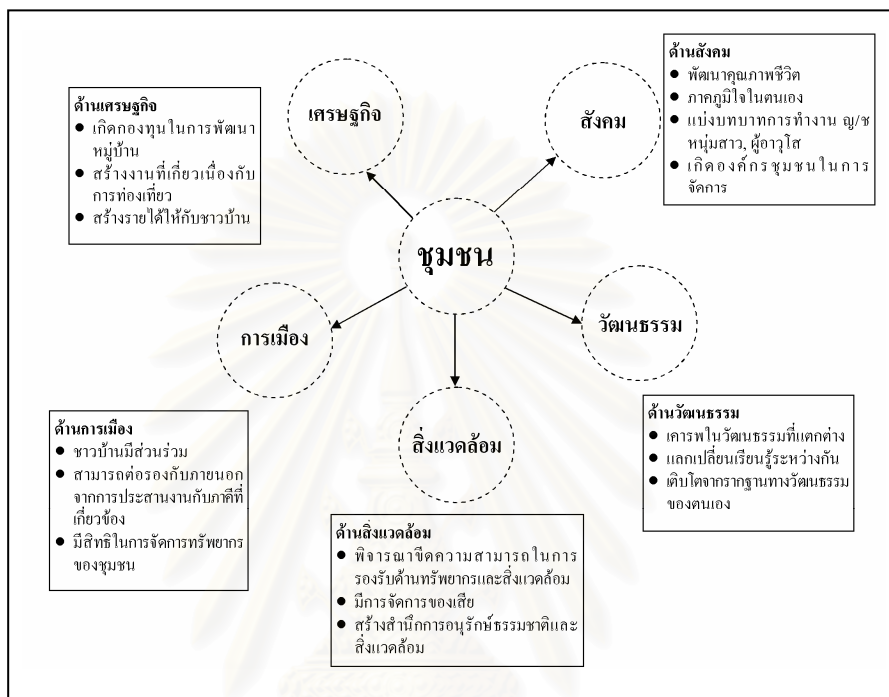
1) ผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจชุมชน คือ การเกิดกองทุนพัฒนาชุมชน เกิดการสร้างงานในชุมชน และสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน

2) ผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านสังคม คือ ชุมชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในตนเอง เกิดการแบ่งบทบาทการทำงานระหว่างชาย/หญิง และเกิดองค์กรชาวบ้านในการจัดการ

3) ผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านวัฒนธรรม คือ เกิดการเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง สร้างการแลกเปลี่ยน-เรียนรู้ระหว่างกันทั้งชาวบ้านและผู้มาเยือน และเป็นการพัฒนาที่เติบโตมาจากรากฐานของตนเอง

4) ผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านสิ่งแวดล้อม คือ เกิดการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับ มีระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และมีการสร้างสำนึกในการอนุรักษ์

5) ผลประโยชน์ที่ได้รับทางการเมือง คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว สามารถต่อรองผลประโยชน์กับภายนอกได้ และชุมชนมีสิทธิในการจัดการการท่องเที่ยว ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับมุมมองในมิติด้านต่างๆ

(ที่มา: พจนานุกรม, 2546:20-22)

จากการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งพัฒนา “คนในชุมชนท้องถิ่น” เป็นหัวใจสำคัญ เป็นการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของชุมชน และเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นในลักษณะแบบองค์รวม โดยไม่แสวงหากำไรมหาศาล แต่เป็นการให้ความสำคัญกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม และเป็นเครื่องมือสู่ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน เพื่อขยายระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนให้กว้างออกไป

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

หัวใจสำคัญของแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสาเหตุที่ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม นั้น เพราะความยั่งยืนจากการพัฒนาจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าหากชุมชนท้องถิ่นไม่มีความรู้สึกมีส่วนร่วม ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

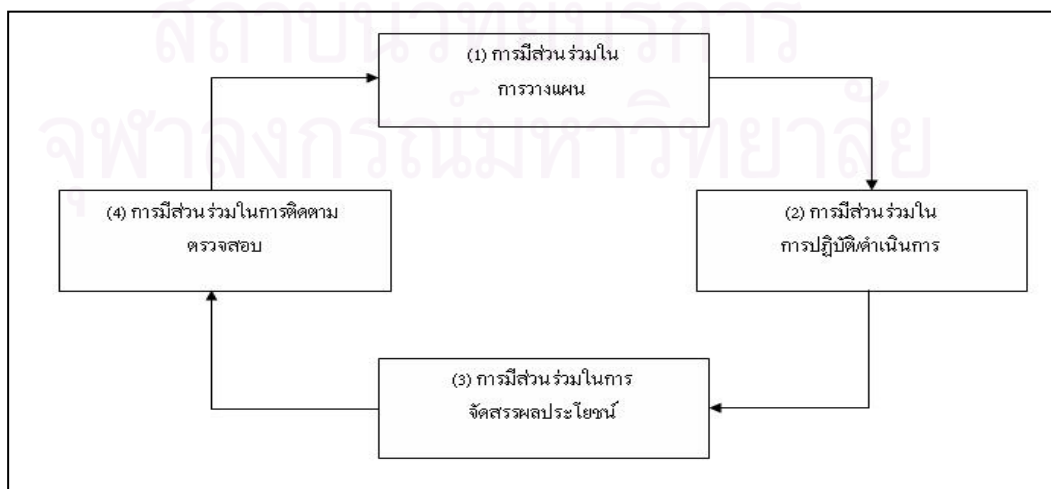
และที่สำคัญการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดจากความตั้งใจ และสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับ (ณรงค์ ณ เชียงใหม่,2545:1)

Arnstein (1965) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation) ว่าเป็นการกระจายอำนาจ ซึ่งจะทำให้พลเมืองผู้ซึ่งไม่มีสิทธิ์ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ และสามารถมีอิทธิพลต่อการปฏิรูปสังคม รวมทั้งสามารถมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นมาในสังคมได้

ในส่วนกระบวนการการมีส่วนร่วม Cohen and Uphoff (1980) ได้แบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย การริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุด้านสังคม และส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วย การที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้วยตนเอง อันจะมีผลทำให้การดำเนินงานมีความยั่งยืน

ซึ่งสอดคล้องกับ Szentendre (1996) ซึ่งได้จำแนกกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเริ่มจากการค้นหาปัญหา จนถึงวางแผนแก้ไขปัญหานั้น ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ เพื่อการแก้ไขปัญหานั้น ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์จากผลที่เกิดขึ้น และ ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการนั้น ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2.2

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงระดับของการมีส่วนร่วม (ปรับจาก : Szentendre ,1996)

จากแผนภูมิที่ 2.2 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในระดับที่ 1 มีความสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของประชาชนในการตัดสินใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์นั้นๆ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นจากการค้นหาปัญหาจนถึงการวางแผนแก้ไขปัญหา แม้ระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ระดับจะมีความสัมพันธ์กันเป็นลำดับขั้นต่อนกก็ตาม แต่ในระดับที่ 1 ก็มีความแตกต่างกับในระดับที่ 2 ตรงที่ในระดับที่ 1 การร่วมคิดและอำนาจการตัดสินใจจะอยู่ในระดับที่แน่นอนในระดับหนึ่งเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการให้ข้อมูลและคำปรึกษา ส่วนในระดับที่ 2 จะเป็นการร่วมในขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ทั้งหมด ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนก็จะกว้างขึ้นกว่าในระดับแรก ส่วนในระดับ 3 มีความสำคัญในด้านการสร้างแรงจูงใจให้คนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะมาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์แทบทั้งสิ้น โดยจะเป็นขั้นที่จะมีการแจกจ่ายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนา และซึ่งขั้นนี้มีความสำคัญว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะสามารถดำเนินไปถึงขั้นสูงสุดได้หรือไม่ เกิดจากตัวชี้วัดในด้านการแจกจ่ายผลประโยชน์มีความโปร่งใสและยุติธรรมเพียงใด โดยระดับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะกว้างขึ้นกว่าใน 2 ระดับข้างต้น จนมาถึงขั้นสูงสุดในระดับ 4 คือ เพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหาคือไปอย่างไร เป็นวัฏจักร ซึ่งเป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตลอดทั้งกระบวนการอย่างเต็มตัว เพราะถ้าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ประชาชนย่อมไม่ทราบถึงผลงานของตนว่าดีหรือมีประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมต่างๆ อาจประสบความสำเร็จได้ยาก

จากการศึกษาถึง แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการที่เลือกอำนาจในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง และให้สมาชิกภายในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงการกระจายรายได้ ซึ่งการกระจายรายได้นี้ก่อให้เกิดความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ขึ้นตามมา

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรชุมชน

องค์กรชุมชน เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชนผ่านองค์กรชุมชน

องค์กรชุมชน จะช่วยทำให้เข้าใจระบบการจัดการภายในชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงาน เนื่องจากในลักษณะงานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอก

หรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานความร่วมมือด้วย หากชุมชนไม่จัดตั้งองค์กรชุมชนอย่างชัดเจน หรือบอกได้อย่างชัดเจนว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้องค์กรใดในชุมชนจะทำให้เกิดความสับสนได้ง่าย องค์กรชุมชนจะต้องสร้างรูปแบบการบริหารองค์กรที่ชัดเจน เพื่อรับมือต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ให้ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานได้ (พจนานวนศรี,2546:12)

พจนานวนศรี (2546:68-70) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญขององค์กรชุมชนในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องประกอบด้วย

1) การมีส่วนร่วม (Participation) ในชุมชนบางแห่งการเริ่มดำเนินการเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในระยะแรกอาจมีผู้เข้าร่วมน้อยอาจเกิดจากความไม่เข้าใจ หรือไม่พร้อมในระยะแรก อย่างไรก็ตามกลุ่ม CBT จะต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในภายหลัง และไม่สร้างกฎกติกาที่จำกัดการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งบางครั้งเป็นไปได้ยากที่จะทำให้ชาวบ้านทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางตรง แต่งาน CBT ควรให้สมาชิกในชุมชนได้รับผลประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในการจัดการการท่องเที่ยว ในลักษณะการร่วมทุน การลงหุ้น เพื่อให้องค์กร CBT มีเงินทุนในการดำเนินงานและเมื่อมีผลกำไรสามารถตอบแทนสมาชิกได้ในรูปแบบของเงินปันผล

2) การกระจายบทบาทการทำงาน (Division of Roles) การที่การท่องเที่ยวมีกิจกรรมหลากหลาย การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้กระจายไปยังสมาชิก จะทำให้การบริหารงานคล่องตัว นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้หญิง ผู้อาวุโส เยาวชน ได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงาน

3) การกระจายผลประโยชน์ (Distribution of Benefits) การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้และผลตอบแทนให้กับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการผลประโยชน์ให้กระจายตัวสู่คนในชุมชนและสมาชิกผู้ดำเนินการท่องเที่ยว โดยการจัดการผลประโยชน์นั้น ควรจะแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลประโยชน์ทางตรง (direct benefit) ที่สมาชิกของกลุ่ม หรือองค์กรท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับจากการให้บริการการท่องเที่ยว และผลประโยชน์ทางอ้อม (indirect benefit) ที่แม้ว่าสมาชิกทุกคนในชุมชนจะไม่ได้รับโดยตรงจากการท่องเที่ยวเพราะไม่ได้เป็นสมาชิก แต่ก็ควรได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ในส่วนงานสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องจัดสรรเงินจากผลการดำเนินงานออกมาในรูปแบบกองทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

4) มีระบบทำงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency and Accountability) การมีระบบการเงินที่เข้าใจง่าย ตรวจสอบได้ และการกระจายบทบาทการทำงาน มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินการบริหารงานองค์กร เนื่องจากการท่องเที่ยวมี

ผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องในหลายด้าน การวางระบบที่ดีจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มไม่หวาดระแวงกันเรื่องผลประโยชน์ในภายหลัง

5) มีมาตรการในการควบคุมและป้องกันผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (Measures to control and prevent natural and cultural impacts) กลุ่มสามารถออกกฎระเบียบในการท่องเที่ยว หรือแนวทางการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในชุมชนให้นักท่องเที่ยวถือเป็นแนวปฏิบัติ นอกจากนี้ยังควรมีกลไกการติดตามผลกระทบด้านต่างๆ โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบ หรือจัดทำให้เป็นวิถึปฏิบัติเมื่อมีการท่องเที่ยว ควรต้องมีการรายงานด้านการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้มีการเฝ้าระวังและแก้ไขผลกระทบได้อย่างทันที่

นอกจากนี้ ฮาโรล (1980) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1) การวางแผน (Planing) หมายถึง การศึกษางานในอนาคต และการจัดการวางแผนเพื่อปฏิบัติ

2) การจัดการองค์กร (Organizing) หมายถึง การรวบรวมวัสดุ เงินทุน เครื่องมือ และกำลังคน แล้วจัดแบ่งงานทั้งวัสดุและกำลังคนออกไปตามหน้าที่ของงาน

3) การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การสั่งการให้บุคคลในหน่วยงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของงาน

4) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานกิจการทุกอย่างให้ดำเนินไปได้อย่างประสานสัมพันธ์กันโดยตลอด

5) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การบังคับให้งานทุกอย่างดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน หรือตามคำสั่งที่ได้กำหนดไว้แล้ว

นอกจากการวางระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรชุมชนแล้ว ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีการสร้างและขยายเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะเป็นการยากที่ชุมชนจะพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพียงลำพังความสำเร็จหรือความล้มเหลวมีทั้งปัจจัยภายในชุมชนเองและปัจจัยภายนอกชุมชน จึงต้องอาศัยความร่วมมือของคนหลายฝ่าย ซึ่งต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง องค์กรชุมชนจึงจะสามารถรักษาระบบการบริหารจัดการในรูปแบบดังกล่าวได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนได้

เครือข่าย คือ การประสานความร่วมมือกัน โดยมีข้อตกลงร่วมกันอย่างกว้างๆ ไม่มีลักษณะการบังคับบัญชาแต่เป็นในลักษณะพันธะสัญญา องค์กรสมาชิกสามารถดำเนินการได้โดยอิสระ หากแต่การรวมตัวกันเป็นเครือข่าย สามารถทำให้องค์กรเครือข่ายมีพลัง สร้างการยอมรับ และการสร้างการต่อยอดกับหน่วยงานภายนอกได้ นอกจากนี้ระหว่างสมาชิกเครือข่ายด้วยกัน

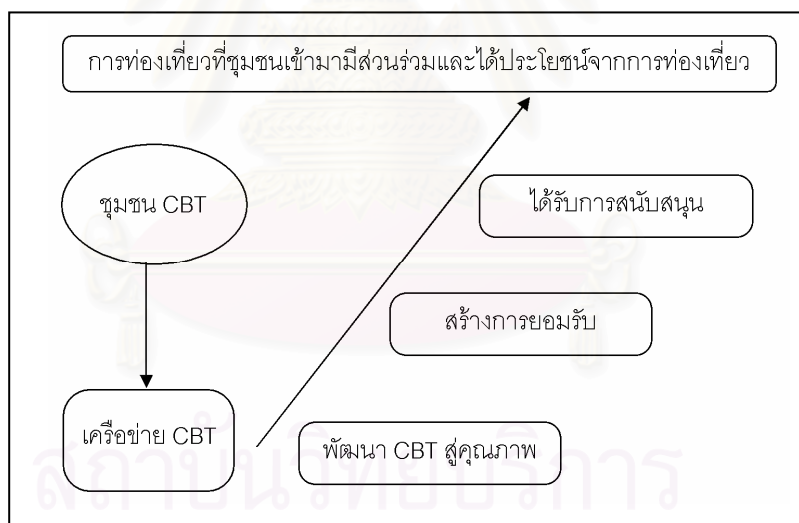
สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์การทำงานได้ เครือข่ายจึงเป็นทั้งพลังใจของคนทำงานและพลังสำรองเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของมวลสมาชิกในเครือข่าย (พจนานุกรม, 2546:114)

โดยองค์ประกอบสำคัญของเครือข่าย (พจนานุกรม, 2550:82) ประกอบด้วย

1) มีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (Connectivity) ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เป็นการเชื่อมโยง ทั้งแนวดิ่งและแนวนอน การเชื่อมโยงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงผู้ประกอบการเท่านั้น แต่รวมถึงสถาบันการศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันการเงิน องค์กรภาครัฐ สมาคม เอกชน เป็นต้น เพื่อพัฒนา CBT สู่คุณภาพ

2) มีความร่วมมือ (Collaboration) สมาชิกในจะร่วมมือกัน โดยมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งกลยุทธ์ในการทำงาน เพื่อสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นในวงกว้าง

3) เกิดประสิทธิภาพโดยรวม (Collective Efficiency) มีการเชื่อมโยงที่เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพโดยรวม และการได้รับการสนับสนุนมากขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่งผลให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากขึ้น และเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นตามมา ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2.3

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงเป้าหมายสำคัญของการสร้างเครือข่าย CBT (พจนานุกรม, 2550:82)

ส่วนประเภทของเครือข่าย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) เครือข่ายระดับชุมชน เป็นการสร้างความรู้สึกว่าชุมชนเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้รับประโยชน์หรือผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในทางกลับกันก็ร่วมรับผิดชอบในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย

2) เครือข่ายระหว่างชุมชน เป็นการสร้างการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทักษะการทำงาน เพื่อวางแผนในการใช้ทรัพยากรและสร้างความ

หลากหลายของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว ลดความตึงเครียดด้านการแข่งขัน การเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชน สามารถต่อรองและประสานการสนับสนุนจากรัฐและภาคเอกชนได้ ทั้งสามารถทำการตลาดร่วมกันได้ เป็นการลดต้นทุน และการกระจายผลตอบแทน

3) เครือข่ายระดับประเทศ เป็นการสร้างการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะการทำงาน ขยายความคิดแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่ผู้สนใจ เป็นการสร้างพลังในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน และสามารถใช้เครือข่ายในการต่อรองทรัพยากรจากรัฐ

4) เครือข่ายระหว่างประเทศ เป็นการสร้างการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทักษะการทำงาน การขยายความคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน และช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเครือข่ายของแต่ละประเทศให้แก่ผู้สนใจ ทั้งมีที่ยืนทางสังคมในการนำเสนอปัญหาและข้อเท็จจริงจากการท่องเที่ยว และรู้ความเคลื่อนไหวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นอกจากนี้ สามารถเป็นตัวแทนของชุมชนในระดับรากหญ้าในการนำเสนอความคิดและความต้องการของสมาชิกต่อองค์กรระหว่างประเทศเรื่องการท่องเที่ยวได้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ความสำคัญกับชุมชนในการเป็นศูนย์กลางในการจัดการท่องเที่ยว แต่ถ้ากลุ่มคนที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับประโยชน์และมีบทบาทในการทำงาน ก็อาจจะไม่ได้รับการสนับสนุนหรืออาจจะเป็นอุปสรรคต่อชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวได้ ดังนั้น นอกจากการสร้างและขยายเครือข่ายแล้ว องค์กรชุมชนควรจะแสวงหาจุดร่วมในการสร้างความร่วมมือกันในการทำงานที่ให้หลายส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะเป็นพันธมิตรกับชุมชนในลักษณะของภาคีที่เกี่ยวข้องด้วย (พจนานวน สอนศรี, 2546:108-110) โดยรูปแบบการทำงานกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1) การร่วมทุน (Joint venture) เป็นการทำงานที่มีข้อตกลงในเรื่องผลประโยชน์ที่ชัดเจน มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ข้อตกลงระหว่างชุมชนกับบริษัทนำเที่ยวเรื่องโควตาการท่องเที่ยวในชุมชน การร่วมทุนและการแบ่งปันผลประโยชน์

2) พันธมิตร (Partnership) เป็นการทำงานร่วมกันที่มีคำมั่นสัญญาร่วมกัน ในเป้าหมายที่มีร่วมกัน แต่ละองค์กรอาจมีผลประโยชน์ในการทำงานนั้น ซึ่งการทำงานร่วมกันต้องเคารพการตัดสินใจของแต่ละฝ่าย โดยยึดแนวทางที่ยอมรับร่วมกันว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พันธมิตรสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ชุมชนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐ

3) ผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย (Stakeholder) คือ ผู้ที่มีส่วนได้-ส่วนเสียในการพัฒนา จำเป็นต้องดึงเข้ามาเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน เช่น ชุมชน อุทยานแห่งชาติ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรของรัฐ เป็นต้น

โดยบทบาทและระดับความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้องนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 6 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร ระดับที่ 2 ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ ระดับที่ 3 ได้แก่ การประสานทรัพยากร ระดับที่ 4 ได้แก่ การเป็นพันธมิตรระหว่างองค์กร ระดับที่ 5 ได้แก่ การเป็นหุ้นส่วน-ร่วมลงทุน และระดับที่ 6 ได้แก่ การร่วมมีส่วนได้-ส่วนเสียในการทำงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรชุมชน สามารถสรุปได้ว่า องค์กรชุมชนเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเครื่องมือในการขยายฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและการพัฒนาชุมชน และมีบทบาทในการกระจายผลประโยชน์ให้กับส่วนรวม และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน เพราะการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน เป็นอีกหัวใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การประสานงานกับภาคีและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวสนับสนุนการขับเคลื่อนขององค์กรชุมชนให้ก้าวไปอย่างมั่นคง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยต่างๆ ของผู้ที่ศึกษาเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบงานวิจัยในครั้งนี้ในประเด็นที่ยังไม่ได้มีการศึกษา หรือยังไม่ได้เจาะลึกไปในประเด็นนั้นๆ หรือมีผู้เสนอแนะไว้สำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป โดยสามารถจัดเป็นกลุ่มเรื่องราวจากการศึกษาวิจัย ได้ดังนี้

ผู้ที่ศึกษาเน้นในด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่งจากการท่องเที่ยว ได้แก่

พจนา สวนศรี และคณะ (2540) ได้ทำการศึกษาโครงการ “การจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชมรมชาวประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา” พบว่า ชาวชุมชนได้รวมตัวกันก่อตั้งชมรมชาวประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อยขึ้นเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ผลจากการจัดการ คือ ทำให้ท้องทะเลฟื้นตัวขึ้น และทำให้มีรายได้มากขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของปัญหา จึงมีการรวมตัวแก้ไขปัญหาต่างๆ กันมากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนกองทุนสำหรับการอนุรักษ์มากขึ้นตามมา

ผู้ที่ศึกษาเน้นในด้านการจัดการท่องเที่ยวในระดับภาพรวมของเกาะ ได้แก่

อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา” พบว่า นับตั้งแต่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ทำให้เกาะยาวน้อยได้รับความสนใจทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนประชาชนบนเกาะยาวน้อยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น แม้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีสถานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยาวน้อย ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนั้นเป้าหมายการพัฒนาต่างๆ จะพิจารณาจากต้องการของนักท่องเที่ยวมากกว่าศักยภาพของคนในท้องถิ่น แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และการได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังของหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่องเป็นสำคัญ

ผู้ที่ศึกษาเน้นในด้านการจัดการโฮมสเตย์ ได้แก่

วิษุตา ให้เจริญ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา” พบว่า ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ โดยมีหลักการสำคัญ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนอยู่ 4 ประการ คือ 1) ต้องถือว่าการท่องเที่ยวไม่ควรมุ่งหวังรายได้เป็นหลักแต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2) ควรมีการจัดสรรนักท่องเที่ยวที่มีความเคารพต่อธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน 3) พยายามผลักดันให้การประกอบอาชีพ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเป็นเรื่องเดียวกัน และ 4) มีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งกระบวนการจัดการดังกล่าว สามารถกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้หันมาร่วมมือกันการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน ตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ผู้ที่ศึกษาเน้นในด้านการจัดการด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่

ดุสิต เตังชู (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา” พบว่า การจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยการก่อตั้งองค์กรชุมชนในการจัดการที่เป็นลำดับขั้นตอน เป็นจุดเด่นที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลมีความสำคัญต่อการอยู่รอดของชุมชนได้อย่างไร ในส่วนปัญหาของ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาของผู้ประกอบการด้วยตนเองและปัญหาเกี่ยวกับบอวนลาก บอวนรุน ซึ่งเป็นสาเหตุหลักในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อำนาจ รักษาพล (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา” พบว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีค่าคะแนนสูงสุด คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย ส่วนปัจจัยที่มีค่าคะแนนต่ำสุด คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ความพร้อมขององค์กรชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม และการยอมรับและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับสูง โดยผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป คือ ควรมีการประเมินมิติทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และด้านนักท่องเที่ยวควบคู่กันเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปเป็นประเด็นที่ยังไม่มีผู้ศึกษา หรือเคยศึกษาแต่เป็นระยะเวลาอันนานมาแล้ว ซึ่งจะเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยจะมาทำการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ต่อไป ประกอบด้วย

1) การมีส่วนร่วมของชุมชน ถึงแม้ว่าจะเคยมีผู้ศึกษาในประเด็นดังกล่าวมาแล้ว แต่เป็นการศึกษาเมื่อครั้งที่กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย ยังไม่ได้แยกตัวมาจากชมรมประมงพื้นบ้านเพื่อมาจัดการท่องเที่ยวโดยตรง การศึกษาที่ผ่านมายังเป็นการศึกษาในระยะเริ่มต้น และให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่ถึงระยะที่ กลุ่ม CBT มีการพัฒนาระบบการจัดการจนประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติ ในการศึกษาในประเด็นดังกล่าวต่อไป จะเป็นการศึกษาค้นคว้าถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ CBT ในปัจจุบัน และกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป เช่น การขยายเครือข่าย หรือการประสานงานกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยังไม่มีผู้ศึกษาในประเด็นดังกล่าว หรือเคยมีการพูดถึงแต่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์เจาะลึกลงไป

2) การจัดการขององค์กรชุมชน ถึงแม้ว่าจะเคยมีผู้ศึกษาในประเด็นดังกล่าวมาแล้ว แต่เป็นการศึกษาเมื่อครั้งที่กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย ยังไม่ได้แยกตัวมาจากชมรมประมงพื้นบ้าน ในการศึกษาในประเด็นดังกล่าวต่อไป จะเป็นการศึกษาค้นคว้าในช่วงหลังที่กลุ่ม CBT ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติ ซึ่งกระบวนการต่างๆ มีการจัดการอย่างเป็นระบบและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น และรูปแบบการจัดการมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในยุคเริ่มแรก เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ทำให้กลุ่ม CBT ประสบความสำเร็จ และอุปสรรคที่มาบั่นทอนความเข้มแข็งของกลุ่ม CBT ในปัจจุบัน และในการศึกษาด้านการจัดการ จะทำการศึกษาในด้านการจัดการสภาพแวดล้อมควบคู่

ไปด้วย เพราะเป็นจุดขายสำคัญในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3) การศึกษาในเชิงคุณภาพ เนื่องจากในงานวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณ ในการศึกษาในประเด็นดังกล่าวต่อไป จะเป็นการศึกษาค้นคว้าในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อไป โดยจะมีการศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านนักท่องเที่ยวเท่านั้น เพราะยังไม่มีผู้ศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

เป็นการรวบรวมแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาดังแต่แผนระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น ที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย ดังนี้

2.3.1 แผนระดับชาติ

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

ซึ่งแผนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับโครงการ CBT เกาะยวน้อย ทั้งในด้านการอนุรักษ์ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นหลักปฏิบัติในการพัฒนา ซึ่งในปัจจุบันมีการนำหลักปรัชญาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการนำกระบวนการพัฒนาระบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา” และยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมติดตามผลอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการพัฒนาในรูปแบบของเครือข่ายในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาตามบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละภาคี ซึ่งล้วนแต่สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของภูมิภาค ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักของเกาะยวน้อย การส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวแบบทางเลือก และการส่งเสริมการขายตัวของตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ซึ่ง CBT เป็นการท่องเที่ยวแบบทางเลือกและนักท่องเที่ยวของ CBT เป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม จะเป็นโอกาสที่ CBT จะสามารถขยายฐานการตลาดให้กว้างออกไป และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์หลักที่จะขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ฯ ไปสู่การปฏิบัติร่วมกับภาคประชาชน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย, 2549:10-11)

2) นโยบายของการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในช่วง 10 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2544-2553

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไว้หลากหลายด้าน ในส่วนที่มีความสัมพันธ์กับโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ได้แก่ การส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวภายในประเทศ การส่งเสริมการขายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่นเพื่อกระจายรายได้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ในด้านนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นส่งเสริมชักจูงให้นักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ เดินทางเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับ CBT โดยตรง โดยเฉพาะการส่งเสริมการกระจายในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการ CBT เพื่อขยายฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนให้กว้างออกไป และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นเพื่อให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจน นอกจากนี้แผนของ ททท. ยังใช้ยุทธศาสตร์ตลาดเชิงรุกเพื่อเพิ่มตลาดใหม่ให้กับประเทศ โดยเฉพาะตลาดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก (niche market) เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ เช่น “มหัศจรรย์เมืองไทย” (Amazing Thailand) และ “เที่ยวเมืองไทย ไม่ไป ไม่รู้” (Thai visit Thailand Year) เป็นต้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย, 2549:10-11) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสอดคล้องกับโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.3.2 แผนระดับกลุ่มจังหวัด

1) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ (พ.ศ.2545-2549)

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ที่มีความสัมพันธ์กับโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ได้แก่ การขยายฐานรายได้ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการรูปแบบใหม่ ๆ ของกลุ่มจังหวัดภายหลังเหตุการณ์สึนามิ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) ธุรกิจการท่องเที่ยวแบบ home stay เป็นต้น ซึ่งโครงการ CBT เกาะยาวน้อย มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว จะเป็นการเพิ่มศักยภาพและสร้างโอกาสในการจัดการของกลุ่ม CBT ได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งการประกาศให้อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546:3-23-3-37) ซึ่งเกาะยาวน้อยเป็นเกาะที่อยู่ในเขตน่านน้ำอ่าวพังงาและพื้นที่บางส่วนของเกาะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ซึ่งโครงการดังกล่าวจะเป็นการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล การฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อ่าวพังงา โดยไม่มีความขัดแย้งกับการพัฒนา CBT และจะเป็นโครงการที่จะมาช่วยเสริมศักยภาพของโครงการ CBT เกาะยาวน้อยต่อไป

2.3.3 แผนระดับท้องถิ่น

1) แผนพัฒนาจังหวัดพังงา (พ.ศ. 2548-2551)

โดยวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาจังหวัดพังงา ที่มีความสัมพันธ์กับโครงการ CBT เกาะยาวน้อย คือ การกำหนดให้จังหวัดพังงาเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศชั้นนำของโลก (สำนักงานจังหวัดพังงา, 2547) ซึ่งมีความสอดคล้องกับโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ได้มีการจัดการในรูปแบบดังกล่าว และมีโอกาสจะพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศชั้นนำของโลกดังวิสัยทัศน์ของจังหวัด ถ้าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง

2) แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยาวน้อย (พ.ศ. 2550-2552) และเทศบาลตำบลเกาะยาว (พ.ศ. 2550-2552)

โดยวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาของ อบต. เกาะยาวน้อย ที่มีความสัมพันธ์กับโครงการ CBT เกาะยาวน้อย คือ การกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมอาชีพ การส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ด้านการบริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการองค์กรและบุคลากร (อบต. เกาะยาวน้อย, 2549: 18-19) ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการพัฒนา CBT เกาะยาวน้อยทั้งสิ้น

ส่วนวิสัยทัศน์ของเทศบาลตำบลเกาะยาว ที่มีความสัมพันธ์กับโครงการ CBT เกาะยาวน้อย คือ การกำหนดยุทธศาสตร์ในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านการเมืองและการบริหาร (เทศบาลตำบลเกาะยาว, 2549: 18-21) ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการพัฒนา CBT เกาะยาวน้อยทั้งสิ้นเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในการเสนอแนะแผนยุทธศาสตร์ในวิทยานิพนธ์นี้ จะเป็นการเสนอแผนฯ ที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาของ อบต. และเทศบาลเป็นหลัก เพราะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันแผนสู่การปฏิบัติ โดยเป็นการเสนอในลักษณะที่มีความน่าจะเป็นที่สุด โดยให้ความสำคัญในด้านแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสำคัญ เพราะเป็นประเด็นหลักในการศึกษา และมีแผนการจัดการด้านสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนเสริม เพื่อให้แผนออกมาในรูปแบบเชิงบูรณาการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.4 กรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง

เป็นการนำเสนอกรณีตัวอย่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจนประสบผลสำเร็จ และสามารถเป็นกรณีตัวอย่างได้ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกกรณีตัวอย่าง ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการเลือกกรณีตัวอย่าง

1) ประเทศญี่ปุ่น (Japan)

สาเหตุที่เลือกประเทศญี่ปุ่นขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอยู่ในลำดับต้นๆ ของโลก และเป็นประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว แต่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแพร่หลายในหลายๆ ชุมชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักแต่สามารถเดินควบคู่กันไปได้ รวมทั้งการพัฒนาระบบทางเศรษฐกิจยังสามารถเติบโตไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง โดยชุมชนที่เลือกมาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนยูฟูอิน (Yufuin) ซึ่งเป็นชุมชนเล็กๆ แห่งหนึ่งในประเทศญี่ปุ่น แต่มีความโดดเด่นในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการนำศักยภาพที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวจนมีชื่อเสียง โดยชุมชนยูฟูอินสามารถเป็นตัวอย่งในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด โดยการดึงคนรุ่นใหม่ที่นิยมเข้าไปทำงานตามเมืองใหญ่ๆ ให้กับมาทำงานที่บ้านเกิดเท่ากับรายได้กระจายอยู่ในชุมชน และเกิดการรวมตัวกันในการกำหนดทิศทางในอนาคตของชุมชนมากขึ้น

(2) จากบทเรียนในอดีตของการรวมตัวกันของชาวชุมชน มีลักษณะที่คล้ายกับชุมชนเกาะยาวน้อย ในลักษณะของการรวมตัวเพื่อต่อต้านกลุ่มนายทุนที่เข้ามาทำลายทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน จนพัฒนามาเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์

2) เกาะบาหลี (Bali Island)

สาเหตุที่เลือกเกาะบาหลีขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเกาะบาหลีมีลักษณะเป็นเกาะเหมือนกับเกาะยาวน้อย และเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นเดียวกัน แต่เกาะบาหลีเป็นเกาะที่มีชื่อเสียงในระดับโลก ทั้งๆ ที่ตั้งอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาแล้วหลังประเทศไทยอยู่มาก แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนบาหลีกลับดำเนินไปได้ควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักของเกาะ โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบาหลีสามารถเป็นตัวอย่งในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) การรวมตัวกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น โดยการตั้งประชาคม การสร้างและขยายเครือข่าย

(2) การบริหารจัดการองค์กรชุมชนด้านการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดสรรผลประโยชน์มีรูปแบบคล้ายกับของชุมชนเกาะยาวน้อย

(3) การรักษาเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมไม่ให้อ่อนแอลงไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลัก

3) ประเทศคีร์กีซสถาน (Kyrgyztan)

คีร์กีซสถาน เป็นประเทศเล็กๆ ที่แยกตัวมาจากประเทศอดีตสหภาพโซเวียต สาเหตุที่เลือกประเทศนี้ขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา ถึงแม้จะเป็นประเทศเล็กๆ ที่ไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางก็ตาม แต่เป็นประเทศที่มีความพยายามที่จะให้หลุดพ้นจากความยากจน จากการที่เคยอยู่ในระบอบการ

ปกครองแบบสังคมนิยม โดยอาศัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ จนกระทั่งประสบความสำเร็จในตลาดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก และนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม รวมทั้งเป็นต้นแบบให้กับประเทศอื่นๆ นำไปปฏิบัติตามได้ โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนศิริกีสสถาน สามารถเป็นตัวอย่งในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) การพัฒนาในรูปแบบของสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการรวมตัวกันในระดับประเทศอย่างเป็นระบบชัดเจน มีองค์กรกลางระดับประเทศ รวมทั้งการประสานงานกับกลุ่มบริษัททัวร์ เพื่อให้มาทำงานภายใต้สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(2) รูปแบบการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จนสามารถพัฒนาเป็นคู่มือการท่องเที่ยวโดยชุมชนศิริกีสสถานออกเผยแพร่และจำหน่ายได้

สรุปบทเรียนจากกรณีตัวอย่าง

1) ชุมชนยูฟูอิน (Yufuin) ประเทศญี่ปุ่น (Japan)

ชุมชนยูฟูอิน เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กตั้งอยู่ในจังหวัดโออิตะ (Oita prefecture) ซึ่งเป็นจังหวัดเล็กๆ บนเกาะคิวชู (Kyushu) ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศญี่ปุ่น ใกล้กับประเทศไต้หวัน และเกาหลี ซึ่งเป็นเขตที่ประชาชนยากจนและล้าหลัง เนื่องจากมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงร้อยละ 10 และมีโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักน้อยกว่าจังหวัดอื่น ทำให้ประสบปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของประชากร แต่นับว่ายังโชคดีที่จังหวัดโออิตะเป็นจังหวัดที่มีน้ำพุร้อน (Onzen) เป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศญี่ปุ่น จึงนำศักยภาพตรงนี้มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจนกลายเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางด้านน้ำพุร้อน รวมทั้งเป็นต้นแบบของโครงการ OTOP ในประเทศไทยจากกระบวนการ หนึ่งหมู่บ้าน หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Village One Product : OVOP) ของจังหวัด ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก เพราะสามารถกระตุ้นการสร้างพลังของชุมชน และพัฒนาการผลิตท้องถิ่นด้วยมุมมองในระดับสากล (www.moc.go.th)

ในส่วนของชุมชนยูฟูอิน (Yufuin Town) ซึ่งเป็นหนึ่งในชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตน้ำพุร้อนของจังหวัด และเป็นหนึ่งในหมู่บ้านตัวอย่างของโครงการ OVOP จังหวัดโออิตะ (Adachi, 2005 : 3) ชุมชนยูฟูอิน มีประชากรจำนวน 12,000 คน เป็นชุมชนที่มีที่พักอาศัยเพียงประมาณ 12,000 หลัง แต่ต้องต้อนรับนักท่องเที่ยวประมาณ 4 ล้านคนต่อปี ในปัจจุบันชุมชนยูฟูอินเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองน้ำพุร้อน โดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของกิจการได้รับความเสมอภาคกันในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากความเห็นพ้องต้องกันระหว่างนักท่องเที่ยวและท้องถิ่น รวมถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตท้องถิ่น (Adachi, 2005 : 3-4) ก่อนที่จะมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ลักษณะของชุมชนเป็นเพียงพื้นที่ขนาดเล็ก สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนยังไม่ได้รับการพัฒนา โดยกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มจากในปี 1970 เกิดจากความเคลื่อนไหวของผู้ที่มีความคิดสวนทางกัน โดยชาวท้องถิ่นส่วนใหญ่ร่วมกัน

ต่อต้านโครงการก่อสร้างสนามกอล์ฟขนาดใหญ่ เพราะเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ต่อมาในปี 1972 มีการเคลื่อนไหวของท้องถิ่นในการต่อต้านการก่อสร้างสวนสัตว์ซาฟารี และในปี 1984 ประชาชนท้องถิ่นร่วมกันต่อต้านการก่อสร้างรีสอร์ตขนาดใหญ่ หลังจากนั้นในปี 1990 มีการก่อตั้งพระราชบัญญัติเพื่อเป็นกฎบังคับของชุมชน รวมทั้งการตั้งศูนย์ท่องเที่ยวของชุมชนขึ้น หลังจากนั้นในปี 1991 ได้มีการกำหนดและประกาศใช้ผังเมืองรวมยุฟุอินขึ้น และในปี 1998 ได้มีการวางแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวยุฟุอิน

ภายหลังจากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนยุฟุอิน ทำให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานของชุมชน โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของยุฟุอิน เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ตรงกันข้ามกับนักธุรกิจที่เน้นการก่อสร้างในโครงการขนาดใหญ่ โดยประชาชนในยุฟุอินดำเนินการท่องเที่ยวในรูปแบบปานกลาง พอประมาณ และไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว โดยการพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์หรือรีสอร์ตในรูปแบบกลมกลืนกับธรรมชาติ ผลคือ จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากจำนวนนักท่องเที่ยว ในปี 1962-2000 เพิ่มขึ้นถึง 3.5 ล้านคนต่อปี จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งแบบไป-กลับและแบบโฮมสเตย์ โดยเฉพาะเมื่อ OVOP ผ่านการพัฒนา จนกระทั่ง “Oita Brand” เริ่มเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ ประชากรจึงหวนกลับคืนท้องถิ่น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ยินยอมเข้าไปทำงานในเมืองหลวง ได้หันกลับมาทำงานในในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าจากที่เคยรับจากเมืองหลวง (www.moc.go.th) โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มีการรวมตัวและร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาในอนาคตของยุฟุอินมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น เพิ่มขึ้นถึง 300 ราย จากเมืองที่ไม่มีอะไรน่าสนใจ แต่เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการสร้างกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวขึ้นมา โดยการรวมกลุ่มในการจัดกิจกรรมของคนในพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจ ทำให้ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวถึงวันละ 11,000 คน (Adachi, 2005 :4) มากขึ้นกว่าในปี 2000 อีกหลายเท่าตัว

2) เกาะบาหลี (Bali Island) ประเทศอินโดนีเซีย (Indonesia)

เกาะบาหลี เป็นหนึ่งใน 17,508 เกาะของหมู่เกาะในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งตั้งอยู่ใต้เส้นศูนย์สูตรเพียง 8 องศา ทางตะวันออกของเกาะชวา และเป็นหนึ่งในเกาะที่สวยงามที่สุดในโลก

โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันของบาหลี มีพื้นฐานมาจากเครือข่ายของกลุ่มบริษัทธุรกิจที่มีคนจำนวนน้อยเป็นเจ้าของและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ชาวชุมชนท้องถิ่นจึงมีการรวมตัวกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นขึ้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว โดยมีภาระหน้าที่ในการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ จารินกัน เอโกวิสตาตา เดซา (Jaringan Ekowisistata Destination Village Eco-tour Network) หรือ JED โดย JED ได้ถือกำเนิดขึ้นในปี 2002 เพื่อ

ตอบสนองแนวโน้มการท่องเที่ยวของบาหลีในปัจจุบัน โดยชุมชนจากหมู่บ้านบาหลี 4 หมู่บ้านเป็นผู้วางโครงการและเป็นเจ้าของ โดยมีการช่วยเหลือทางการบริหารปกครองจากมูลนิธิวิริษณุ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรอิสระทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เก่าแก่ที่สุดในบาหลี JED เป็นเจตนารมณ์อันแน่วแน่ของชุมชนทั้งสิ้น ซึ่งประสงค์จะตัดสินใจต่ออนาคตของพวกเขาเอง เพื่อประชาชน เพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และนำเสนอบาหลีในวิถีที่พวกเขารู้จักและหวงแหนแก่ประชาคมโลก

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของ JED ประกอบด้วย กิจกรรมด้านวิถีชีวิตชาวประมง การแต่งกายพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง และโฮมสเตย์ โดยมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวชุมชนท้องถิ่น ผ่านตัวแทนในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น JED ได้รับการวางแผนงานและบริหารจากชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน เงินทุนที่ได้รับจากการจัดการท่องเที่ยว จะมีการจัดสรรเป็น 2 ส่วน ในส่วนแรกจะจัดสรรเงินไปสู่ครอบครัวที่ดูแลนักท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนเงินอีกส่วนซึ่งเป็นเงินจำนวนมากว่าครึ่งจะนำเข้าสู่ JED เพื่อจัดสรรเงินจำนวนนี้ไปช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น (www.ecotourismbali.com) รวมทั้งนำมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ JED ในการทำงานของ JED มุ่งหมายให้เกิดความโปร่งใสและการตัดสินใจอย่างเป็นประชาธิปไตย อีกทั้งให้เกิดความร่วมมือภายในและระหว่างหมู่บ้าน การนำเที่ยวของ JED ถูกออกแบบให้มีผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อมท้องถิ่น JED มุ่งหวังให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเข้าใจในวัฒนธรรมผ่านทาง การปราศรัย ซึ่งได้รับการอำนวยความสะดวกระหว่างคนท้องถิ่นชาวบาหลีและแขกผู้มาเยือนจากต่างแดน โดยมีผู้สนับสนุน คือ เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งอินโดนีเซีย โดยลักษณะเด่นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะบาหลี คือ เป็นการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านโดยไม่นำไปรวมกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของเกาะ โดยเน้นการใช้จ่ายเงินอย่างพอเพียงเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อหลุดพ้นจากความยากจน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเกาะบาหลีเป็นการรวมตัวของชาวบาหลีพื้นเมือง ในการตัดสินใจและร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาของเกาะบาหลีว่าควรจะดำเนินไปในทิศทางใด โดยไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับกรรฐกิจใด ๆ (www.jed.or.id)

3. ประเทศคีร์กีซสถาน (Kyrgyzstan)

คีร์กีซสถาน เป็นประเทศในเอเชียกลาง มีพรมแดนติดกับประเทศจีน โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศคีร์กีซสถาน เป็นการพัฒนาในรูปแบบของสมาคมที่มีการรวมตัวกันในระดับประเทศ โดยเกิดจากการตั้งสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนคีร์กีซสถาน (Kyrgyzstan Community-based tourism Association) หรือ KCBTA ขึ้น โดยมีกลุ่มสมาชิกทั่วประเทศจำนวน 9 กลุ่ม และเมืองศูนย์กลางของ KCBTA ตั้งอยู่ที่ กรุงบิชเคก (Bishkek) เมืองหลวง

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งองค์กร เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งทางตรงและผลประโยชน์ทางอ้อมสำหรับชุมชนท้องถิ่น โดยภูมิหลังขององค์กร KCBTA สมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากองค์กรท่องเที่ยวท้องถิ่นในชนบทของคิริกีซสถาน การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนคิริกีซสถาน เริ่มจากปี 2000 และจดทะเบียนในปี 2003 โดยองค์กรที่บริจาคเงินให้กับ KCBTA เป็นองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศและองค์กร NGO โดยโครงสร้างของ KCBTA ประกอบด้วย ผู้นำและสมาชิกในสมาคมเป็นผู้รับผิดชอบงานในฝ่ายต่างๆ มีการจัดประชุมทั่วไป มีบอร์ดคณะผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการชี้แนะ และคณะกรรมการเกี่ยวกับการทบทวนแก้ไขปรับปรุงงาน

โดยกิจกรรมของ KCBTA ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวสู่คิริกีซสถาน การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม CBT ด้วยกัน ตลอดจนการสนับสนุนและพัฒนากลุ่ม CBT ในภูมิภาค การสนับสนุนด้านการทำการตลาดแบบ CBT เป็นการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อหลุดพ้นจากความยากจน การตั้งประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ การฝึกอบรมให้คำปรึกษา การปรับปรุงศักยภาพของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การให้ข้อมูลข่าวสาร และการสร้างเครือข่าย

โดยสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว ตั้งแต่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ CBT ตั้งแต่ปี 2000 ถึงปี 2005 มีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2005 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึง 122% จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น 25% และชุมชนชนบทมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนา CBT อีก 18% โดยประชากรจำนวน 360 ครอบครัว 15,000 คนหลุดพ้นจากความยากจน แต่ได้มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวปีละไม่เกิน 3,000 คน เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรอันเป็นผลจากการท่องเที่ยว โดยผลประโยชน์ที่ได้รับในระยะยาว ได้แก่ การกำหนดกรอบข้อตกลงกับผู้ดำเนินกิจการเกี่ยวกับบริษัททัวร์ชุมชนในปัจจุบัน เพื่อให้ทำงานภายใต้ KCBTA โดยมีมาตรฐานคุณภาพเดียวกันทั้งหมด และมีการจัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลข่าวสารครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ การจัดทำคู่มือ CBT ออกเผยแพร่และจำหน่าย การสร้างฐานข้อมูลของสินค้าและบริการ CBT บนพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน และการขยายเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มพูนของตัวเลขของ CBT (CBT Guidebook, 2006) (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 แสดงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศ ญี่ปุ่น เกาะบาหลี่ และคีร์กีซสถาน

2.5 กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปสาระสำคัญของแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีสาระสำคัญ คือ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม การสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น การกระจายผลประโยชน์ และเป็นการกระตุ้นถึงความรู้สึกของความเป็นเจ้าของนำไปสู่การเคลื่อนไหวในการรวมกลุ่มทางสังคม ในส่วนองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้

โดยเป้าหมายสำคัญสูงสุดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน โดยมีวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนในการสร้างความสัมพันธ์กันภายในชุมชนและความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้านอย่างเป็นองค์รวม

2) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มีสาระสำคัญ คือ

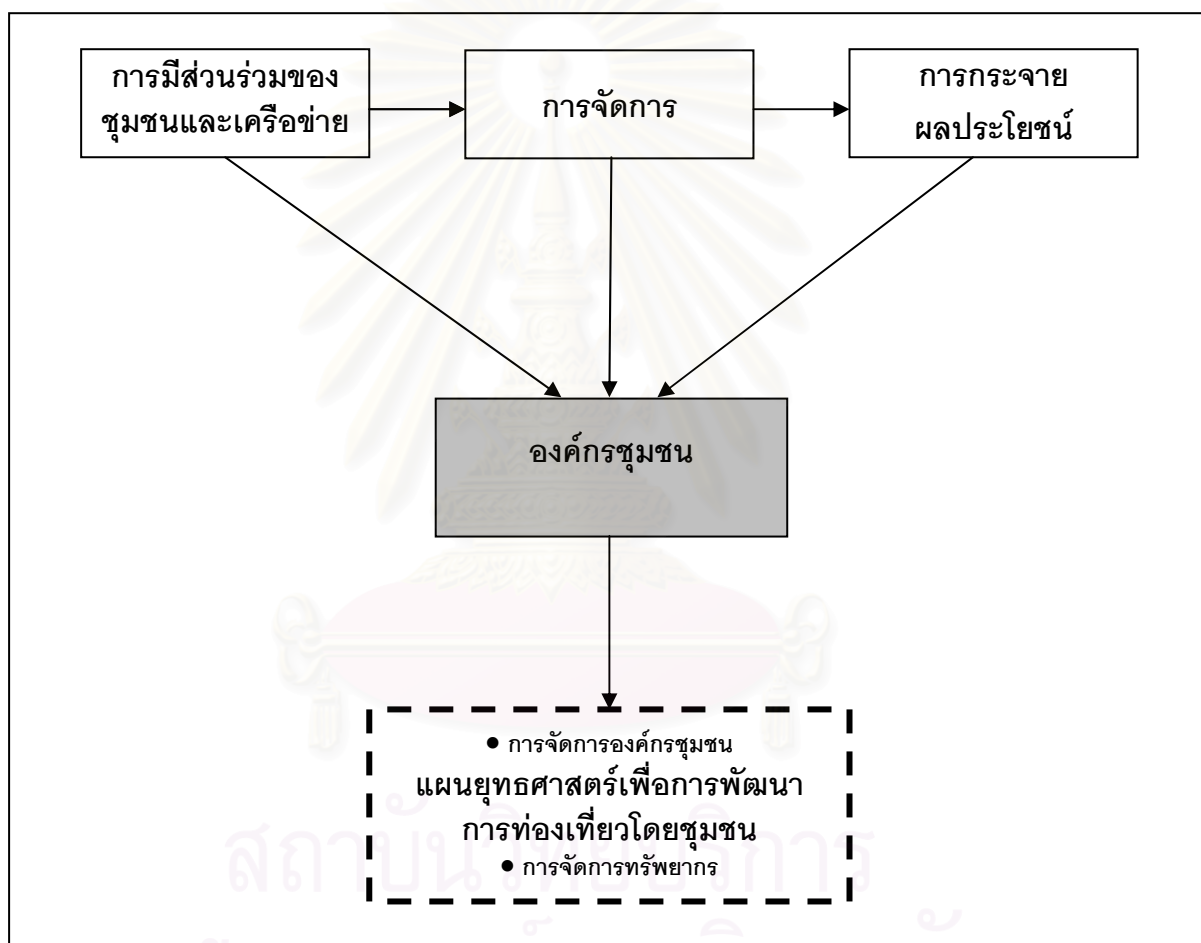
การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะความยั่งยืนจากการพัฒนาจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าหากชุมชนท้องถิ่นไม่มีความรู้สึกมีส่วนร่วม ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายอำนาจให้กับชุมชนในการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา และสร้างอำนาจในการต่อรองกับภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งสามารถมีส่วนร่วมในร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาที่เกิดขึ้นด้วย โดยกระบวนการการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยตรง เพราะเมื่อเกิดการมีส่วนร่วมขึ้นจนถึงในระดับสูงสุด เท่ากับว่า ชุมชนท้องถิ่น จะเป็นผู้ควบคุมการวางแผนและกำหนดทิศทางในการพัฒนาด้วยตนเองทั้งหมด อำนาจการบริหารจัดการจะอยู่กับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

3) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรชุมชน มีสาระสำคัญ คือ

องค์กรชุมชน เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงาน เนื่องจากในลักษณะงานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสานความร่วมมือด้วย องค์กรชุมชนจะต้องสร้างรูปแบบการบริหารองค์กรที่ชัดเจน เพื่อรับผิดชอบต่อสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ให้ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานได้ องค์กรประกอบสำคัญขององค์กรชุมชนในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การกระจายบทบาทการทำงาน การกระจายผลประโยชน์ การติดตามและประเมินผลและตรวจสอบได้ และมาตรการในการควบคุมและป้องกันผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ กระบวนการบริหารจัดการ จะต้องคำนึงถึงใน 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนเพื่อปฏิบัติ การจัดการองค์กร เช่น การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ เงินทุน กำลังคน การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ให้งานทุกอย่างดำเนินไปตามระเบียบแบบแผน และองค์กรชุมชนจะต้องมีการสร้างและขยาย

เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะเป็นการยากที่ชุมชนจะพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพียงลำพัง เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการจัดการในพื้นที่ขนาดเล็ก และเป็นเพียงส่วนเล็กๆ ของชุมชน การที่จะให้ชุมชนสามารถรักษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวไว้ได้ จะต้องมีการสร้างเครือข่ายขึ้น รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับภาคที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภายใน และภายนอกชุมชน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะเป็นตัวสนับสนุนการขับเคลื่อนขององค์กรชุมชนให้ก้าวไปอย่างมั่นคง

จากการสรุปสาระสำคัญของแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.4 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

จากแผนภูมิที่ 2.4 สามารถอธิบายกรอบแนวคิดในการศึกษา ได้ว่า ในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์เข้ามาบริหารจัดการ เพื่อให้งานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถขับเคลื่อนไปได้ ซึ่งองค์กรชุมชนและการจัดการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่การที่องค์กรชุมชน สามารถขับเคลื่อนไปได้จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นพลังหลักสำคัญในการเป็นผู้

ขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เนื่องจากความยั่งยืนจากการพัฒนาจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าหากชุมชนท้องถิ่นไม่เข้ามามีส่วนร่วม แต่กลไกที่จะสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้น จะต้องอาศัยปัจจัยในด้านการกระจายผลประโยชน์ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการที่จะสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้ แต่การที่จะกระจายผลประโยชน์ให้ได้อย่างทั่วถึงนั้น องค์การชุมชนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เช่น การมีผู้นำที่ดีที่ชาวชุมชนให้ความศรัทธา การมีบุคลากรและเงินทุนที่เพียงพอในการทำงาน และการมีระบบสังคมที่เข้มแข็งที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น รวมทั้งการสร้างและขยายเครือข่ายให้เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นเกราะคุ้มกันที่สำคัญจากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักได้ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบเป็นองค์รวม จาก การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย ทั้งในด้านการจัดการองค์การชุมชนและการจัดการทรัพยากร ซึ่งเป็นทุนของชุมชนที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เพราะเป้าหมายสำคัญสูงสุดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวม

สมมติฐานในการศึกษา คือ

- การมีองค์การชุมชนด้านการท่องเที่ยวที่จัดตั้งโดยชุมชน จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปได้ว่า กรอบแนวคิดในการศึกษาได้มาจากผลของการทบทวนวรรณกรรม และจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้วิจัย โดยในกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษา นี้ จะชี้ให้เห็นถึงสมมติฐานต่างๆ ที่มีอยู่ในงานวิจัย ที่จะต้องทำการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการศึกษาทดสอบต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีศึกษา เป็นการบ่งบอกที่มาของผลการศึกษาเรื่อง “แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา” ทำให้การศึกษากลายเป็นระบบและมีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น การศึกษานี้แบ่งเป็นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา คลอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

3.1 ประเภทของการศึกษาและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้เป็นการผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ในการแบ่งประเภทของการวิจัยตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแบ่งประเภทของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การศึกษาวิจัยจากเอกสาร (documentary research) ร่วมกับการศึกษาวิจัยภาคสนาม (field research) นอกจากนี้ยังสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.1 การวิจัยเอกสาร

เป็นการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary Data) เป็นข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่แล้วได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่มีบุคคลหรือหน่วยงานสถาบันต่าง ๆ เก็บรวบรวมไว้จากแหล่งที่มาของข้อมูล เช่น จากตำรา หนังสือ รายงาน ผลการวิจัย สถิติ ตัวเลข และเอกสารต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายระหว่างประเทศ หรือ อินเทอร์เน็ต (international network) จากแหล่งที่มาของข้อมูล เช่น สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมแผนที่ทหาร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง และ ฯลฯ ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลของพื้นที่และประชากรเป้าหมาย แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย นโยบายแผนพัฒนางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรณีตัวอย่าง รวมทั้งเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม

3.1.2 การวิจัยภาคสนาม

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นวิธีที่ใช้เก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมายที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ในการสำรวจสนาม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546:305) ในการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล

ลงในสมุดบันทึกทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูล เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการต่างๆ ในการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 การสำรวจภาคสนามด้านกายภาพ (physical survey)

เป็นการเริ่มต้นจากการสำรวจโดยการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ศึกษาในวันแรกเพื่อให้เกิดภาพการรับรู้ (Perceive) ของผู้วิจัยว่าพื้นที่ศึกษานั้นๆ เป็นอย่างไร หลังจากนั้นจะเป็นการสำรวจโดยมีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อให้ได้ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจลงบนแผนที่ดิจิทัล และเขียนบรรยายข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร ซึ่งการสำรวจภาคสนามด้านกายภาพจะสังเกตในประเด็นต่อไปนี้ เช่น

- สภาพและลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา
- การเข้าถึงและการคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยว
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ
- การใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ศูนย์กลางการบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา
- จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา และ ฯลฯ

โดยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อสำรวจสภาพพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาที่ครอบคลุมทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และพื้นที่เชื่อมโยง โดยใช้สมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยภาพถ่ายจะช่วยให้เห็นสภาพของพื้นที่ได้อย่างชัดเจนขึ้น

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจด้านกายภาพ จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เป็นการสำรวจพื้นที่เพื่อคัดเลือกพื้นที่มาเป็นพื้นที่ศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งสำรวจพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ เช่น เกาะสีเฮอร์ เกาะมะพร้าว และเกาะรังใหญ่ของจังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจก่อนสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ ซึ่งการสำรวจภาคสนามในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 14-17 สิงหาคม พ.ศ.2548

ครั้งที่ 2 เป็นการสำรวจพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ เกาะยาวใหญ่ เกาะพนัก เกาะห้อง และเกาะไข โดยมีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อให้ได้ทราบความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในระยะเวลา 1 ปีผ่านไป และเพื่อจะได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ และทำแผนที่ดิจิทัลประกอบกับฐานข้อมูลแผนที่ดิจิทัลเดิมที่มีอยู่แล้วจากการวิจัยเอกสาร ซึ่งการสำรวจภาคสนามในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 10-14 สิงหาคม พ.ศ.2549

ครั้งที่ 3 เป็นการสำรวจพื้นที่ศึกษาเพิ่มเติมเมื่อทำการรวบรวมข้อมูลและทำการศึกษาวิจัยในระยะเวลาหนึ่งแล้วในประเด็นที่ยังขาดการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น

โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์สำรวจร่วมกับผู้วิจัย ซึ่งการสำรวจภาคสนามในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 24-26 พฤศจิกายน พ.ศ.2549

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานนอกพื้นที่ศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับการศึกษา ณ เกาะลันตาใหญ่ และเกาะพีพี จังหวัดกระบี่ ผ่านโครงการ “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่” จัดทำโดยมหาวิทยาลัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตเบอร์กลีย์ ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 26-29 ตุลาคม พ.ศ.2549

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาว่าพื้นที่ศึกษามีศักยภาพในการเป็นพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร และมีแนวโน้มในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตอย่างไร เพื่อเป็นปัจจัยหนึ่งในการเสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

3.1.2.2 การสังเกตการณ์ (observation)

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory observation) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participatory observation) โดยการสังเกตการณ์เป็นกระบวนการในการค้นหาข้อมูลด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยแบ่งเป็นรูปแบบและช่วงเวลาการสังเกตการณ์ ดังนี้

1) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

เป็นการสังเกตการณ์แบบทั่วไปเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมของชุมชน โดยผู้วิจัยทำการสังเกต จดบันทึก และบันทึกภาพทุกครั้งที่ตั้งพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้สมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งการสังเกตเป็นช่วงๆ ดังนี้

ช่วงวันธรรมดาและวันหยุด เพื่อสังเกตเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน ในช่วงวันธรรมดาและวันหยุด ทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืนของทั้งวันธรรมดาและวันหยุด ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทุกครั้งที่ลงพื้นที่ศึกษา ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550

ช่วงเทศกาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเทศกาลที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เพื่อสังเกตการณ์เกี่ยวกับการจัดงานเทศกาลและประเพณีต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยงานเทศกาลที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์ด้วยตนเอง ได้แก่ งานประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม คือ งานฮารีรายอ ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.2549 งานค่ายเยาวชนมุสลิมภาคฤดูร้อนของจังหวัดพังงา ครั้งที่ 3 ซึ่งจัดขึ้นในช่วงวันที่ 10-17 เมษายน พ.ศ.2550 งานวันผู้สูงอายุ ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 11 เมษายน พ.ศ.2550 และงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง คือ งานเทศกาลอาหาร

ทะเลของอำเภอเกาะยาว ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2549 ส่วนงานเทศกาลประจำปีอื่นๆที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าร่วมอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้รู้ข้อมูลในชุมชน

ช่วงฤดูการท่องเที่ยวและช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว เพื่อสังเกตถึงความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว ตลอดจนทั้งการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวชุมชน ใน 2 ช่วงเวลา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวก่อน คือ ในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ.2549 ถึงปลายเดือนตุลาคม พ.ศ.2549 และในช่วงฤดูการท่องเที่ยว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549 ถึงกลางเดือนเมษายน พ.ศ.2550

ในการสังเกตการณ์จะมีการรวบรวมรายชื่อ ตำแหน่ง หมายเลขโทรศัพท์ ของผู้ที่คาดว่าจะเป็กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนัดหมายและสัมภาษณ์ในโอกาสต่อไป

2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตกระบวนการทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะยาวน้อย หรือ กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย โดยในช่วงแรกจะเข้าร่วมในฐานะนิสิตที่มาทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ภายหลังจากสร้างความคุ้นเคยกับชาวชุมชนได้ระยะหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม CBT ดังแสดงในตารางที่ 3.1

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม
31 ตุลาคม 2549	งานก่อสร้างและต่อเติมอาคารของชมรมฯ
24 พฤศจิกายน 2549	การเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสถาบันการศึกษาที่เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ พร้อมทั้งทำความรู้จักกับแกนนำโครงการ REST โดยในครั้งนี้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ด้วย
4 มกราคม 2550	การเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ตัวแทนจากโครงการ CHARM และโครงการ REST
24 มกราคม 2550	การเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ผ่าน “สภาที่ปรึกษาตำบล”
25 มกราคม 2550	การเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของกลุ่ม CBT และร่วมแสดงทัศนะร่วมกับสมาชิกกลุ่ม
26 มกราคม 2550	การเข้าร่วมประชุมประจำเดือนขององค์กรเครือข่าย CBT เกาะยาวน้อย ได้แก่ ชมรมประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อย และกลุ่มรักบ้านเกิด

ตารางที่ 3.1 แสดงกิจกรรมในการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

ตลอดทั้งการเข้าร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งการเข้าพักในบ้านพักโฮมสเตย์ของกลุ่ม CBT การออกเรือกับชาวประมง และการออกเรือท่องเที่ยวตามหมู่เกาะต่างๆ ร่วมกับนักท่องเที่ยวในฐานะมัคคุเทศก์ให้กับกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการจัดบันทึกและบันทึกภาพทุกครั้งที่เข้ามามีส่วนร่วมในเหตุการณ์และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยใช้สมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.1.2.3 การสัมภาษณ์ (interview)

หลังจากการสำรวจภาคสนามและสังเกตการณ์ ที่ได้มาซึ่งภาพรวมของพื้นที่ศึกษาแล้ว จึงได้ข้อสรุปที่ได้มาเป็น “คำถามหลักในการสัมภาษณ์” เพราะการวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ดังนั้นจึงต้องให้น้ำหนักกับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์มากกว่าการใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปประมวลผลและวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ เพื่อหาแนวทางในการเสนอแผนยุทธศาสตร์ต่อไป ในการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบทั่วไป (general interview) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants interview) และการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (delphi interview)

ในส่วนการสัมภาษณ์แบบทั่วไป ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นข้อๆ อย่างคร่าวๆ แล้วจึงแตกเป็นประเด็นย่อยๆ โดยใช้สมุดบันทึกและเครื่องบันทึกเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสัมภาษณ์แบบทั่วไป

เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (non-structural interview) เป็นการพูดคุยสนทนากับชาวบ้านทั่วไปในสาขาอาชีพต่างๆ ตลอดทั้งผู้ใช้แรงงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เปิดกว้างซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเสริมและเป็นประโยชน์ในการวิจัยยิ่งขึ้น โดยกลุ่มประชากรเป้าหมายผู้วิจัยให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรในพื้นที่ชุมชนเกาะยาวน้อย ซึ่งอยู่ในขอบเขตเทศบาลตำบลมากกว่าประชากรในเขตพื้นที่เกี่ยวเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อของการศึกษา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่ทราบโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่แต่ละหน่วยถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวอย่าง (non – probability sampling) และเทคนิคย่อยที่นำมาใช้ ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental random sampling) หรือแบบตามความสะดวก (convenient nonrandom method) ซึ่งผู้สำรวจจะไม่ทราบโอกาสที่แต่ละหน่วยตัวอย่างจะถูกเลือกขึ้นมาจากจำนวนประชากรทั้งหมดที่เป็นเป้าหมายของการสุ่ม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546:120) ซึ่งหมายถึงแต่ละหน่วยตัวอย่างอาจมีโอกาสเลือกที่ไม่เท่าเทียมกัน มีลักษณะการสุ่มน้อยที่สุด นั่นหมายถึงได้มีการจำกัดขอบเขตพื้นที่ศึกษา แต่ไม่จำกัดจำนวนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง และช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยดำเนินการในช่วงเดือนเมษายนถึงกรกฎาคม พ.ศ.2550 สำหรับประเด็นคำถามผู้วิจัยได้

กำหนดคำถามเป็นประเด็นกว้างๆ และแตกเป็นประเด็นย่อยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีประเด็นในการสัมภาษณ์เช่น

- ความคิดเห็นและความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ผลกระทบเชิงบวก เชิงลบ จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- บทบาทในการสนับสนุนและความเชื่อมโยงที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดย ชุมชน
- ปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน
- ข้อเสนอในการแก้ปัญหา ความต้องการ และข้อเรียกร้องต่างๆ

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นข้อๆ และสัมภาษณ์ตามลำดับพร้อมทั้งพูดคุย สอบถาม เพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ให้สอดคล้องกับคำถามและคำบอกเล่า และใช้เทปบันทึกเสียงสำหรับการเก็บบันทึกข้อมูล เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน และเพื่อทบทวนความเข้าใจในระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูล

2) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants interview)

เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (non –random method) และเทคนิคย่อยที่นำมาใช้ ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เป็นการเลือกกรณีที่คิดว่าสามารถเป็นตัวแทนของประชากรเป้าหมายได้ โดยการใช่วัตถุประสงค์บางประการของการวิจัยเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ หรือเป็นความเห็นของผู้วิจัยที่จะเลือกใครเป็นกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่างแบบปาลิมะ (snowball random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบอกไปเรื่อยๆ ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยต้องการจนครบถ้วนตามจำนวนที่ต้องการ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546:123-124) นั้นหมายความว่า มีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ แต่ไม่ได้มีการกำหนดจำนวนประชากรของกลุ่มตัวอย่าง และช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2550 ซึ่งกลุ่มประชากรที่เป็นเป้าหมายในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนและบุคคลสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา และผู้อาวุโสหรือผู้ที่ชาวชุมชนให้ความเคารพนับถือ ในประเด็นสัมภาษณ์หลักแล้วค่อยแตกเป็นประเด็นย่อยๆ ดังนี้

- บทบาทและความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- บทบาทในการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว
- ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่

- ความเชื่อมโยงของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลประโยชน์ที่ได้รับ
- ปัญหาและความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ข้อเสนอในการแก้ปัญหา ข้อเสนอในแผนยุทธศาสตร์

กลุ่มที่ 2 แกนนำกลุ่ม CBT ผู้นำองค์กรเครือข่ายของกลุ่ม CBT สมาชิกของกลุ่ม CBT ที่ประกอบการบ้านพักโฮมสเตย์ ในประเด็นสัมภาษณ์หลักแล้วค่อยแตกเป็นประเด็นย่อยๆ ดังนี้

- ความเป็นมาในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน
- การจัดการกลุ่มองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- บทบาทและความร่วมมือที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ความเชื่อมโยงของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อชุมชน
- ปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ข้อเสนอในการแก้ปัญหา ข้อเสนอในแผนยุทธศาสตร์

กลุ่มที่ 3 องค์กรชุมชนอื่นๆ ที่ไม่ใช่เครือข่ายของกลุ่ม CBT ได้แก่ กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ กลุ่มรักเกาะยาว และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชน ได้แก่ กลุ่มเกาะยาวพาราไดซ์ และกลุ่มป่าเกาะ ในประเด็นสัมภาษณ์หลักแล้วค่อยแตกเป็นประเด็นย่อยๆ ดังนี้

- บทบาทและความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- บทบาทในการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในอนาคต
- ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ความเชื่อมโยงของการจัดกิจกรรมและโครงการการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน
- ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว และผลตอบแทนที่มีต่อชุมชน
- ปัญหาและความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และจุดร่วมมือในการประนีประนอม
- ข้อเสนอในการแก้ปัญหา ข้อเสนอในแผนยุทธศาสตร์

3) การสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (delphi interview)

เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับบุคคลนั้นๆ โดยตรงโดยไม่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (non-random method) โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (judgement nonrandom or purposive method) เป็นวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ขึ้นอยู่กับความเห็นของผู้วิจัยว่าจะเลือกใครเป็นกลุ่มตัวอย่าง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546:123-124) ในวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่ม

ตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังนี้

- นายไพศาล อารีศรี ที่ปรึกษานายก อ.บ.จ.พังงา, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550
- นายทรงพร ก้อนแก้ว นายอำเภอเกาะยาว, สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2550
- นายพีระยุทธ มาตรรักษา นายก อ.บ.ต.เกาะยาวน้อย, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550
- นายก้องสิน กิจประสาน นายกเทศมนตรีเกาะยาว, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2550
- นายกุลพัทธ์ ฤกษ์จำนง นักผังเมือง จังหวัดพังงา, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2550
- น.ส.พจนา สนวนศรี แกนนำโครงการ REST และผู้เขียนคู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550

ด้วยประเด็นคำถามสำคัญและแตกย่อยเป็นประเด็นคำถามอื่นๆ ได้แก่

- นโยบายและแผนพัฒนาต่างๆ ที่มีต่อชุมชน
- บทบาทความร่วมมือและความช่วยเหลือที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- รูปแบบการจัดการ ความเชื่อมโยงที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลประโยชน์ที่ได้รับ
- ปัญหาและอุปสรรคที่พบ แนวทางในการแก้ปัญหา
- ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในปัจจุบัน ประเด็นท้าทาย และแนวโน้มในอนาคตต่อโครงการ CBT เกาะยาวน้อย

โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง สมุดบันทึก และเทปบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และผู้วิจัยได้ดำเนินการในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ.2550 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2550

3.1.2.4 การใช้แบบสอบถาม (questionnaires)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขไปใช้ในสถิติเชิงอ้างอิง (inferential statistics) เนื่องจากในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เน้นการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยถือว่าการวิจัยเชิงปริมาณเป็นเพียงส่วนย่อยที่ช่วยมาเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพเท่านั้น โดยผู้วิจัยต้องการข้อมูลเชิงปริมาณเฉพาะนักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวบนเกาะยาวน้อย ทั้งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และไม่จำเป็นต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้าพักบ้านพักโฮมสเตย์ของกลุ่ม CBT เท่านั้น เพื่อให้ได้เห็นภาพรวมของสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน และแนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคตของเกาะยาวน้อยได้ การกำหนดขนาดตัวอย่างของกลุ่มนักท่องเที่ยว ภายใต้เงื่อนไขของความพอเพียงในการวิเคราะห์ค่าสถิติและช่วงเวลาที่สามารถเก็บข้อมูลแบบสอบถามได้ ประกอบกับไม่สามารถ

กำหนดจำนวนและกรอบประชากรที่แน่ชัดได้ เนื่องจากทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเขต 4 ภาคได้ ไม่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในระดับอำเภอ เกาะยาวไว้ มีแต่เพียงสถิติในภาพรวมของจังหวัดพังงาเท่านั้น และทางศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวของอำเภอเกาะยาวไม่ได้ทำการรวบรวมสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาไว้ จะมีแต่เฉพาะการเก็บรวบรวมสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม เช่น การเก็บรวบรวมเฉพาะจำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT จำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์อื่นๆ และจำนวนนักท่องเที่ยวของแต่ละรีสอร์ท เป็นต้น แต่ไม่มียอดรวมของนักท่องเที่ยวทั้งหมด (ขจรศักดิ์ จินดามัยกุล, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2549) ดังนั้น การสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (probability sampling) จึงไม่สามารถจะกระทำได้ เพราะไม่มีจำนวนประชากรรวมในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (non – random method) แทนซึ่งได้ใช้เทคนิคย่อย คือ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) เป็นการกำหนดสัดส่วนและจำนวนตัวอย่างของประชากรที่มีคุณสมบัติบางประการที่ต้องการเก็บข้อมูล โดยให้ผู้ทำการเก็บข้อมูลเก็บตัวอย่างให้ได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งหมายถึง การเลือกตัวอย่างตามความสะดวกจากทุกๆ ส่วนโดยการไม่สุ่ม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546:122) โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 150 คน แล้วเลือกตามความสะดวกมาเป็น กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 75 คน และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 75 คน อย่างไรก็ตามโดยในแต่ละกลุ่มไม่มีการแบ่งย่อยถึงจำนวนเพศว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชายเท่าไร และจำนวนนักท่องเที่ยวหญิงเท่าไร เนื่องจากเป็นการจำกัดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างและการได้มาของข้อมูลมากเกินไป

โดยประเด็นหลักที่ใช้ในการตั้งคำถามในแบบสอบถาม มาจากความรู้และประสบการณ์จากการสำรวจภาคสนาม การทบทวนตัวอย่างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัยเก่าๆ การขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม ประกอบด้วยข้อคำถามเปิดและข้อคำถามปิด โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และรูปแบบการเดินทาง

ส่วนที่ 2 ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ได้แก่ ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 ได้แก่ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย (ดูตัวอย่างแบบสอบถามในภาคผนวก 2 และภาคผนวก 3)

โดยระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ต้นเดือนธันวาคม พ.ศ.2549 ถึงช่วงปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550 รวมระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามทั้งสิ้นประมาณ 6 เดือน

และครอบคลุมทั้งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว เพื่อความกระจายของข้อมูล โดยผู้วิจัยโดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามด้วยตนเองเป็นบางช่วง และขอความร่วมมือจากชาวชุมชนเป็นผู้แจกให้ในช่วงที่ผู้วิจัยไม่สะดวกในการไปเก็บข้อมูล และกำหนดเวลามารับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองในโอกาสต่อไป โดยขั้นตอนต่างๆ ในการวิจัยสนาม สามารถสรุปเป็นตารางที่ 3.2 ดังนี้

วิธีการเก็บข้อมูลสนาม	ช่วงเวลาดำเนินการ
1) สัมภาษณ์ภาคสนามด้านกายภาพ ครั้งที่ 1	เดือนสิงหาคม พ.ศ.2548
2) สัมภาษณ์ภาคสนามด้านกายภาพ ครั้งที่ 2	เดือนสิงหาคม พ.ศ.2549
3) การสังเกตการณ์ช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว	เดือนสิงหาคม ถึง ตุลาคม พ.ศ.2549
4) การสังเกตการณ์ช่วงวันธรรมดาและวันหยุด	เดือนสิงหาคม พ.ศ.2549 ถึง พฤษภาคม พ.ศ.2550
5) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม	เดือนตุลาคม พ.ศ.2549 ถึง มกราคม พ.ศ.2550
6) สัมภาษณ์ภาคสนามด้านกายภาพ ครั้งที่ 3	เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549
7) การสังเกตการณ์ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว	เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549 ถึง เมษายน พ.ศ.2550
8) การเก็บแบบสอบถาม	เดือนธันวาคม พ.ศ.2549 ถึง พฤษภาคม พ.ศ.2550
9) การสัมภาษณ์แบบทั่วไป	เดือนเมษายน ถึง กรกฎาคม พ.ศ.2550
10) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เดือนเมษายน ถึง กรกฎาคม พ.ศ.2550
11) การสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ	เดือนเมษายน ถึง กรกฎาคม พ.ศ.2550

ตารางที่ 3.2 แสดงการสรุปวิธีการและช่วงเวลาในการวิจัยภาคสนาม

3.2 การประมวลผล การวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล

3.2.1 การประมวลผล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว จะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ โดยจะมีการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด โดยจัดคำตอบเป็นกลุ่มและเป็นหมวด จากนั้นเป็นการประมวลผลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลในเชิงปริมาณ จะถูกนำมาลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows โดยสถิติที่เหมาะสมในการนำมาใช้ได้แก่ การแจกแจง ค่าร้อยละ และแสดงผลข้อมูล โดยทำการรายงานผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม ในหัวข้อภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันของเกาะยาวน้อย

3.2.2 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

เป็นขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม ที่ได้จากการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ จากเครื่องมือใน

การเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแล้วเสร็จจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดในการศึกษา และนำเสนอข้อมูลในรูปของการบรรยายเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพพื้นฐาน (general background) ของพื้นที่ศึกษา ในบทที่ 4 มาเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ด้วย เนื่องจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมีความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงภาพรวมในทุกๆ ด้านของพื้นที่ศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1) ศึกษาถึงพัฒนาการและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย

โดยการเรียบเรียงข้อมูล ทั้งจากการวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม และนำเสนอข้อมูลในเชิงบรรยาย พรรณนา และวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น การศึกษาถึงพัฒนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย โดยการบรรยายเชิงพรรณนา และการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย โดยการบรรยายเชิงพรรณนาภายใต้กรอบแนวคิดในการศึกษา พร้อมภาพ ตาราง และแผนภูมิ ประกอบการอธิบายตามความจำเป็นของเนื้อหา

2) ระบุปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

เป็นการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ว่าอะไร คือ ศักยภาพ ที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยประสบความสำเร็จ และสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทั้งในด้านข้อจำกัดและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการวิเคราะห์แนวโน้มที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในอนาคต โดยการเรียบเรียงข้อมูลทั้งจากการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม แบ่งเป็น การวิเคราะห์ ศักยภาพ ข้อจำกัด ปัญหา และแนวโน้มในอนาคตที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากประเด็นท้าทายต่างๆ ทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงพรรณนาภายใต้กรอบแนวคิดในการศึกษา พร้อมภาพ ตาราง แผนภูมิ และแผนที่ประกอบการอธิบายตามความจำเป็นของเนื้อหา

3) เสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ในลักษณะบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม จากการสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเพื่อตอบประเด็นคำถามสำคัญในการศึกษา และทดสอบสมมติฐานในการศึกษา หลังจากนั้นจะเป็นการเสนอแนะในรูปแบบแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น จากผลของการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการประจักษ์ร่วมกับชาวชุมชนในลักษณะของการปรึกษาหารือ (ภาพที่ 3.1) โดยมีขั้นตอน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนา การกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์และ

เป้าหมายหลักในการพัฒนา การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแบบเป็นองค์รวม ทั้งทางด้าน การจัดการองค์กรชุมชน และในด้านการจัดการทรัพยากร ข้อเสนอแนะแผนงานโครงการภายใต้ ยุทธศาสตร์ ข้อเสนอแนะการพัฒนาเชิงพื้นที่ และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามแผน โดย นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการสรุปและอภิปรายผล และเสนอแผนยุทธศาสตร์แบบบรรยายเชิง พรรณนา พร้อมภาพ ตาราง แผนภูมิ และแผนที่ ประกอบการอธิบายตามความจำเป็นของ เนื้อหา โดยข้อเสนอแนะในแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะอยู่ภายใต้การรักษาหลักการพื้นฐานใน เรื่องของการเคารพภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

หลังจากขั้นตอนการวิเคราะห์ การเสนอแนะในรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์ การสรุปผล และอภิปรายผลการศึกษาแล้ว จะทำการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ภาพที่ 3.1 แสดงการปรึกษาหารือกับชุมชนในการเสนอแนะแผนยุทธศาสตร์ฯ

3.3 ระยะเวลาการศึกษาและแผนการดำเนินงาน

การศึกษาคั้งนี้ เริ่มทำการศึกษาดังแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2549 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2550 รวมระยะเวลาในการศึกษาทั้งสิ้นประมาณ 15 เดือน โดยมีแผนการดำเนินงานเป็น

- การรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร จำนวน 2 เดือน ตั้งแต่ต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ.2549 ถึงปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2549
- การรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม จำนวน 6 เดือน ตั้งแต่ต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ.2549 ถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2550
- การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 3 เดือน ตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคม พ.ศ.2550 ถึงปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550
- การเสนอผลการศึกษาและจัดทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ จำนวน 3 เดือน ตั้งแต่ต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ.2550 ถึงปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ.2550 โดยแสดงเป็นตารางที่ 3.3

ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน ตลอดโครงการ	ระยะเวลา 14 เดือน														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความ เอกสารงานวิจัย internet และ ฯลฯ	-	-	-												
2. รวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนามจากกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา			-	-	-	-	-	-	-						
3. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล									-	-	-	-			
4. นำเสนอผลการศึกษาและจัดทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์												-	-	-	-

ตารางที่ 3.3 แสดงระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน

อย่างไรก็ตามในช่วงขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และขั้นตอนการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยต้องกลับมาทบทวนและปรับเนื้อหาในส่วนของบทนำ บทของการทบทวนวรรณกรรม และระเบียบวิธีวิจัยอยู่เสมอ เพราะเมื่อได้ศึกษาลงลึกไปในส่วนของเนื้อหาแล้ว ข้อมูลต่างๆในบทดังกล่าว จะต้องมีการปรับให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย (update) และเพื่อความเชื่อมโยงของเนื้อหาในแต่ละบท และในช่วงที่ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติมทั้งการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา และการเก็บแบบสอบถามที่ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 6 เดือน ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวเกี่ยวเนื่องมาจนถึงช่วงของการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล เพราะเป็นวิทยานิพนธ์ทางด้านการศึกษาจึงต้องมีการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลานานตามฤดูกาลท่องเที่ยว ดังนั้นในขั้นตอนการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลจึงคาบเกี่ยวมาถึงช่วงของการนำเสนอผลการศึกษา เพื่อให้ได้ผลของงานวิจัยที่สมบูรณ์เนื้อหาทันสมัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษาที่สุดเท่าที่จะทำได้

บทที่ 4

สภาพพื้นฐานของเกาะยวน้อย

ในการศึกษาเพื่อการวาง “แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา” สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การศึกษาสภาพพื้นฐาน (general background) ของพื้นที่ศึกษารวมทั้งพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลในส่วนอื่นๆ เพื่อเสนอแผนยุทธศาสตร์ฯ ต่อไป โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

จากพงศาวดารเมืองถลาง พ.ศ. 2384 ได้ปรากฏชื่อ “เกาะยว” ในสมัยของสมเด็จพระเอกาทศรถแห่งกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 2148-2163) โดยเกาะยวในสมัยนั้นขึ้นกับเมืองถลาง โดยเขตแดนเมืองถลาง (พงศาวดารเมืองถลาง, 2506 อ้างถึงใน กรมศิลปากร, 2532:120)

ใน พ.ศ. 2328 ช่วงต้นสมัยรัชกาลที่ 1 ได้เกิดสงครามระหว่างไทยกับพม่าขึ้น กองทัพพม่าได้ยกทัพเรือมาตีหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันตก ตั้งแต่เมืองตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง ลงไปถึงเมืองถลางจนเกิดศึกถลางขึ้น ในศึกถลางครานั้นไม่เพียงแต่ชาวถลางเท่านั้นที่ลุกขึ้นต่อสู้ป้องกันเมือง ยังมีกองทัพหัวเมืองทางภาคใต้ เช่น เมืองนครศรีธรรมราช เมืองไทรบุรี ร่วมกับกองทัพของเมืองหลวงยกกองทัพมาช่วยเมืองถลาง ในการเดินทัพในครั้งนั้นได้มีกวาดต้อนผู้คนในพื้นที่เมืองตรังและสตูลมาช่วยรบกับกองทัพพม่าด้วย โดยกองทัพในหัวเมืองภาคใต้ได้มารวมทัพกันที่เกาะยวน้อยก่อนขึ้นไปตีเมืองถลาง หลังสงครามสงบลงทหารและพลเมืองที่โดนกวาดต้อนมากับกองทัพส่วนหนึ่งไม่เดินทางกลับ แต่ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่บนเกาะยวน้อยและเกาะยวใหญ่ โดยที่มาจากเมืองตรังตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เกาะยวน้อย และที่มาจากเมืองสตูลตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เกาะยวใหญ่ เนื่องจากทั้งสองเกาะมีชัยภูมิที่เหมาะสมสำหรับเป็นที่หลบภัยและเป็นที่ทำมาหากิน โดยเรียกชื่อเกาะที่พบตามลักษณะภูมิประเทศและรูปร่างที่แลเห็น ซึ่งสาเหตุที่เรียกว่า “เกาะยวน้อย” เพราะมีขนาดเล็กกว่าเกาะยวใหญ่ (โรงเรียนเกาะยววิทยา, มปป : 3)

ถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานปรากฏที่แน่ชัดว่าการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะยวน้อยนั้นเริ่มขึ้นเมื่อใด แต่จากข้อสันนิษฐานทางวิชาการระบุว่า การก่อตั้งชุมชนเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ยุคนั้น โดยการนำของ นายอุเด็นและนายอุสัน ซึ่งถือกันว่าคนกลุ่มนี้เป็นบรรพบุรุษรุ่นแรกของชาวเกาะยวน้อย และจากสำเนียงที่ใช้พูดสันนิษฐานได้ว่า บรรพบุรุษของชาวเกาะยวน้อยสืบเชื้อสายมาจากเมืองตรัง ซึ่งแต่เดิมเกาะยวน้อยเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวเลมาก่อน เพราะตามถ้ำตามเขาภายในเกาะปรากฏโครงกระดูกของชาวเลอยู่ แต่ด้วยความโหดร้ายของกลุ่มชนที่เข้ามาอาศัย ทำให้กลุ่มชาวเลต้องออกจากเกาะไป การตั้งบ้านเรือนในยุคเริ่มแรกส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลสืบเนื่องจากการอพยพจากภัยสงคราม และความสะดวกในการประกอบอาชีพประมง

ชายฝั่ง โดยแหล่งชุมชนเดิมของเกาะยาวน้อยตั้งอยู่ที่ บ้านลิ๊ะหา ทางด้านทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ (ปัจจุบันอยู่ในเขตหมู่ที่ 4)

โดยเกาะยาวอยู่ภายใต้การปกครองของเมืองถลางมาจนกระทั่งปี พ.ศ.2352 ในช่วงต้น สมัยรัชกาลที่ 2 พม่าได้ยกกองทัพมาตีเมืองถลางอีก กองทัพหลวงจากกรุงเทพฯ ยกไปช่วยแต่ไม่ทัน พม่าได้เผาเมืองถลางเสียหายอย่างหนัก ผู้คนจึงพากันอพยพหนีจากเมืองถลางไปรวมกัน ทางฝั่งเมืองพังงา ภายหลังจากศึกครั้งนั้นสงบลงพม่าได้ตีเมืองถลางแตก เกาะถลางจึงเริ่มเสื่อมลง และถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้การปกครองของเมืองพังงา (กรมศิลปากร,2532:120) จึงสันนิษฐานได้ว่าเกาะยาวได้เปลี่ยนมาอยู่ภายใต้การปกครองของเมืองพังงาดังแต่นั้นเป็นต้นมา และในยุคนั้นได้เกิดโรคระบาดครั้งร้ายแรงที่สุดบนเกาะขึ้น ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก และเกิดการย้ายถิ่นฐานขึ้น ทั้งนี้ขึ้นฝั่งเมืองภูเก็ตและกระบี่ ส่วนที่ยังอยู่บนเกาะได้แยกเป็น 2 กลุ่มเคลื่อนย้ายไปทางริมฝั่งทะเลทั้ง 2 ด้าน กลุ่มหนึ่งเคลื่อนย้ายมาทางริมฝั่งทะเลตะวันตกมา สมทบกับกลุ่มคนจีนที่เข้ามาทำหลุมเผาถ่านอยู่ก่อนหน้าแล้ว (ปัจจุบันคือ หมู่ที่ 7 บ้านอันเป้า) ตลอดจนถึงบริเวณกลางเกาะ (หมู่ที่ 3 ในปัจจุบัน) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเคลื่อนย้ายมาทางริมฝั่งทะเล ตะวันออก และตั้งถิ่นฐานบริเวณริมฝั่งทะเลตั้งแต่ช่วงกลางเกาะจนถึงทิศใต้ของเกาะ (ปัจจุบันอยู่ในเขตหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5) สมทบกับกลุ่มคนจีนที่อพยพมาจากเกาะปันง่าเพื่อทำอาชีพหว่านงัก ซึ่งแปะป้อเซียง หนึ่งในผู้อพยพได้แต่งงานกับคนบนเกาะและเป็นบรรพบุรุษของคนจีนบนเกาะยาว น้อยในปัจจุบัน คือ ตระกูลแซ่หั่ว ส่วนแหล่งชุมชนเดิมกลายเป็นนาบ้านร้าง เพราะไม่มีคนอาศัยอยู่ จากการสันนิษฐาน พบว่า ผู้ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในรุ่นแรก ๆ มีทั้งผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ทั้งนี้จากหลักฐานซากปรักหักพังของสิ่งก่อสร้างคล้ายวัดที่พบบริเวณหมู่ที่ 1 ในปัจจุบัน (โรงเรียนเกาะยาววิทยา,มปพ :11-13)

ต่อมาใน พ.ศ.2437 ในสมัยของรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้รวมหัวเมืองตะวันตก ทั้ง 6 เมืองเป็น มณฑลภูเก็ต ประกอบด้วย เมืองภูเก็ต ตรัง พังงา ระนอง กระบี่ และตะกั่วป่า โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งเมืองถลางและเมืองภูเก็ตขึ้นตามเดิมต่อไป แต่เกาะยาวไม่ได้กลับมาขึ้นกับเมืองถลางยังคงขึ้นตรงอยู่กับเมืองพังงาต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ต่อมาใน พ.ศ.2459 ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการเปลี่ยนแปลงสถานะเมืองเป็นจังหวัด เมืองพังงาจึงเปลี่ยนสถานะเป็นจังหวัดพังงา ได้จัดแบ่งการปกครองออกเป็น 4 อำเภอ และ 34 ตำบล โดยเกาะยาวน้อยและเกาะยาวใหญ่ มีฐานะเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอกางลิ้นถิ่ โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 2 ตำบล 24 หมู่บ้าน โดยมีนายบ้านเป็นผู้ดูแล และต่อมาใน พ.ศ.2466 ได้มีการยกฐานะตำบลเกาะยาวน้อยและเกาะยาวใหญ่เป็นกิ่งอำเภอเกาะยาวขึ้นกับอำเภอกำยช้าง โดยเลือกเกาะยาวน้อยเป็นสถานที่ตั้งของที่ว่าการกิ่งอำเภอ ด้วยเหตุผลหลักทางการคมนาคมเนื่องจากเกาะยาวน้อยมีระยะทางใกล้กับจังหวัดพังงามากกว่าเกาะยาวใหญ่ เพราะสมัยก่อนการติดต่อขึ้นกับจังหวัดพังงาเป็นหลัก และในสมัยนี้

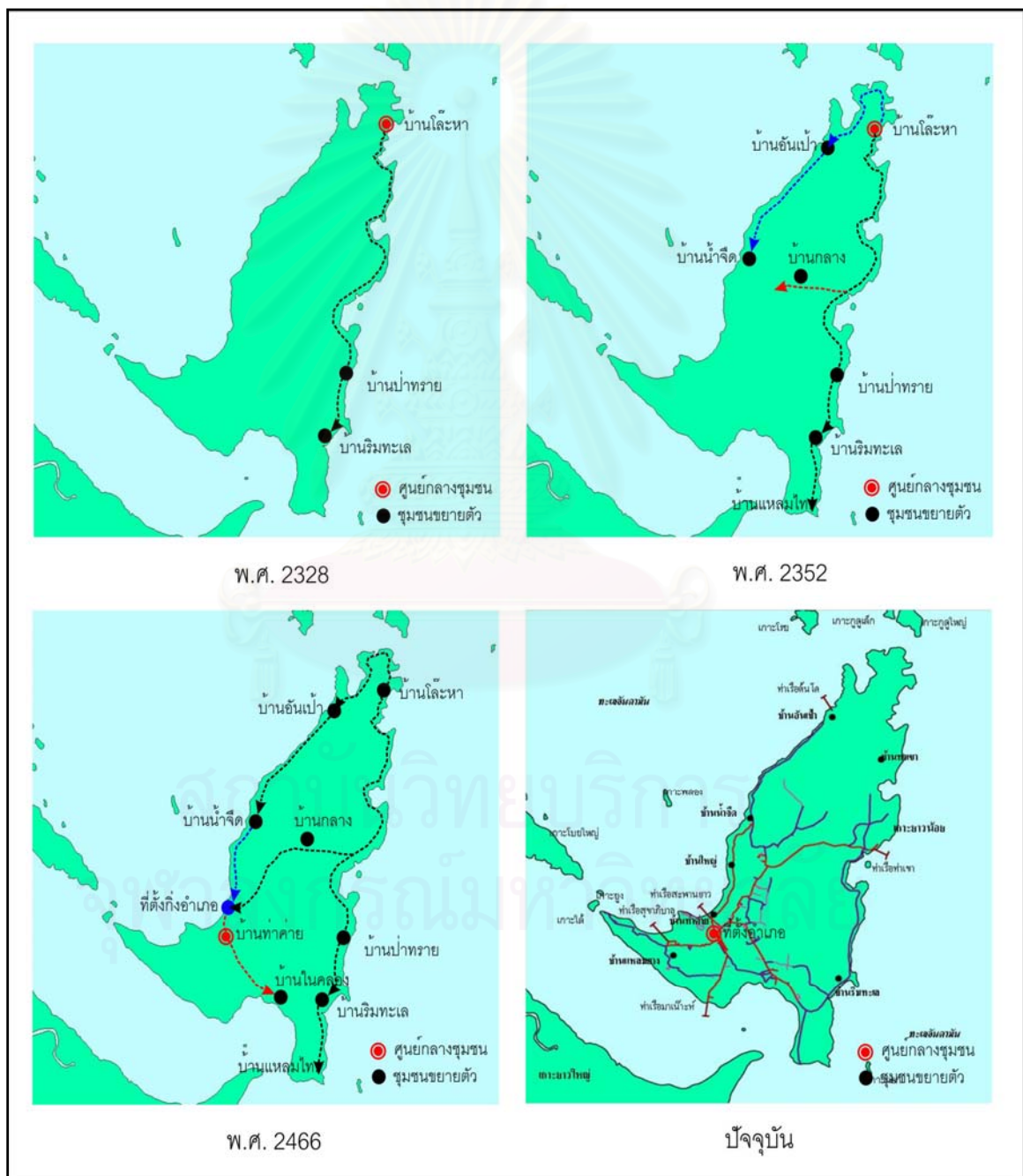
ได้มีการกำหนดให้คนไทยมีนามสกุลใช้ โดยนามสกุลดั้งเดิมที่เป็นบรรพบุรุษของชาวเกาะยว น้อย ได้แก่ เริงสมุทรและศรีสมุทร และแยกเป็นนามสกุลอื่นๆ ในเวลาต่อมา แต่สืบเชื้อสายมา จากบรรพบุรุษเดียวกัน เพราะคนบนเกาะนิยมแต่งงานกับบนเกาะด้วยตนเอง หรือกับคนในเกาะ ไกลเคียง โดยนามสกุลของชาวเกาะยวน้อย มักจะเกี่ยวข้องกับทะเล ซึ่งสอดคล้องกับบรรพบุรุษ รุ่นแรกๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการประมงเป็นอาชีพหลัก ในขณะนี้ถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ สำคัญในการเปิดตัวสู่โลกภายนอกของชุมชนเกาะยวน้อย ทำให้จำนวนประชากรบนเกาะเพิ่ม มากขึ้น เนื่องจากปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ มีผู้อพยพจากชุมชนอื่นมาตั้งหลักแหล่งสมทบอีกเป็น จำนวนมากด้วยเหตุผลความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ เนื่องจาก การคุมกำเนิดยังไม่เป็นที่นิยม โดยชุมชนได้มีการขยายถิ่นฐานมายังบริเวณกลางเกาะมากขึ้นยาว ตลอดแนวเกาะ ซึ่งเป็นที่ราบเชิงเขาเหมาะแก่การทำเกษตร

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 8 ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น โดยกองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลมายัง เกาะยวน้อยและตั้งศูนย์บัญชาการรบกองทัพขึ้น ตั้งแต่บริเวณโคกทรายถึงบริเวณสามแยกบ้าน ในคลอง (หมู่ที่ 1 ในปัจจุบัน) และตั้งป้อมสัญญาณเรือรบบริเวณเขาควนจุก เพื่อเป็นสัญญาณภัย ทางการทหาร (ปัจจุบันอยู่ในเขตหมู่ที่ 7) ใน พ.ศ 2489 สงครามสงบลง กองทัพญี่ปุ่นได้ถอนกอง กำลังออกไป ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงได้เข้ามาสร้างบ้านเรือนในบริเวณค่ายเก่าของญี่ปุ่น โดย เรียกว่า บ้านท่าค่าย เพราะการตั้งถิ่นฐานสมัยก่อนยึดพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล เพราะเดินทางสะดวก มากกว่าขึ้นภูเขา โดยมีการตัดถนนเส้นแรกขึ้น คือ ถนนกาลัญกุล ตามเส้นทางการตั้งค่ายญี่ปุ่น ในช่วงสงคราม ทำให้ศูนย์กลางชุมชนเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลงจาก บ้านลิ๊ะหา มาเป็น บ้านท่า ค่าย และกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน

แต่เนื่องจากการติดต่อกับจังหวัดพังงาเป็นไปอย่างยากลำบาก ทางกิ่งอำเภอจึงพยายาม ที่จะไปขอขึ้นกับจังหวัดภูเก็ตหลายครั้ง ตั้งแต่ พ.ศ.2507 เป็นต้นมาแต่ไม่สำเร็จ เนื่องจาก กรมการปกครองได้ขอระงับเรื่องราวไว้ก่อน เพราะสภาจังหวัดภูเก็ตได้พิจารณาแล้วมีมติไม่รับ โอน ด้วยเห็นว่าจังหวัดพังงามีงบประมาณที่จะจัดสรรพัฒนาท้องที่ได้มากกว่าที่ทางจังหวัดภูเก็ต สามารถจะจัดให้ได้ ต่อมาใน พ.ศ.2527 ปลัดกิ่งอำเภอเกาะยว ได้ทำหนังสือถึงจังหวัดเพื่อขอยก ฐานะขึ้นเป็นอำเภอเป็นกรณีพิเศษ แม้ว่าจะยังมีลักษณะในการที่จะเป็นอำเภอไม่ครบถ้วน โดย ทางจังหวัดได้ทำหนังสือไปยังกระทรวงมหาดไทย และได้ตอบหนังสือกลับมายังจังหวัด โดยให้ทาง จังหวัดแจ้งสรุปเหตุผลในการยกฐานะเป็นอำเภอส่งกรมการปกครองอีกครั้ง โดยในพ.ศ.2528 ทาง จังหวัดดำเนินเรื่องตามหนังสือดังกล่าวถึงกระทรวงมหาดไทย กิ่งอำเภอเกาะยว จึงได้ เปลี่ยนแปลงฐานะเป็น “อำเภอเกาะยว” ใน พ.ศ.2531

ภายหลังจากที่กิ่งอำเภอเกาะยวได้ยกฐานะเป็นอำเภอแล้ว ชุมชนเกาะยวน้อยก็ได้มี การขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากเรือยนต์สำหรับบรรทุกผู้โดยสารประจำทางเริ่มเข้ามามีบทบาท และ

มีการตัดถนนบนเกาะเพิ่มขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้จำนวนประชากรบนเกาะเพิ่มขึ้นเช่นกัน รวมถึงประชากรจากที่อื่นที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานบนเกาะ โดยมีการแต่งงานข้ามกลุ่มชน ข้ามศาสนากันมากขึ้น ทำให้ลักษณะการตั้งบ้านเรือนได้กระจายไปทั่วทั้งเกาะ จากเดิมมีเพียง 2 หมู่บ้านแล้วเพิ่มเป็น 7 หมู่บ้านในปัจจุบัน โดยประชาชนนิยมปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร และบริเวณชายฝั่งทั้ง 2 ฟากของเกาะตามเส้นทางคมนาคมพาดผ่าน นับได้ว่าชุมชนเกาะยาวน้อย เป็นชุมชนบนเกาะที่มีพัฒนาการของชุมชนที่ยาวนานกว่า 200 ปี และเป็นกิ่งอำเภอที่มีอายุยาวนานที่สุดในประเทศไทย ดังแสดงในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะยาวน้อย

4.2 ลักษณะทางกายภาพของเกาะยวน้อย

4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลเกาะยวน้อย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดพังงา ห่างจากตัวจังหวัดพังงาประมาณ 43 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 882 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 47.15 ตารางกิโลเมตร หรือ 28,456.97 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ (แผนที่ 4.1) ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับอ่าวพังงาและน่านน้ำจังหวัดกระบี่
ทิศใต้	ติดกับตำบลเกาะยาวใหญ่และทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดกับหมู่เกาะและน่านน้ำจังหวัดกระบี่
ทิศตะวันตก	ติดกับทะเลอันดามันด้านอำเภอตะกั่วทุ่งและน่านน้ำจังหวัดภูเก็ต

4.2.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสมุทรศาสตร์

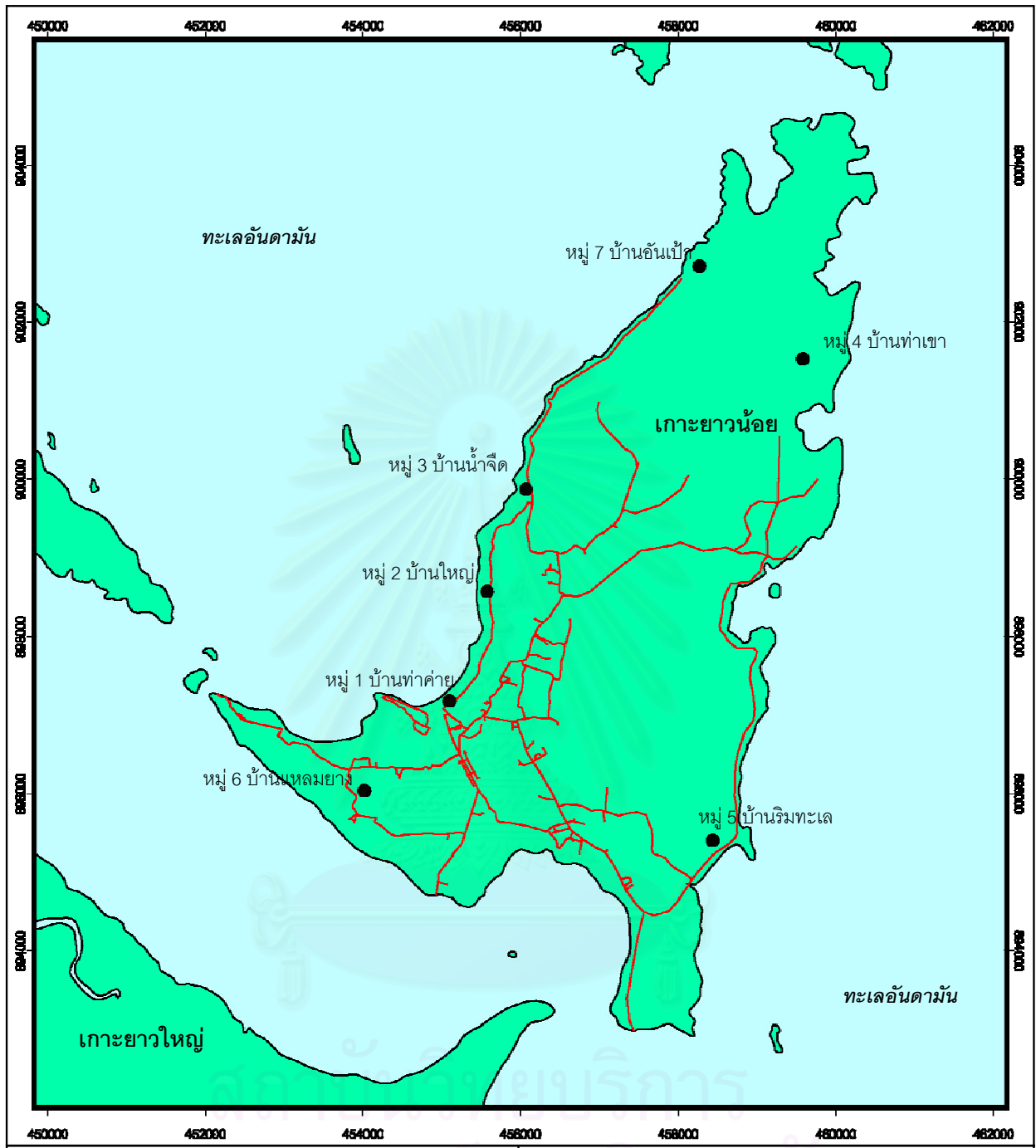
สภาพภูมิศาสตร์ของเกาะยวน้อยตั้งอยู่กึ่งกลางผืนทะเลอันดามันด้านในบริเวณอ่าวพังงา และอยู่ท่ามกลาง 3 จังหวัด ในทะเลอันดามันด้านใน ได้แก่ จังหวัดพังงา ภูเก็ต และกระบี่ เกาะยวน้อยเป็นเกาะใหญ่อันดับสองในหมู่เกาะของอ่าวพังงา รองจากเกาะยาวใหญ่ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะยวน้อย โดยมีช่องแคบหลายคั่นระหว่างสองเกาะ ลักษณะของเกาะยวน้อย มีการวางตัวตามแนวยาวจากทิศเหนือ-ใต้

ลักษณะทางสมุทรศาสตร์ของเกาะยวน้อย ขณะน้ำขึ้นกระแสน้ำจะพัดเข้าหาชายฝั่งในแนวทิศตะวันตกเฉียงใต้ และเปลี่ยนแนวทิศตะวันออกเฉียงใต้ขณะน้ำลง สำหรับการขึ้นลงของน้ำทะเลเป็นแบบวันละ 2 ครั้ง หรือน้ำคู่ (Semi-diurnal tide) โดยระหว่างเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนตุลาคม น้ำจะมากในตอนกลางวัน เรียกว่า น้ำหน้าฝน กลางคืนน้ำจะน้อย แต่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนจนถึงสิ้นเดือนเมษายน กลางวันน้ำจะน้อย กลางคืนน้ำจะขึ้นมาก เรียกว่า น้ำช่วงลอยกระทง ทำให้พิสัยของน้ำขึ้นลงสูงกว่าปกติ หรือที่เรียกว่า ช่วงน้ำใหญ่ (spring tide) และในทุกๆ เดือน เมื่อดวงจันทร์เคลื่อนไปอยู่ที่ตำแหน่งปักแรกของเดือน (first quarter) และปักหลังของเดือน (third quarter) พิสัยของน้ำขึ้นน้ำลงจะลดต่ำสุด เนื่องจากเกิดการต้านกันของแรง เรียกว่าเกิดน้ำตาย หรือน้ำน้อย (neap tide) ซึ่งจะเกิดขึ้นทุก ๆ 2 สัปดาห์

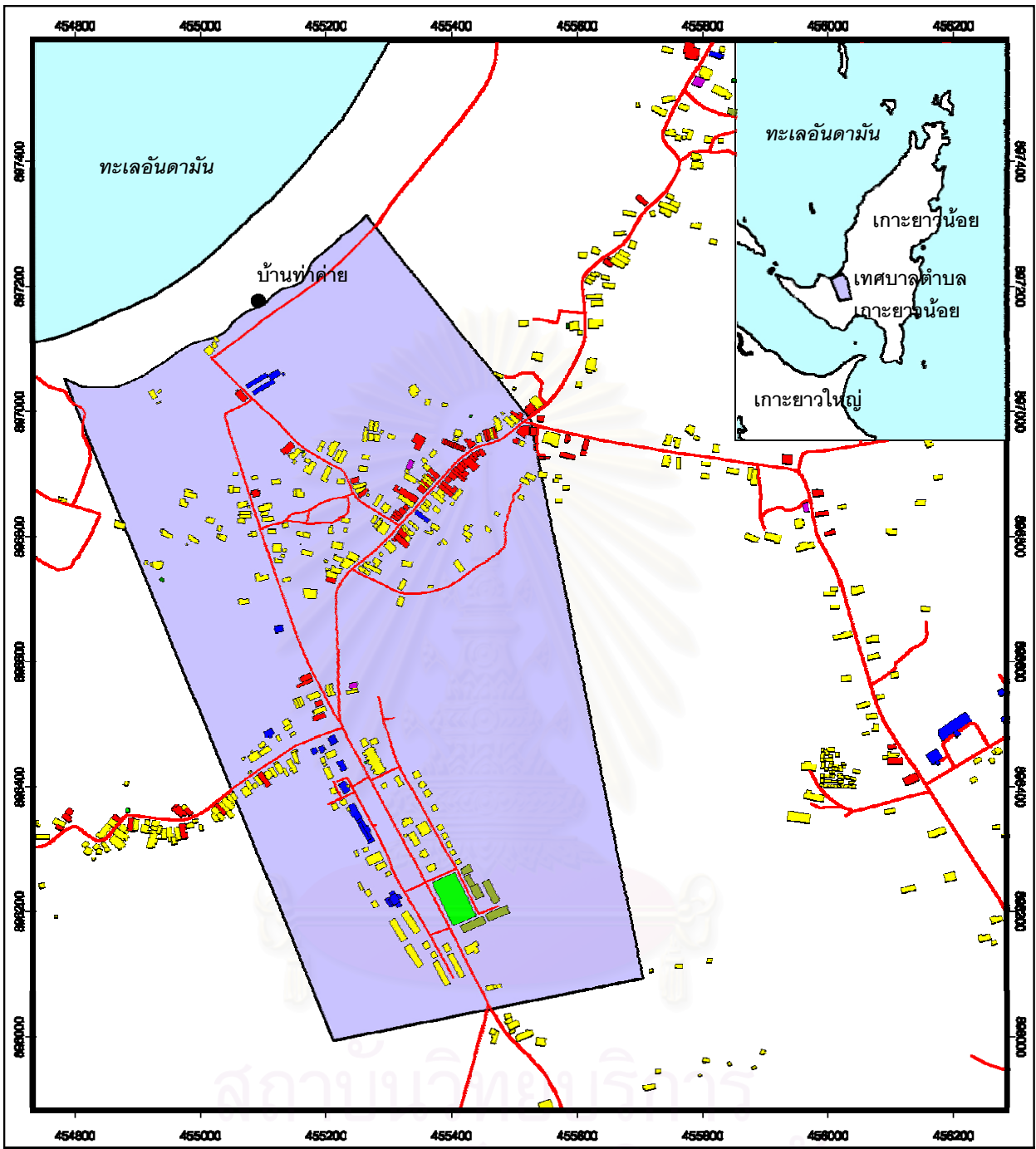
4.2.3 ขอบเขตของชุมชน

ชุมชนเกาะยวน้อย ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 1 บางส่วน ภายใต้ขอบเขตการปกครองของเทศบาลตำบลเกาะยาว พื้นที่โดยทั่วไปตั้งอยู่บนพื้นที่ราบทางตอนใต้ของตำบล มีพื้นที่ 0.6975 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 435.94 ไร่

ส่วนพื้นที่เกี่ยวเนื่องนอกเขตเทศบาล ได้แก่ หมู่ที่ 1 บางส่วน และหมู่ที่ 2 ถึงหมู่ที่ 7 เต็มทั้งหมู่บ้าน ภายใต้ขอบเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยวน้อย มีพื้นที่ 46.46 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 28021.03 ไร่ (แผนที่ 4.2 และแผนที่ 4.3)

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ตำแหน่งหมู่บ้าน — ถนน 	<p>วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา</p>
<p>ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา</p>	<p>แผนที่ 4.2 แสดงขอบเขตการปกครองของเกาะยาวน้อย</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div data-bbox="837 1825 1189 1960"> <p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> </div> <div data-bbox="1197 1825 1452 1993"> <p>N</p> <p>0 1 2 กม.</p> </div> </div>

สัญลักษณ์

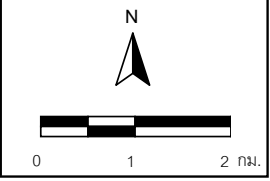
●	ตำแหน่งหมู่บ้าน		
—	ถนน		
■ (purple)	เทศบาลตำบล	■ (green)	สถาบันการศึกษา
■ (yellow)	เกาะยาวน้อย	■ (grey)	ศาสนสถาน
■ (red)	ที่อยู่อาศัย	■ (light green)	นันทนาการ
■ (orange)	พาณิชยกรรม	■ (dark green)	การเกษตร
■ (purple)	อุตสาหกรรม		
■ (blue)	สถาบันราชการ		

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา

วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา

แผนที่ 4.3 แสดงขอบเขตชุมชนเกาะยาวน้อย ปี พ.ศ.2547

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.4 การคมนาคมและการขนส่ง

การเข้าถึงเกาะยาวน้อย เป็นการคมนาคมขนส่งทางน้ำเพียงประเภทเดียว แต่สามารถเดินทางได้ 3 เส้นทางด้วยกัน คือ

1) จากท่าเรือบางโรง จังหวัดภูเก็ต-ท่าเรือมาเนาะห์

การเดินทางสู่ท่าเรือบางโรง จากสี่แยกถนนสุราษฎร์ 2 วิหารสตรี ถึงท่าเรือบางโรง ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร มีเที่ยวเรือออกวันละ 10 เที่ยว ตั้งแต่เวลา 8.00 น.-17.00 น.ทุกวันใช้เวลาเดินทางประมาณ 50 นาที-1 ชั่วโมง ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร

2) จากท่าเรือด่านศุลกากร จังหวัดพังงา-ท่าเรือสุขาภิบาล

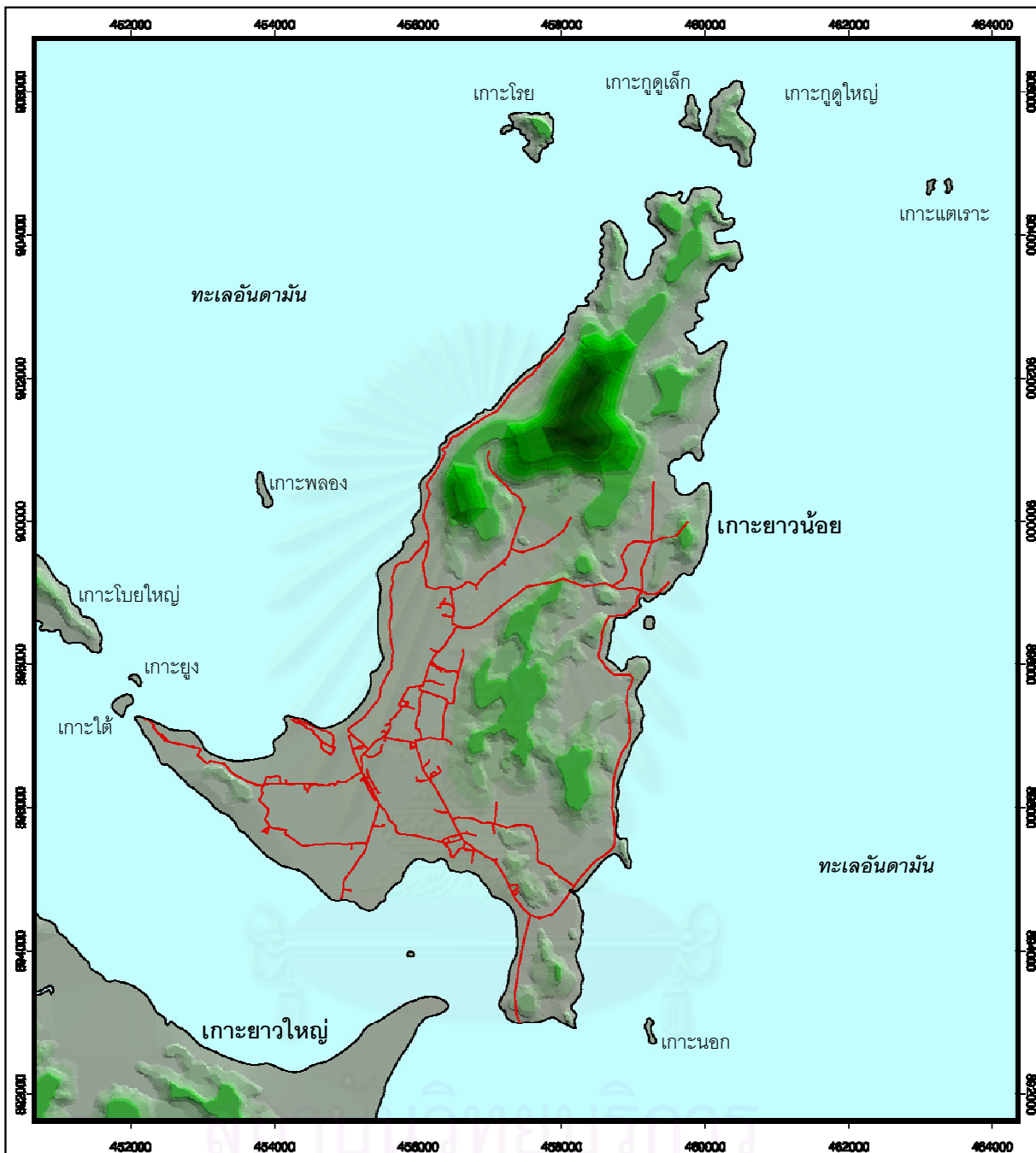
การเดินทางสู่ท่าเรือด่านศุลกากร จากตัวเมืองมุ่งหน้ามาทางอำเภอตะกั่วทุ่งถึงท่าเรือด่านศุลกากร ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร มีเที่ยวเรือออกวันละ 1 เที่ยว เวลา 12.00 น.ทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1.30 ชั่วโมง ระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร

3) จากท่าเรือท่าเลน จังหวัดกระบี่-ท่าเรือท่าเขา

การเดินทางสู่ท่าเรือท่าเลน จากตัวเมืองกระบี่มุ่งหน้ามายังอำเภออ่าวลึกถึงท่าเรือท่าเลน ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร มีเที่ยวเรือออกวันละ 3 เที่ยว เวลา 12.00 น. 13.00 น. และ 15.00 น.ทุกวัน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30-45 นาที ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร (แผนที่ 4.4)

4.2.5 ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะยาวน้อย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบค่อนข้างสูง และมีภูเขาควนเป็นลูกคลื่นตามสภาพของเกาะทั่วไป และมีแนวภูเขาบริเวณกลางเกาะซึ่งทอดตัวยาวจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ เส้นชั้นระดับความสูงอยู่ในช่วง 100-200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ยกเว้นยอดเขาบางยอดที่มีเส้นชั้นของยอดเขาสูงเกินกว่า 200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล แต่น้อยกว่า 300 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ประกอบด้วยพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 13,550 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลน 1,300 ไร่ และเป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรและเป็นที่อยู่อาศัย ประมาณ 13,323 ไร่ ลักษณะเด่นของเกาะยาวน้อยคือ มีที่ราบเป็นบริเวณกว้าง โดยแบ่งเป็นที่ราบเชิงเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ กับที่ราบชายฝั่งทะเลทางด้านทิศตะวันออก ลักษณะชายหาดที่พบส่วนใหญ่เป็นหาดทราย หน้าแคบค่อนข้างลาดชัน ตั้งแต่ทิศเหนือของเกาะจนถึงทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยว ส่วนทางด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ราบสำหรับใช้อยู่อาศัย และทำการเกษตร ส่วนที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นชายฝั่งทะเลแบบยุบตัว (Submergence Shoreline) มีลักษณะเป็นหาดโคลนเป็นบริเวณกว้างขวาง ตั้งแต่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะจนถึงทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะ ซึ่งเป็นแหล่งป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ (แผนที่ 4.5)

สัญลักษณ์

ความสูง (เมตร)

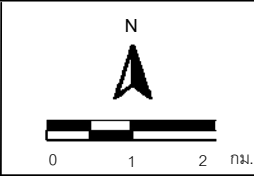
	270 - 300		90 - 120
	240 - 270		60 - 90
	210 - 240		30 - 60
	180 - 210		0 - 30
	150 - 180		ถนน
	120 - 150		

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา

วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา

แผนที่ 4.5 แสดงลักษณะภูมิประเทศของเกาะยาวน้อย

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.6. ลักษณะภูมิอากาศ

เกาะยาวน้อย มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนมีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน ด้วยอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน และฤดูฝน ด้วยอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน มีอากาศแบบเย็นสบายตลอดทั้งปี เพราะได้รับอิทธิพลจากลมทะเล อุณหภูมิสูงสุดต่อปีเฉลี่ยประมาณ 31 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดต่อปี เฉลี่ยประมาณ 21 องศาเซลเซียส มีฝนตกในปริมาณปานกลางตลอดปี ซึ่งปริมาณน้ำฝนในรอบปีโดยเฉลี่ย 3,139.40 มิลลิเมตรต่อปี ดังนั้นจึงมีความชื้นสัมพัทธ์ตลอดปี

4.2.7. ทรัพยากรธรรมชาติ

เกาะยาวน้อยมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติบนบก และทรัพยากรธรรมชาติในทะเลที่สำคัญ ดังนี้

1) ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญของเกาะยาวน้อย มาจากลำห้วย 3 แห่ง ในบ้านน้ำจืด บ้านท่าเขา และบ้านอันเป้า ตามลักษณะทางกายภาพของทั้ง 3 หมู่บ้าน ที่ตั้งอยู่บริเวณป่าเขาสูงชัน ทำให้เกิดแหล่งน้ำสำคัญขึ้น โดยมีต้นน้ำมาจากป่าควนจุก (พรุเจ) ทางตอนเหนือของเกาะ ส่วนแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วยแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำท่าเขา หมู่ที่ 4 และอ่างเก็บน้ำพรุเจ หมู่ที่ 7 และฝายกั้นน้ำ จำนวน 2 แห่ง ที่บ้านน้ำจืด โดยทุกหมู่บ้านจะมีบ่อน้ำบาดาลสาธารณะประจำหมู่บ้าน จำนวนหมู่บ้านละ 1 บ่อ และบ่อน้ำตื้นประจำบ้านเพื่อใช้อุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนกระจายโดยทั่วไปทั้งเกาะ

2) ทรัพยากรป่าไม้

เกาะยาวน้อย มีทรัพยากรป่าไม้อยู่ 2 ประเภท คือ ป่าบก และป่าชายเลน โดยป่าบกมีลักษณะเป็นป่าดงดิบ เป็นป่าต้นน้ำของเกาะยาวน้อย ชนิดของพันธุ์ไม้บึกที่มีค่าและพบในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนใหญ่เป็นไม้ยาง ไม้ตะเคียน ไม้หลุมพอง ไม้สอม ไม้เคี่ยม ไม้โก้งกาง และทรัพยากรสัตว์ป่า โดยพื้นที่ป่าสงวนที่อยู่บนเกาะยาวน้อย มีจำนวน 2 แห่ง คือ ป่าควนจุก (พรุเจ) อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7 โดยมีพื้นที่ตามกฎหมาย 6,600 ไร่ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม 2,850 ไร่ พื้นที่ป่าคงเหลือ 3,750 ไร่ และป่าเกาะยาวน้อย อยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 4 โดยมีพื้นที่ตามกฎหมาย 5,575 ไร่ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม 2,094 ไร่ พื้นที่ป่าคงเหลือ 3,481 ไร่ ส่วนพื้นที่ป่าชายเลนของเกาะยาวน้อย เป็นพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งป่าอนุรักษ์และป่าชุมชน โดยมีพื้นที่ป่าชายเลนตามประกาศทั้งหมด จำนวน 1,300 ไร่ ประกอบด้วย ป่าคลองกาหมาย อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 6 โดยมีพื้นที่ตามกฎหมาย 700 ไร่ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม 700 ไร่ พื้นที่ป่าคงเหลือ 0 ไร่ และป่าคลองอ่าวเลน อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 5 โดยมีพื้นที่ตามกฎหมาย 600 ไร่ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม 288 ไร่ พื้นที่ป่าคงเหลือ 312 ไร่ โดยพื้นที่ป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่สุดของเกาะยาวน้อย คือ ป่าคลองอ่าวเลน

3) ทรัพยากรสัตว์น้ำและทรัพยากรชายฝั่ง

เกาะยาวน้อย มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งเป็นอย่างมากทั้ง ทรัพยากรสัตว์น้ำ ปะการัง และหญ้าทะเล โดยทรัพยากรสัตว์น้ำหรือทรัพยากรประมง พบว่า ในบริเวณพื้นที่โดยรอบเกาะยาวน้อย พบสัตว์น้ำทุกชนิด ทั้ง กุ้ง ปลา ปลาหมึก ปู เต่าทะเล และหอยชักตีน แต่ชนิดของสัตว์น้ำมีการแพร่กระจาย และพบชุกชุมต่างกัน ในบริเวณโดยรอบเกาะ

ส่วนแนวปะการังของเกาะยาวน้อย พบพื้นที่แนวปะการังบนเกาะยาวน้อย รวมทั้งหมดประมาณ 2 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนถึง 1,400 ไร่ โดยแนวปะการังก่อตัวได้ดีเกือบตลอดแนวของชายฝั่งตะวันออก มีปะการังที่มีชีวิต 30-40% และบริเวณตอนบนของชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือ โดยตอนบนของเกาะ มีปะการังที่มีชีวิต 5-35% และบริเวณชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะ มีปะการังที่มีชีวิต 25-40% โดยทางชายฝั่งตะวันออกแนวปะการังที่อยู่หน้าหาดทราย หรือหน้าอ่าวจะกว้างกว่าแนวปะการังที่อยู่ตามชายฝั่งตะวันตกที่เป็นแนวโขดหิน ชนิดปะการังที่พบมาก เช่น ปะการังดอกไม้ทะเล ปะการังดาวใหญ่ ปะการังลายดอกไม้ ปะการังวงแหวน และปะการังกาแล็กซี เป็นต้น

ส่วนพื้นที่หญ้าทะเล เกาะยาวน้อยมีจำนวนพื้นที่หญ้าทะเลทั้งหมด 1,360 ตารางกิโลเมตร โดยพบมากในบริเวณรอบเกาะยาวน้อยฝั่งทิศตะวันตกและทิศใต้ ประเภทของหญ้าทะเลที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ หญ้าเงาแคะ กุ้งช่ายเข็ม กุ้งช่ายทะเล หญ้าชะเงาใบพื้นเลื่อย หญ้าชะเงาใบมน หญ้าชะเงาเต่า เป็นต้น (แผนที่ 4.6)

4.2.8 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตชุมชนเกาะยาวน้อย ตามร่างข้อกำหนดผังเมืองรวม และมีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย 5 ไร่ ต่อครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 4.1 (แผนที่ 4.7)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี พ.ศ.2549	พื้นที่	
	ไร่	ร้อยละ
ที่พักอาศัย	605.45	1.93
พาณิชยกรรม	123.23	0.39
สถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ	54.73	0.17
อุตสาหกรรม	2.43	0.01
ศาสนสถาน สุสาน ฌาปนสถาน	25.65	0.08
ถนน ซอย	864.64	2.76
สถานศึกษา	32.18	0.10
แม่น้ำ ห้วย ลำคลอง	925.12	2.96
พื้นที่เกษตรกรรม ที่ว่าง	15,658.57	50.03
พื้นที่ป่าไม้	13,008.80	41.56
รวม	31,300.80	100.00

ตารางที่ 4.1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันในเขตผังเมืองรวมชุมชนเกาะยาว

(ที่มา : ข้อมูลจากการฝึกปฏิบัติการวางผัง และการวัดจากแผนที่โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ,2549)

4.2.9 ระบบโครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐานมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโปรแกรมการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างพื้นฐานโดยตรง เพราะถ้าโครงสร้างพื้นฐาน มีมาตรฐาน และช่วยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้มากเพียงไร จะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องการที่จะกลับมาเยือนอีก โดยระบบโครงสร้างพื้นฐานบนเกาะยาวน้อยที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1) การคมนาคมขนส่ง

ในเขตเทศบาล ประกอบด้วยถนนจำนวน 4 สาย โดยมี ถนนกาลัญกุล เป็นถนนสายหลัก ส่วนการคมนาคมภายในเกาะ ประกอบด้วยถนนที่สำคัญ 7 สาย นอกจากนี้ยังมีเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านและภายในหมู่บ้านที่เป็นสภาพถนนลูกรัง สำหรับการคมนาคมขนส่งภายในเกาะ ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ขนาดเล็กและรถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ และมีรถสองแถวรถจักรยานยนต์รับจ้างเพื่อให้บริการภายในเกาะ รวมทั้งมีรถจักรยานยนต์ให้เช่าสำหรับนักท่องเที่ยว (แผนที่ 4.8)

2) ท่าเทียบเรือ

เนื่องจากที่ตั้งมีลักษณะเป็นเกาะ การคมนาคมกับชุมชนภายนอกจำเป็นต้องใช้การคมนาคมทางน้ำ โดยเกาะยาวน้อยมีท่าเทียบเรือที่สำคัญ จำนวน 3 แห่ง คือ

- (1) ท่าเรือสุขาภิบาล ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ใช้เดินทางไปยังท่าเรือบางโรง ท่าเรืออ่าวปอ จังหวัดภูเก็ต และท่าด่านศุลกากร จังหวัดพังงา
- (2) ท่าเรือมาเนาะห์ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 6 ใช้เดินทางไปยังท่าเรือบางโรง จังหวัดภูเก็ต และท่าด่านศุลกากร จังหวัดพังงา ตลอดทั้งการเดินทางไป-กลับ ระหว่างเกาะยาวน้อยและเกาะยาวใหญ่
- (3) ท่าเรือท่าเขา ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 ใช้เดินทางไปยังท่าเรือท่าเลนจังหวัดกระบี่

3) ไฟฟ้า

ในเขตเทศบาลมีการให้บริการด้านไฟฟ้า โดยการจ่ายกระแสไฟฟ้าตลอด 24 ชั่วโมง กำลังไฟ 220 กิโลวัตต์ จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 400 หลัง ไฟฟ้าสาธารณะมีจำนวน 39 จุด ส่วนนอกเขตเทศบาลมีไฟฟ้าเข้าถึงครบทุกหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนผู้ใช้ไฟฟ้า 847 ครัวเรือน และมีไฟฟ้าป้อนสำรองตามโรงแรมและรีสอร์ทที่เกือบทุกแห่ง

4) ประปา

จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาในเขตเทศบาล จำนวน 296 ครัวเรือน น้ำประปาที่ใช้เฉลี่ย 200 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ส่วนพื้นที่เกี่ยวเนื่องนอกเขตเทศบาล ใช้น้ำจากการประปาหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจัดทำขึ้นมาจากแหล่งกักเก็บน้ำที่ได้จัดสร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่น ส่วนตามโรงแรมและรีสอร์ท ส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากแหล่งกักเก็บน้ำของโรงแรมและรีสอร์ทในแต่ละแห่ง

5) ไปรษณีย์

เกาะยาวน้อย มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของรัฐ 1 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล

6) โทรศัพท์

ในเขตเทศบาลมีจำนวนโทรศัพท์ส่วนบุคคลในพื้นที่ 200 เลขหมาย จำนวนโทรศัพท์สาธารณะ 8 เลขหมาย ประชาชนส่วนใหญ่นิยมใช้โทรศัพท์ไร้สาย ส่วนพื้นที่นอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์ไร้สายเป็นหลัก โดยอาคารชุมสายโทรศัพท์ทางไกล ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2

7) การระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย

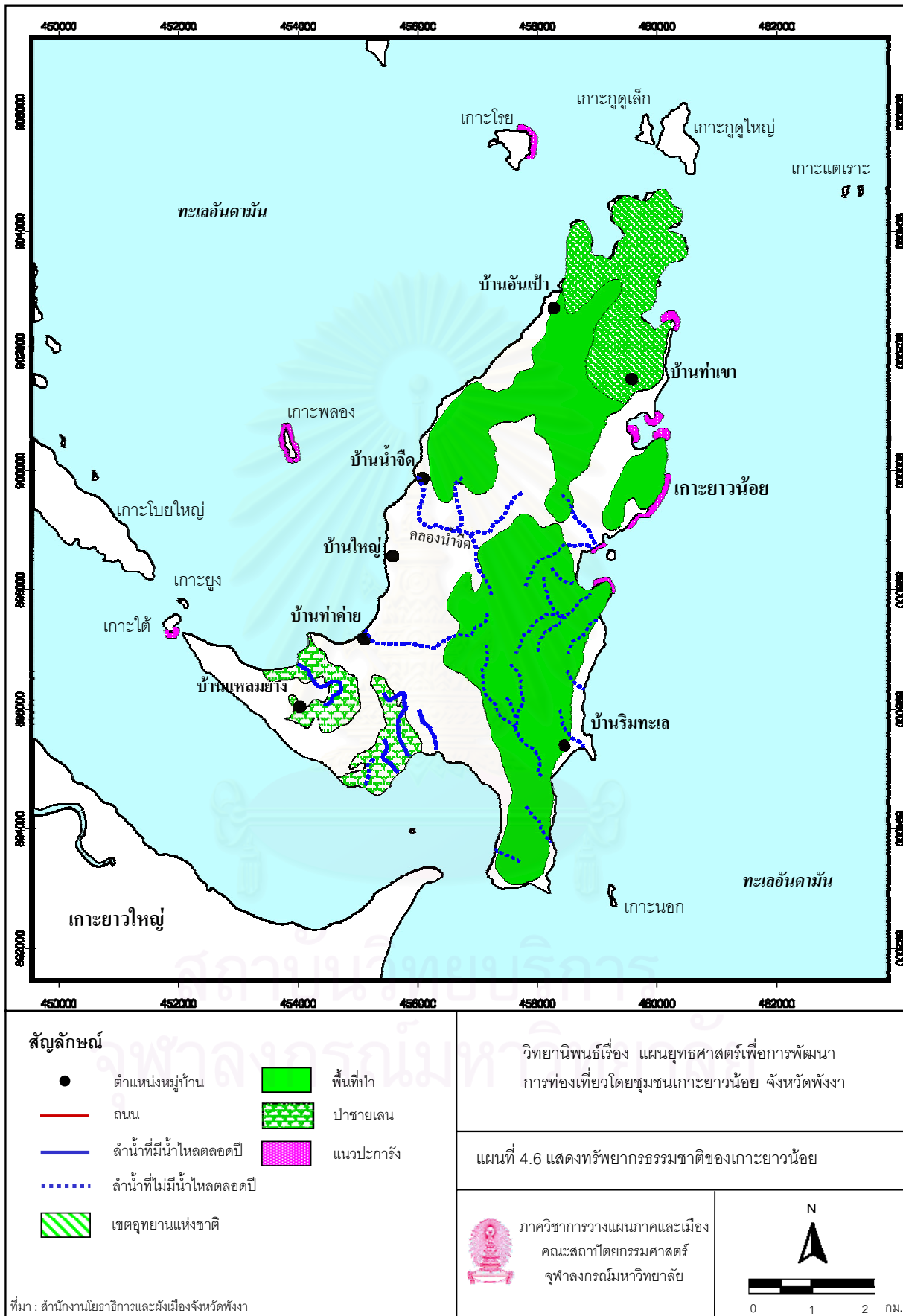
การระบายน้ำและบำบัดน้ำเสียของเกาะยาวน้อยเป็นไปตามธรรมชาติ คือ ไหลจากที่สูงลงสู่ลุ่มคลองออกสู่ทะเล และยังไม่มียุทธศาสตร์บำบัดน้ำเสียทั้งในและนอกเขตเทศบาล

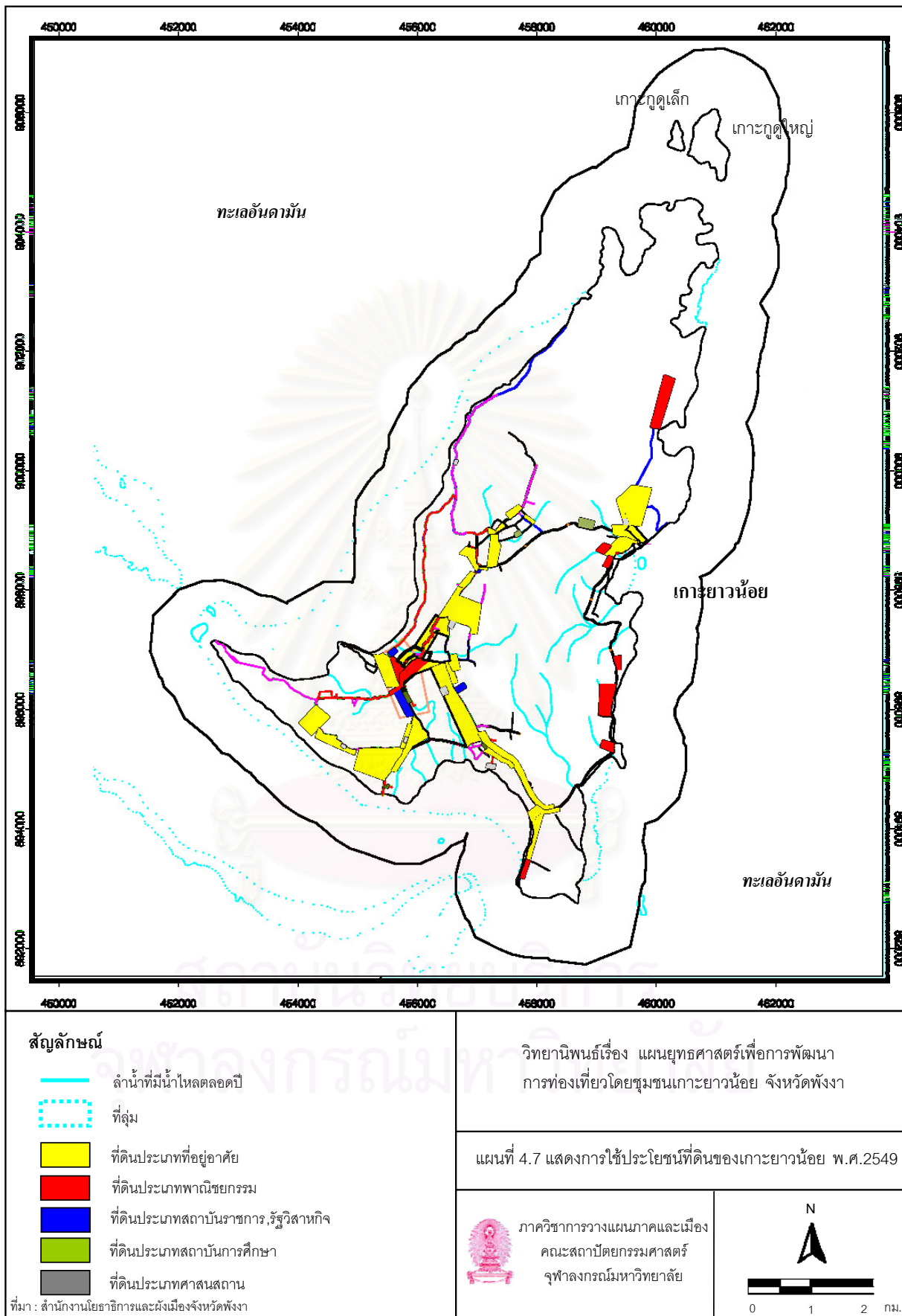
8) การกำจัดขยะมูลฝอย

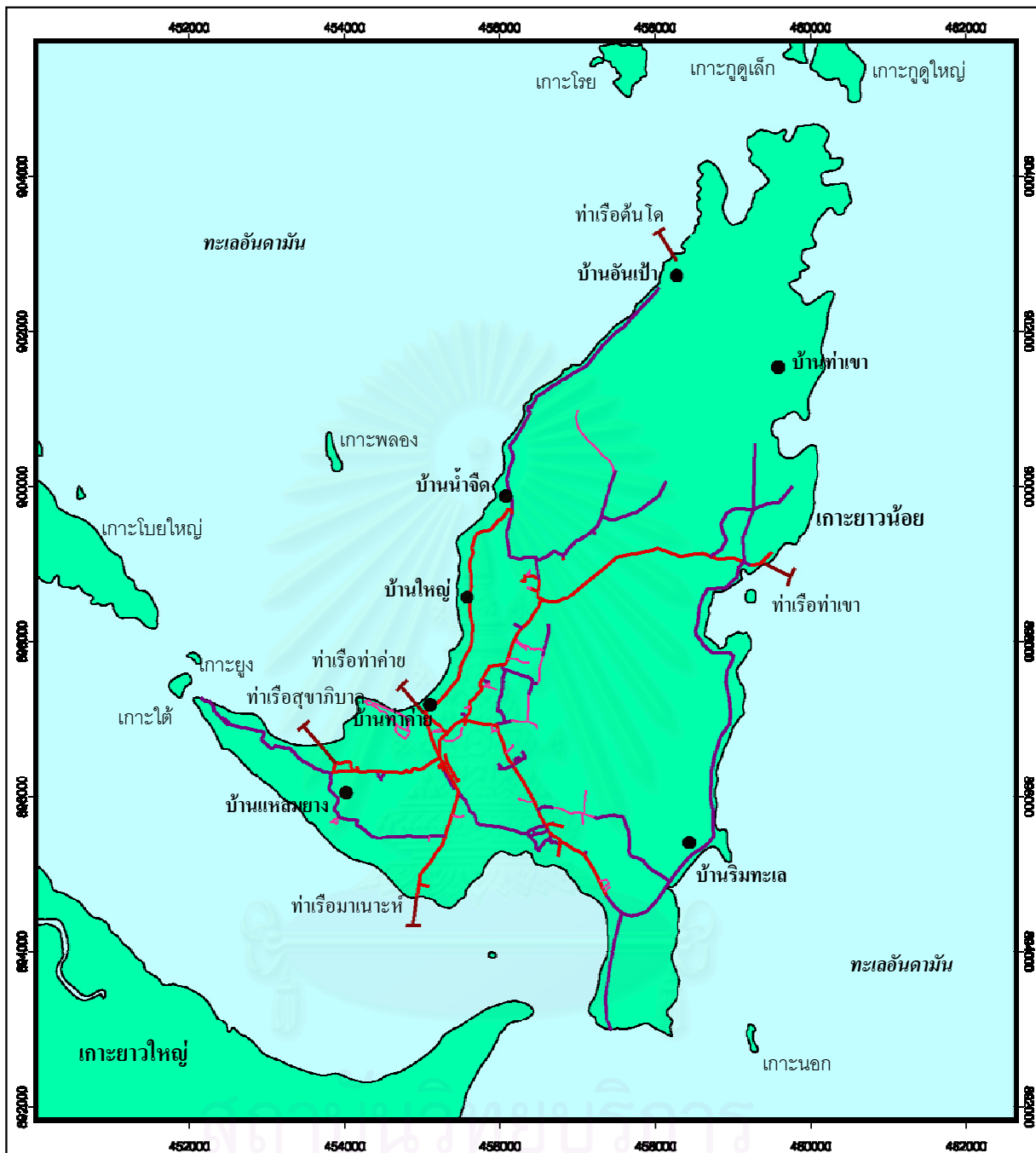
ในเขตเทศบาล มีบริการการเก็บขยะตามบ้านต่างๆ และมีที่ดินสำหรับกำจัดขยะ จำนวน 1 ไร่ ตั้งอยู่หลังที่ว่าการอำเภอ โดยวิธีการกำจัดขยะ คือ การเทกองรวมกันบนพื้นดิน ปริมาณขยะที่ได้ จำนวน 2 ตันต่อ ส่วนนอกเขตเทศบาลยังไม่มีสถานที่สำหรับกำจัดขยะ รวมทั้งตามโรงแรมและรีสอร์ทส่วนใหญ่ โดยประชาชนนิยมกำจัดขยะกันเองในแต่ละครัวเรือนด้วยวิธีการเผาหรือฝังกลบเพื่อใช้ทำปุ๋ยต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 4.2 (แผนที่ 4.9)

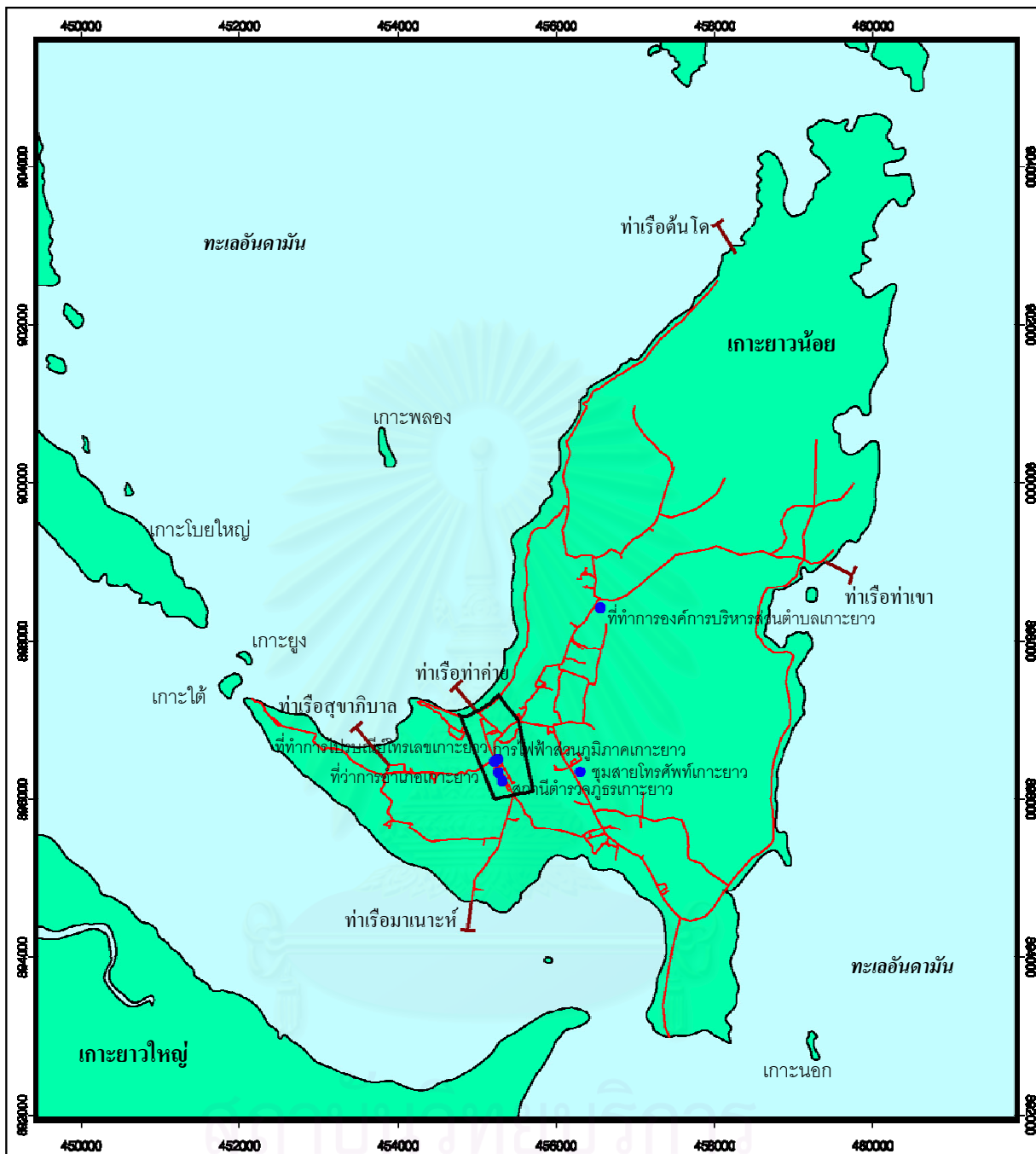
ภาพที่ 4.2 แสดงระบบโครงสร้างพื้นฐานบนเกาะยาวน้อย

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ตำแหน่งหมู่บ้าน ┌─┐ สะพานท่าเรือ — ถนนลาดยาง คอนกรีต — ถนนลูกรังพื้นถนนอ่อน — ทางเดิน ทางดิน ทางเกวียน <p>ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา</p>	<p>วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา</p>
	<p>แผนที่ 4.8 แสดงการคมนาคมภายในเกาะยาวน้อย</p>
	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <div style="text-align: right;"> </div>

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ตำแหน่งโครงสร้างพื้นฐาน ┌ สะพานท่าเรือ — ถนน ขอบเขตเทศบาล <p>ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา</p>	<p>วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา</p>
<p>แผนที่ 4.9 แสดงโครงสร้างพื้นฐานในเกาะยาวน้อย</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="flex: 1;"> <p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> </div> <div style="flex: 1; text-align: center;"> <p>N</p> <p>0 1 2 กม.</p> </div> </div>

4.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกาะยาวน้อย

4.3.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและรายได้ประชากร

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลเกาะยาวน้อยประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักทั้งการประกอบอาชีพกสิกรรมและประมง แตกต่างตามสภาพพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้าน สำหรับนอกภาคเกษตรกรรมนั้นประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง จากผลิตภัณฑ์มวลรวมรายได้ในการประกอบอาชีพหลักของประชากรในเขตเทศบาล ได้แก่ การประมง ค้าขาย ทำนา ทำสวน และรับจ้าง ตามลำดับ ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมรายได้ในการประกอบอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่นอกเขตเทศบาล ได้แก่ รองลงมา ได้แก่ ประมง รับจ้าง และค้าขาย เนื่องจากลักษณะที่ตั้งเอื้ออำนวยต่อการทำกสิกรรม แต่ภาพรวมรายได้หลักของประชากรตำบลเกาะยาวน้อยทั้งหมดมาจากอาชีพประมง

ทั้งนี้ ประชากรเกาะยาวน้อยกลุ่มวัยกลางคนขึ้นไปส่วนใหญ่ยังนิยมประกอบอาชีพอยู่บนเกาะไม่นิยมย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นๆ ส่วนเด็กในวัยเรียนส่วนใหญ่ หลังจบการศึกษานิยมทำงานตามโรงแรมและรีสอร์ทในจังหวัดภูเก็ต และกระเป๋ามากกว่าการทำงานบนเกาะยาวน้อย เพราะมีแหล่งงานจำนวนมาก และมีความหลากหลายมากกว่า ซึ่งถือได้ว่าทิศทางการประกอบอาชีพของชาวเกาะยาวน้อย มีการประกอบอาชีพนอกชุมชนมากขึ้น แต่ก็มีบางส่วนที่กลับมาทำงานตามโรงแรมและรีสอร์ทบนเกาะเพราะมีความผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิดของตน

สภาพทางเศรษฐกิจปัจจุบันของเกาะยาวน้อย อยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างดี (พัฒนาชุมชนอำเภอเกาะยาว, 2549) แต่ก่อนเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนมีสภาพคล่องมากกว่านี้ แต่หลังเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนแต่ไม่มากเท่าที่ควร เพราะเกาะยาวน้อยเป็นเกาะที่ไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ แต่โดยภาพรวมก็ย่อมมีผลกระทบบ้าง เพราะเกาะยาวน้อยตั้งอยู่ในจังหวัดที่เป็นพื้นที่ประสบภัย

ในส่วนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ชาวชุมชนเกาะยาวน้อยมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมากมายหลายกลุ่มทั่วทั้งเกาะ เช่น กลุ่มทำผ้าบาติก กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มผลิตปลาต้ม กลุ่มแม่บ้านทำขนม กลุ่มผลิตยาสมุนไพร กลุ่มกะลามะพร้าว และกลุ่มเครื่องสานไม้ไผ่ เป็นต้น โดยการผลิตและจำหน่ายสินค้าจากผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยการใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาแปรรูป และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ในส่วนผู้ใช้แรงงาน พบว่า แรงงานภาคเกษตรกรรมของชาวเกาะยวน้อยส่วนใหญ่มาจากสมาชิกในครัวเรือน โดยแบ่งแรงงานเป็น 2 ประเภท คือ แรงงานภาคเกษตรกรรม และแรงงานนอกภาคเกษตรกรรม และแรงงานแฝงที่มาทำงานตามโรงแรมและรีสอร์ท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวและแรงงานจากภาคอีสาน โดยชาวเกาะยวน้อยส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการประกอบอาชีพ เฉลี่ยครัวเรือนละ 3 คน

โดยสรุป รายได้เฉลี่ยของประชากรของในเขตเทศบาล เท่ากับ 23,084.94 บาท ต่อคนต่อเดือน ส่วนรายจ่ายเฉลี่ยทางเทศบาล ไม่ได้มีการจัดเก็บรวบรวมไว้

ส่วนรายได้เฉลี่ยของประชากรในพื้นที่นอกเขตเทศบาล ประมาณ 20,000 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนรายจ่ายเฉลี่ยทาง อ.บ.ต. ไม่ได้มีการจัดเก็บรวบรวมไว้

โดยรายได้หลักของประชากรทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ส่วนใหญ่มาจากอาชีพประมง ถึงแม้ว่าในพื้นที่นอกเขตเทศบาลจะทำกิจกรรมเป็นอาชีพหลักก็ตาม แต่ภาพรวมโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประชากรเกาะยวน้อย ยังคงขึ้นอยู่กับการประมงเป็นสำคัญ โดยสามารถจำแนกลักษณะทางเศรษฐกิจของประชากรของตำบลเกาะยวน้อย ได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

4.3.2 ภาคเกษตรกรรม ในภาคเกษตรกรรมของตำบลเกาะยวน้อย ประกอบด้วย

1. การกสิกรรม

จากข้อมูลของสำนักงานการเกษตรอำเภอเกาะยว ในพ.ศ 2547 พบว่า ในเขตเทศบาลเป็นพื้นที่ของชุมชนเมือง จึงมีการประกอบอาชีพกสิกรรม เฉพาะการทำสวนมะพร้าว จำนวน 19 ครัวเรือน และการทำนา จำนวน 24 ครัวเรือนเท่านั้น ส่วนพื้นที่นอกเขตเทศบาล มีการประกอบอาชีพกสิกรรมเป็นหลักเนื่องจากสภาพของพื้นที่เอื้ออำนวยเหมาะสมที่จะประกอบอาชีพนี้ และมีพื้นที่เกษตรทั้งหมด 13,323 ไร่ โดยมีการปลูกข้าว จำนวน 1,954 ไร่ ปลูกมะพร้าว จำนวน 1,422 ไร่ ปลูกยางพารา จำนวน 8,331 ไร่ และปลูกมะม่วงหิมพานต์ จำนวน 1,616 ไร่

โดยระบบการผลิต ประกอบด้วย พืชเดี่ยว พืชแซม และสวนผสม โดยเทคโนโลยีการผลิตที่นำมาใช้ คือ การใช้ปุ๋ยและสารเคมี ตามคำแนะนำของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ออกไปแนะนำส่งเสริม โดยเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากการทำกิจกรรมประมาณ 35,000-40,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายจ่ายเฉลี่ยประมาณ 30,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี โดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ ยางพารา ข้าวนาปี มะพร้าว มะม่วงหิมพานต์ และสะตอ (ภาพที่ 4.3)

ภาพที่ 4.3 แสดงพืชเศรษฐกิจของเกาะยาวน้อย

ในการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร เริ่มจากเขตรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายให้กับพ่อค้าท้องถิ่น และพ่อค้าท้องถิ่นนำผลผลิตที่ซื้อมาจากเกษตรกรส่งไปจำหน่ายยังตลาดในจังหวัดกระบี่ และตลาดในจังหวัดภูเก็ต และตลาดการค้าอื่นๆ ทั้งตลาดภายในเกาะและตลาดในจังหวัดพังงา

2. การประมง

การทำประมงเป็นอาชีพหลักของชาวเกาะยาวน้อย เนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศเป็นเกาะซึ่งเอื้ออำนวยต่อการทำประมงและเป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทั้งการทำประมงพื้นบ้านและการเลี้ยงสัตว์ทะเลต่างๆ ในกระชัง ดังนี้

- การทำประมงพื้นบ้าน ได้แก่ การทำอวนกุ้งและอวนปู เป็นอาชีพที่สำคัญของชาวเกาะยาวน้อย ที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการประกอบอาชีพ อาชีพวางอวนกุ้งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สำคัญให้แก่ชาวประมง ส่วนการทำอวนปู เป็นอวนที่วางกับที่ และมีการนั่งเรือไปกู้วนทุกวันวันละ 1 ครั้ง โดยไม่ใช้กระแสไฟฟ้าแต่อย่างใด

- การเลี้ยงสัตว์ทะเลต่างๆในกระชัง ได้แก่ การเลี้ยงกุ้งมังกรและปลาในกระชัง การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นการเลี้ยงปลาโดยใช้อาหารที่หาจากธรรมชาติ ได้แก่ ปลาขนาดเล็กที่ชาวประมงออกเรือไปหาปลา โดยใช้ขอลอยจับปลาขนาดเล็กเพื่อเป็นอาหาร จึงไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด สามารถใช้พื้นที่เลี้ยงขนาดเล็กอาศัยกระแสน้ำในการหมุนเวียนในกระชัง ดังแสดงในภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 แสดงการประกอบอาชีพประมงของชาวเกาะยาวน้อย

โดยประชากรในเขตเทศบาลประกอบอาชีพประมง จำนวน 100 ครัวเรือน และประชากรในพื้นที่นอกเขตเทศบาล ประกอบอาชีพประมง จำนวน 570 ครัวเรือน และมีแพปลารวมทั้งเกาะจำนวน 22 แห่ง ประกอบด้วย แพปลาที่มีการรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงแต่เพียงอย่างเดียว กับแพปลาที่มีลักษณะเป็นถ้ำแก คือ ออกทุนในด้านปัจจัยการผลิต โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,000-4,000 ต่อ 15 วัน ส่วนรายได้เฉลี่ยจากการทำประมงประมาณ 80,000-100,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายจ่ายเฉลี่ยประมาณ 48,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

4.3.3 ภาคอุตสาหกรรม

ในเขตเทศบาลไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีเพียงโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กจำนวน 1 แห่ง คือ โรงงานผลิตน้ำแข็งยูนิค ส่วนพื้นที่นอกเขตเทศบาลไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เช่นกัน มีเพียงโรงสีข้าว จำนวน 4 แห่ง นอกจากนั้นการอุตสาหกรรมบนเกาะมีเพียงอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การแปรรูปปลากระตักตากแห้ง เป็นต้น

4.3.4 ภาคธุรกิจพาณิชย์และการบริการ

ในเขตเทศบาลเกาะยาวน้อย มีสถานประกอบการประเภทธุรกิจพาณิชย์และการบริการต่างๆ ในเขตเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ประเภท	จำนวน
ธนาคาร	1
สถานบริการน้ำมันขนาดใหญ่	1
ร้านสะดวกซื้อ	1
แหล่งบันเทิง	2
ร้านตัดผมและเสริมสวย	4
ร้านถ่ายรูป	1
ร้านอินเทอร์เน็ต	2
ตู้บริการเงินด่วน	1

ตารางที่ 4.2 แสดงสถานประกอบการเชิงธุรกิจพาณิชย์และการบริการในเขตเทศบาลเกาะยวน้อย

นอกจากนั้นจะเป็น ร้านค้าทั่วไป ร้านน้ำชา ร้านซ่อมต่างๆ ร้านอาหาร ร้านขายยา ร้านซักรีด และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น บนเกาะยวน้อยไม่มีตลาดสด มีเพียงร้านขายอาหารสด ผัก และผลไม้ ตั้งเรียงรายอยู่บริเวณถนนกาลัญกุล ซึ่งถือว่าเป็นตลาดของชาวชุมชนรวมทั้งของโรงแรมและรีสอร์ทด้วย

ส่วนนอกเขตเทศบาล ประกอบด้วยร้านค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น สถานบริการน้ำมันขนาดเล็ก ร้านค้าทั่วไป ร้านซ่อมรถ และร้านซักรีด ซึ่งมีอยู่กระจายอยู่ทั่วทั้งเกาะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี ร้านอาหารของโรงแรมและรีสอร์ท ร้านนวดแผนไทย และแหล่งบันเทิงยามค่ำคืน ประเภทบาร์เบียร์ ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมชายหาดในเขตหมู่ที่ 5 เป็นต้น

4.4 สภาพทางสังคม วัฒนธรรม ของเกาะยวน้อย

4.4.1 การปกครอง

อำเภอเกาะยว เป็นเกาะแห่งเดียวของจังหวัดพังงาที่มีฐานะเป็นอำเภอ ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเกาะยวน้อย ตำบลเกาะยวใหญ่ และตำบลพุนเิน โดยตำบลเกาะยวน้อยได้แบ่งเขตการปกครองเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ เทศบาลตำบลเกาะยว และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยวน้อย โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตำบล	หมู่	บ้าน	พื้นที่ปกครอง
เกาะยวน้อย	1	ท่าค่าย	บ้านท่าค่ายและบ้านในคลอง
	2	ใหญ่	บ้านใหญ่และบ้านทุ่ง
	3	น้ำจืด	บ้านปลายนา บ้านกลาง และบ้านน้ำจืด
	4	ท่าเขา	บ้านท่าเรือ และบ้านไสเทา
	5	ริมทะเล	บ้านแหลมไทร บ้านป่าทราย และบ้านริมทะเล
	6	แหลมยาง	บ้านแหลมยาง บ้านนาฟ้าผ่า บ้านมาเนาะห์ และบ้านในคลอง
	7	อันเป้า	บ้านอันเป้า บ้านทุ่งเิน บ้านพุนเอน และบ้านท่าตันโด

ตารางที่ 4.3 แสดงพื้นที่การปกครองของแต่ละหมู่บ้านของตำบลเกาะยวน้อย

(ที่มา:องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยวน้อย,2549)

โดยลักษณะการปกครองของ หมู่ที่ 1 บางส่วน อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลเกาะยาว ประกอบด้วย 1 ชุมชน คือ ชุมชนเกาะยาวน้อย ส่วนพื้นที่อื่นๆ ทั้งหมดหมู่ที่ 1 ที่ไม่ใช่พื้นที่ในเขตเทศบาล หมู่ที่ 2 ถึงหมู่ที่ 7 เต็มทั้งพื้นที่ อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยาวน้อย เกาะยาวน้อยเป็นสถานที่ตั้งของหน่วยงานราชการเกือบทั้งหมดของอำเภอเกาะยาว

4.4.2 ประชากร

จำนวนประชากรของตำบลเกาะยาวน้อย แบ่งเป็นประชากรในพื้นที่เขตเทศบาล มีจำนวนประชากรรวมจากข้อมูลเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550 รวมทั้งสิ้น 735 คน แยกเป็นชาย 359 คน หญิง 376 คน จำนวนครัวเรือน 379 ครัวเรือน มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เฉลี่ย 1.54 คน ต่อไร่ มีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3-4 คนต่อครัวเรือน

ส่วนประชากรนอกเขตพื้นที่เทศบาล มีจำนวนประชากรรวมจากข้อมูลเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550 รวมทั้งสิ้น 3,971 คน จำนวนครัวเรือน 853 หลัง แยกเป็น ชาย 2,031 คน หญิง 1,940 คน มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เฉลี่ย 72.08 คนต่อตารางกิโลเมตร มีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3-4 คนต่อครัวเรือน

โดยจำนวนประชากรรวมทั้งเกาะ 4,706 คน จำนวนครัวเรือนรวมทั้งเกาะ 1,232 หลัง ครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4 คนต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ประชากรในเขตพื้นที่เทศบาล จำนวนครัวเรือนรองลงมา คือ ประชากรในหมู่ที่ 5 บ้านริมทะเล โดยครัวเรือนที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ประชากรในหมู่ที่ 1 บ้านท่าค่าย เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาล ส่วนจำนวนประชากรแฝง รวมทั้งเกาะในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2550 เฉลี่ยประมาณ 3,200 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็น พนักงานในโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล และลูกจ้างในร้านค้าต่างๆ รวมทั้งคนงานก่อสร้างที่เข้ามาก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ทั้งที่มาจากภาคอีสาน และแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่า เป็นต้น

4.4.3 การบริการทางสังคม

1) การศึกษา

เกาะยาวน้อย ประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4 แห่ง ห้างสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ห้างสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง ในระดับอุดมศึกษา มีสถาบันการศึกษาเข้ามาเปิดหลักสูตรพิเศษทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท ณ โรงเรียนเกาะยาววิทยา

2) ศาสนา

ประชากรในตำบลเกาะยาวน้อยส่วนใหญ่ ร้อยละ 98 นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 2 นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการที่มาปฏิบัติงาน และคนไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาอยู่อาศัยอยู่นานแล้ว เกาะยาวน้อย ประกอบด้วย มัสยิด จำนวน 7 แห่ง โดยมี มัสยิดดาหรงกานเนตร เป็นมัสยิดกลาง และสำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์ธรรมกาย

3) สาธารณสุข

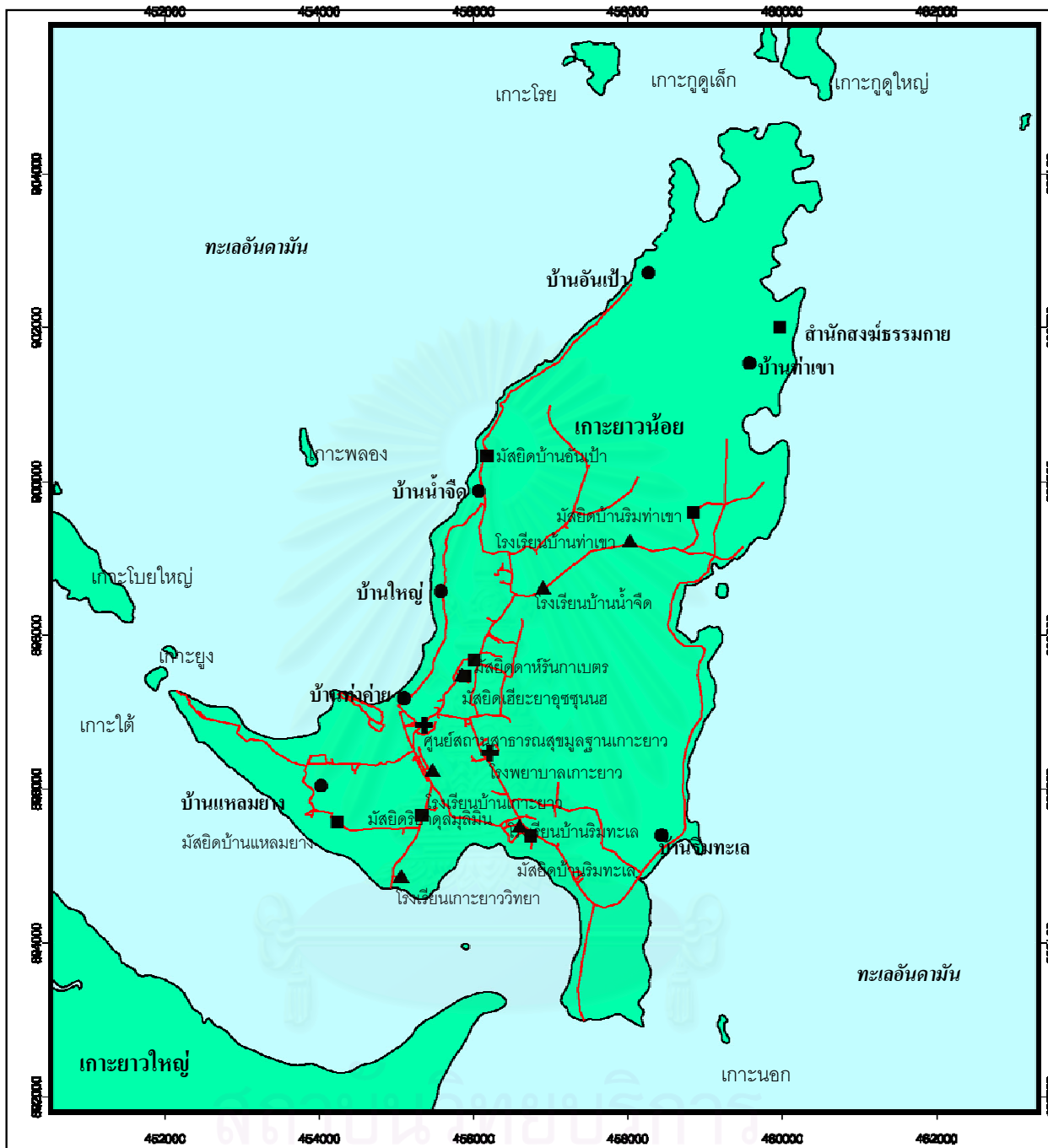
เกาะยาวน้อย ประกอบด้วย โรงพยาบาล จำนวน 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน 1 แห่ง โดยสถิติการมาใช้บริการประมาณของโรงพยาบาลเกาะยาว จำนวน 16,634 คน ต่อปี สถิติโรคร้ายเรียงตามลำดับสูงไปต่ำ 5 อันดับแรก คือ โรคระบบการย่อยอาหาร โรคระบบไหลเวียน โรคระบบต่อมไร้ท่อ โรคระบบทางเดินหายใจ และกลุ่มอาการแสดงสิ่งผิดปกติทั่วไป

4) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตำบลเกาะยาวน้อย ประกอบด้วย สถานีตำรวจ 1 แห่ง หน่วยดับเพลิงของเทศบาล และมีการจัดตั้งหน่วยรักษาความสงบ (สรป.) ของหมู่บ้านในแต่ละหมู่ โดยสถิติคดีในรอบปีของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเกาะยาว พ.ศ.2549 ดังนี้ อันดับ 1 ได้แก่ การพนันทั่วไป รองลงมา คือ ลักทรัพย์เล็ก ๆ น้อย ๆ ดังแสดงในภาพที่ 4.5 (แผนที่ 4.11)

ภาพที่ 4.5 แสดงสถานที่ราชการและสถาบันศาสนาในเกาะยาวน้อย

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ตำแหน่งหมู่บ้าน ✚ โรงพยาบาล ▲ โรงเรียน ■ ศาสนสถาน — ถนน <p>ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา</p>	<p>วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา</p> <p>แผนที่ 4.10 แสดงบริการทางสังคมในเกาะยวน้อย</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div data-bbox="837 1848 1181 1960"> <p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> </div> <div data-bbox="1220 1825 1412 1982"> <p>N</p> <p>0 1 2 กม.</p> </div> </div>
---	---

4.4.4 วัฒนธรรมและประเพณี

เกาะยวน้อยเป็นชุมชนที่มีคนไทยเชื้อสายมุสลิมอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นวัฒนธรรมและประเพณีของชาวชุมชน จึงประกอบด้วย พิธีกรรมทางศาสนาอิสลามตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดทั้งประเพณี การละเล่นของชาวมุสลิมภาคใต้ที่ชาวชุมชนดำรงรักษาไว้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนเกาะยวน้อย ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยวัฒนธรรมและประเพณีที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่

1) ร้องเง็ง

การแสดงร้องเง็ง เป็นศิลปะพื้นบ้านของชาวดำเชื้อสายมลายู บทเพลงร้องเง็งจะมีหลายบท ส่วนใหญ่จะนิยมเล่นกันในงานรื่นเริง ลักษณะการแสดงมีผู้ร้องเพลงร้องเง็งแบ่ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นการร้องขับเกี่ยวพาราสีกันไปตาม หรืออาจจะเป็นการร้องประชดประชันกัน การร้องและการเล่นจะจัดเป็นคณะ เพลงร้องเง็งจะเป็นเพลงสนุกสนานให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้แสดงและผู้ชม ในขณะที่ทำการแสดงจะมีนักแสดงบางส่วนทำหน้าที่เป็นนางรำ ประกอบการขับร้องเพลงประมาณ 5-6 คน ส่วนผู้ขับร้องจะเป็นคู่ๆ หญิงและชาย ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมักจะเป็นเพลงต้นหยง เครื่องดนตรีประกอบด้วย ไวโอลิน รำมะนา ส้อม กรับ เป็นต้น

2) เพลงดีเกีย

เพลงดีเกียเป็นการขับร้องเข้าทำนองประกอบจังหวะ ประวัติความเป็นมายังไม่แน่ชัด เป็นเพลงพื้นบ้านที่ใช้ในการขับอวยพรให้กับคู่บ่าวสาว หรือเพื่อการสนุกสนานบันเทิง ทำนองเพลงเป็นทำนองเพลงอินเดีย แต่เนื้อร้องเป็นภาษาไทย ในคณะหรือทีมผู้ขับร้องจะประกอบด้วยคนขับนำ 2-3 คน ลูกคู่หรือสร้อยประมาณ 4-8 คน ผู้ให้จังหวะตีกลองรำมะนา 2 คน ผู้ตีไวโอลิน 1 คน รวมทั้งหมดประมาณ 10-15 คน ส่วนการแสดงนั้นไม่ได้เรียกร้องค่าแสดงใดๆ จะเป็นการแสดงโชว์เพื่อการสอนศีลธรรม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ไม่มีการเต้นหรือรำท่าทางประกอบ ส่วนเวลาของการแสดงนั้น ขึ้นอยู่กับบทเพลงว่ายาวหรือสั้น โดยครั้งละประมาณ 1-2 ชั่วโมง

3) กลองแขก

การตีกลองแขกเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวมุสลิม อำเภอเกาะยวน เป็นการประชันการตีกลองโทน จำนวน 4 ใบ คนละ 2 ใบ การตีนั้นขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกตีจังหวะใด มีการตีรับตีส่ง แต่เป็นการแสดงการตีโชว์มากกว่า ไม่ได้มีการแข่งแพ้แข่งชนะ แต่เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน บางโอกาสอาจจะมีการแสดงอื่นๆ ประกอบจังหวะเพื่อให้เกิดความเร้าใจ เช่น การชกมวย การออกแขก และแสดงท่ารำประกอบ

4) การรำก้ำหยง

การรำก้ำหยงเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ เป็นการแสดงท่าทาง ประกอบดนตรีลักษณะการต่อสู้แบบมวยไทยผสมกับมวยมาเลเซีย การแสดงจะจัดเป็นคู่ๆ แสดงท่าทางประกอบการให้จังหวะของดนตรี ซึ่งประกอบด้วย ไวโอลิน กลองรำมะนา และกลองโทน ส่วนสถานที่ทำการแสดง อาจเป็นลานที่มีความกว้างเพียงพอต่อการเคลื่อนไหวตัว หรือบนเวทีทำการแสดง โดยทำวงกลมขึ้น 4 วง มีคนเล่น 2 คน ยืนในวงกลมโดยแต่ละฝ่ายจะมีวงกลม ฝ่ายละ 2 วง โดยให้ขาข้างซ้ายและขวาอยู่ในวงกลมขาละวง ส่วนการเล่นนั้นจะสลับการยืนขาเข้าไปในวงกลมของคู่ต่อสู้แสดงท่ารำเหมือนการไว้ครุมวยไทย ในขณะที่รำอยู่นั้นสามารถตบหน้าคู่ต่อสู้ได้เบาๆ และฝ่ายที่ถูกตบหน้าก่อนจะเป็นฝ่ายแพ้และต้องออกจากวงไป

นอกจากนี้ ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามาในช่วงที่มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม เช่น ในช่วงถือศีลอด หรือวันฮารีรายอ นักท่องเที่ยวจะได้รับการอนุญาตให้เข้าไปสังเกตการณ์ในกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวด้วย รวมทั้งวิถีชีวิตของชาวมุสลิมที่สะท้อนมาจากพิธีกรรมต่างๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น พิธีการแต่งงาน (นิกะห์) หรือการขึ้นเปลเด็กแรกคลอด เป็นต้น ล้วนเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถบ่งบอกความเป็นชุมชนเกาะยาวน้อยได้อย่างแท้จริงที่นักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสได้ ดังแสดงในภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 แสดงวัฒนธรรมและประเพณีของชาวเกาะยาวน้อย (ที่มา : โรงเรียนเกาะยาววิทยา)

4.4.5 ผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนเกาะยาวน้อย มีผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น และได้รับการสืบทอดและปฏิบัติกันช้านาน และเป็นจุดขายในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย รวมทั้งกลุ่มองค์กรชุมชนด้านการท่องเที่ยวอื่นๆ ดังนี้

1) การทำนาข้าว

การทำนาข้าวของเกาะยวน้อยกระทำในลักษณะ “น่าน้ำฟ้า” คือ นาที่อาศัยน้ำฝนแต่เพียงอย่างเดียว ด้วยสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขาบางตอนค่อนข้างสูงชัน การทำแปลงนาจึงปรากฏภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เห็นในลักษณะนาแบบขั้นบันได เพื่อชะลอการไหลของน้ำฝน แปลงนาแต่ละแปลงมีขนาดเล็กเพื่อให้น้ำกระจายได้ทั่วทุกแปลง การไถนายังคงใช้แรงงานควายเหมือนสมัยบรรพบุรุษ งานในนาส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านมักจะ “เอาแรง” กัน นับตั้งแต่การไถ หว่าน ปักดำ เก็บเกี่ยว นวดข้าว จนกระทั่งนำข้าวขึ้นยุ้งฉาง โดยการใช้เครื่องมือแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เช่น เครื่องสีข้าว หรือ ครกสี กระดิ่งฝัดข้าว และครกตำข้าว เป็นต้น

2) การทำเครื่องมือประมง

เครื่องมือประมงเป็นเครื่องมือยังชีพในสมัยโบราณ โดยเครื่องมือประมงที่ชาวเกาะยวน้อยนิยมใช้ เช่น ลอบหรือไซใหญ่ ใช้ในการดักปลา โดยการนำไซไปจมน้ำเอาไว้ในแหล่งที่มีปลาขนาดใหญ่อาศัยอยู่มาก แล้วจึงไปกู้ไซในช่วงน้ำตาย และอวนมีหลายประเภทตามชนิดของสัตว์น้ำ ทั้งอวนลอยกึ่ง ปู และปลา ในการวางอวนกึ่งแต่ละครั้ง ชาวประมงจะค่อย ๆ ปล่อยอวนให้ลอยไปตามกระแสน้ำจนหมดความยาวของอวน หลังจากนั้นจะทิ้งช่วงเวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมงก่อนจะกู้อวน และหาแหล่งใหม่ในการวางครั้งต่อไป ส่วนอวนลอยปูและอวนลอยปลามีลักษณะและการวางเช่นเดียวกับอวนลอยกึ่ง เพียงแต่วัสดุที่ใช้ต่างกัน คือ จะใช้ตาข่ายเส้นเอ็นเป็นหลัก

3) การแปรรูปสัตว์น้ำเป็นสินค้า

เนื่องจากเกาะยวน้อยมีพื้นที่เป็นเกาะอยู่กลางทะเล ทำให้วิถีชีวิตของชาวเกาะยวน้อยส่วนหนึ่งดำรงชีพอยู่กับการจับสัตว์น้ำซึ่งมีอยู่ชุกชุม ในส่วนที่เหลือจากการจำหน่ายจะนำมาแปรรูปเก็บไว้จำหน่ายและบริโภคในยามที่ขาดแคลน การแปรรูปสัตว์น้ำที่สำคัญของชาวเกาะยวน้อย ได้แก่ ปลาต้ม กุ้งเสียบ ปลาเสียดเค็ม ปลาจิ้งจ้าง และกุ้งแห้ง และเป็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนเกาะยวน้อย

4) ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอื่น ๆ

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอื่น ๆ ของชาวเกาะยวน้อย ประกอบด้วย การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นสินค้าขึ้นชื่อของเกาะยวน้อยอีกหลายชนิด เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้จางพารา การประดิษฐ์ดอกไม้เกล็ดปลา การทำผ้าบาติก เป็นต้น ซึ่งสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเกาะยวน้อยได้กลายเป็นสินค้า OTOP ขึ้นชื่อของตำบล เช่น ผลิตภัณฑ์การลอกคราบกุ้งมังกร ของกลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 5 เป็นต้น ดังแสดงในภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 แสดงผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเกาะยวน้อย

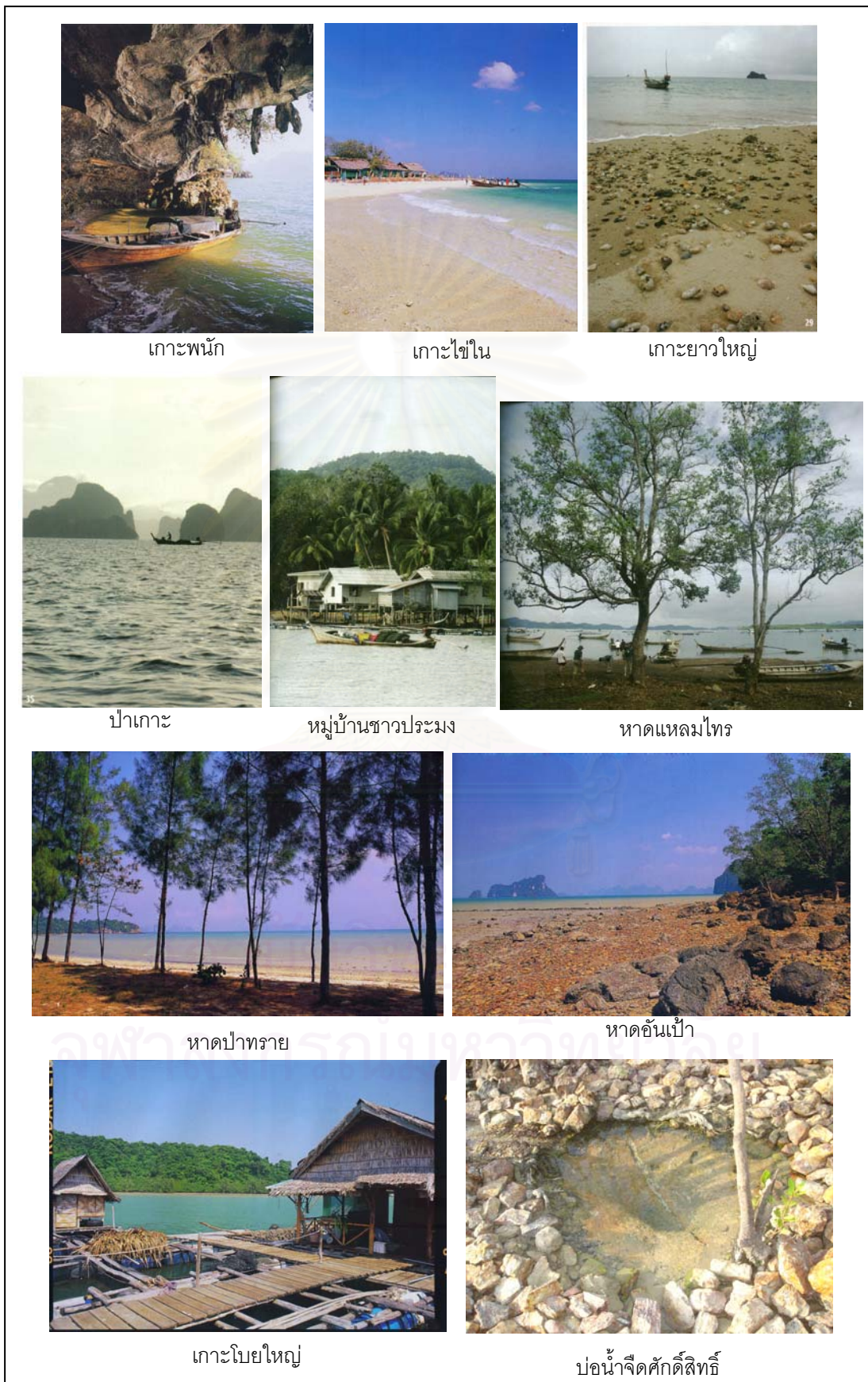
4.5 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันของเกาะยวน้อย

1. แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะยวน้อยและบริเวณใกล้เคียงมีความหลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งหาด อ่าว ถ้ำ และเกาะเล็ก เกาะน้อย ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะยวน้อย ส่วนใหญ่จะชื่นชอบในความสงบและความสวยงามของธรรมชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นที่สามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงบริเวณใกล้เคียงได้อีกหลายเส้นทาง โดยแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมแล้วในเกาะยวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น หาดปาทราย หาดคลองจาก หาดแหลมไทร เกาะยวใหญ่ เกาะพนั๊ก เกาะโบยใหญ่ และ หมู่เกาะไข่ เป็นต้น ดังแสดงในภาพที่ 4.8 (แผนที่ 4.11)

เนื่องจากเกาะยวน้อย มีลักษณะพื้นที่เป็นเกาะอยู่ตรงกลางระหว่างน่านน้ำของ 3 จังหวัด คือ จังหวัดพังงา ภูเก็ต และกระบี่ ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของเกาะยวน้อยย่อมที่จะต้องเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของทั้ง 3 จังหวัดที่ตั้งอยู่ล้อมรอบอำเภอเกาะยว ไม่เฉพาะแต่เพียงจังหวัดพังงาเท่านั้น โดยแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของทั้ง 3 จังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีความสวยงามและหลากหลายมีชื่อเสียงโด่งดังไม่เฉพาะแต่เพียงในประเทศเท่านั้น แต่แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีชื่อเสียงโด่งดังติดอันดับของโลก เช่น เกาะภูเก็ต

เกาะสิมิลัน เกาะสุรินทร์ เกาะปันหยี เกาะห้อง เกาะพีพี และเกาะลันตา เป็นต้น (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในภาคผนวกที่ 1)

ภาพที่ 4.8 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง
(ที่มา : Ttrips Magazine, Vol 11 No.126 April 2007)

2. ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

ในปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวทางฝั่งตะวันออกของเกาะเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการก่อสร้างโรงแรมและรีสอร์ท ตั้งแต่ระดับทั่วไปจนถึงระดับ 5 ดาว โดยเฉพาะในเขตพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านริมทะเล มีการก่อสร้างที่พักเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีแนวหาดทรายขาวยาว มีทิวทัศน์ที่สวยงาม และเข้าถึงสะดวก ทั้งนายทุนชาวไทยและชาวต่างประเทศ และในอนาคตอันใกล้จะมีโรงแรมระดับ 5 ดาว เปิดตัวอีกหลายแห่ง โดยจำนวนที่พักประเภทโรงแรม บังกะโล และรีสอร์ทบนเกาะยาวน้อยในปัจจุบัน รวมทั้งหมด 19 แห่ง ในส่วนของชุมชนมีการดำเนินการในรูปแบบบ้านพักโฮมสเตย์ โดยเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ที่ดำเนินการโดยชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย หรือกลุ่ม CBT จำนวน 30 หลัง ครอบคลุมทุกหมู่บ้านบนเกาะยาวน้อย ยกเว้นหมู่ที่ 4 บ้านท่าเขา เพราะอยู่ห่างไกลจากเขตชุมชนมากทำให้ไม่ค่อยสะดวกในการเดินทาง บังกะโลกลางทะเลที่เกาะโบยใหญ่ของสมาชิกในกลุ่ม CBT จำนวน 6 ห้อง และบ้านพักโฮมสเตย์ของกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 จำนวน 18 หลัง และกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ที่เกิดใหม่อีกกลุ่ม คือ กลุ่มรักเกาะยาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 จำนวน 15 หลัง ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เสริมจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ทั้งการค้าและการบริการต่างๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยกลุ่มคนทำงานในด้านการท่องเที่ยวตามโรงแรม บังกะโล และรีสอร์ท ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ หรือคนในจังหวัดใกล้เคียง (แผนที่ 4.12)

3. นักท่องเที่ยว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 150 ตัวอย่าง สามารถประเมินภาพรวมสถานการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนเกาะยาวน้อยในปัจจุบัน โดยสรุปผลการศึกษาจากจำนวนสูงสุดและรองลงมา เป็นตารางที่ 4.4 ดังนี้

ผลการศึกษา	ร้อยละ
1) ภูมิลำเนา (นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ)	
ยุโรป	78.66
อเมริกาเหนือ	14.66
2) ภูมิลำเนา (นักท่องเที่ยวชาวไทย)	
ภาคกลาง	36
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	24
3) อายุ	
36-45 ปี	25.33
26-35 ปี	22.66

ผลการศึกษา	ร้อยละ
4) อาชีพ	
ข้าราชการ, ลูกจ้าง	32.66
ธุรกิจส่วนตัว	25.33
5) รายได้ต่อเดือน (นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ)	
US\$ 2,500-5,000	29.33
Less than US\$ 2,500	28
6) รายได้ต่อเดือน (นักท่องเที่ยวชาวไทย)	
20,000-30,000 บาท	40
30,000 บาทขึ้นไป	24
7) จุดประสงค์ของการเดินทางมาเกาะยาวน้อย	
ท่องเที่ยว-พักผ่อน	56
ว่ายน้ำ-ดำน้ำ	19.33
8) ผู้ร่วมเดินทาง	
มากับเพื่อน-คนสนิท	36.66
มากับญาติและครอบครัว	22.66
9) พาหนะการเดินทางมายังเกาะยาวน้อย	
เรือโดยสารประจำทาง	49.33
เรือเฟอร์รี่	22.66
10) จำนวนครั้งที่มาเกาะยาวน้อย	
ครั้งแรก	62.66
เกินกว่า 3 ครั้ง	23.33
11) ช่วงเวลาที่พักบนเกาะยาวน้อย	
5-6 วัน	30
7-8 วัน	24
12) ที่พักบนเกาะยาวน้อย	
โรงแรม, รีสอร์ท	45.33
โฮมสเตย์ของชมรมฯ (กลุ่ม CBT)	32
โฮมสเตย์อื่น ๆ	22.66
13) ทราบเรื่องเกาะยาวน้อยจากสื่อใด	
จากเพื่อนหรือญาติ	44.66
Website	24
14) เดินทางมาท่องเที่ยวที่เกาะยาวน้อยในช่วงใด	
มกราคม-กุมภาพันธ์	38
มีนาคม-เมษายน	34.66
พฤศจิกายน-ธันวาคม	27.33

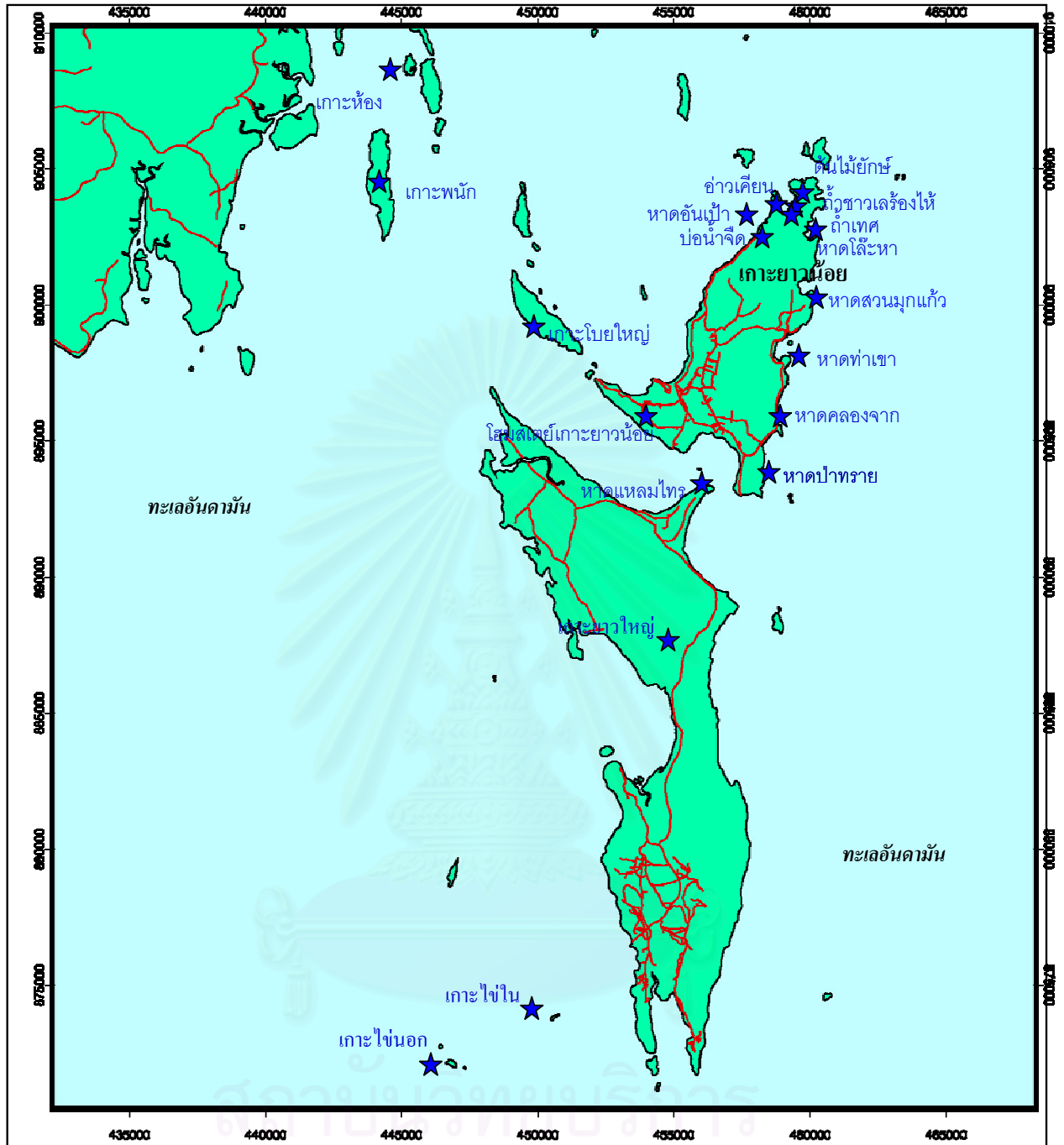
ผลการศึกษา	ร้อยละ
15) สนใจเกาะยวน้อยในด้านใดที่มีอยู่	
ทิวทัศน์สวยงาม	23.33
วิถีชีวิตและวัฒนธรรม	22.66
16) เริ่มต้นเดินทางมาจากที่ใด	
ท่าเรือบางโรง จังหวัดภูเก็ต	46
ท่าเรือท่าเลน จังหวัดกระบี่	32
17) เคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก่อนหรือไม่	
เคยมาก่อน	34.66
ไม่เคยมาก่อน	65.33
18) จะกลับมาที่เกาะยวน้อยอีกหรือไม่	
กลับมาอีก	92.66
ไม่กลับมาอีก	7.33
19) หากกลับมาเกาะยวน้อยอีกเพราะเหตุใด	
มีทัศนียภาพที่สวยงาม	16.66
มีความเงียบสงบ	14
รวม	100

ตารางที่ 4.4 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม

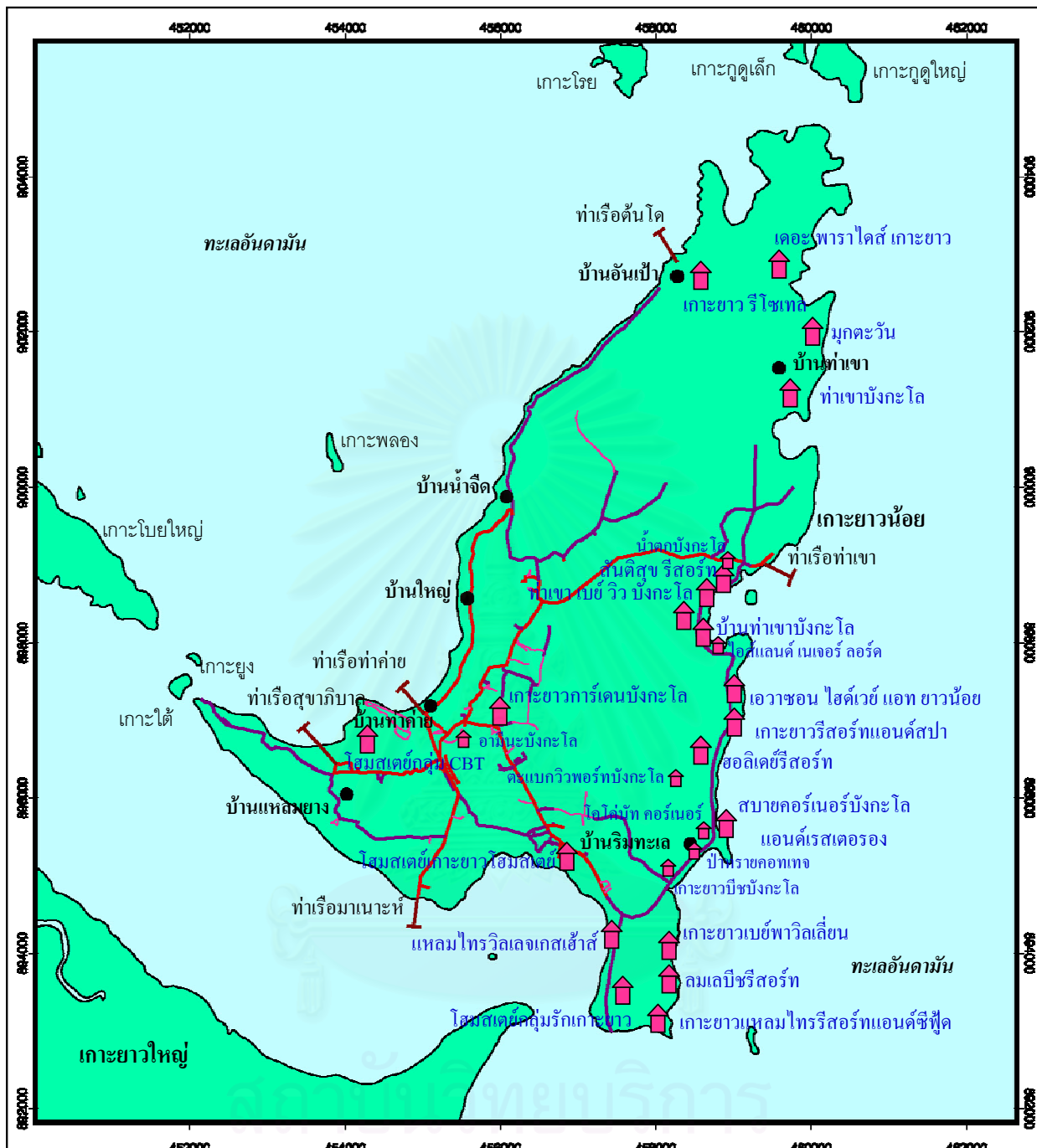
จากตารางที่ 4.4 สามารถสรุปได้ว่า ภาพรวมสถานการณ์ของนักท่องเที่ยวในเกาะยวน้อยในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมมาพักผ่อนเกาะยวน้อยประมาณ 5-6 วัน รองลงมาคือ 7-8 วัน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่เข้ามายังเกาะยวน้อยสูงกว่านักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ รองลงมา คือ อเมริกาเหนือ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยโดยส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวจากภาคกลาง รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่าในอนาคตปริมาณนักท่องเที่ยวของเกาะยวน้อยจะมีการขยายตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้สมมติฐานที่ว่าเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจำนวนนี้จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนมากกว่านักท่องเที่ยวแบบเข้าไปเย็นกลับ และจะมีช่วงเวลาในการพำนักบนเกาะยวน้อยยาวนานขึ้น รวมทั้งนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มจะกลับมาเยือนเกาะยวน้อยอีก เพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะยวน้อยส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ รองลงมา คือ 26-35 ปี โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงของวัยทำงานและวัยกลางคน ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างพร้อมในการที่จะกลับมาเยือนเกาะยวน้อยอีก เพราะการท่องเที่ยวบนเกาะมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง โดยรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง US\$ 2,500-5,000 รองลงมา คือ US\$ 10,000-20,000 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยมีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,000-30,000 บาท รองลงมา คือ 30,000 บาทขึ้นไป

จากผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวจะกลับมาเยือนเกาะยาวน้อยอีก สูงถึงร้อยละ 92 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด เนื่องจากชื่นชอบในทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ชื่นชอบในความเงียบสงบ เพราะส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่เพิ่งเดินทางมายัง เกาะยาวน้อยเป็นครั้งแรก รองลงมา คือ เกินกว่า 3 ครั้ง เมื่อมาเยือนแล้วเกิดความประทับใจ จะนำกลับไปบอกเล่าปากต่อปากมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ทราบจาก Website รวมทั้งนิยมเดินทางมากับเพื่อนหรือคนสนิทมากที่สุด รองลงมา คือ ญาติและครอบครัวมากกว่า เดินทางมาคนเดียว เท่ากับเป็นโอกาสของโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่มากขึ้น เช่น จากการทำนักระยะสั้น (Short stay) เป็นการทำนักระยะยาว (Long stay) ตั้งแต่ 3-6 เดือน หรือ 1 ปี ขึ้นไปมากขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวจะทำนักรอยู่บนเกาะนานขึ้น และอยู่ในลักษณะของครอบครัวมากขึ้น นำมาซึ่งการขยายฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนให้กว้างออกไป ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกันมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ของความเป็นเกาะยาวน้อยจะชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงวัฒนธรรม หรือเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตลอดทั้งการเร่งพัฒนาคุณภาพในการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกันทุกกลุ่ม นักท่องเที่ยวจะได้สามารถเดินทางมาได้ตลอดทั้งปี เพราะจากผลการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเกาะยาวน้อยเพียงบางช่วงเวลาเท่านั้น ได้แก่ ช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ รองลงมาช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน และช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ถ้าในอนาคตการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบกระแสหลักเข้ามามากขึ้น ย่อมทำให้เกิดปัจจัยเสี่ยงต่อโครงการ CBT เกาะยาวน้อย โดยการเพิ่มขึ้นของโรงแรม รีสอร์ท และบ้านพักตากอากาศ ที่จะก่อสร้างขึ้นกระจายอยู่ตามถนนรอบหาด และในปัจจุบันนักท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มจะกระจายตัวไปพักยังโรงแรมและรีสอร์ทมากกว่าโฮมสเตย์ของชุมชน จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างเข้าพักยังโรงแรมและรีสอร์ทบนเกาะ สูงเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ โฮมสเตย์ของกลุ่ม CBT รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีจำนวนน้อยกว่า นักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านดังกล่าวมาก่อน ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงมีความพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะยาวน้อยและความพึงพอใจเกี่ยวกับบริการการท่องเที่ยวอยู่ แต่ถ้าในอนาคตสถานการณ์การท่องเที่ยวในเกาะยาวน้อยเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น นักท่องเที่ยวที่เคยรู้สึก ประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวและเอกลักษณ์เฉพาะของเกาะ ผลสุดท้ายนักท่องเที่ยวก็ไม่กลับมาอีก เพราะนักท่องเที่ยวที่เคยชื่นชอบกับความ เป็นธรรมชาติของเกาะยาวน้อยในปัจจุบัน จะเคลื่อนย้ายไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ยังคงความบริสุทธิ์มากกว่า

<p>สัญลักษณ์</p> <p>★ แหล่งท่องเที่ยว</p> <p>— ถนน</p>	<p>วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา</p>
	<p>แผนที่ 4.11 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง</p>
<p>ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา</p>	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <div style="text-align: right;"> <p>N</p> <p>0 3 6 กม.</p> </div>

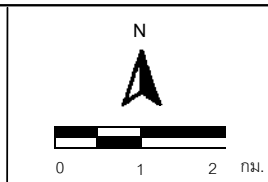

สัญลักษณ์ ● ตำแหน่งหมู่บ้าน 🏠 ตำแหน่งที่พัก T สะพานท่าเรือ 🛣 ถนนลาดยาง คอนกรีต 🛣 ถนนลูกรังพื้นถนนอ่อน 🛣 ทางเดิน ทางดิน ทางเกวียน	
ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา	

วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา

แผนที่ 4.12 แสดงตำแหน่งที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในเกาะยวน้อย

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.6 สรุปท้ายบท

จากการที่ชุมชนเกาะยวน้อยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม อีกทั้งวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์และมีความงดงามในการดำเนินชีวิต ทั้งในรูปแบบการประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัย และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 5 และข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาในบทนี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล ในบทที่ 6 ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน โดยมีมาตรฐานการจัดการที่ดี ทั้งชาวชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไปในบทที่ 7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

พัฒนาการและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย

ในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย จากกรณีศึกษาและการวิจัยภาคสนาม เพื่อนำผลการศึกษาในบทนี้ไปทำการวิเคราะห์ ในบทต่อไป โดยมีรายละเอียดของเนื้อหา ดังนี้

5.1 พัฒนาการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย แบ่งเป็น 3 ยุค ประกอบด้วย

- 1) ยุคเริ่มต้นของปัญหา เป็นยุคที่ปัจจัยภายนอกเริ่มเข้ามามีอิทธิพลกับชุมชนมากขึ้น
- 2) ยุควิกฤตการณ์ของปัญหา เป็นกลียุคของชุมชน ที่ต้องมีการปรับวิถีคิดและกระบวนทัศน์ใหม่ เพื่อต่อสู้กับแรงผลักดันจากภายนอก
- 3) ยุคบูรณาการสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นยุคที่ชุมชนมีการเปิดตัวสู่สังคมภายนอกมากที่สุด เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน โดยมีรายละเอียดเนื้อหาในแต่ละยุค ดังนี้

1) ยุคเริ่มต้นของปัญหา (พ.ศ. 2500-2524)

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย เริ่มต้นมาจากความเปลี่ยนแปลงของชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา จากที่มีการเริ่มทำลายทรัพยากรธรรมชาติในอ่าวพังงา เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อคมนาคมขนส่งมีมากขึ้น เพราะรถยนต์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชุมชน ทำให้ระบบการค้าและการผลิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่มีการผลิตเพื่อยังชีพและแลกเปลี่ยน กลายเป็นระบบการค้าเชิงพาณิชย์ขึ้น เมื่อระบบทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไป ผลผลิตที่มีมากขึ้น ย่อมหมายถึงโอกาสในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่แต่ละครัวเรือนจะได้รับย่อมมีมากขึ้นด้วยตามมา แต่การคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการจับสัตว์น้ำก็มากขึ้นไปด้วยโดยปริยาย โดยหารู้ไม่ว่าเครื่องมือเหล่านี้จะเป็นมหันตภัยที่ร้ายแรงต่อทรัพยากรธรรมชาติของอ่าวพังงาในอนาคต

ปัญหาความไม่สมดุลระหว่างความต้องการและปริมาณทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดขึ้น เมื่อรัฐบาลในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีความต้องการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทัดเทียมนานาชาติโดยเน้นความเติบโตในโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่กำหนดวัตถุประสงค์เดียว คือการเร่งรัดอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเป็นการวางแผนจากส่วนกลาง หรือระดับบนลงล่าง (Top-down Planning) (วงศกร ภูทอง และ คณะ, 2545:140) โดยผลผลิตในภาคการประมงเป็นประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลนำมาบรรจุลงในแผนพัฒนาดังกล่าว เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเพิ่มผลผลิตเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออก ซึ่งเท่ากับเป็นการสนับสนุนให้มีการ

แสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ในฐานะเป็นปัจจัยหนึ่งของภาคการผลิต เมื่อระบบทุนนิยมเข้ามาสู่ชุมชนเกาะยาวน้อย ส่งผลให้เกิดนายทุนจากภาคเอกชน ทั้งนายทุนชาวจีนจากจังหวัดภูเก็ตและจากที่อื่น ๆ เริ่มนำเรืออวนลากขนาดใหญ่เข้ามาใช้ในการจับสัตว์น้ำ เพราะบริเวณอ่าวพังงามีทรัพยากรทางทะเลที่มีความสมบูรณ์สูง บรรดานายทุนจึงมีความต้องการที่จะจับสัตว์น้ำให้ได้ปริมาณคราวละเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าเรืออวนลากจะสามารถจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณคราวละเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ก็จัดว่าเป็นเครื่องมือที่มีการทำลายล้างสูง ยิ่งถ้ามีการใช้อวนตาถี่มากเท่าไรสัตว์น้ำวัยอ่อนก็มีโอกาสที่จะถูกทำลายมากขึ้นเช่นกัน เมื่อปริมาณของเรืออวนลากเริ่มมีมากขึ้น แต่ปริมาณของสัตว์น้ำในเขตน้ำลึกเริ่มลดลง เรืออวนลากเหล่านี้ก็จะลักลอบเข้ามาทำการประมงอย่างผิดกฎหมายในเขต 3,000 เมตรจากชายฝั่ง ซึ่งถือเป็นเขตที่ทรัพยากรยังคงมีความอุดมสมบูรณ์สูง และเป็นเขตทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้าน พร้อมทั้งมีการนำเรืออวนรุนเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์ที่จับได้อีกด้วย ส่งผลให้ป่าชายเลนซึ่งเป็นที่เพาะพันธุ์ตามธรรมชาติของสัตว์น้ำถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเครื่องมือประมงของชาวประมงพื้นบ้านที่ถูกทำลาย จากการถูกกวาดต้อนเข้าอวนลากไปเป็นจำนวนมาก เมื่อมีการพัฒนาเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำที่ทันสมัยมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลของอ่าวพังงาเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย (วิชชุตา ให้เจริญ, 2544:68-69)

ในช่วงปลายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2515) ซึ่งยังคงเน้นการเสริมสร้างโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่เป็นการสร้างความไม่เท่าเทียมกันในด้านการกระจายรายได้ ทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศเพิ่มขึ้น (วงศกร ภูทอง และคณะ, 2545:143) โดยเรืออวนรุนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในพื้นที่อ่าวพังงาอย่างเด่นชัดขึ้น ส่วนบรรดานายทุนเริ่มมีแนวโน้มที่จะคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมน้อยลง เช่น การเพิ่มขนาดและกำลังของเรือยนต์ การใช้ยาเบื่อ และระเบิด เป็นต้น โดยทางออกของชาวประมงพื้นบ้านในยุคนั้น คือ การหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการจับสัตว์น้ำแข่งขันกับกลุ่มนายทุน ทำให้เกิดสภาพปัญหาการทำประมงแบบทำลายล้างในอ่าวพังงาอย่างแพร่หลาย

ต่อมาในช่วงกลางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 - 2524) จำนวนสัตว์น้ำในอ่าวพังงาลดลงไปมากจากช่วงที่ผ่านมา เพราะนายทุนมีการเพิ่มปากอวนให้กว้างขึ้น เพื่อจะได้จับสัตว์น้ำให้ได้มากขึ้นกว่าเดิม โดยการช่วงชิงและแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในอ่าวพังงาที่มากเกินไปขนาดยังคงทวีความต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ซึ่งเป็นช่วงเข้าสู่ยุควิกฤตการณ์ของปัญหา

2) ยุควิกฤตการณ์ของปัญหา (พ.ศ.2525-2537)

ยุควิกฤตการณ์ของปัญหา เริ่มต้นจากช่วงปลายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) เนื่องจากการประมงเชิงพาณิชย์ได้เพิ่มมากขึ้น โดยมีการพัฒนาอวนลาก โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาดัดแปลงเป็นอุปกรณ์จับสัตว์น้ำโดยไม่มีกรรมควบคุมปริมาณของน้ำเสียที่ปล่อยลงสู่ทะเลในอ่าวพังงา เมื่อทรัพยากรเสื่อมโทรม ปริมาณสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านเคยจับได้ก็ลดลงตามมา ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจทั่วทั้งชุมชน

โดยเหตุการณ์ต่างๆ ได้ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ.2536-2537 ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งเป็นยุควิกฤตการณ์รุนแรงที่สุดของชาวประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียงในบริเวณอ่าวพังงา เพราะเกิดปัญหาจากผู้ประกอบการประมงขนาดใหญ่เชิงพาณิชย์ได้พัฒนาเครื่องมือจับสัตว์น้ำและการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจับสัตว์น้ำแบบล้างผลาญกันอย่างแพร่หลาย โดยการนำเรืออวนลาก อวนรุนชนิดประเภทเข้ามาจับปลาในบริเวณอ่าวพังงาถึงประมาณ 100 ลำ โดยส่วนใหญ่ 80 เปอร์เซ็นต์ จะเป็นเรือของคนในพื้นที่เกาะยาวเอง (สำเร็จ ราชเขต, สัมภาษณ์ ,15 เมษายน 2550) ดังแสดงในภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 แสดงการทำประมงที่ผิดกฎหมายในอ่าวพังงา
(ที่มา : ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย)

ด้วยขนาดเรือที่ใหญ่กว่า เทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่า รวมทั้งเงินทุนที่มากกว่า ตลอดทั้ง การช่วงชิงผลประโยชน์จากทรัพยากรอยู่ในอัตราที่สูง แต่ความห่วงใยต่อสภาพแวดล้อมอยู่ใน อัตราที่ต่ำ นำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของอ่าวพังงาอย่าง รุนแรง ส่งผลให้จำนวนของสัตว์น้ำลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว เครื่องมือหากินของชาวประมง พื้นบ้านถูกทำลายจากการเข้ามาของเรือใหญ่ และยังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของ ชาวประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อยหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาความเดือดร้อนทางด้าน เศรษฐกิจ ชาวประมงหลายครอบครัวไม่สามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนตามเกณฑ์บังคับได้ และ อีกหลายครอบครัวที่ต้องให้บุตรหลานของตนออกจากโรงเรียนกลางคัน แม้จะกู้ยืมเงินจาก นายทุนมาพยุจนฐานะทางเศรษฐกิจของตนก็ไม่ได้ช่วยอะไรให้ดีขึ้นมากนัก ตรงกันข้ามกลับทำ ให้ภาระหนี้สินเพิ่มพูนทับถมขึ้นทุกขณะ เท่ากับชุมชนอยู่ในสภาพสิ้นไร้ความหวังผู้คนดำรงชีวิต กันไปตามยถากรรม เมื่อความเสื่อมโทรมถึงขีดสุดชาวประมงหลายรายต้องเลิกทำประมงออกไป เป็นคนงานรับจ้างในเมืองแคว้นตามอำเภออื่นๆ รวมทั้งจังหวัดภูเก็ต ส่วนชาวประมงที่ประสบ ปัญหาหนี้สินทับถมหันมาตัดไม้ในป่าชายเลนนำไปเผาถ่านส่งขาย ซึ่งส่งผลให้คุณภาพชีวิตของ ชาวชุมชนลดต่ำลงตามลำดับ (วิชชุตา ให้เจริญ, 2544:70-71)

ด้วยเหตุนี้ชาวชุมชนเกาะยาวน้อยส่วนใหญ่ที่ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหา จึงเห็น พ้องต้องกันว่า ควรจะมีการวางแผนในการแก้ปัญหาที่ทุกอย่างจะสายเกินไป โดยในขั้นแรก มีแกนนำในการดำเนินการเพื่อหาแนวทางแก้ไข จำนวน 5 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนไปศึกษาดูงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรกับชุมชนแหลมสัก อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ประสบปัญหา ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินงานอนุรักษ์และ ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนขึ้น เพื่อจะได้นำข้อมูลมาประยุกต์และหาแนวทางในการจัดการ รวมทั้งพลิกฟื้นชะตากรรมของชาวชุมชนเกาะยาวน้อยจากสภาวะวิกฤติ ซึ่งข้อมูลที่ได้จาก การศึกษาดูงานจากชุมชนดังกล่าว ได้ถูกนำกลับมาทำให้เกิดผลในรูปของการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มสมาชิกในครอบครัวของตัวแทนที่ไปศึกษาดูงานทั้ง 5 คนเป็นเบื้องต้น จากนั้นจึงขยายกลุ่มด้วยการรับสมัครสมาชิกจากครอบครัวที่เป็นเครือญาติ และครอบครัวชาวประมง พื้นบ้านคนอื่น ๆ ในชุมชน ที่ประสบปัญหาและต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิก ทั้งนี้ด้วยความ ช่วยเหลือจากมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือ มอส. ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีหน้าที่หลัก ในการดูแลการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่าวพังงา เข้ามาให้คำปรึกษา ตลอดทั้งการ ติดต่อประสานและร่วมปรึกษาหารือกับองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ เช่น มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากกลุ่มสมาพันธ์ประมงพื้นบ้านภาคใต้ จนในที่สุดก็รวมตัวขึ้นเป็น “ชมรม ประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อย” ใน พ.ศ.2537 โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งชมรม คือ

เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในอ่าวพังงาอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจของชุมชน และเพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านของชุมชน (วิซซุตา ให้เจริญ, 2546:72) โดยทางชมรมได้เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกับกลุ่มประมงพื้นบ้านภาคใต้ แล้วกลับมาประชุมกับชาวบ้านเพื่อหาวิธีที่จะป้องกันกลุ่มฉลามไม่ให้เข้ามาจับปลาในอ่าวพังงา ตั้งแต่การร้องเรียนเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับจากอำเภอจนถึงจังหวัด ซึ่งการรวมตัวกันของชาวบ้านในครั้งนั้นเป็นจุดเริ่มที่ทำให้เห็นว่าถ้าสามารถรวมกันได้จะมีพลังที่จะดำเนินงาน ชมรมประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อยนับว่าเป็นกลุ่มพลังที่เข้มแข็ง และมีชาวประมงพื้นบ้านสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกจำนวนมาก เนื่องจากประจักษ์ถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ โดยชมรมมีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนทัศนคติการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวชุมชน ให้หยุดทำการประมงที่ใช้เครื่องมือที่ทำลายทรัพยากรที่ผิดกฎหมาย และได้มีการวางเขตแนวอนุรักษ์เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการครองราชย์ 50 ปี ของพระเจ้าอยู่หัวฯ นอกจากนี้ชมรมมีการหาแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสร้างเครือข่าย ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และในระดับภาคในรูปของสมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน ได้แก่ จังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และระนอง รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายสมัชชาสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ 13 จังหวัด ทั้งฝ่ายอันดามันและอ่าวไทย เพื่อรวมกลุ่มมรดก และผลักดันเชิงนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งกลุ่มเครือข่ายต่างๆ จะมีสัญจร เยี่ยมเยือน ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละกลุ่มอยู่เสมอ (ชำนาญ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

ผลจากการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ทำให้ชาวชุมชนเริ่มเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของชมรมที่ต้องการให้เรือประมงที่ใช้เครื่องมือทำลายล้างหมดหรือให้ออกไปจากเขตกำหนด จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิต โดยหยุดการทำประมงผิดกฎหมายและช่วยหาทางฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทรัพยากรกันมากขึ้น ผลที่ตามมา คือ ทำให้จำนวนสัตว์น้ำเพิ่มปริมาณขึ้น แม้จะไม่มากเท่าในอดีต แต่ก็ดีกว่าไม่ได้ลงมือทำอะไรเลย และได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นโอกาสด้วยการบูรณาการสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน

3) ยุคบูรณาการสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (พ.ศ.2538-ปัจจุบัน)

การบูรณาการสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มต้นจากการที่มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือ มอส. ได้คัดเลือกพื้นที่ชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นพื้นที่นำร่องของภาคใต้ ในการแปรแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยเป็นการทำงานในลักษณะที่เข้มขันแบบคลุกคลีกับชุมชน โดยเริ่มจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ตั้งแต่ พ.ศ.2538 แต่ก่อนหน้านั้น มอส. ได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาของชุมชนในช่วงวิกฤติการณ์ครั้งรุนแรงในช่วง พ.ศ.2536-2537 อยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากชุมชนเกาะยาวน้อยเป็น

พื้นที่ทำงานของ มอส. ในด้านทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งได้เข้ามาสอนให้ชาวชุมชนมีประสบการณ์ในการทำทัวร์กับ มอส.มาเป็นเวลาเกือบสองปี (ลินธุ์ สโรบล,2546:63) มอส.ได้เห็นถึงศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และความพร้อมของชาวชุมชนในการพาเที่ยว ตลอดทั้งการให้พักแบบโฮมสเตย์ จึงได้เสนอแนะต่อแกนนำและสมาชิกของชมรมประมงพื้นบ้าน โดยต้องการให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ไปในทิศทางอื่นนอกเหนือจากการทำประมงอย่างเดียว ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้วไม่ต้องลงทุนอะไร ที่สำคัญที่สุด คือ เพื่อต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้คนทั่วไปมีจิตสำนึก และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรอันเป็นพื้นฐานสำคัญไปสู่การช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรในอนาคตต่อไป

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบโฮมสเตย์ เริ่มจากการรวมกลุ่มทดลองทำงานด้านนี้ในปีแรกเพียง 5 คน โดยในชั้นแรกมีสมาชิกเพียงหมู่บ้านละ 2 คน หลังจากนั้นได้มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับองค์กรชาวบ้านในรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Study tour) โดยมาพักอาศัยกับชาวบ้าน ต่อมาเกาะยาวน้อยเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (Responsible Ecological Social Tours Project) หรือ REST ได้เข้ามาทำการตลาดให้กับชมรมโดยเข้ามาในนามของ มอส. ตั้งแต่ พ.ศ.2538 เป็นต้นมา โดยส่งเจ้าหน้าที่เอ็นจีโอมารักษาประจำในพื้นที่ ซึ่ง NGO โดยเริ่มมาตั้งแต่ในช่วง พ.ศ.2536-2537 เพราะในช่วงนั้น REST ยังไม่ได้แยกตัวมาจาก มอส. ก่อเกิดเป็นโครงการอันดามันพัฒนาขึ้น (พจนา สอนศรี, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550)

ในส่วนของนักท่องเที่ยว เริ่มจากนักศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ประมาณ 50 คน เดินทางมาดูงานเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อต่อสู้ปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง จากนั้น REST ได้ทดลองตลาดด้วยการนำชนชั้นกลางจากกรุงเทพฯ เข้ามาศึกษาเรียนรู้ถึงการรวมตัวและการต่อสู้ของชาวบ้าน เพื่อรับรู้ถึงสิ่งที่ชาวบ้านขาดแคลน โดยทดลองอยู่ 2-3 กลุ่ม ปรากฏว่าผ่านการประเมินผลชาวบ้านสามารถที่จะเปิดบริการท่องเที่ยวแบบบ้านพักโฮมสเตย์ได้

หลังจากนั้นใน พ.ศ.2539 REST ได้ทำการตลาดต่างประเทศให้โดยการนำท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนเกาะยาวน้อยไปจัดโรดโชว์ที่ประเทศเยอรมัน ทำให้บริษัท เฮาส์เชย์ จำกัด ของประเทศเยอรมัน ได้จัดส่งนักท่องเที่ยวและกลุ่มที่สนใจศึกษาทรัพยากรชายฝั่งเข้ามาที่ชุมชนเกาะยาวน้อย และชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเดินทางมาพักแบบโฮมสเตย์กับชาวบ้าน โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาต่อเดือนเฉลี่ย 50-100 คน โดยทางชมรมสามารถรับได้สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ๆ ละไม่เกิน 60 คน ภายใต้โปรแกรมนำเที่ยวและราคา ซึ่งเป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างสมาชิกในชมรมและผู้ประสานงานประจำพื้นที่ของ REST (อานาจ รักษาพล,2549) โดยบ้านที่เข้าร่วมในขณะนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 5-6 หลัง “เพราะในขณะนั้นการจัดการ

โฮมสเตย์อย่างเป็นระบบ เพราะเป็นช่วงเริ่มต้นและยังไม่มีระบบคิว ถ้าบ้านไหนพร้อมก็เปิดต้อนรับก่อน และผู้ที่เข้ามาในช่วงนั้นยังไม่ใช่นักท่องเที่ยวแบบเต็มตัว ส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษา มาดูงาน” (ไพรัตน์ พุ่มกลิ่น, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550) หลังจากนั้นได้มีกลุ่มองค์กรและสถาบันทางวิชาการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือในด้านข้อมูล และเปิดโอกาสให้ชมรมได้นำเสนอ ข้อมูลของชมรมต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวางมากขึ้นในเวทีต่าง ๆ ทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศ จนทำให้ภาครัฐมีความสนใจชุมชนเกาะยาวน้อยมากขึ้น (อำนาจ รักษาพล, 2549)

ภายหลังจากความขัดแย้งต่างๆ ในช่วงวิกฤติการณ์เริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ชาวชมรมประมงพื้นบ้าน ซึ่งผ่านประสบการณ์การต่อสู้มาอย่างโชกโชนนั้นได้เริ่มวางมือและมอบหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและกรมประมงจัดการกับกลุ่มนายทุนต่อไป โดยทางชมรมหันมารณรงค์เรื่องของการอนุรักษ์แทน โดยใช้ประสบการณ์จริงจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาเป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้และส่งเสริมให้คนส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ (ชำนาญ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

เมื่อสถานการณ์การทำลายทรัพยากรทางทะเลเริ่มสงบลงเป็นระยะเวลาพอสมควร และกระแสการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในชุมชนมากขึ้น จากจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 3,000 คน ใน พ.ศ. 2543 ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 5,000 คน ใน พ.ศ. 2544 ทำให้สมาชิกของชมรมประมงพื้นบ้านจำนวนหนึ่งเห็นพ้องต้องกันว่า เพื่อความชัดเจนในการจัดการควรจะแยกตัวมาเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง จึงได้รวมตัวกันจัดตั้ง “ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย” หรือกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อยขึ้น เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านงานอนุรักษ์และหวังว่าการท่องเที่ยวจะเป็นรายได้เสริมให้แก่คนในท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นจะได้มีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยมี REST เป็นที่ปรึกษาทำหน้าที่สนับสนุนงานต่าง ๆ ของกลุ่ม (พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ, 2546:67)

โดยสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มก็ยังคงเป็นสมาชิกของชมรมประมงพื้นบ้านด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลให้มีความเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องและการพึ่งพากันระหว่างทรัพยากรต่างๆ โดยกลุ่มได้มีการสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ได้รับเงินบริจาคในการก่อสร้างจากคนในชุมชน และเงินบริจาคสมทบจากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยาวน้อย และโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและพบปะระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพราะในสมัยก่อนเวลาประชุมสมาชิกจะต้องอาศัยการประชุมตามบ้านของสมาชิกหมุนเวียนกันไป ส่วนงบประมาณในการจัดการชมรม มีการระดมทุนในครั้งแรกโดยสมาชิกแรกเริ่มจำนวน 25 คน ร่วมลงทุนคนละ 1,000 บาท ประกอบกับเงินอุดหนุนจากเทศบาลในการจัดซื้อวัสดุสำนักงานที่จำเป็น ส่วนงบประมาณในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนได้รับการสนับสนุนจาก REST ส่วนงบประมาณในการดำเนินการในปัจจุบัน คือ เงินรายได้จากการท่องเที่ยว (อำนาจ รักษาพล, 2549:74-75)

ในส่วนของการจัดการ ทางกลุ่มได้มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ ควบคู่กับการดูแลสุขภาพทรายฝั้งเหมือนเมื่อครั้งยังอยู่กับชมรมประมงพื้นบ้าน ส่วนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักกับชาวบ้านนั้น REST จะทำการตลาดให้ส่วนหนึ่ง เพราะมีเครือข่ายอยู่ทั่วประเทศและทั่วโลก พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการคัดเลือกนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาพัก และอีกส่วนหนึ่งผ่านการประชาสัมพันธ์ของสื่อต่างๆ และการบอกผ่านปากต่อปากของนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง

และใน พ.ศ.2545 โฮมสเตย์ของชมรมฯ ได้เข้าสู่ระบบอย่างสมบูรณ์ มีการจัดระบบคิวเกิดขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเกาะยาวน้อยมีชื่อเสียงล้าลือไปทั่วโลกในหมู่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เมื่อชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อยได้รับรางวัลพิทักษ์มรดกโลก (World Legacy Awards 2002) ประเภทการท่องเที่ยวที่รักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากนิตยสาร National Geographic Traveler ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีผลงานส่งเข้าประกวดกว่า 40 ประเทศ และได้รับรางวัลเพียง 3 ประเทศ คือ ประเทศแอฟริกาใต้ อังกฤษ และไทย และรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2 ปีซ้อน คือ ใน พ.ศ.2545 และ พ.ศ.2547 ในฐานะที่ชุมชนเกาะยาวน้อยสามารถจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ฟื้นฟูการทำประมงพื้นบ้าน และอนุรักษ์วิถีชีวิตบนเกาะยาวน้อยได้อย่างดีเยี่ยม (พิเศษ เสนาวงษ์และคณะ,2546:68) ดังแสดงในภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 แสดงรางวัลที่ชมรมฯ ได้รับในระดับประเทศและนานาชาติ

จากผลของการได้รับรางวัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ชุมชนเกาะยาวน้อยเกิดลักษณะเด่นเฉพาะของพื้นที่ขึ้นมาอย่างเป็นองค์รวม ระหว่างรูปแบบพื้นที่ที่คงความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้มาตรฐานสากล ส่งผลให้บุคคลภายนอกรู้จักเกาะยาวน้อยมากขึ้น รวมทั้งชุมชนสามารถจัดการเชื่อมโยง

ประสานงานกันได้ด้วยตัวเอง REST จึงเริ่มลดบทบาทลง (พจนานุกรม, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550) ต่อมาใน พ.ศ.2547 โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (Coastal Habitats and Resources Management Project) หรือ CHARM ได้เข้ามาร่วมมือกับโครงการ REST ในชุมชนเกาะยาวน้อย เพราะที่ผ่านมามีการทำงานของ REST ยังไม่มีลักษณะแบบเป็นองค์รวมจึงไม่สามารถแก้ปัญหาทั้งเกาะได้ โดยกิจกรรมหลักของโครงการ CHARM-REST คือ การเสริมสร้างศักยภาพของมนุษย์ในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง โดย CHARM และ REST มีบทบาทสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนจากการอบรมสัมมนาต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายของ CBT ภาคใต้ให้แน่นแฟ้นขึ้นแบบเชิงบูรณาการ ไม่เฉพาะแต่งานด้านการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนในทุกด้านแบบฝังตัวอยู่กับชุมชน (พจนานุกรม, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550)

แต่ภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ ในช่วงปลาย พ.ศ.2547 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเกาะยาวน้อยลดลงไปเป็นอย่างมาก เพราะนักท่องเที่ยวกลัวในเรื่องของความปลอดภัย โดยบุคคลภายนอกที่เข้ามายังเกาะยาวน้อยในขณะนั้นได้เปลี่ยนบทบาทจากการเข้ามาท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัครที่เข้ามาช่วยเหลือและฟื้นฟูเหตุการณ์ภัยพิบัติดังกล่าว จนกระทั่งกลาง พ.ศ.2548 สถานการณ์ความเลวร้ายต่างๆ ค่อยคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น กระแสความกลัวเริ่มลดลง นักท่องเที่ยวเริ่มกลับมาท่องเที่ยวยังเกาะยาวน้อยอีกครั้ง ซึ่งเป็นผลจากการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ 6 จังหวัดอันดามันของหน่วยงานภาครัฐ (สำเร็จ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและต่อต้านเครื่องมือผิดกฎหมาย รวมทั้งการขยายเครือข่ายให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการประมงชายฝั่งและการท่องเที่ยวเชิงโดยชุมชนของชมรมประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อย และกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อยได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มนายทุน อวนลาก อวนรุนเริ่มลดจำนวนลง และชุมชนได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาตำบลเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและทรัพยากรชายฝั่ง” ขึ้น โดยการสนับสนุนของโครงการ CHARM-REST ใน พ.ศ.2549 โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ 2 ชุมชน คือ ชุมชนเกาะยาวน้อยและชุมชนลีเล็ด จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อสนับสนุนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้มีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและมืองงานด้านบูรณาการมากขึ้น โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างเต็มที่ (Full participation) อันหมายถึง ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาและจัดการทรัพยากรชายฝั่งด้วยตนเองจากภาคีทุกภาคส่วนของชุมชน (พจนานุกรม, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550)

โดยพัฒนาการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ได้สรุปเป็นตารางที่ 5.1 ดังนี้

ยุค	ผลกระทบจากภายนอก	ปฏิกิริยาของชุมชน
ยุคเริ่มต้นของปัญหา	นายทุนเริ่มนำอวนลาก อวนรุนเข้ามา จำนวนสัตว์น้ำเริ่มลดลง และเริ่มมีการทำการประมงด้วยเครื่องมือผิดกฎหมายมากขึ้นเรื่อยๆ	ชาวชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมมากในยุคนี้ เนื่องจากปัญหายังไม่ทวีความรุนแรง และส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น และในพื้นที่ใกล้เคียงมากนัก
ยุควิกฤตการณ์ของปัญหา	นายทุนได้พัฒนาเครื่องมือจับสัตว์น้ำด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีการจับสัตว์น้ำแบบล้างผลาญกันอย่างแพร่หลาย	ชาวชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็ง เนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความรุนแรง จนได้รับผลกระทบทั่วทั้งชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีการรวมตัวเป็นชมรมประมงพื้นบ้านขึ้น เพื่อต่อต้านกลุ่มนายทุน
ยุคบูรณาการสู่การทอ้งเที่ยวโดยชุมชน	สถานการณ์การทำลายทรัพยากรทางทะเลเริ่มสงบลง และเริ่มคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น เครื่องมือประมงแบบทำลายล้างเริ่มลดลง	เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่เป็นการร่วมมือในการจัดการด้านการอนุรักษ์แทน โดยใช้การทอ้งเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการ จนประสบผลสำเร็จ จากการรวมกลุ่มในนามชมรมการทอ้งเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ หรือกลุ่ม CBT
ปัจจุบัน	เกิดนายทุนในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากในอดีต คือ ผู้ประกอบการธุรกิจทอ้งเที่ยวและโรงแรม ผู้นำการทอ้งเที่ยวกระแสหลักเข้ามาสู่ชุมชน	เกิดการรวมตัวขึ้นอีกครั้ง ในรูปแบบของคณะที่ปรึกษาการพัฒนาตำบล เพื่อประสานความร่วมมือให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในชุมชน แต่ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่มากเท่าในอดีต

ตารางที่ 5.1 แสดงพัฒนาการของการทอ้งเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย

5.2 รูปแบบการจัดการทอ้งเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย

รูปแบบการจัดการการทอ้งเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบการจัดการผ่านองค์กรชุมชน คือ ชมรมการทอ้งเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย หรือกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย โดยกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย มีรูปแบบการจัดการตามกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

5.2.1 การจัดการ

ชมรมการทอเกี่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย หรือ กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย เป็นองค์กรทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ มีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจนครบตามองค์ประกอบของการจัดตั้งองค์กรชุมชน เพียงแต่ไม่ได้มีการจดทะเบียนขึ้นเป็นนิติบุคคลหรือเป็นมูลนิธิ เพราะไม่ต้องการให้รัฐเข้ามาบีบบังคับในชมรม ซึ่งมีความยุ่งยากในการบริหารจัดการ โดยต้องการให้เป็นการทำงานร่วมกันของสมาชิกเท่านั้น และไม่ต้องการให้พัฒนาเป็นองค์กรธุรกิจทอเกี่ยว โดยโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ดำเนินการโดยมีที่ปรึกษาจากองค์กร NGO ได้แก่ โครงการ REST โดยมีรูปแบบการจัดการ ดังนี้

1. หลักการในการทำงาน

(1) กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย มีการบริหารจัดการการทอเกี่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นักทอเกี่ยว และคนในท้องถิ่นช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งชาวบ้าน หน่วยงานรัฐ นักทอเกี่ยว และองค์กรอิสระ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้

(2) เป็นการจัดการทอเกี่ยว ที่ไม่มุ่งหวังรายได้จากการทอเกี่ยวเป็นหลัก แต่เป็นกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการเชื่อมโยงการทอเกี่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น คือ การผสมผสานให้การประกอบอาชีพ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการทอเกี่ยวเป็นเรื่องเดียวกัน และมีการกระจายรายได้จากการทอเกี่ยวสู่ชุมชนอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

2. โครงสร้างการทำงานของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย

กลุ่ม CBT ไม่มีการแต่งตั้งประธานชมรมอย่างเป็นทางการ เพราะไม่ต้องการให้เกิดภาพการเป็นผู้นำ จึงมีเพียงฝ่ายต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ประสานการทำงานกันภายใต้โครงสร้างการทำงานที่มีการแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานภายในกลุ่มอย่างชัดเจน และได้รับภาระหน้าที่ตามความถนัดของตนเอง โดยการดำเนินการทุกอย่างจะผ่านที่ประชุมร่วมกันของกลุ่ม ภายใต้การทำงานที่ทุกฝ่ายมีความเท่าเทียมกัน และมีบุคลากรในการปฏิบัติงานเพียงพอตามภาระงานที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการด้านการทอเกี่ยวโดยชุมชน เพราะการทอเกี่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลาย การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้กระจายไปยังสมาชิก จะทำให้การบริหารงานคล่องตัวและสมาชิกได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงานอย่างเต็มที่ (พจนา สนวนศรี, 2546:69) ซึ่งประกอบด้วย

(1) ฝ่ายประสานงาน ทำหน้าที่ในการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรชุมชนอื่น ๆ ทั้งภายนอกและภายในชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ในการร่วมประชุมรับทราบสถานการณ์ใน

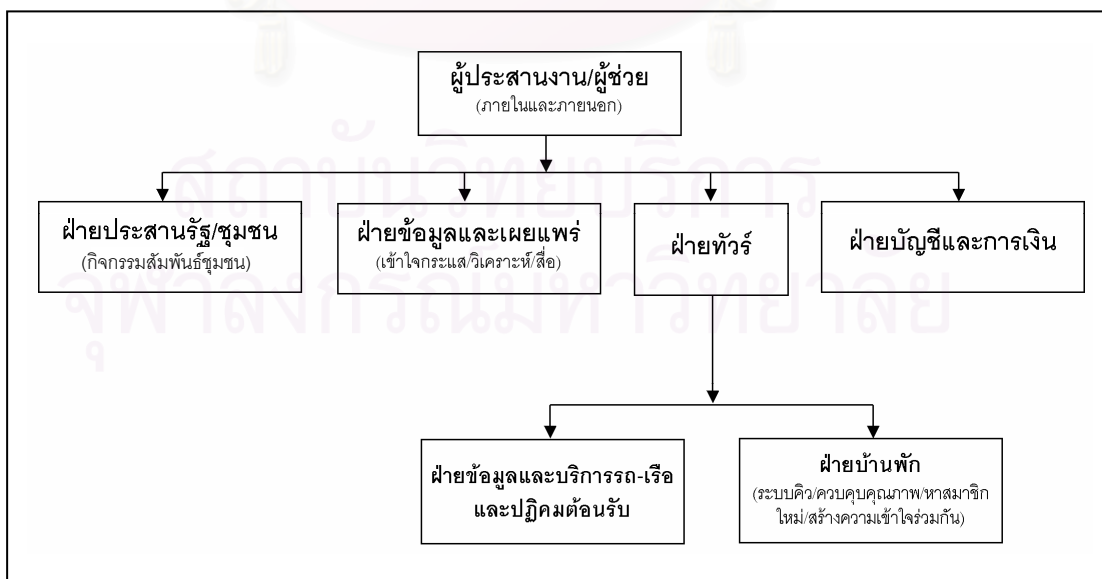
การพัฒนาชุมชนจากภายนอก และชี้แจงให้สมาชิกภายในกลุ่ม CBT รับทราบในที่ประชุมประจำเดือน และเผยแพร่สถานภาพของชุมชนออกสู่ภายนอกในเวทีต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนท้องถิ่นและภายนอก

(2) ฝ่ายประสานรัฐและชุมชน ทำหน้าที่ในการประสานงานด้านข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และชี้แจงข้อมูลที่ได้รับแก่สมาชิกกลุ่ม CBT เช่น การขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และทำกิจกรรมสัมพันธ์ภายในชุมชน รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่ม CBT กับศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว โรงเรียน มัธยมศึกษา เป็นต้น

3) ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่ ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล หรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่ม CBT แก่นักท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาเยือน รวมทั้งการทำหน้าที่ติดตามกระแสด้านการท่องเที่ยว พร้อมทั้งวิเคราะห์และรายงานผลให้สมาชิกทราบ

4) ฝ่ายบัญชีและการเงิน ทำหน้าที่จัดทำบัญชีงบรายได้และรายจ่าย ซึ่งการจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายที่ฝ่ายบัญชี และชี้แจงให้ยอดเงินทั้งหมดให้สมาชิกทราบในการประชุมประจำเดือน

5) ฝ่ายจัดทัวร์ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมในการท่องเที่ยว การจัดระบบข้อมูลต่างๆ เช่น ตารางรถ-เรือ ชุมชนเกาะยาว แหล่งท่องเที่ยว กฎข้อห้ามของกลุ่ม เป็นต้น รวมถึงการควบคุมมาตรฐานการบริการของสมาชิก โดยการเยี่ยมเยือน ดูแล แลกเปลี่ยน แนะนำ และชิมอาหาร การจัดระบบของคิวที่ชัดเจนและเป็นธรรม และการจัดหาสมาชิกใหม่ของกลุ่มที่พร้อมจะเปิดบ้านรับโฮมสเตย์ ตลอดจนทั้งการสร้าง ความเข้าใจร่วมกันในฝ่ายและเผยแพร่ข้อมูลภายนอก ดังแสดงในแผนภูมิ 5.1

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงโครงสร้างการทำงานของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย

3. การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

(1) ความพร้อมด้านพื้นที่ดำเนินการ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านความพร้อมของพื้นที่แล้ว สมาชิกกลุ่ม CBT เห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงและแก้ไขตรงจุดใด เพราะกลุ่มต้องการนำเสนอความเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบวัฒนธรรมมุสลิม วิถีการประกอบอาชีพ ความเป็นสังคมชนบทที่มีวิถีชีวิตเป็นของตนเองแบบเรียบง่าย สิ่งเหล่านี้คือเสน่ห์ตามธรรมชาติที่เป็นจุดดึงดูดสำคัญโดยไม่ต้องมีการจัดฉากมานำเสนอ

โดยทางกลุ่ม CBT ได้มีการการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคนเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางตอนเหนือของเกาะ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางตะวันออกของเกาะ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางตะวันตกของเกาะ และกลุ่มวิถีชีวิตชุมชน โดยวิธีดำเนินการ เช่น ถ้านักท่องเที่ยวเลือกโปรแกรมท่องเที่ยวในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางตอนเหนือของเกาะก็จะมอบหมายให้สมาชิกของกลุ่มที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของเกาะเป็นผู้รับผิดชอบไป เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงกัน และไม่ทับซ้อนกันในด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ (ไพรัตน์ พุ่มกลิ่น, สัมภาษณ์ ,11 เมษายน 2550)

(2) ความพร้อมด้านบุคลากร

การเตรียมความพร้อมของบุคลากรกระทำผ่านกิจกรรม 2 ลักษณะ ได้แก่ การประชุม กำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันและการเข้ารับการอบรมจากวิทยากร รวมทั้งการส่งผู้ไปศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น ๆ ซึ่งในส่วนของการประชุมนั้นมีทั้งการประชุมแบบเป็นทางการ ได้แก่ การประชุมใหญ่ของสมาชิกและเครือข่ายของกลุ่ม CBT ทั้งหมด และการประชุมแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุมกลุ่มย่อยในระดับแกนนำ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรโดยการฝึกทักษะความเป็นผู้นำ กล้าพูด กล้าแสดงออก โดยทุกคนจะต้องผ่านเวทีการประชุมและสัมมนาภายนอกองค์กร หรือเป็นวิทยากรตัวแทนของกลุ่ม พร้อมทั้งการจัดฝึกอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่นแก่สมาชิกในกลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณภาพในการให้บริการและหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (สำเริง ราเขต, สัมภาษณ์ ,15 เมษายน 2550)

(3) ความพร้อมด้านการตลาด

เจตนารมณ์ของกลุ่ม CBT ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการตลาดมากนัก เพราะไม่ได้ทำการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก และรูปแบบการตลาดที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การเชื่อมโยงให้เกิดความสมดุลระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว เป็นตัวที่ทำให้เกิดความเข้าใจและเตรียมพร้อมสำหรับทั้งสองฝ่าย โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความรู้หรือสนใจสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นพิเศษโดยเฉพาะ และมีบางส่วนที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อพักผ่อนและแสวงหาความเพลิดเพลิน ซึ่งแตกต่างจาก

กลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยวกระแสหลักอย่างสิ้นเชิง โดย REST จะช่วยทำการตลาดให้ผ่านเครือข่ายของ REST ที่กระจายอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการเข้ามาท่องเที่ยวพักที่โฮมสเตย์จะต้องแจ้งความจำนงค์มาที่ REST ก่อน แล้ว REST จะทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรูปแบบ CBT และเป็นผู้คัดสรรนักท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจะแจ้งมายังกลุ่ม CBT ว่ามีความพร้อมที่จะรับได้หรือไม่ จึงจะจัดส่งนักท่องเที่ยวมา (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน พ.ศ.2550)

อย่างไรก็ตาม แม้กลุ่ม CBT จะไม่ได้วางแผนพัฒนาด้านการตลาดไว้เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ก็ถือว่าเป็นจุดแข็งอีกประการหนึ่งของโครงการ CBT เกาะยาวน้อย เพราะการที่นักท่องเที่ยวคนใดจะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนต้องพร้อมที่จะยอมรับความต่างทางวัฒนธรรม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่กลุ่มองค์กรชุมชนได้กำหนดไว้ ซึ่งเท่ากับเป็นกลไกทางธรรมชาติในการคัดสรรกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามา

4. การดำเนินงานกิจกรรมท่องเที่ยว มีขั้นตอนดังนี้

(1) การรับนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ของกลุ่ม CBT มี 2 ลักษณะ คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพียงเพื่อหาสถานที่อันเงียบสงบในการพักผ่อน ครั้นพอเห็นวิถีชีวิตของชุมชนเข้าจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้จึงเข้าร่วมโฮมสเตย์ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจไว้ล่วงหน้าแล้วว่าจะมาโฮมสเตย์ ทางกลุ่มจึงกำหนดหลักการไว้สำหรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จะต้องปฏิบัติ ได้แก่

- นักท่องเที่ยวจะต้องแจ้งกำหนดการเดินทางมายังกลุ่ม CBT ก่อนเดินทางมายังเกาะยาวน้อยล่วงหน้า 1 สัปดาห์

- นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ จะต้องผ่านการประสานงานจาก REST หรือติดต่อกับกลุ่ม CBT โดยตรง

- นักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติตามกฎของกลุ่ม CBT เช่น ควรสวมใส่ชุดที่สุภาพเข้าในเขตชุมชน ห้ามนำสุราหรือของมีเมาและอาหารประเภทหมูเข้ามาในชุมชนซึ่งทั้งหมดเป็นอาหารฮาลาลของชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ห้ามทิ้งขยะ และห้ามเก็บเปลือกหอยและหินสีบริเวณชายหาดกลับไปเป็นสมบัติส่วนตัว เป็นต้น ซึ่งถ้าหากนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎดังกล่าว กลุ่ม CBT มีสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับนักท่องเที่ยวประเภทดังกล่าวได้ โดยทางกลุ่มสามารถรับนักท่องเที่ยวได้สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ๆ ละไม่เกิน 60 คน ถ้านักท่องเที่ยวมีจำนวนมากกว่านี้ไม่สามารถที่จะรับได้เพราะทำให้ยากต่อการจัดการ ถึงแม้จะมีการจ่ายเงินเพิ่มให้ก็ตาม (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550)

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกลุ่มที่ต้องการคัดสรรนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และไม่ทำให้รูปแบบวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งถือเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับการจัดการ CBT เพราะการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวในปริมาณมาก ๆ แต่ไร้คุณภาพจะทำให้อัตราการใช้จ่ายทรัพยากรธรรมชาติแบบสูญเปล่ามีมากขึ้น อีกทั้งยังอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกด้วย

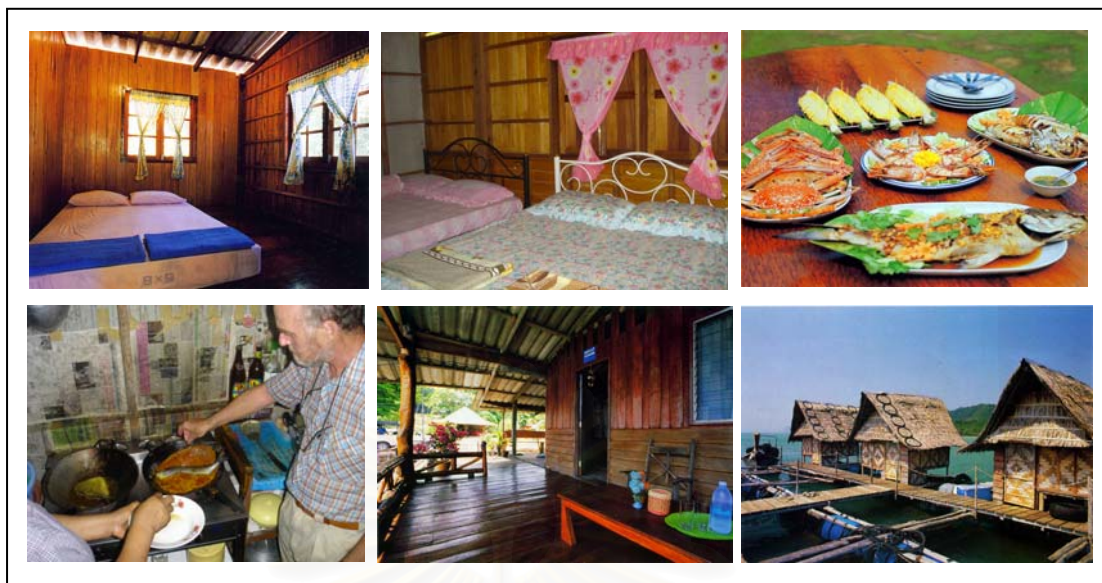
(2) การจัดการบ้านพักและอาหาร

บ้านพักที่จะให้บริการโฮมสเตย์แก่นักท่องเที่ยวผู้นั้น มีการกำหนดข้อตกลงเป็นหลักการร่วมกันไว้ คือ

- บ้านพักแต่ละหลังจะต้องมีความพร้อมสำหรับการให้บริการ ทั้งความสะดวกสบายทั้งภายในบ้านและบริเวณรอบนอก ความสะดวกของกรรมวิธีในการประกอบอาหาร ความเป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ เจ้าของบ้านพักจะต้องมีการยอมรับในความต่างทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยวให้ได้เสียก่อน สิ่งสำคัญคือเจ้าของบ้านพักจะต้องไม่จัดการการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อเอาใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ แต่ควรเป็นไปในลักษณะการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันมากกว่า

- การจัดนักท่องเที่ยวเข้าพักกำหนดให้บ้านพัก 1 หลัง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกินครอบครัวละ 2-4 คน ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการดูแลนักท่องเที่ยวของเจ้าของบ้าน โดยมีระบบการจัดคนเข้าพักอยู่ 2 ลักษณะ คือ การใช้ระบบคิวหมุนเวียนกันไปจนครบทุกหลัง หลังจากนั้นก็จะกลับมาเริ่มที่บ้านหลังแรกใหม่ในรอบถัดไป และในกรณีที่นักท่องเที่ยวมาเป็นหมู่คณะที่มีจำนวนมาก ๆ จะมีการจัดบ้านพักในละแวกเดียวกันให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก ซึ่งอาจจะมีการข้ามคิวเกิดขึ้นบ้าง แต่ก็ถือเป็นข้อตกลงร่วมกันในเบื้องต้นเพื่อที่หัวหน้ากลุ่มจะสามารถดูแลสมาชิกในกลุ่ม หรือการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกันได้ง่ายกว่าการให้พักตามคิว หรือการเข้าพักในบ้านพักพิเศษของสมาชิกในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการความเป็นส่วนตัว เช่น บังกะโลของชาวบ้านทั้งบนเกาะยาวน้อย หรือบังกะโลในกระซังที่เกาะโบยใหญ่ เป็นต้น (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550)

- การจัดหาอาหารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว เน้นผลผลิตภายในชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะอาหารทะเล ซึ่งจะนำมาปรุงในลักษณะต่าง ๆ ตามความแตกต่างของชนิดอาหาร และอาหารพื้นบ้านปักษ์ใต้ ซึ่งวัตถุดิบอาหารเหล่านี้ได้จากการออกรเรือเองหรือซื้อจากแพปลาในหมู่บ้านในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดหลายเท่าตัว จึงไม่มีการจำกัดปริมาณอาหารที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแต่อย่างใด โดยอาหารมื้อหลักที่นักท่องเที่ยวจะทานร่วมกับเจ้าของบ้านส่วนใหญ่จะเป็นอาหารมื้อเย็น ดังแสดงในภาพที่ 5.3

ภาพที่ 5.3 แสดงการจัดบ้านพักโฮมสเตย์และอาหารของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย

(3) การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน รวมทั้งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การต่อสู้ในอดีตที่ผ่านมาของชุมชนในยุควิกฤติการณ์ของชุมชน โดยข้อมูลในส่วนนี้นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบเกี่ยวกับภารกิจต่าง ๆ เกี่ยวกับงานอนุรักษ์ของกลุ่ม CBT เช่น การจัดการเขตป่าชายเลนชุมชน การเลี้ยงปูไขเปปลาเก๋าในกระชัง การเฝ้าระวังตรวจการณ์ชายฝั่งป้องกันการรुक้าเข้ามาทำประมงในเขตหวงห้าม เป็นต้น (สำเร็จ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550) โดยบุคคลสำคัญที่ถือว่ามีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลเหล่านี้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุดตลอดโปรแกรมการท่องเที่ยวบนเกาะยาวน้อย โดยเจ้าของบ้านในแต่ละหลังจะเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในบ้านพักของตนเที่ยว ดังนั้นคณะกรรมการของกลุ่มจึงต้องคัดเลือกเจ้าของบ้านที่สามารถบอกเล่าข้อมูลด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวได้ดีพอสมควร ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงข้อมูลเกี่ยวกับงานของกลุ่ม CBT เท่านั้น แต่จะต้องมีความรอบรู้เพียงพอที่จะให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนเกาะยาวน้อยได้

โดยสมาชิกของกลุ่ม CBT ทุกคนจะต้องทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายและนำเที่ยวที่ดี พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลของกลุ่ม ตลอดจนการทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกติกาต่างๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนสามารถเดินไปด้วยกันได้ โดยที่สมาชิกเก่ามีหน้าที่แนะนำและเป็นพี่เลี้ยงให้แก่สมาชิกใหม่ (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550)

(4) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ประกอบด้วย

- การจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ในลักษณะของการศึกษาวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพของชาวบ้าน เช่น การวางอวนปู อวนกุ้ง ไล่กุ้ง การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำนา และสวนยางพารา เป็นต้น โดยทางกลุ่มได้มุ่งเน้นที่จะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชาวประมงให้มากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยการประกอบอาชีพอื่นๆ ในชุมชน
- การศึกษาระบบนิเวศของป่าชายเลน โดยการนั่งเรือแจว ชมป่าชายเลน และป่าโกงกาง แหล่งหูก้าทะเล แหล่งปะการัง และดอนหอย เป็นต้น
- การท่องเที่ยวทั่วไป เช่น การเที่ยวชายหาดรอบเกาะโดยทางรถยนต์ หรือทางเรือเพื่อชมหมู่เกาะต่างๆ รอบๆ เกาะยาวน้อย การดำน้ำชมปะการัง การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การขี่จักรยานรอบเกาะ การพายเรือแคนู คายัค เป็นต้น
- การเรียนรู้รอบเกาะ เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตอีกด้านหนึ่ง โดยจัดให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การกรีดยาง การดูลิงขึ้นมะพร้าว การถักลอบ การช่อมอวน ซึ่งเป็นเครื่องมือประมงแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน การทำความเข้าใจกับหอดูดาวของชุมชนเพื่อสุขภาพทางการแพทย์แผนไทย และการสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้นำศาสนาและชมพิธีกรรมทางศาสนาในมัสยิด ดังแสดงในภาพที่ 5.4

ภาพที่ 5.4 แสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย

ถ้าหากนักท่องเที่ยวมีวันพักมากขึ้น จะทำให้มีเวลาในการร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้น เช่น การเรียนรู้การทำเกษตรกรรมของชุมชนนอกเหนือจากการออกทะเลไปวางอวนกับชาวประมง การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและการประดิษฐ์สินค้าที่ระลึก เช่น การสานผลิตภัณฑ์จากเตยทะเล การทำดอกไม้เกล็ดปลา ผ้าบาติก เป็นต้น โดยกิจกรรมการท่องเที่ยว

ต่างๆ ที่ทางกลุ่มนำเสนอขึ้นเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอันเป็นกิจวัตรปกติของผู้คนในชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นเสน่ห์ตามธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT มีหลากหลายโปรแกรมและหลากหลายอัตราค่าบริการ แต่ไม่ได้มีอัตราที่สูงเหมือนโปรแกรมของทางโรงแรมและรีสอร์ท ซึ่งอยู่ในกำลังของนักท่องเที่ยวทั่วไปสามารถใช้บริการได้ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวกที่ 1) โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกสรรได้ตามความพึงพอใจ โดยทางกลุ่มไม่มีการจัดโปรแกรมเป็นสูตรสำเร็จตายตัว เพราะจะเป็นการสร้างความเบื่อหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดขึ้นระหว่างชาวชุมชนและนักท่องเที่ยว

(5) การรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

โดยปกติแล้วเกาะยาวน้อยมีความปลอดภัยบนเกาะในอัตราที่สูง ด้วยความเป็นสังคมมุสลิมที่มีความเคร่งครัด และลักษณะของพื้นที่เป็นเพียงเกาะเล็กๆ จึงสะดวกต่อการดูแลตรวจตราความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยลักษณะของการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวนั้น ฝ่ายรักษาความปลอดภัยได้ประสานงานกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอเกาะยาว เพื่อขอความช่วยเหลือส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาช่วยดูแล เช่น จัดชุดสายตรวจออกตรวจพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเป็นภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่แล้ว เพียงแต่อาจจะเพิ่มความถี่ในการตรวจมากขึ้น หรือขอกำลังเข้ามาช่วยดูแลในการทำกิจกรรม หรือร่วมออกทำกิจกรรมนอกพื้นที่ด้วย นอกจากนี้กลุ่ม CBT ยังมีสมาชิกและเครือข่ายกระจายอยู่ทั่วทุกหมู่บ้าน เท่ากับช่วยเป็นหูเป็นตาในการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งด้วย (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อดำเนินการด้านคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และการให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ และหลักการดังที่กำหนดไว้

5.2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของชาวชุมชน คือ หัวใจสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะยาวน้อยในการจัดการ CBT ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมผ่านการเป็นสมาชิกกลุ่ม CBT

จำนวนสมาชิกของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย ตั้งแต่ พ.ศ.2544 เป็นต้นมา มีจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มในช่วงแรกเริ่มทั้งสมาชิกทั่วไป ผู้ที่เห็นด้วย และสมาชิกที่รับโฮมสเตย์รวมทั้งสมาชิกของเครือข่าย รวมประมาณ 300 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 500 กว่าคนในปัจจุบัน (พ.ศ.2550)

ส่วนจำนวนบ้านพักโฮมสเตย์ ใน พ.ศ.2544 มีจำนวน 15-18 หลัง และเพิ่มขึ้นเป็น 30 หลังในปัจจุบัน (พ.ศ.2550) ซึ่งจำนวนบ้านจะมีการเข้า-ออกอยู่ตลอดเวลา แต่จำนวนสูงสุด คือ 30 หลัง ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มที่รับโฮมสเตย์ จำนวน 60 คน คิดเฉลี่ยจากเจ้าของบ้านพัก หลังละ 2 คน เพิ่มขึ้นจากใน พ.ศ.2544 ที่มีสมาชิกกลุ่มที่รับโฮมสเตย์ จำนวนประมาณ 36 คน และใน พ.ศ.2551 กลุ่ม CBT มีแนวโน้มที่จะรับสมาชิกโฮมสเตย์เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 3-5 หลัง รับเพิ่มกว่านี้ไม่ได้เพราะเป็นเงื่อนไขของกลุ่ม เพราะถ้ารับสมาชิกเพิ่มเป็นจำนวนมากจะทำให้กลุ่มไม่เข้มแข็ง เนื่องจากจำนวนสมาชิกไม่สัมพันธ์กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามา (สำเร็จ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

อย่างไรก็ตามสมาชิกของกลุ่ม CBT ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของชมรมประมงพื้นบ้าน เกาะยาวน้อยด้วยเช่นกัน โดยสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่ม CBT มาจากทุกหมู่บ้านในเกาะยาวน้อย และเปิดบ้านพักโฮมสเตย์แทบทุกหมู่บ้าน ยกเว้นในหมู่ 4 ที่อยู่ไกลจากเขตชุมชนไปมาก จึงไม่สะดวกในการทำกิจกรรม แต่ก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกทั่วไปของกลุ่ม CBT มากพอสมควร

นอกจากทางกลุ่ม CBT จะมีสมาชิกแกนนำต่าง ๆ แล้ว ยังมีการมีส่วนร่วมที่เอื้อจากการเป็นชุมชนมุสลิม โดยการเชิญ โต๊ะอิหม่าม ผู้เป็นที่เคารพเชื่อฟังและเป็นหลักด้านความศรัทธาของชาวชุมชน รวมทั้ง ปราชญ์อาวุโสของชุมชน มาเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่เคยเป็นทั้งที่ปรึกษา และเป็นตัวแทนในการเจรจาไกล่เกลี่ย และเคยร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันมาตั้งแต่เมื่อครั้งวิกฤตการณ์ของชุมชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของกลุ่ม CBT เป็นการทำงานโดยกลุ่มคนที่มีอาชีพหลักเดียวกัน คือ อาชีพประมงพื้นบ้าน ทำให้มีเวลาว่างพร้อม ๆ กัน และมีความสนใจอย่างเดียวกัน คือ การช่วยดูแลทรัพยากรและวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน โดยสมาชิกส่วนใหญ่ยังเป็นเครือญาติเกี่ยวข้องกันโดยมีรากเหง้าสืบสานมาจาก 2 ต้นตระกูล คือ เริงสมุทรและศรีสมุทร ดังนั้นความสัมพันธ์จึงค่อนข้างแน่นแฟ้นและง่ายต่อการสร้างการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ทางกลุ่ม CBT ได้มีการขยายเครือข่ายและจำนวนสมาชิกใหม่มาตลอด โดยมีการดำเนินงานอยู่ในเฉพาะกลุ่มที่เป็นสมาชิกแต่มีจำนวนมาก จนกล่าวได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของชุมชนเกาะยาวน้อย (พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ, 2547)

โดยสมาชิกภายในกลุ่ม CBT ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และมีอายุระหว่าง 31-45 ปี อาศัยอยู่กระจายตามหมู่ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 1 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า โดยมีอาชีพหลัก คือ การทำประมง สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม แต่สมาชิกส่วนหนึ่งเป็นผู้มีตำแหน่งทางสังคม ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการกลุ่ม

ประมงพื้นบ้าน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ และสมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นเวลา 1 ถึง 3 ปี (อำนาจ รักษาพล,2549:72)

ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม CBT ในการจัดการ พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในระดับสูง จำนวนร้อยละ 37.7 รองลงมา คือ ในระดับปานกลาง จำนวนร้อยละ 33.8 และการมีส่วนร่วมในระดับต่ำ ซึ่งมีจำนวนต่ำสุด เพียงร้อยละ 28.6 ดังแสดงในตารางที่ 5.2

ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม CBT ในปัจจุบัน	ร้อยละ
มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การให้ข้อมูลเสนอแนะ และตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน	37.7
มีส่วนร่วมเฉพาะ ให้ความคิดเห็นหรือร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการ	33.8
มีส่วนร่วมเพียงให้ข้อมูล เพื่อใช้ในการวางแผนจัดการ เป็นเพียงผู้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานเท่านั้น	28.6

ตารางที่ 5.2 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม CBT ในปัจจุบัน (ที่มา:อำนาจ รักษาพล,2549:107)

2. กฎระเบียบของสมาชิกกลุ่ม CBT

การที่สมาชิกในชุมชนต้องการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของกลุ่ม CBT ทางกลุ่มไม่มีการเก็บค่าใช้จ่ายใดๆ เพียงแต่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม ซึ่งเป็นข้อตกลงสำหรับผู้ที่ต้องการเข้ามาร่วมโครงการบ้านพักโฮมสเตย์ของกลุ่ม CBT ให้ได้เท่านั้น ได้แก่

- เจ้าของบ้านที่จะรับนักท่องเที่ยวต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม CBT และผู้ที่มีอาชีพหลัก คือ ประมงพื้นบ้าน โดยมีเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่ง คือ จะต้องไม่ใช่เครื่องมือหาปลาและจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นการรักษาเจตนารมณ์ที่ชัดเจนของกลุ่ม CBT ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและชายฝั่ง

- เจ้าของบ้านที่ต้องการรับนักท่องเที่ยว จะต้องสามารถบอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่ม กิจกรรมปกป้อง พื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ตั้งแต่ครั้งเป็นชมรมประมงพื้นบ้านได้ ตลอดจนสามารถแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในอ่าวพังงาได้

- การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม และการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ปีละ 3 ครั้ง

- บ้านพักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว จะต้องมีความพร้อมและผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสผืนดินธรรมชาติ (Home Stay) โดยสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จึงจะเข้าร่วมโครงการได้

- ถึงแม้ว่ากลุ่ม CBT จะมีการขยายเครือข่ายและเพิ่มจำนวนสมาชิกมาตลอดทุกปี แต่ก็มี การดำเนินไปอย่างช้าๆ โดยการพิจารณาเปิดรับสมัครสมาชิกที่จะเข้ากลุ่มและรับนักท่องเที ยว เพียงปีละ 1 ครั้ง และรับเพิ่มครั้งละประมาณ 5 ครอบครัวเท่านั้น เพราะมีเงื่อนไขต่างๆ ที่ผู้สมัคร เข้าร่วมต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และเมื่อผ่านการคัดเลือกในการ เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว

ในส่วนกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินงานของกลุ่ม CBT ที่สมาชิกทุกคนจะต้อง ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เช่น การไม่ถือพรรคถือพวก ไม่ฉวยโอกาส ไม่ตามกระแส ต้อง โปร่งใส และต้องเคารพมติของกลุ่ม เป็นต้น รวมทั้งจะต้องให้ความสำคัญต่อเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นอันดับหนึ่ง โดยสมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมผ่าน กองทุนสิ่งแวดล้อมของกลุ่ม (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2550)

3. การประชุมกลุ่ม

กลุ่ม CBT กำหนดให้ทุก 9 คำของทุกเดือนเป็นวันประชุม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก่สมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งในบางโอกาสจะมีสมาชิกตัวแทนหรือคณะผู้มาศึกษาดูงานจากองค์กร อื่นภายนอกเข้าร่วมประชุมด้วย

จากการศึกษา พบว่า การประชุมในทุก 9 คำของทุกเดือนนั้น เป็นการเลือกเวลาที่ สมาชิกส่วนใหญ่มีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก คือ การประมง เนื่องจากเวลา 9 คำ เป็นเวลาที่น้ำทะเลนิ่งไม่มีการขึ้นและลง หรือที่ชาวชุมชนเรียกว่า ช่วงน้ำตาย ซึ่งการออกหาปลา จะไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่งภายใน 1 เดือนจะเกิดขึ้น 2 ครั้ง ดังนั้นจึงเลือกเวลาดังกล่าว สำหรับการจัดการประชุมประจำเดือน โดยใช้ศูนย์ประสานงานของกลุ่มเป็นสถานที่ในการจัดประชุม เดือนจะเกิด 2 ครั้ง โดยแนวทางสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มมีการกำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มี การปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้กติกาที่เป็นมติของที่ ประชุมให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตาม

ดังนั้นในการเข้าร่วมประชุม นอกจากจะเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนแนวคิดและสรุ บบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในรอบเดือนที่ผ่านมาแล้ว ยังเป็นเวทีในการกำหนดแผนงาน ในการจัดการ CBT ในเดือนต่อไป ส่วนรูปแบบการดำเนินการประชุม ประกอบด้วย ประธาน เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งประธานจะมาจากสมาชิกในกลุ่มสลับกันทำหน้าที่ควบคุมการประชุม มีเลขา คอยจดประเด็นสำคัญ ลักษณะของการประชุมเป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนและถกเถียงกันในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ในการ

ประชุมกลุ่มบางครั้งมีการถกเถียงกันอย่างรุนแรง แต่เป็นการถกเถียงกันภายใต้กฎกติกาจนกว่าประเด็นดังกล่าวจะยุติลงด้วยมติที่ประชุมเห็นชอบ และจะมีการชี้แจงและรายงานผลการเข้าร่วมประชุม หรือรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกให้กับสมาชิกอื่นๆ ของกลุ่มได้รับทราบต่อไป เนื่องจากผู้เข้าร่วมการประชุมในแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นแกนนำของแต่ละกลุ่มย่อย ครั้งละประมาณ 30 คน หรือสมาชิกทั่วไปของกลุ่มที่มีเวลาว่างก็สามารถเข้าร่วมประชุมได้เช่นกัน รวมทั้งการส่งตัวแทนไปเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ดังแสดงในภาพที่ 5.5

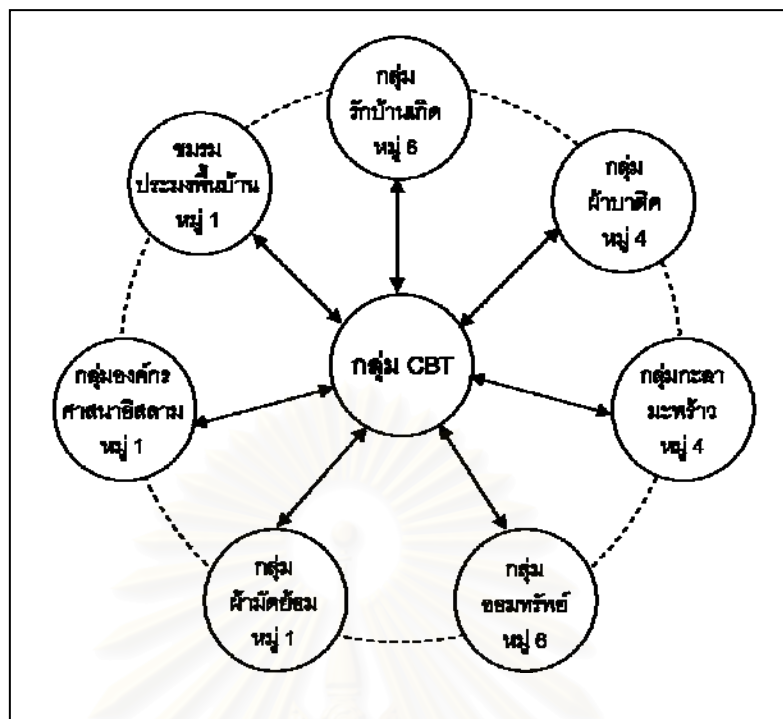
ภาพที่ 5.5 แสดงการประชุมกลุ่ม CBT (บน) และการประชุมภายในกลุ่มเครือข่าย (ล่าง)

4. การสร้างและขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วม

ถึงแม้ว่ากลุ่ม CBT จะเป็นเพียงกลุ่มองค์กรชุมชนเล็กๆ ของเกาะยาวน้อย แต่ก็เป็นส่วนสำคัญของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีการสร้างและขยายเครือข่ายของผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ จะไม่สามารถเติบโตและคงความอยู่รอดได้ด้วยตนเองท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักทั้งบนเกาะและพื้นที่ใกล้เคียง กลุ่ม CBT จึงได้มีการสร้างและขยายเครือข่ายมาโดยตลอด ประกอบด้วย

(1) เครือข่ายระดับชุมชน

จากการศึกษา พบว่า เครือข่ายระดับชุมชนของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อยในปัจจุบัน (พ.ศ.2550) ได้มีการรวมกลุ่มกันทั้งทางด้านศาสนา เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ รวมจำนวนทั้งสิ้น 8 กลุ่มองค์กรชุมชน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 5.2

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงกลุ่มเครือข่ายระดับชุมชนของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย

โดยกลุ่มเครือข่ายแต่ละกลุ่มส่วนใหญ่จะคอยทำหน้าที่ประสานงานกับแกนนำกลุ่ม CBT จะมีการแบ่งงานและทำกิจกรรมร่วมกันแล้วแต่ความถนัดของแต่ละกลุ่ม รวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับโฮมสเตย์ด้วย

โดยกลุ่มองค์กรศาสนาอิสลาม มีบทบาทในการเป็นศูนย์รวมชาวบ้านเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาบนเกาะ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับชุมชน เช่น กิจกรรมการเข้าค่ายของเยาวชน กิจกรรมการสอนศาสนาให้กับผู้ใหญ่ เป็นต้น

ส่วนเครือข่ายที่ดำเนินการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มกะลามะพร้าว กลุ่มผ้ามดัย้อม ซึ่งกลุ่ม CBT จะนำนักท่องเที่ยวนำมาชมวิธีการผลิตและเลือกซื้อสินค้า โดยการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าประมาณ 4-5 วัน เท่ากับเป็นการกระจายรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มเครือข่ายด้วยกัน โดยกลุ่มเครือข่ายจะต้องมีการพัฒนาฝีมือและผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลา เช่น การไปศึกษาดูงานที่ชุมชนคีรีวง ซึ่งมีความโดดเด่นในการทำผ้ามดัย้อมแล้วนำดัดแปลง หรือการที่ชุมชนอื่นๆ มาดูงานหัตถกรรมของชุมชนเกาะยาวน้อยที่ชุมชนนั้นๆ ทำไม่ได้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2550) รวมทั้งการขยายตลาดให้กว้างขึ้น ทั้งการหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ผลิตเองและรับฝากจากสมาชิกในชุมชน รวมทั้งการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หมู่บ้าน เพื่อเป็นที่รวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้เก่าแก่ของท้องถิ่น และแสดงวิถีชีวิตของคนเกาะยาวในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เป็นต้น

ในส่วนกลุ่มรักบ้านเกิด จะช่วยดูแลในด้านการรักษาระบบนิเวศชายฝั่ง เช่น การดูแลรักษาป่าชายเลน อนุรักษ์ทะเล การส่งเสริมการเลี้ยงปูดำในป่าชายเลน เป็นต้น รวมทั้งช่วยงานของกลุ่มเครือข่ายอื่นๆ เช่น การช่วยทำผ้ามดัย้อมร่วมกับกลุ่มมดัย้อมเท่ากับเป็นการกระจายรายได้ระหว่างเครือข่ายอีกทางหนึ่งด้วย (อำหมีด บ้านนพ, สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2550)

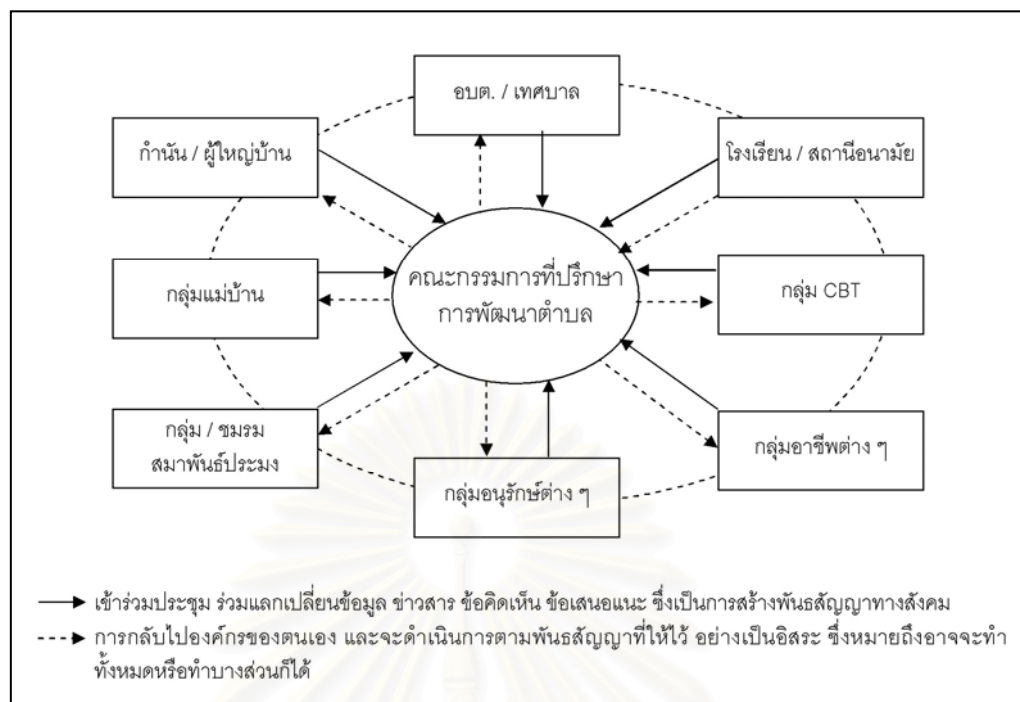
ส่วนกลุ่มออมทรัพย์ จะทำหน้าที่ส่งเสริมในด้านการออม เพื่อเป็นกองทุนสำรองสำหรับช่วยเหลือสมาชิกในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในช่วงหลังสึนามิ โดยการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้น เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมและแบ่งเงินปันผลระหว่างสมาชิก และส่วนหนึ่งให้เป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน

ในส่วนการประสานงานกับชมรมประมงพื้นบ้านฯ ก็ยังมีการประสานงานกันพอสมควร โดยเฉพาะในด้านการเฝ้าระวังและตรวจตราเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรชายฝั่ง และการส่งเสริมพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการประมง โดยมูลนิธิคีนันท์แห่งเอเชียได้เข้ามาช่วยเหลือในด้านงบประมาณให้กับชมรมประมงพื้นบ้านฯ ในด้านเครื่องมือและทุนในการประกอบอาชีพในช่วงหลังเหตุการณ์สึนามิ (ชำนาญ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

จากการศึกษา พบว่า กลุ่ม CBT มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จำนวนมากกว่า 3 กิจกรรมต่อปี โดยรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น โครงการปลูกป่าชายเลน โครงการร่วมกันเก็บขยะรอบเกาะ โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปปะพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้เข้าร่วมโครงการอบรมเยาวชนกับมัสยิดกลาง ตลอดทั้งการเป็นวิทยากรอบรมเยาวชนมุสลิมเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2550)

(2) เครือข่ายระดับตำบล

นอกจากกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย จะมีการรวมกลุ่มและขยายเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการในระดับชุมชนแล้ว ยังมีการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในเกาะยาวน้อยให้เกิดขึ้นในระดับตำบลอย่างเป็นทางการด้วย โดยการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาตำบลเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและทรัพยากรชายฝั่งขึ้น ภายใต้การสนับสนุนของโครงการ CHARM-REST โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและเพื่อสนับสนุนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างเต็มที่จากภาคีทุกภาคส่วนของชุมชน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 5.3

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงกลุ่มเครือข่ายระดับตำบล
(ที่มา : คณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาตำบล, 2549)

โดยรูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาดังกล่าว เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำงานในลักษณะเครือข่าย (Networking) ซึ่งหมายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยมีข้อตกลงร่วมกันอย่างกว้างๆ ไม่มีลักษณะการบังคับบัญชา แต่ให้เป็นไปตามพันธสัญญาขององค์กรที่เป็นสมาชิก ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยอิสระ (โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนฯ ,2549 :43) โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ มี กำนันตำบลเกาะยาวน้อย เป็นประธานสภา โดยจะมีการกำหนดวาระการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง โดยวิธีการตั้งวาระจากการรับฟังจากคณะกรรมการ และประชาชนว่าต้องการที่จะนำเสนอประเด็นปรึกษาหารืออะไรบ้างในที่ประชุม รวมทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียในภาคธุรกิจเอกชนที่ต้องดึงเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ดังแสดงในภาพที่ 5.6

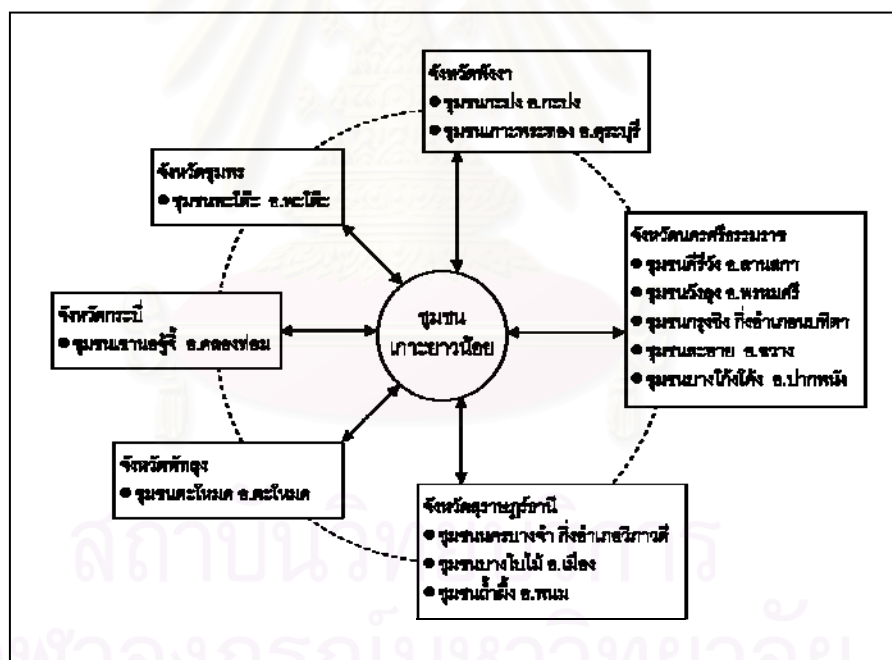

ภาพที่ 5.6 แสดงรูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่ปรึกษา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผลงานของคณะกรรมการที่ปรึกษา ที่ผ่านมา ทำให้ชาวชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันมากขึ้น ตั้งแต่การตั้งวาระการประชุม ทิศทางการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดการขยะ การจัดทำผังเมือง เป็นต้น อีกทั้งผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ ในฐานะแกนนำที่ต้องการข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ จึงทำให้ทุกคนพยายามติดตาม และเข้าประชุมอย่างสม่ำเสมอพอสมควร (พจนานวนศรี,สัมภาษณ์,8 กรกฎาคม 2550)

(3) เครือข่ายระดับภาค

การเชื่อมต่อของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อยกับองค์กรชุมชนภายนอก เกิดขึ้นภายใต้ “โครงการประสานกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคใต้” โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงโดยชุมชนและการเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนและถ่ายทอดประสบการณ์สู่ชุมชนอื่น ๆ และเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมร้อยเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้เข้าด้วยกัน โดยมีชุมชนที่มีการดำเนินการด้าน CBT เข้าเป็นสมาชิกร่วมกัน จำนวน 14 ชุมชนในปัจจุบัน (แผนภูมิที่ 5.4)

แผนภูมิที่ 5.4 แสดงเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคใต้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย มีการจัดกิจกรรมในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ หรือร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเครือข่ายภายนอก หรือองค์กรอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่เฉพาะแต่เพียงเครือข่ายระดับภาคเท่านั้น เพราะเครือข่าย CBT มีกระจายอยู่ทั่วยังประเทศถึง 70 กว่าแห่งอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (พจนานวนศรี,สัมภาษณ์,8 กรกฎาคม 2550)

กิจกรรมดังกล่าวเริ่มต้นมาตั้งแต่ พ.ศ.2538 ซึ่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีสิทธิ์อย่างเท่าเทียมกัน โดยการจัดคิวและผ่านมติที่ประชุมเพื่อทำการคัดเลือกตัวแทน และพิจารณาตามความพร้อมของแต่ละคนอย่างน้อยตัวแทนบ้านละ 1 คน รวมทั้งมีการจัดคิวสำหรับผู้ที่ต้องเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นภายนอกตามศักยภาพและความพร้อม ทั้งนี้จะต้องแจ้งที่ประชุมทราบในการประชุมทุก 9 คำ โดยมิงบประมาณสนับสนุนในการศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต REST และ CHARM เป็นต้น

ในการศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง จะมีการสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงานของสมาชิกทุกคนในการร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับพื้นที่อื่นๆ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักที่เข้ามาสู่ชุมชนนั้นๆ รวมทั้งข้อเด่น ข้อด้อยของชุมชนนั้นๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ และปรับให้เข้ากับสถานการณ์ของชุมชนได้

นอกจากนี้ กลุ่ม CBT ยังมีการดำเนินการให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมสัมมนาในเวทีต่าง ๆ ระดับประเทศร่วมกับองค์กรภายนอกอื่น ๆ ซึ่งเป็นการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และบทเรียนในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมา เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และเพื่อสรรหาบุคคลที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกลุ่ม CBT ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ตลอดทั้งการประสานร่วมกับเครือข่ายในระดับประเทศโดยผ่าน REST เช่น เครือข่าย CBT ของประเทศเนปาลและคอซตาริกา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเครือข่ายที่มีองค์กรทำงานร่วมกับชุมชนแล้วจัดให้มีการเรียนรู้ในพื้นที่เป้าหมาย เป็นต้น โดยเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายของ CBT ก็เพื่อการพัฒนา CBT สู่คุณภาพการได้รับการยอมรับ และการได้รับการสนับสนุนจากสังคมภายนอก (พจนานุกรม, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550)

5. การประสานความร่วมมือกับภาคีที่เกี่ยวข้อง

โครงการ CBT เกาะยาวนาน้อย ไม่สามารถเติบโตได้อย่างโดดเด่นโดยไม่มีองค์กรจากภายนอกเข้ามาสนับสนุน หรือถ้าให้ชาวชุมชนท้องถิ่นจัดการด้วยตนเองโดยไม่มีองค์กรพี่เลี้ยง จะทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปด้วยความล่าช้า และไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยองค์กรที่เข้ามาเป็นภาคีร่วมของโครงการ CBT เกาะยาวนาน้อย มีทั้ง พันธมิตร และผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียในการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องดึงเข้ามาเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เข้ามาสนับสนุนจากภายนอกจะเข้ามาในลักษณะของการเป็นพันธมิตร และอาจจะเป็นผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียในขณะเดียวกันด้วย ภาคีที่เกี่ยวข้องกับโครงการ CBT เกาะยาวนาน้อย ประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอกจังหวัด ดังนี้

(1) หน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากกิจกรรมใดๆ ที่ชุมชนจะดำเนินการ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

- หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาล อ.บ.ต และ อ.บ.จ ถึงแม้ว่ากลุ่ม CBT จะไม่ได้มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล แต่ทางกลุ่มก็ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ทั้งเทศบาล และ อ.บ.ต เช่น การจัดเวทีสนทนาร่วมกับหน่วยงานภายในท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการเฝ้าระวังและอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง การเข้าร่วมกับหน่วยงานและกลุ่มผู้ประกอบการในท้องถิ่นจัดกิจกรรมปลูกป่าและเก็บขยะเป็นประจำทุกปี เป็นต้น

ในส่วนทัศนนะของผู้นำในระดับต่างๆ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนายกเทศมนตรีตำบลเกาะยาว พบว่า เทศบาลตำบลเกาะยาว มีนโยบายเน้นที่ ภาคชุมชน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยงบประมาณที่จัดในแต่ละปี จะเน้นสนับสนุนกลุ่มต่างๆ ในเขตชุมชน การส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ของคนในชุมชน และเน้นการท่องเที่ยวในเขตชุมชนเป็นหลัก โดยมองว่าโฮมสเตย์จะเป็นจุดขายของชุมชน แต่ต้องจัดการให้ดีโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ (ก้องสิน กิจประสาน, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2550)

ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกนายก อ.บ.ต เกาะยาวน้อย พบว่า นโยบายของ อ.บ.ต เข้าถึงด้านนโยบายท่องเที่ยว เน้นภาคชุมชน โดยมีการประสานงานกับกลุ่มโฮมสเตย์กลุ่มต่างๆ ในเกาะยาวน้อย อ.บ.ต.จะสนับสนุนในด้านการประสานงานให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการร่วมมือกับ CHARM-REST เกี่ยวกับกลุ่มอนุรักษ์ปะการังด้วย (พีระยุทธ มาตรรักษา, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

ในส่วนการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด พบว่า กลุ่ม CBT ได้มีการประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัด และ อ.บ.จ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เช่น การแก้ไขปัญหาหอนวลาก อวนรุนในพื้นที่ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ปรึกษานายก อ.บ.จ พังงา พบว่า อ.บ.จ มีนโยบายการบริหารงานแบบล่างขึ้นบน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยมีงบประมาณสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับมุสลิมทั้งจังหวัดโดยตรง ในส่วนของเกาะยาวน้อย เน้นสนับสนุนในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของทางจังหวัดในการสนับสนุนเกาะยาวน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชั้นนำ และเน้นการประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และระนอง และงบประมาณส่วนหนึ่งได้มีการจัดสรรเพื่อนำไปจัดไว้จัดไว้จัดไว้ในต่างประเทศ (ไพศาล อารีย์ศรี, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550)

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยบทบาทหลักที่มีต่อเกาะยาวน้อย คือ การประชาสัมพันธ์โครงการ CBT เกาะยาวน้อย เพราะภารกิจหลัก

ของ ททท.ในปัจจุบัน คือ การส่งเสริมด้านการตลาด โดยการจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ การตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับเกาะยาวน้อยลงในนิตยสาร อ.ส.ท. การส่งเจ้าหน้าที่จากกองอนุรักษ์ ททท. มาศึกษาดูงาน และสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ ตลอดจนการเชิญแกนนำของกลุ่ม CBT เข้าร่วมงานสัมมนารวมถึงการเป็นวิทยากรในงานต่างๆ ที่ ททท. จัดขึ้น เป็นต้น (สำเร็จ ราชเขต, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2550)

- กระทรวง กรม ต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุนและให้การช่วยเหลือโครงการ CBT เกาะยาวน้อยมาตั้งแต่ครั้งเป็นชมรมประมงพื้นบ้านอยู่ เช่น

- กรมป่าไม้ ที่เข้ามาสนับสนุนโครงการปลูกป่าชายเลนชุมชน

- กรมส่งเสริมพัฒนาฝีมือแรงงาน ที่เข้ามาสนับสนุนโครงการส่งเสริมอาชีพและทักษะแก่ชุมชน

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่เข้ามาสนับสนุนโครงการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อดิน รวมทั้งการศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ที่เข้ามาทำสารคดีในรูปแบบของวีดีทัศน์เพื่อเผยแพร่ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เป็นต้น

- สถาบันการศึกษา โครงการ CBT เกาะยาวน้อย ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

- มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต สอนดุสิต และสวนสุนันทา เข้ามาสนับสนุนในรูปแบบการจัดอบรมค่ายเยาวชน และให้ความรู้ในด้านภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว และการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งการเป็นเจ้าภาพในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน

- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นหน่วยงานกลางในการจัดเวทีส่งเสริมเครือข่าย CBT ทั่วประเทศ และสรุปบทเรียนในการดำเนินงานที่ผ่านมา

- มหาวิทยาลัยมหิดลและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง เข้ามาช่วยเหลือในด้านการสร้างศาลาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว การสร้างศาลาเฝ้าระวังคลื่นามิ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น เช่น ห้องน้ำ ห้องละหมาด เป็นต้น

- อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา เป็นหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือโดยตรงในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรชายฝั่ง เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะยาวน้อยเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวน และพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา โดยโครงการหลักๆ ของอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาที่มีต่อเกาะยาวน้อย คือ งานป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเลในส่วนที่ติดต่อกับเขตอุทยานฯ (นวลทิพย์ ศิริกุล, สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2550)

(2) หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่

- สื่อมวลชนด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ซึ่งหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ได้เข้ามาช่วยเหลือในด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ CBT เกาะยาวน้อย ในรูปแบบของสื่อต่างๆ ทั้ง นิตยสารสิ่งพิมพ์ เช่น วารสารของการบินไทย วารสารของ Orient One Two Go นิตยสาร Trip นิตยสาร Honeymoon&travel รวมทั้งนิตยสารต่างประเทศจำนวนหลายฉบับ เช่น นิตยสาร National Geographic นิตยสาร Tropical และสื่อหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทางด้านโทรทัศน์และวิทยุ เช่น รายการเที่ยวละไมไทยแลนด์ เว็ลล์ ทางช่อง 3 รายการจุดชนวนความคิด ทางช่อง TITV และรายการวิทยุของกลุ่ม Green Wave ในเครือบริษัทเอทีเอ็ม มีเดีย เป็นต้น

- กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มของผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย ซึ่งจำเป็นที่กลุ่ม CBT ต้องดึงเข้ามาเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งกลุ่มธุรกิจโรงแรมที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่

- กลุ่มโรงแรมป่าเกาะ โดยทางกลุ่มได้มีการจัดตั้งฝ่ายสิ่งแวดล้อมขึ้น เพื่อเข้ามาประสานงานร่วมกับชาวชุมชนท้องถิ่น และลดการต่อต้านของชาวชุมชนท้องถิ่น โดยฝ่ายสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะดำเนินโครงการการจัดเก็บ และคัดแยกขยะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ บนเกาะ นอกจากนี้ ทางกลุ่มป่าเกาะยังมีนโยบายรับพนักงานในชุมชนเป็นหลัก เพื่อเข้ามาทำงานในโรงแรม รวมทั้งเปิดหลักสูตรฝึกอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวและโรงแรมให้กับชาวชุมชน ตลอดจนการประสานความร่วมมือกับแกนนำกลุ่ม CBT เพื่อนำนักท่องเที่ยวมาลงในโปรแกรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากกลุ่มป่าเกาะเป็นกลุ่มนายทุนจากภายนอกไม่มีความชำนาญเท่าคนในพื้นที่ (ทิวา พลคช, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550) ถึงแม้จะเป็นการสร้างจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวของทางโรงแรม แต่ก็นับว่าเป็นการช่วยกระจายรายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

- กลุ่มบริษัทท่องเที่ยว ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่ม CBT ในด้านการช่วยจัดหานักท่องเที่ยวให้ โดยทางกลุ่มบริษัทท่องเที่ยว จะได้รับผลประโยชน์ในส่วนอื่นๆ แทนเช่น การจัดรถ เรือ ไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งกลุ่มบริษัทท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีเจ้าของเป็นผู้ประกอบการด้านการโรงแรมบนเกาะยาวน้อย เป็นต้น

(3) องค์กรพัฒนาเอกชน ประกอบด้วย

- โครงการ REST เป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อโครงการ CBT เกาะยาวน้อยเป็นอย่างมาก ในการเชื่อมต่อกับภาคการตลาดที่จะนำตัวสินค้าและกิจกรรมออกสู่สังคมภายนอกได้ ซึ่งความสำเร็จส่วนหนึ่งของโครงการ CBT เกาะยาวน้อยมาจากการส่งเสริมของโครงการ REST โดย REST มีบทบาทในการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกในกลุ่ม CBT โดยการจัดเวที

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับ CBT ให้ชาวชุมชนสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง รวมทั้งการสนับสนุนการศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมชุมชนสู่ภายนอก เพราะ REST มีเครือข่ายทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการคัดเลือกตัวแทนของ REST หรือ Change Agent ที่ได้จากการคัดเลือกของสมาชิกในกลุ่มด้วยตนเอง จำนวน 1 คน เป็นผู้ตรวจสอบการทำงานในพื้นที่แทน REST และการประสานงานร่วมกับ Change Agent อีก 30 คนทั่วประเทศ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การทำงานของโครงการ REST คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในด้านการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อม เพราะ CBT ไม่สามารถทำได้ทุกชุมชนและไม่สามารถทำได้สำเร็จในทุกชุมชนเช่นกัน (พจนานวนศรี,สัมภาษณ์ ,8 กรกฎาคม 2550)

ในปัจจุบัน REST ได้มีการขยายฐานโครงการ CBT ไปยังประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะของการให้คำปรึกษา เช่น ประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม ศรีลังกา และเนปาล เป็นต้น และมีการจัดให้สมาชิกเครือข่ายของ CBT ไปศึกษาดูงานด้วย เช่น เมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็น “สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งประเทศไทย” ขึ้นจากความร่วมมือกันของ REST กับ ส.ก.ว เพื่อให้เป็นองค์กากลางในการจัดการด้าน CBT ของประเทศ (พจนานวนศรี,สัมภาษณ์ ,8 กรกฎาคม 2550)

- โครงการ CHARM และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นการทำงานร่วมกับ อ.บ.ต และชุมชน ได้แก่ กลุ่ม CBT เพื่อให้ชุมชนสามารถติดตามความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อันเป็นการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและการดำรงชีพอย่างยั่งยืนต่อไป โดยการดำเนินโครงการ เช่น การเพาะพันธุ์ไม้โกงกาง การร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งและสิ่งแวดล้อม และการร่วมดำเนินการผลักดันกฎหมายที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง เป็นต้น โดยมีตัวแทนหรือผู้นำชุมชนร่วมทำกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานผ่าน อ.บ.ต

- สกว.ภาคใต้ โดยเข้ามาสนับสนุนโครงการประสานกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาเครือข่าย CBT ในภาคใต้ โครงการดังกล่าวมีการดำเนินงานเพื่อเชื่อมต่อเครือข่าย CBT ในภาคใต้ ที่ทำให้เกิดการถ่ายโอนความรู้จากผู้คนในชุมชนต่อผู้คนต่างชุมชน หรือคนในชุมชนด้วยกันเสมือนเป็นการต่อยอดให้ตัวความรู้ยังอยู่คู่ชุมชน (พจนานวนศรี,สัมภาษณ์ ,8 กรกฎาคม 2550) โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนทุก ๆ 3 เดือน ใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราช ตรัง สุราษฎร์ธานี และจังหวัดพังงา โดยมีผู้ประสานงานหลักภายใต้งบประมาณของ สกว. เป็นผู้ประสานงานระหว่าง 4 พื้นที่ดำเนินการและสำหรับบทบาทของกลุ่ม CBT เกษียวน้อยในโครงการดังกล่าว คือ เป็นชุมชนต้นแบบและพี่เลี้ยงให้ชุมชนพื้นที่ใหม่ การสรุปและถอดบทเรียนจากประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมา เพื่อถ่ายทอดและเป็นแนวคิดในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป (เขาวลิต ลิทธิฤทธิ์,2548)

(4) องค์กรและสถาบันอื่นๆ เป็นกลุ่มองค์กรที่ไม่ได้เป็นพันธมิตรหรือมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง แต่ได้เข้ามาช่วยเหลือชุมชนเกาะยาวน้อยในรูปแบบต่างๆ เช่น

- หน่วยเฉพาะกิจสิรินธร โดยการเสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาะยาวน้อยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ถึง 3 ครั้ง ในช่วงระหว่าง พ.ศ.2548-2549 โดยพระราชทานความช่วยเหลือชาวชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สึนามิ โดยเฉพาะในด้านการประมง เช่น ทวงประธานเรือให้กับชาวบ้านผู้ประสบภัย และการสร้างอาชีพเสริมให้กับชาวชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 5.7

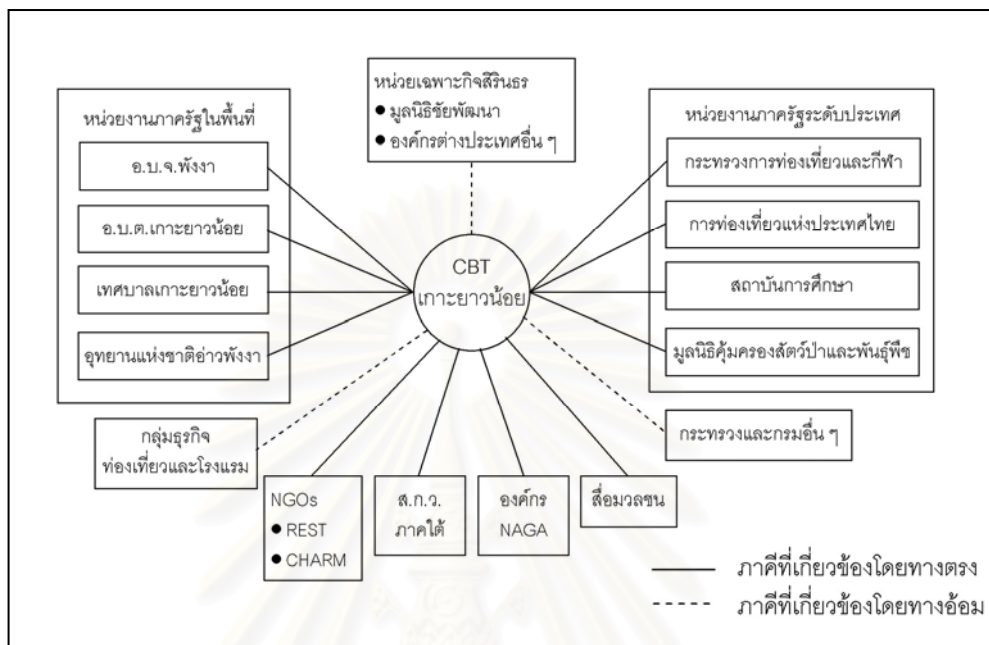

ภาพที่ 5.7 ภาพพระราชทานการเสด็จเยือนเกาะยาวน้อยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
(ที่มา : กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์)

- มูลนิธิชัยพัฒนา ภายใต้โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเข้ามาดำเนินการสำรวจพื้นที่ เพื่อการจัดการขยะและการจัดการน้ำเสียให้แก่เทศบาลตำบลเกาะยาว โดยร่วมวางแผนกับเทศบาลในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม, 2549) รวมทั้งโครงการพัฒนาโรงพยาบาลเกาะยาว ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เพื่อให้เป็นโรงพยาบาลชุมชนที่ให้บริการราษฎรในพื้นที่เขตอำเภอเกาะยาวและบริเวณใกล้เคียงได้อย่างมีมาตรฐาน โดยทรงประธานความช่วยเหลือในการก่อสร้างอาคารผู้ป่วยใหม่ งานปรับปรุงระบบสาธารณสุขในโรงพยาบาล และงานจัดหาครุภัณฑ์ทางการแพทย์ และครุภัณฑ์อื่นๆ เป็นต้น (www.chaipat.or.th)

- หน่วยงานอื่นๆ ในการสนับสนุนเงินทุนภายใต้โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กองทุนพัฒนาจากประเทศคูเวต เพื่อสร้างถนนและสร้างสะพานท่าเทียบเรือ

กองทุนของกลุ่ม Nagpakabana (NAGA) ของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายกรีนพีซ ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนสำหรับการกู้ยืมเพื่อการจัดการ CBT โดยตรงต่อชุมชน เป็นต้น (สำเร็จ ราชเตต, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2550) ดังแสดงในแผนภูมิที่ 5.5

แผนภูมิที่ 5.5 แสดงภาคีที่เกี่ยวข้องกับโครงการ CBT เกษชาวน้อย

โดยการจัดการเครือข่าย จะต้องมองใน 2 องค์ประกอบและต้องไปด้วยกันได้ คือ การจัดการความรู้และการจัดการในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งมาจากการจัดหาเงินทุน และงบประมาณต่างๆ มาสนับสนุนเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีรูปแบบการสนับสนุนที่หลากหลาย เช่น การจัดประชุม การฝึกอบรม การเข้าร่วมประชุมระดับแกนนำในส่วนกลาง หรือการเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขามาจัดการฝึกอบรมให้กับสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น จึงจะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างเครือข่ายได้ หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไปก็ทำให้เกิดปัญหา หรือการพัฒนาจะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังไว้

สรุปได้ว่า กลไกที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับสูงในชุมชน คือ ในกลุ่มสังคมมุสลิม จะมีความเป็นศาสนาวัดธรรมนิยมสูงมาก จึงทำให้เกิดความศรัทธาต่อผู้นำศาสนา คือ โต๊ะอิหม่าม ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระเจ้า โดยผู้นำศาสนาเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้นในชุมชน ด้วยความศรัทธาที่ชาวชุมชนมีอยู่เป็นทุนเดิม และด้วยความเสียสละต่อส่วนรวม โดยเฉพาะในช่วงที่ชุมชนเข้าสู่ยุควิกฤติในทุกครั้ง ผู้นำศาสนาจะมีบทบาทสำคัญในการเข้าไปช่วยเหลือไกลเกลี่ยให้เหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ยุติลงไปได้ รวมทั้งความศรัทธาในตัวผู้นำกลุ่ม CBT ที่มีความเสียสละต่อส่วนรวมจากการเป็นแกนนำหลักในทุกๆ เหตุการณ์ที่ชุมชนต้องประสบกับปัญหา รวมทั้งหลักคำสอนในศาสนาอิสลามได้กำชับให้มุสลิมรักษาความสัมพันธ์

กับเครือข่ายอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ก็เป็นอีกหนึ่งกลไกหลักที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น เพราะรากฐานของชาวชุมชนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากต้นตระกูลเดียวกัน ตลอดทั้งในสังคมมุสลิมได้มีการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มกันในสังคม ซึ่งถือเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งที่มุสลิมทุกคนต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติร่วมกัน เปรียบเสมือนเป็นกฎกติกาที่ชาวมุสลิมจะต้องปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงหน้าที่การรับผิดชอบต่อสังคมด้วย แต่การเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม CBT ไม่ได้เกิดจากหน้าที่การรับผิดชอบต่อสังคมเท่านั้น แต่มาจากสัญชาตญาณใจที่มีต่อกันจากการผ่านเหตุการณ์การต่อสู้ร่วมกันมาในช่วงวิกฤติของชุมชน เท่ากับเป็นสายใยที่ยึดโยงให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้น รวมทั้งการมีระบบการจัดการกลุ่มที่ดีดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในหัวข้อ 5.2.1 และมีการกระจายผลประโยชน์ที่จะกล่าวถึงต่อไป ในหัวข้อ 5.2.3 ล้วนเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้เช่นกัน

5.2.3 การกระจายผลประโยชน์

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้และผลตอบแทนให้กับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการผลประโยชน์ให้กระจายตัวสู่คนในชุมชนและสมาชิกในกลุ่ม CBT เนื่องจากการกระจายผลประโยชน์ เป็นปัจจัยสำคัญในการที่ชาวชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ CBT รวมทั้งการขยายฐานเครือข่ายของกลุ่ม CBT ด้วย โดยการจัดการผลประโยชน์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลประโยชน์ทางตรง (direct benefit) และผลประโยชน์ทางอ้อม (indirect benefit) ดังนี้

1) การกระจายผลประโยชน์ทางตรง ได้แก่ ผลประโยชน์ที่สมาชิกของกลุ่ม CBT จะได้รับโดยตรงจากการจัดการท่องเที่ยว จากรายได้ที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว โดยทางกลุ่มได้กำหนดค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยวไว้ คือ

- ค่าที่พัก 150 บาท/คน/คืน
- ค่าอาหาร 120 บาท/คน/มื้อ
- ค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอัตราตามแต่ละโปรแกรม เริ่มต้นที่ 300 บาท-3,000 บาท

โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกโปรแกรมได้ตามความสนใจ ซึ่งเจ้าของบ้านที่นักท่องเที่ยวเข้าพักจะเป็นผู้ดูแลนักท่องเที่ยวตลอดโปรแกรม โดยราคาในแต่ละโปรแกรมได้รวมค่าบริการรถและเรือไว้เรียบร้อยแล้ว

แต่ถ้านักท่องเที่ยวไม่ต้องการเที่ยวตามโปรแกรม ก็สามารถเลือกเฉพาะที่สนใจได้ โดยทางกลุ่มมีรถยนต์ขนาดเล็กไว้บริการนักท่องเที่ยวสำหรับการเที่ยวชมรอบเกาะ โดยมีค่าบริการวันละ 700 บาท ส่วนการเช่าเหมาลำเรือรอบเกาะมีค่าบริการวันละ 2,500-3,000 บาท / ครั้ง และในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการมีคฤหาสน์เพิ่ม ซึ่งปกติเจ้าของบ้านพักจะทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว จะมี

ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับวิทยากรชาวบ้าน 500 บาท / กลุ่ม / ครั้ง และที่สำคัญนักท่องเที่ยวจะต้องบริจาคเงินให้กับทางกลุ่มไว้เป็นกองทุนเพื่อช่วยเหลือชุมชน 100 บาท / คน

โดยรายได้ที่เกิดขึ้นทางกลุ่มจะมีการจัดสรรให้กับสมาชิกกลุ่ม แต่ไม่คิดรวมกับเงินบริจาคของนักท่องเที่ยว ได้ดังนี้

(1) รายได้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในแต่ละครั้งจะมีการจัดสรรให้กับเจ้าของบ้านพักและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น เจ้าของบ้านพัก เจ้าของรถ เจ้าของเรือ เป็นต้น ทั้งหมดจำนวน 90 เปอร์เซ็นต์ โดยทางกลุ่มจะไม่มีการหักเงินจำนวนนี้ไว้เป็นเงินกองกลาง โดยเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จะได้รับรายได้ในส่วนที่เป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร และค่ากิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งหมด ซึ่งรายได้ในส่วนนี้บ้านพักแต่ละหลังจะได้รับมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวแปรต่อไปนี้ได้แก่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพัก จำนวนวันพัก จำนวนมื้ออาหารที่นักท่องเที่ยวให้บ้านพักจัดให้ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมในการออกทะเล รวมถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางทะเลในครั้งนั้น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศเป็นหลัก

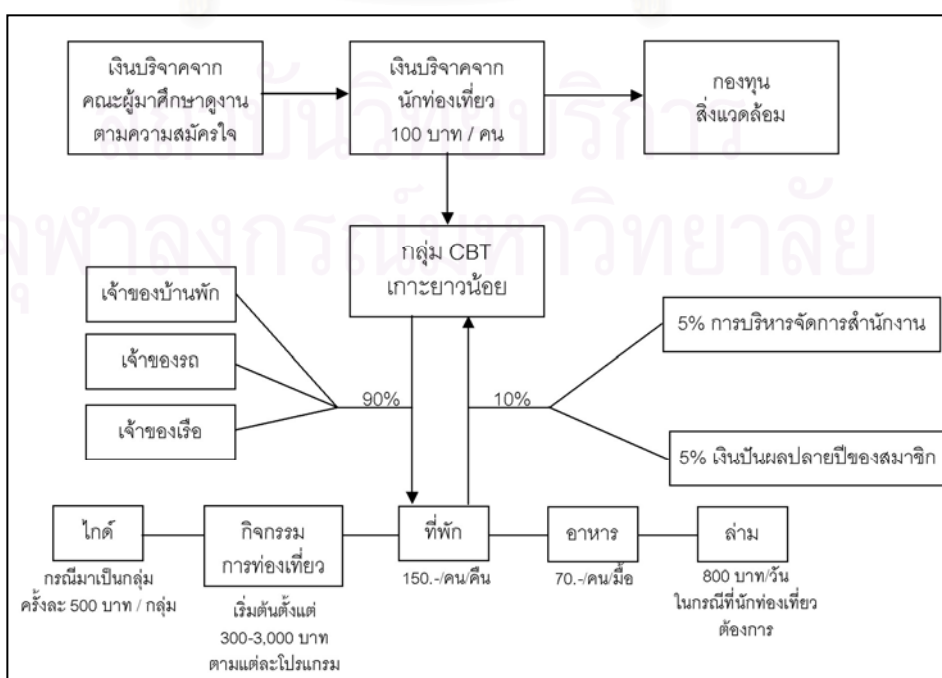
(2) รายได้จากการหักไว้ 10 เปอร์เซ็นต์ โดยกลุ่ม CBT จะหักรายได้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งถือเป็นรายรับที่แน่นอนตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำรายรับในส่วนนี้มาจัดสรรอย่างละครึ่งโดย 5 เปอร์เซ็นต์แรกจะเป็นรายได้ที่นำเข้ามาสมทบเป็นเงินทุนสำหรับการบริหารจัดการสำนักงาน เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มต่อไป โดยค่าใช้จ่ายของกลุ่มในแต่ละเดือนตกประมาณเดือนละ 2,500-4,000 บาท และอีก 5 เปอร์เซ็นต์หลัง จะเป็นเงินปันผลของสมาชิกเมื่อครบปี ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต่างชาติถ้าต้องการล่าม ทางกลุ่มจะจัดสรรให้แก่สมาชิกอื่น ๆ หรือชาวบ้านทั่วไปในชุมชนที่เข้ามาช่วยเป็นล่ามในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่ม ครั้งละ 800 บาท / วัน ซึ่งในปัจจุบันทางกลุ่มมีแนวคิดที่จะร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อจัดทำโครงการสอนภาษาต่างประเทศแก่สมาชิก เพื่อกระจายโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น (สำเร็จ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

2) การกระจายผลประโยชน์ทางอ้อม แม้ว่าสมาชิกทุกคนในชุมชนจะไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการจัดการ CBT เพราะไม่ได้เป็นสมาชิกก็ตาม แต่ก็สามารถได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ในส่วนงานสาธารณะประโยชน์ของชุมชน โดยกลุ่ม CBT ได้มีการจัดตั้งกองทุนของนักท่องเที่ยวสำหรับบริจาคเงินให้กลุ่ม โดยทางกลุ่มมีการกำหนดให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มาเยี่ยมเยือนบริจาคเงินให้กับกองทุนดังกล่าวจำนวน 100 บาท ต่อนักท่องเที่ยว 1 คน โดยเงินจากการบริจาคของนักท่องเที่ยวนี้ ทางกลุ่มได้จัดสรรเงินออกมาในรูปแบบกองทุนสิ่งแวดล้อมที่ทางกลุ่มได้จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชน นอกจากนี้คณะผู้มา

ศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง ซึ่งมีจำนวนกลุ่มละไม่ต่ำกว่า 30 คน ได้ร่วมกันบริจาคเงินเข้ากองทุนดังกล่าว โดยส่วนใหญ่จะมีการบริจาคครั้งละประมาณ 3,000-5,000 บาทขึ้นไป เท่ากับเป็นงบประมาณสนับสนุนกองทุนสิ่งแวดล้อมของชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย โดยกองทุนดังกล่าวมีรูปแบบในการสนับสนุนและบริจาคเพื่อกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การปลูกป่าเยาวชน กิจกรรมของมัสยิด การจัดค่ายอบรมค่ายเยาวชนเพื่อสิ่งแวดล้อม และการร่วมสมทบทุนกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ในการตรวจตราบริเวณชายฝั่ง เป็นต้น โดยฝ่ายบัญชีของกลุ่มจะรวบรวมทำบัญชีรายรับ รายจ่ายที่ได้รับจากฝ่ายการเงิน เพื่อจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น โดยการนำเข้ามาตีที่ประชุมกลุ่มก่อนว่าจะจัดสรรเงินจำนวนเท่าไร เพื่อใช้ในกิจการใด แล้วจึงนำไปดำเนินการต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 5.8 (แผนภูมิที่ 5.6)

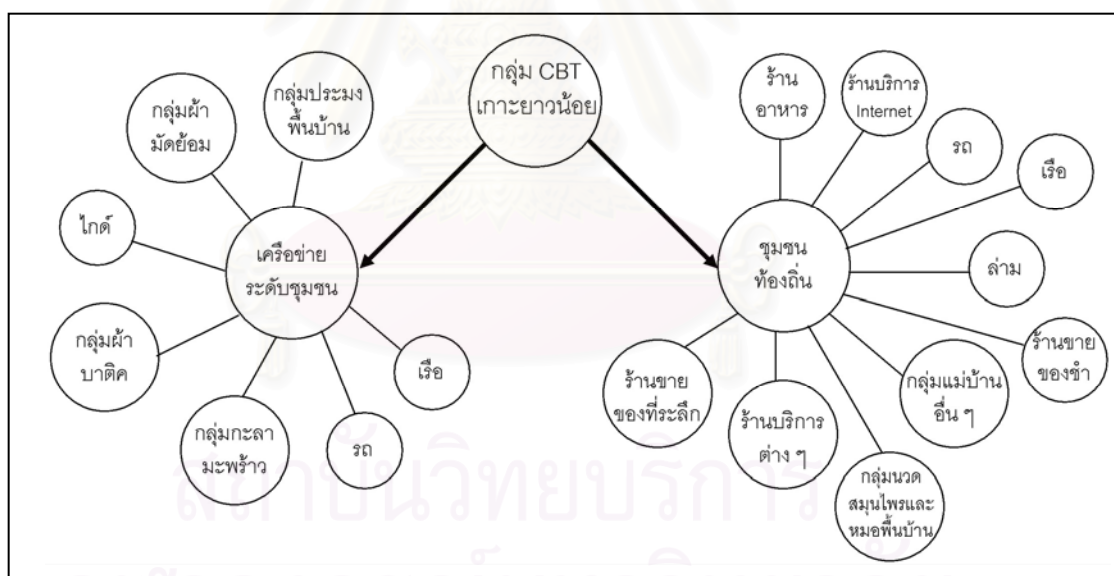

ภาพที่ 5.8 แสดงกิจกรรมการช่วยเหลือชุมชนของกลุ่ม CBT ในด้านสิ่งแวดล้อม

แผนภูมิที่ 5.6 แสดงระบบการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย

นอกจากนี้ กลุ่ม CBT ยังมีการกระจายผลประโยชน์โดยทางอ้อมให้กับสมาชิกทั่วไปในชุมชนอีกหลายทาง เช่น การกระจายรายได้ให้กับเจ้าของรถและเรือโดยสารอื่นๆ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมากันเป็นกลุ่มใหญ่ จะมีการเช่าเหมาเรือสลัดสับเปลี่ยนกันไป รวมทั้งในกรณีที่รถยนต์สำหรับบริการนักท่องเที่ยวของกลุ่มไม่เพียงพอ จะมีการเช่าเหมารถโดยสารของชาวชุมชนที่ไม่ใช่สมาชิกสำหรับการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว เท่ากับเป็นการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง แต่มีเงื่อนไข คือ ทางกลุ่มรถและเรือโดยสารประจำทางจะต้องยอมรับจะต้องกำหนดราคาตามที่กลุ่มกำหนดโดยไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว และจะต้องเข้าร่วมประชุมกับทางกลุ่มในช่วงที่มีการทำกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละครั้งได้ด้วย รวมทั้งการกระจายรายได้ให้กับสมาชิกในส่วนอื่น ๆ ของชุมชน เช่น การนำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมกลุ่มแม่บ้านต่างๆ ซึ่งกลุ่มต่างๆ จะได้รับรายได้จากนักท่องเที่ยวในการอุดหนุนของที่ระลึกต่างๆ และถ้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีคุณภาพดี นักท่องเที่ยวก็จะนำกลับไปบอกเล่าปากต่อปากต่อไป รวมทั้งในแต่ละกลุ่มจะมีการแนะนำนักท่องเที่ยวให้กันระหว่างเครือข่ายและไม่ใช่เครือข่าย เช่น กลุ่มผ้ามัดย้อมแนะนำไปเยี่ยมกลุ่มผ้าบาติก หรือกลุ่มผ้าบาติกแนะนำให้ไปเยี่ยมชมกลุ่มแม่บ้านอื่นๆ อีก เป็นต้น (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550) ดังแสดงในแผนภูมิที่ 5.7

แผนภูมิที่ 5.7 แสดงการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับสมาชิกในเครือข่าย CBT และชุมชนท้องถิ่น

จากลักษณะการจัดสรรดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารายได้ส่วนใหญ่ถูกจัดสรรให้แก่ เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตามหลักการในการดำเนินงานของกลุ่ม CBT ที่นอกเหนือจากการสร้างเครือข่ายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังต้องการให้สมาชิกมีรายได้เสริม นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก ส่วนทางกลุ่มนั้นจะได้รับผลประโยชน์เฉพาะเงินรายได้ที่

หักไว้ 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น โดยรายได้ในส่วนนี้ทางกลุ่มจะมอบหมายให้ฝ่ายบัญชีทำการจดบันทึกเป็นหลักฐานให้สมาชิกได้ตรวจสอบต่อไป

จากผลของโครงการ CBT เกษะยาน้อย เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ และสามารถพัฒนาเป็นระบบวิสาหกิจชุมชนได้ในระยะยาว แต่ต้องมีการจัดการที่ดีและโปร่งใสและทั่วถึงกัน

ความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม CBT ต่อการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกสมาชิกในกลุ่ม CBT ส่วนใหญ่ พบว่า “ตั้งแต่ได้มีการจัดการ CBT ทำให้รายได้ต่อครัวเรือนต่อปีเพิ่มขึ้น ประมาณ 30-40 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเปรียบเทียบกับตอนที่ยังไม่ได้ทำ CBT แต่จะให้สูงถึง 60-70 เปอร์เซ็นต์ก็คงเป็นไปได้ เพราะทำเป็นอาชีพเสริมและนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ก็มีความไม่แน่นอน ในบางเดือนแทบไม่มีรายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยว เพราะเป็นช่วง low season ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาและการประชาสัมพันธ์ก็ไม่สามารถสู้กับกลุ่มธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทได้”

จากการศึกษา พบว่า รายได้ที่ได้รับการจัดการ CBT ของสมาชิกส่วนใหญ่เฉลี่ยต่อปี สูงสุดมากกว่า 20,000 บาท รองลงมา คือ 5,000 -10,000 บาทต่อปี รองลงมา คือ 15,001-20,000 น้อยกว่า 5,000 บาท และต่ำสุด คือ 10,001-15,000 บาท ดังแสดงในตารางที่ 5.3

รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปี	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	4	5.2
5,000-10,000 บาท	16	20.8
10,001-15,000 บาท	2	2.6
15,001-20,000 บาท	12	15.6
มากกว่า 20,000 บาท	43	55.8

ตารางที่ 5.3 แสดงรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีของสมาชิกกลุ่ม CBT (ที่มา :อำนาจ รักษาพล, 2549:73)

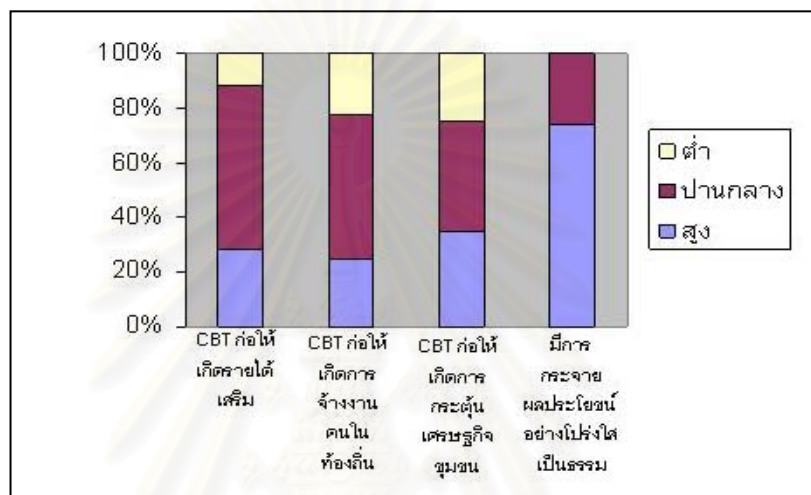
ความคิดเห็นของสมาชิกทั่วไปในชุมชนต่อการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสู่ชุมชนของกลุ่ม CBT

จากการศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกทั่วไปในชุมชนส่วนใหญ่ พบว่า CBT ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในท้องถิ่น โดยสภาพที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 59.7 รองลงมา คือ ระดับสูง ร้อยละ 28.6 และระดับต่ำ ร้อยละ 11.7

ก่อให้เกิดการจ้างงานคนในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมา คือ ระดับสูง ร้อยละ 24.7 และระดับต่ำ ร้อยละ 22.1

ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น เช่น การเร่งฐานการผลิตสินค้าและการบริการที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.3 รองลงมา คือ ระดับสูง ร้อยละ 35.1 และระดับต่ำ ร้อยละ 24.7

รวมทั้ง CBT มีการจัดการผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.2 รองลงมา คือ ระดับสูง ร้อยละ 24.7 โดยสรุปความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นจากการกระจายผลประโยชน์ของกลุ่ม CBT ในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในแผนภูมิที่ 5.8

แผนภูมิที่ 5.8 แสดงความคิดเห็นของชาวชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนา CBT ต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น (ที่มา :อำนาจ รักษาพล, 2549:105)

สรุปได้ว่า การกระจายผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเกิดขึ้นทั้งจากองค์กรชุมชนโดยตรงและจากธรรมชาติซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อม คือ เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่น การเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนกับภายนอก โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นการสร้างพลังในการมีส่วนร่วม

5.2.4 การติดตามและประเมินผล

การติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม CBT เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งโดยธรรมชาติและแบบเป็นทางการ โดยการตรวจสอบนั้นเป็นไปทั้งภายในกลุ่มเอง และจากสังคมภายนอก ประกอบด้วย

- การตรวจสอบภายใน ตามโครงสร้างการทำงานของกลุ่ม CBT ผู้ที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ ประชาชนอาวุโส ผู้เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม ซึ่งจะมีการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับคณะกรรมการแกนนำคนอื่น ๆ รวมทั้งเจ้าของบ้านโฮมสเตย์ ซึ่งโดยปกติจะจัดขึ้นที่ศูนย์ประสานงานของกลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็น และรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อนำมาปรับปรุงมาตรฐานการจัดการในโอกาสต่อไป นอกจากนี้แกนนำและคณะกรรมการจะหา

โอกาสพบปะพูดคุยกับนักท่งที่เกี่ยวข้องด้วยตัวเอง เพื่อรับฟังและประมวลข้อมูลว่าสิ่งที่นักท่งที่เกี่ยวข้องได้รับนั้นตรงตามรูปแบบการทำงานที่ได้วางหลักการไว้หรือไม่

ตลอดทั้งกลุ่ม CBT มีการกำหนดมาตรการและแผนงานในการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบของสิ่งแวดล้อม จากการจัดกิจกรรมการท่งเกี่ยวข้อง โดยมีกติกานักท่งเกี่ยวข้องและสมาชิกในกลุ่มปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รวมทั้งมีแผนงานในการฟื้นฟูและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนท้องถิ่นด้วย

- การตรวจตรวจสอบจากสมาชิกทั่วไปในชุมชน โดยทั่วไปเกิดจากสมาชิกในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก หรือเครือข่ายของกลุ่ม CBT แต่ทุกคนก็มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน ทั้งในส่วนของนักท่งเกี่ยวข้องที่ถือเป็นคนแปลกหน้าที่เข้ามาในชุมชน หรือในส่วนของดำเนินงานของกลุ่ม CBT ซึ่งถ้าหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น จะส่งผลกระทบต่อภาพรวมของชุมชนด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเสียงสะท้อนจากสภาภาพ ซึ่งเป็นรูปแบบการติดตามตรวจสอบตามธรรมชาติที่แสดงผลอย่างเป็นรูปธรรมที่สุด เนื่องจากสภาภาพต่าง ๆ ในชุมชน ถือเป็นแหล่งข่าวที่สำคัญประจำวันของชาวเกาะยาวน้อย ซึ่งกลุ่ม CBT จะสามารถรับทราบเสียงสะท้อนที่เกิดขึ้นต่อการทำงานของกลุ่มผ่านสภาภาพเป็นส่วนใหญ่

- การติดตามตรวจสอบผ่านองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ REST ที่จะมีการส่งเจ้าหน้าที่เข้าติดตามการดำเนินการ และประเมินผลโครงการ CBT เกาะยาวน้อยในทุกๆ 6 เดือน แต่ไม่ใช่ลักษณะอย่างเป็นทางการ จะเป็นลักษณะของการไปเยี่ยมเยือนผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ (พจนานวนศรี, สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550) ส่วน CHARM จะมีการจัดประชุมและประเมินผลมาตรฐานโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ในทุกวันที่ 16 ของทุกเดือน

- การสรุปทเรียนและการจัดประชุมสัญจร ในแต่ละปีโครงการ CBT เกาะยาวน้อยจะมีการสรุปทเรียน หรือถอดบทเรียนในการดำเนินงานของโครงการ CBT ที่ผ่านมา ทั้งภายในชุมชนที่มีการกำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และหาแนวทางในการทำงานในปีข้างหน้าต่อไป รวมทั้งการจัดประชุมนอกสถานที่เพื่อให้สังคมภายนอกได้รับทราบ ทั้งนี้จะต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนการกำหนดเวลานั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมและมติของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยอาศัยงบประมาณจากเงินรายได้ของกลุ่ม และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการดำเนินการ ณ จังหวัดภูเก็ต แต่ในช่วงหลังเหตุการณ์สึนามิ กิจกรรมดังกล่าวได้ถูกระงับลงไปชั่วคราว เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุน นอกจากนี้ กลุ่ม CBT ได้มีการจัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่อย่างสม่ำเสมอ โดยการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มหมุนเวียนเข้าฝึกอบรมนอกสถานที่อย่างสม่ำเสมอ โดยการจัดคิวกันไป และตั้งแต่ พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบัน โครงการ CBT เกาะยาวน้อยได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการจัดการท่งเกี่ยวข้องโดยชุมชน มากกว่า 70 องค์กร ทั้งสถาบันการศึกษา เครือข่ายองค์กรชุมชน สื่อมวลชน และองค์กรอื่นๆ เช่น การท่งเกี่ยวข้องแห่งประเทศไทย สำนักรัฐมนตรี กระทรวงท่งเกี่ยวข้องและกีฬา สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และคณะกรรมการการท่งเกี่ยวข้องสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น (ภาพที่ 5.9)

นอกจากนี้ในปัจจุบัน โครงการ CBT เกาะยาวน้อย ยังเป็น 1 ใน 10 ชุมชนนำร่องของประเทศไทย ในโครงการความร่วมมือกันระหว่างกระทรวงการท่องเที่ยวฯ REST และบริษัท First Choice ของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นบริษัทนำเที่ยวขนาดใหญ่ของยุโรป ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนงานด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น และเพื่อผลักดันให้ CBT ซึ่งเป็นตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในตลาดการท่องเที่ยวของโลกมากขึ้น โดยดึงกลุ่มบริษัทนำเที่ยว (touroperator) เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันขับเคลื่อนงานด้าน CBT มากขึ้นตามมา (พจนา สนวนศรี ,สัมภาษณ์ ,8 กรกฎาคม 2550)

ภาพที่ 5.9 แสดงการสร้างและขยายเครือข่ายของกลุ่ม CBT ทั้งภายในและภายนอก

5.3 สรุปท้ายบท

จากผลการศึกษาในบทนี้ พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำการท่องเที่ยวมาสู่การพัฒนาชุมชนในภาพรวม โดยผ่านกลไกต่างๆ ทั้งการจัดการขององค์กรชุมชนที่เป็นระบบ การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งกลไกในการติดตามตรวจสอบการทำงาน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ล้วนแต่เป็นปัจจัยหลักในการที่จะทำให้การท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่ยังมีปัจจัยต่างๆ อีกหลายประการที่ส่งผลให้โครงการ CBT ประสบผลสำเร็จในสายตาสาธารณชนภายนอก และเป็นประเด็นท้าทายต่างๆ ที่จะมาบั่นทอนระดับการจัดการ CBT ที่ดีของชุมชนเกาะยาวน้อยลง ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

บทที่ 6

ผลการวิเคราะห์

ในบทที่ 6 เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทั้งในด้านศักยภาพ ข้อจำกัดและปัญหา และการแนวโน้มที่อาจจะส่งต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในอนาคต จากประเด็นท้าทายต่างๆ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ศักยภาพ

เป็นการวิเคราะห์หาปัจจัยที่เป็นศักยภาพ ที่ทำให้โครงการ CBT เกาะยาวน้อยมีความโดดเด่นและประสบความสำเร็จในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในด้านการจัดการองค์กรชุมชนและการจัดการทรัพยากร และสามารถจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนได้ในอนาคต ประกอบด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้

6.1.1 ด้านการจัดการองค์กรชุมชน

1) ความศรัทธาต่อผู้นำ

จากจุดเริ่มต้นของการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวชุมชนเกาะยาวน้อย เริ่มต้นมาจากยุควิกฤตการณ์ของชุมชนเป็นต้นมา จึงมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และเมื่อสถานการณ์ทางทะเลเริ่มคลี่คลายลง และเพื่อหาแนวทางเพิ่มคุณค่าของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นอย่างถูกต้อง โครงการ CBT เกาะยาวน้อยจึงเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนท้องถิ่น โดยปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การมีผู้นำที่ชาวชุมชนให้ความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติตาม เพราะถ้าผู้นำไม่มีความเข้มแข็งหรือมีบารมีพอ ก็เป็นการยากที่จะสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งผู้นำที่ทำหน้าที่เป็นเสาหลักของกลุ่ม CBT ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา และปราชญ์อาวุโสของชุมชน

ด้วยความเป็นชุมชนมุสลิมผู้นำทางศาสนาในที่นี้ คือ โต๊ะอิหม่าม โดยหลักการของศาสนาอิสลามสิ่งเริ่มแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ ความศรัทธา ทั้งความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าและความศรัทธาต่อผู้นำศาสนา เพราะฉะนั้น โต๊ะอิหม่าม จึงเป็นที่เคารพนับถือและศรัทธาอย่างสูงสุดจากคนในชุมชน โดย โต๊ะอิหม่าม มีบทบาทสำคัญต่อกลุ่ม CBT มาตั้งแต่เป็นชมรมประมงพื้นบ้าน โดยมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยเฉพาะความขัดแย้งครั้งรุนแรงในช่วงวิกฤตการณ์ของชุมชน และเป็นผู้สร้างพลังให้ชาวชุมชนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินการต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย และเมื่อก่อตั้งกลุ่ม CBT ขึ้นก็เชิญ โต๊ะอิหม่ามมาเป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เอื้อจากการเป็นชุมชนมุสลิมอันมีศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ

ส่วนผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชนเช่นกัน คือ ปรชาญ์ อาวุโสของชุมชน ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะวิธีการในการแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับชาวชุมชน ด้วยประสบการณ์ทั้งชีวิต ทำให้มีความคิดและการไตร่ตรองที่สุ่มรอบคอบ สามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาดจนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ไปได้ และสามารถแปรวิกฤติให้เป็นโอกาสได้แทบทุกครั้ง ที่ชุมชนมีปัญหา โดยปรชาญ์ อาวุโสของชุมชน มีบทบาทสำคัญในการเป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม CBT รวมทั้งทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบภายในโครงสร้างการทำงานของกลุ่ม CBT ด้วย

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อมาในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชนผ่านการจัดการโดยกลุ่ม CBT คือ ผู้นำกลุ่มหรือแกนนำคนสำคัญของกลุ่ม ถึงแม้ว่าทางกลุ่มจะไม่มีแต่งตั้งประธานกลุ่มอย่างเป็นทางการขึ้น เพราะไม่ต้องการให้เกิดภาพการเป็นผู้นำแบบเผด็จการ แต่จะเป็นการรับรู้ได้เองจากสมาชิกในกลุ่มว่าใครที่เปรียบเสมือนเป็นแกนนำหลักหรือผู้นำตามธรรมชาติของกลุ่ม โดยผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่กับงานด้านวิชาการทั้งในและนอกชุมชนในฐานะเป็นตัวแทนเพื่อประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และจากการที่ได้เข้าไปคลุกคลีอยู่ในแวดวงวิชาการ เป็นการช่วยบ่มเพาะความรู้และเป็นการสั่งสมประสบการณ์กลับคืนมาสู่ชุมชน โดยเฉพาะความสามารถในด้านการประสานงาน แต่อย่างไรก็ตามการเป็นผู้มีความรู้ และมีความกระตือรือร้น แต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถสร้างศรัทธาจากสมาชิกภายในกลุ่มได้ แต่สิ่งที่สมาชิกในกลุ่มได้ยึดถือและศรัทธาในตัวของผู้นำคนนี้ คือ ความเสียสละเพื่อส่วนรวม เนื่องจากการมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนนำในการต่อต้านกลุ่มนายทุนในยุควิกฤติการณ์ของชุมชน และการอุทิศตนเพื่อกลุ่มอย่างแท้จริง เนื่องจากการเดินทางไปในที่ต่างๆ ทำให้ต้องสูญเสียรายได้จากการทำประมงไป เพราะไม่มีเวลาเอาเรือออกทะเล ในที่สุดจึงตัดสินใจขายเรือและเครื่องมือประมงทั้งหมดมาทำงานให้กับกลุ่มอย่างเต็มตัว โดยเปิดร้านขายของชำแทนเพื่อยังชีพแทน ความศรัทธา ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ล้วนแต่เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้นในชุมชน

2) ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

หลักคำสอนในศาสนาอิสลามได้กำชับให้มุสลิมทุกคนรักษาความสัมพันธ์กับเครือญาติอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น เพราะชาวชุมชนเกาะยาวน้อยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เกี่ยวดองในลักษณะความเป็นเครือญาติกัน เนื่องจากสืบเชื้อสายมาจากต้นตระกูลเดียวกัน คือ เริงสมุท และศรีสมุท ดังนั้นความสัมพันธ์ของชาวชุมชนจึงค่อนข้างแน่นแฟ้น และง่ายต่อการสร้างการมีส่วนร่วม และตั้งอยู่ในระบบความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแน่นอน เพราะนับถือศาสนาเดียวกัน เวลามีปัญหาก็สามารถระดมชอมกันได้ ตลอดทั้งในสังคมมุสลิมได้มีการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มกันในสังคม ซึ่งถือเป็นความ

จำเป็นอย่างหนึ่งที่มุสลิมทุกคนต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติร่วมกัน เปรียบเสมือนเป็นกฎกติกาที่ชาวมุสลิมจะต้องปฏิบัติ ซึ่งหมายถึง หน้าที่การรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

3) การมีประสบการณ์ต่อสู้ร่วมกันมา

ด้วยลักษณะการทำงานของกลุ่ม CBT เป็นการทำงานของคนที่มีลักษณะอาชีพ และความสนใจอย่างเดียวกัน คือ อาชีพประมงพื้นบ้าน ทำให้มีความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน เกี่ยวกับการพึ่งพากันของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และประโยชน์ของระบบนิเวศชายฝั่งที่มีคุณค่า รวมทั้งการมีประวัติศาสตร์การต่อสู้มาด้วยกันในช่วงวิกฤตการณ์ของชุมชน ทำให้มีอุดมการณ์ไปในทิศทางเดียวกัน จากสัญญาใจที่มีต่อกันเท่ากันเป็นสายใยที่ยึดโยงให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้น และเนื่องจากความเป็นเกาะจึงเป็นการเอื้อให้ชาวชุมชนมีการร่วมมือและร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าคนบนพื้นแผ่นดินใหญ่ รวมทั้งลักษณะนิสัยของชาวมุสลิมชอบการประชุมและรวมกลุ่มกัน จึงไม่ใช่เรื่องยากในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ส่งผลให้ทางกลุ่ม CBT ได้มีการขยายเครือข่ายและจำนวนสมาชิกใหม่มาตลอด

4) การวางกฎ-กติกาที่เคร่งครัด และแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน

กลุ่ม CBT ได้มีการวางกฎ-กติกาที่เคร่งครัดและชัดเจน ทั้งของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวและของสมาชิกภายในกลุ่มเอง เช่น นักท่องเที่ยวจะต้องให้เกียรติสถานที่ และเคารพหลักการเกี่ยวกับฮาลาล ฮาโรมของศาสนาอิสลาม รวมทั้งการมีจิตสำนึกสาธารณะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อคัดเลือกนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาสู่ชุมชน

ส่วนกติกาของสมาชิกในกลุ่ม CBT เช่น ต้องทราบถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่ม การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม รวมถึงบ้านพักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวจะต้องมีความพร้อมและผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานที่พักแบบโฮมสเตย์ก่อนจึงจะสามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ ตลอดทั้งการกำหนดกติกาให้สมาชิกต้องเข้าประชุมกลุ่ม 9 ครั้ง อย่างน้อยปีละครั้ง เป็นต้น เท่ากับเป็นกลไกหนึ่งในการรักษามาตรฐานการจัดการของกลุ่มให้เข้มแข็ง เพราะสมาชิกและนักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติตามกฎ-กติกาของกลุ่มอย่างเคร่งครัด เท่ากับเป็นการสร้างบรรทัดฐานให้กับสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย

รวมทั้งมีการแบ่งโครงสร้างการทำงาน ภายในกลุ่มอย่างชัดเจน ตามความถนัดของตนเอง โดยการดำเนินการทุกอย่างจะผ่านที่ประชุมร่วมกันของกลุ่ม ภายใต้การทำงานที่ทุกฝ่ายมีความเท่าเทียมกัน มีการกำหนดการประชุมประจำเดือนที่ชัดเจน เท่ากับเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่จะตามมา การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้ จะทำให้การบริหารงานคล่องตัวและสมาชิกได้แสดงบทบาทและศักยภาพของตนในการทำงานอย่างเต็มที่โดยไม่มีใครเหนือกว่าใคร ซึ่งจะทำให้กลุ่มสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างเป็นพลวัต

5) มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายและมีการขยายเครือข่าย

กลุ่ม CBT เกาะยวน้อยได้มีการรวมตัวและมีการขยายเครือข่ายขึ้น ทั้งเครือข่ายในระดับชุมชน ระดับตำบล หรือในระดับภาคทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งถ้ามีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายได้มากขึ้นเท่าไร การทำงาน CBT ก็จะมีประสิทธิภาพและมีพลังมากยิ่งขึ้นเท่านั้น และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และการนำข้อดีข้อดีของของกลุ่มอื่นๆ มาปรับใช้และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยกลุ่ม CBT มีการจัดกิจกรรมในการศึกษาดูงานนอกสถานที่หรือร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเครือข่ายภายนอก หรือองค์กรอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่เฉพาะแต่เพียงเครือข่ายระดับภาคเท่านั้น แต่รวมถึงเครือข่ายของ CBT ที่มีอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีสิทธิ์เท่าเทียมกันโดยการจัดคิวกันไปตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละคน เพื่อให้คุณภาพและความสามารถของบุคลากรมีความใกล้เคียงกัน การสร้างและขยายเครือข่ายจะทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันขึ้น ซึ่งถ้ามีการสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งขึ้นไปมากขึ้นเท่าไร ชุมชนจะสามารถนำประสบการณ์ต่างๆ จากเครือข่ายไปจัดการหรือพัฒนาตนเองและนำชุมชนสู่ความยั่งยืนได้ต่อไป

6) เมืองค์กรและหน่วยงานภายนอกสนับสนุน

กลุ่ม CBT เกาะยวน้อย ไม่สามารถเติบโตได้อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่มีองค์กรจากภายนอกเข้ามาสนับสนุน หรือถ้าให้ชาวชุมชนท้องถิ่นจัดการด้วยตนเองโดยไม่มีองค์กรที่เลี้ยงจะทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปด้วยความล่าช้าและไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยองค์กรที่เข้ามาเป็นภาคีร่วมมีทั้งองค์กรที่เป็นพันธมิตรและผู้ที่มีส่วนได้-ส่วนเสียในการพัฒนา ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐในระดับประเทศ หน่วยงานในภาคเอกชน ทั้งสื่อมวลชน กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมซึ่งจำเป็นที่กลุ่ม CBT ต้องดึงเข้ามาเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ตลอดทั้งกลุ่มองค์กรที่ไม่ได้เป็นพันธมิตรหรือมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง แต่ได้เข้ามาช่วยเหลือชุมชนเกาะยวน้อย ในรูปแบบต่างๆ อาทิ หน่วยเฉพาะกิจสิทธิธรรมและมูลนิธิชัยพัฒนา ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น โดยการช่วยเหลือของภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งการสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการจัดการ การพัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นนักสื่อความหมายที่ดี การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่การทำงานของกลุ่ม CBT ไปสู่สาธารณชนภายนอก ล้วนแต่เป็นกลไกสนับสนุนงานด้าน CBT เติบโตขึ้นไปได้อย่างมั่นคงในอนาคต

7) มีการกระจายรายได้สู่ชุมชน

กลุ่ม CBT มีการจัดสรรผลประโยชน์โดยตรงให้แก่สมาชิกกลุ่มจากเงินรายได้ที่มาจาก การจัดการ CBT ท่องเที่ยว โดยรายได้ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งจะมีการจัดสรรให้กับเจ้าของบ้านพัก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว มีจำนวนสูงถึง 90 เปอร์เซ็นต์ โดยทางกลุ่มจะไม่มี

การหักเงินจำนวนนี้ไว้เป็นเงินกองกลาง จะเห็นได้ว่ารายได้ส่วนใหญ่ถูกจัดสรรให้แก่เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามปณิธานในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ที่นอกเหนือจากการสร้างเครือข่ายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ยังต้องการให้สมาชิกมีรายได้เสริม นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลัก ส่วนทางกลุ่มนั้นจะได้รับผลประโยชน์เฉพาะเงินรายได้ที่หักไว้ 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการบริหารจัดการสำนักงานและเป็นเงินปันผลสำหรับสมาชิกเมื่อครบปี เท่ากับยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับสมาชิกอีกทางหนึ่งด้วย ทำให้รายได้ต่อครัวเรือนต่อปีของสมาชิกเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับตอนที่ยังไม่ได้ทำ CBT

นอกจากนี้กลุ่ม CBT ยังมีการกระจายรายได้ให้กับสมาชิกในเครือข่ายของกลุ่มที่กระจายอยู่ทั่วทั้งเกาะ และการกระจายผลประโยชน์โดยทางอ้อมให้กับสมาชิกทั่วไปในชุมชน ตั้งแต่การกระจายรายได้ให้กับเจ้าของรถและเรือโดยสาร รวมทั้งการกระจายรายได้ในรูปแบบการอุดหนุนสินค้าและบริการต่างๆ ตลอดทั้งการจัดกิจกรรมเยี่ยมชมกลุ่มแม่บ้านต่างๆ ซึ่งกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวจะได้รับรายได้จากนักท่องเที่ยวในการอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต่างๆ รวมทั้งค่าประสานงานและวิทยากรชาวบ้านที่เข้ามาช่วยเป็นล่ามในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่ม

กลุ่ม CBT ค่อนข้างเคร่งครัดในการจัดระบบการกระจายรายได้ เพื่อให้การกระจายรายได้มีความโปร่งใสและเป็นธรรมที่สุด ทั้งการหมุนเวียนบ้านพักตามคิว การรับทราบเกี่ยวกับเงินสนับสนุนและเงินบริจาคต่างๆ โดยทางกลุ่มจะมอบหมายให้ฝ่ายบัญชีทำการจดบันทึกเป็นหลักฐานให้สมาชิกภายในกลุ่มได้มีการตรวจสอบต่อไป รวมทั้งมีการคืนผลประโยชน์กลับไปสู่ชุมชนโดยรวมอย่างชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ โดยการกระจายรายได้ที่ทั่วถึง โปร่งใส และเป็นธรรม จะนำมาซึ่งการสร้างพลังในการมีส่วนร่วม เพื่อการขยายฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายให้เพิ่มมากขึ้นในอนาคต และสามารถต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นระบบวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนได้ในระยะยาว

8) มีระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองสูง

จากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชาวเกาะยาวน้อยส่วนใหญ่ พบว่า โดยภาพรวมรายได้หลักของชาวเกาะยาวน้อยทั้งหมดมาจากอาชีพประมงและเกษตรกรรม ดังนั้นอาชีพหลักของชาวเกาะยาวน้อย คือ อาชีพประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญและโดดเด่นของชุมชนที่ส่งผ่านสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ในปัจจุบันได้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง โดยเฉพาะเป็นแหล่งเดียวของอำเภอพังงา ที่สามารถเลี้ยงกุ้งมังกรในกระชังได้จากคุณสมบัติของน้ำที่มีลักษณะความเค็มเฉพาะพื้นที่ (พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ, 2546:63)

ส่วนพื้นที่บนเกาะ เนื่องจากสภาพดินของเกาะยาวน้อยมีความเหมาะสมสำหรับการทำนา เกาะยาวน้อยจึงเป็นเกาะเพียงไม่กี่เกาะในประเทศไทยที่ยังคงใช้พื้นที่ในการทำนาอยู่ และข้าวนาปีของเกษตรกรเกาะยาวน้อยสามารถเลี้ยงคนได้ทั้งเกาะ รวมทั้งชาวชุมชนยังคงรักษาวิถีการทำ

นาแบบดั้งเดิมไว้ ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำนักท่องเที่ยวมาสัมผัส และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับวิถีการทำนา นอกจากนี้สภาพดินของเกาะยาวน้อยยังมีความเหมาะสมเป็นอย่างมากสำหรับการปลูกพืชสวน ทั้งยางพาราและมะพร้าว รวมทั้งมีลักษณะภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกพืชสวนดังกล่าว ทำให้บนเกาะยาวน้อยมีการทำสวนยางพารา และสวนมะพร้าวเป็นจำนวนมาก

จากที่กล่าวมาทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจของชาวเกาะยาวน้อย ยังคงผูกพันกับระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองสูง จากการพบเห็น ยุงข้าว โรงสีข้าว เครื่องมือทำประมง พื้นบ้านและเครื่องมือผลิตแผ่นยางอยู่มากมายทั่วทั้งเกาะ (ภาพที่ 6.1) แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นเพียงอาชีพเสริมของชาวเกาะยาวน้อยเท่านั้นไม่ใช่อาชีพหลัก ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามา ก็เต็มใจต้อนรับไม่มีการจัดฉาก แต่ถ้านักท่องเที่ยวไม่มาหรือในอนาคตทิศทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนไป ก็สามารถอยู่รอดได้ด้วยตนเอง โดยในการจัดการด้าน CBT นั้น สินธุ์ สโรบล (อ้างถึงใน จตุพร วิศิษฎ์โชติอังกูร, 2550) กล่าวว่า มีคาดหวังให้ชุมชนพึ่งตนเองให้ได้โดยใช้กระบวนการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น

ภาพที่ 6.1 แสดงเครื่องมือในการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมของชาวเกาะยาวน้อย

9) มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ในเกาะยาวน้อยมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจตามความสนใจ ความถนัด และความ ต้องการของแต่ละบุคคล โดยเป็นการนำทรัพยากรที่ได้จากการประกอบอาชีพประมง และ ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาแปรรูป และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นรายได้เสริมจากรายได้หลัก เพราะการประกอบอาชีพหลักสามารถทำได้เป็นช่วงๆ ตามฤดูกาล เช่น ถ้าสภาพอากาศแปรปรวนหรือเกิดภัยธรรมชาติ ก็ไม่สามารถเอาเรือออกทะเลเพื่อทำการประมงได้ จึงต้องมีการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจกันขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งและกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายระดับชุมชนของกลุ่ม CBT ซึ่งเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น และสามารถพัฒนาเป็นระบบวิสาหกิจชุมชนได้ในระยะยาวได้ ดังแสดงในภาพที่ 6.2

ภาพที่ 6.2 แสดงตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชาวเกาะยาวน้อย

10) มีกองทุนสำรองของชุมชน

กองทุนสำรองของกลุ่ม CBT มาจากกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่าย CBT ในระดับชุมชน การจัดตั้งกองทุนสำรองชุมชน เพื่อเป็นแหล่งทุนที่สำคัญของกลุ่มสมาชิกและกลุ่มเครือข่าย CBT ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์จะทำหน้าที่ส่งเสริมในด้านการออมเพื่อเป็นกองทุนสำรองสำหรับช่วยเหลือสมาชิกในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในช่วงหลังสึนามิ เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมและแบ่งเงินปันผลระหว่างสมาชิก และส่วนหนึ่งให้เป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน รวมทั้งกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก ภายใต้โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กองทุนจากกลุ่ม NAGA ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนสำหรับการกู้ยืมเพื่อทำกิจกรรม CBT ต่อชุมชนโดยตรง เท่ากับเป็นกองทุนสำรองที่สำคัญให้กับกลุ่ม CBT ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในชุมชนยังมีกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่ชาวบ้านและกิจกรรมที่สร้างรายได้ที่จะช่วยให้ชาวชุมชนพ้นจากภาระหนี้สินดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารและเงินกู้นอกระบบ

11) มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

ด้วยลักษณะภูมิประเทศของชุมชนเกาะยาวน้อยที่เป็นเกาะแยกตัวออกมาเป็นเอกเทศจากผืนแผ่นดินใหญ่และมีทะเลล้อมรอบ ซึ่งเปรียบเสมือนกำแพงป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่จะเข้ามาสู่เกาะยาวน้อย ส่งผลให้เกาะยาวน้อยเป็นชุมชนบนเกาะที่มีความปลอดภัยในอัตราที่สูง ด้วยความเป็นสังคมมุสลิมที่มีความเคร่งครัด และลักษณะของพื้นที่เป็นเพียงเกาะเล็กๆ จึงง่ายต่อการดูแลตรวจตราความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และด้วยความเป็นสังคมเครือญาติที่รู้จักทั่วถึงกันทั้งเกาะ ทำให้ชาวชุมชนมีความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด เนื่องจากมีความความละเอียดต่อญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นจุดแข็งที่กลุ่ม CBT นำมาใช้ในการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวจากการช่วยกันสอดส่องดูแลความปลอดภัย โดยสมาชิกกลุ่ม CBT และสมาชิกเครือข่ายที่มีกระจายอยู่ทั่วทั้งเกาะ เท่ากับช่วยเป็นหูเป็นตาในการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อีกทางหนึ่งด้วย

12) มีการตรวจสอบและประเมินผลการทำงาน

กลุ่ม CBT ได้มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกทั่วไปในชุมชน และสังคมภายนอก สามารถตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของโครงการ CBT ได้ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดเวทีการประชุมและสรุปงาน การพูดคุยตามบ้าน และการติดตามผ่านองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ที่จะมีการส่งเจ้าหน้าที่เข้าติดตามการดำเนินการและประเมินผลมาตรฐานโครงการ CBT ของกลุ่ม รวมทั้งการประชุมสังเคราะห์เวทีสาธารณะเพื่อสรุปงาน ณ สถานที่ต่างๆ เพื่อให้สังคมภายนอกได้รับทราบกระบวนการทำงานของกลุ่ม และมีการจัดทำแผนการจัดการของกลุ่มใหม่ในทุกปี เพื่อปรับปรุงมาตรฐานการจัดการของกลุ่มในปีต่อไป เป็นต้น

ส่วนการตรวจสอบและประเมินผลจากสมาชิกภายในชุมชน กลุ่ม CBT ไม่ได้มีการปิดกั้นในการตรวจสอบ เพราะสมาชิกในชุมชนทุกคนมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน โดยรูปแบบการติดตามตรวจสอบตามธรรมชาติของสมาชิกในชุมชนที่แสดงผลอย่างเป็นรูปธรรม คือ เสียงสะท้อนจากสภาอากาศแฟมที่มีอยู่มากมายในชุมชน (ภาพที่ 6.3)

และทำให้ในปัจจุบัน กลุ่ม CBT เกาะยวน้อยได้รับการยอมรับจากสาธารณชนให้เป็นที่แห่งเรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะนำมาซึ่งการขยายเครือข่ายและประสานความร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องจากภายนอกในทุกๆ ระดับมากขึ้นตามมา

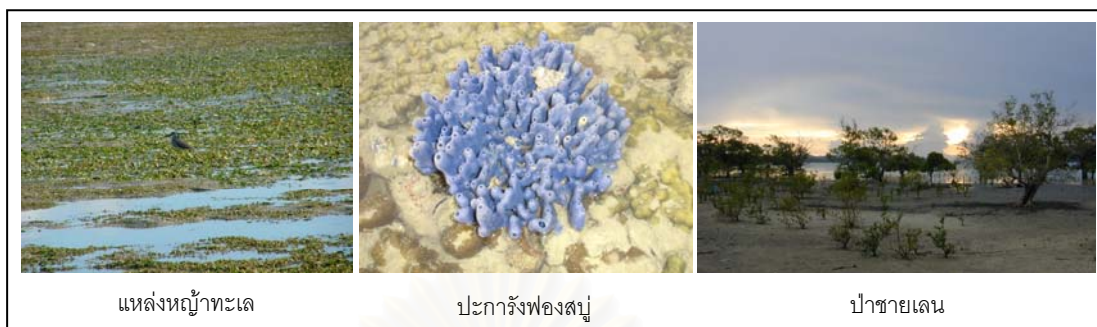
ภาพที่ 6.3 แสดงบรรยากาศของสภาอากาศแฟมนเกาะยวน้อย

6.1.2 ด้านการจัดการทรัพยากร

1) การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ

เกาะยวน้อยมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติบนบกและทรัพยากรธรรมชาติในทะเล และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยระบบนิเวศวิทยา และเป็นแหล่งการเรียนรู้ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ทำให้ใน พ.ศ. 2545 ชุมชนเกาะยวน้อย ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ในฐานะที่ชุมชนร่วมรักษาป่าอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นแหล่งปะการังฟองสบู่แห่งเดียวของจังหวัดพังงา (ชำนาญ ราเชต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550) จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้เกาะยวน้อยมีศักยภาพที่เหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ประเภทธรรมชาติที่เน้นความสำคัญของระบบนิเวศที่ยังคงสภาพดั้งเดิมอยู่มาก และเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดลักษณะเด่นเฉพาะพื้นที่ขึ้นมา ดังแสดงในภาพที่ 6.4

แหล่งหญ้าทะเล

ปะการังฟองสมุทร

ป่าชายเลน

ภาพที่ 6.4 แสดงทรัพยากรธรรมชาติบนเกาะยาวน้อย

กลุ่ม CBT ได้มีการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมขึ้น จากเงินบริจาคเงินของนักท่องเที่ยวและผู้ที่มาเยี่ยมเยือน รวมทั้งเงินจากคณะผู้มาศึกษาดูงานในแต่ละครั้ง โดยเงินจากการบริจาคดังกล่าว ทางกลุ่มได้นำไปสนับสนุนกองทุนสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปดำเนินโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพราะงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นนโยบายที่สำคัญอันดับหนึ่งของกลุ่ม และสมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น โครงการการปลูกป่าชุมชน การจัดค่ายขยะเยาวชนเพื่อทำความสะอาดเกาะ การอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ปะการัง และการสมทบทุนกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ในการตรวจตราบริเวณชายฝั่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังได้มีการวางมาตรการในการควบคุมและป้องกันผลกระทบในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การกำหนดมาตรการและแผนงานในการเฝ้าระวังผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งแผนงานในการฟื้นฟูและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

2) การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ด้วยลักษณะเด่นของชุมชนเกาะยาวน้อย ที่ยังคงดำรงชีพตามวิถีชีวิตแบบชาวมุสลิมที่เคร่งครัด ท่ามกลางคลื่นอารยธรรมอื่นรบกวนจากภายนอก ส่งผลให้ชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เพราะศาสนาอิสลามไม่ได้สอนเฉพาะความศรัทธาต่อพระเจ้าเป็นเจ้า แต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังเป็นธรรมนุญแห่งชีวิต ที่ถูกกำหนดไว้ครอบคลุมวิถีชีวิตของมุสลิมทุกด้านจนไม่สามารถแยกอิสลามออกจากการดำเนินชีวิตได้

นอกจากการมีวัฒนธรรมมุสลิมที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นแล้ว ชุมชนเกาะยาวน้อยยังมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์และมีความเรียบง่าย โดยวิถีการดำรงชีวิตของชาวเกาะยาวน้อยส่วนใหญ่ ยังคงดำเนินชีวิตสัมพันธ์กับทะเลในรูปแบบของชุมชนประมงพื้นบ้านดังเช่นในอดีต จึงทำให้ลักษณะนิสัยของชาวเกาะยาวน้อยเป็นคนที่มั่นใจ มีความเป็นมิตรกับคนภายนอก

เอื้อเพื่อเอื้อแก่ และขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสะท้อนได้จากประเพณีการเล่นพื้นถิ่นที่น่าสนใจ และมีเอกลักษณ์เฉพาะ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของชาวเกาะยาวน้อย สิ่งต่างๆ เหล่านี้กลายเป็นเสน่ห์ที่ผูกมัดใจนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือนชุมชนนี้อีก และเป็นจุดเด่นที่กลุ่ม CBT ได้นำมาจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวชุมชนกับนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการเรียนรู้รอบเกาะ โดยการจัดให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวชุมชน และการสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้นำศาสนา และชมประเพณีการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน เป็นต้น รวมทั้งมีการจัดสรรเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม มาช่วยสนับสนุนงานด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นด้วย เช่น การสนับสนุนโครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนของมัธยม การสนับสนุนโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ดังแสดงในภาพที่ 6.5

ภาพที่ 6.5 แสดงการช่วยเหลือของกลุ่ม CBT ต่องานด้านศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน

6.2 การวิเคราะห์ข้อจำกัดและปัญหา

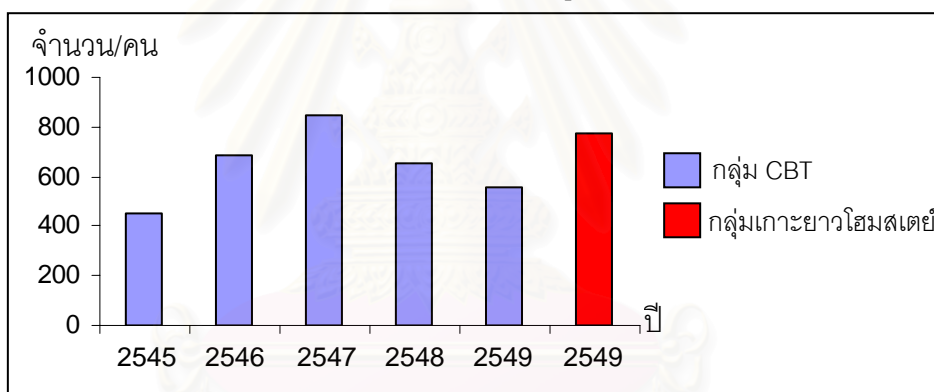
การวิเคราะห์ข้อจำกัดและปัญหา มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาว่ามีปัจจัยใดที่จะมาบั่นทอนศักยภาพในการจัดการกลุ่ม CBT ให้ลดระดับความเข้มแข็งลง ทั้งในด้านการจัดการองค์กรชุมชน และการจัดการทรัพยากร ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความอ่อนแอและไม่ยั่งยืนของการพัฒนาชุมชนในอนาคตได้ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

6.2.1 ด้านการจัดการองค์กรชุมชน

1) ข้อจำกัดเกี่ยวกับการขาดทักษะความรู้ในด้านการตลาด

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกในกลุ่ม CBT ขาดทักษะและความรู้ด้านการตลาด โดยทักษะที่เป็นข้อจำกัดของสมาชิกในกลุ่ม คือ การใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งบ่อยครั้งที่สมาชิกโดยเฉพาะเจ้าของบ้านผู้ซึ่งใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวที่สุด จะมีปัญหาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยวเกิดข้อจำกัดขึ้น โดยอุปสรรคเรื่องภาษาสามารถนำมาซึ่งปัญหาอื่นๆ ได้อีกมากมาย รวมทั้งการขาดทักษะในด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญในการทำงานด้านการตลาด ถึงแม้ว่าทางกลุ่มจะไม่ได้ให้ความสำคัญ หรือมีความคาดหวังในจำนวน

นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเท่าใดนัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าในปัจจุบันคอมพิวเตอร์มีบทบาทสำคัญในการทำงานหลายๆ อาชีพ โดยเฉพาะในงานด้านการท่องเที่ยว ที่ทางกลุ่ม CBT ไม่สามารถสร้าง web site เองได้ ทำให้ต้องว่าจ้างบุคคลภายนอกมาทำ web site เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มให้ ส่งผลให้ทางกลุ่มไม่สามารถ up date ข้อมูลใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดย web site ของทางจังหวัดเองก็ไม่ได้มีการ up date ให้กับทางกลุ่ม รวมทั้งทางกลุ่มไม่สามารถเปิดเช็ค e-mail ได้ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารของ CBT ที่ทันสมัยและชัดเจนเท่าที่ควร หรือเกิดความเข้าใจในข้อมูลที่ผิด ๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มธุรกิจโรงแรมและกลุ่มโฮมสเตย์อื่นๆ ซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นในชุมชน ทั้งมีทักษะความชำนาญในด้านภาษาและคอมพิวเตอร์มากกว่ากลุ่ม CBT ประกอบกับการมีเงินทุนในการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญในด้านการตลาดมาทำการตลาดท่องเที่ยวให้โดยตรง รวมทั้งข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ต่อครั้งได้เพียงจำนวนไม่มาก เพราะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เป็นสำคัญ ทำให้ในสถานการณ์ปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ของกลุ่มอื่นๆ มีจำนวนสูงกว่านักท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT (สำเร็จราเชต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550) ดังแสดงในแผนภูมิที่ 6.1

แผนภูมิที่ 6.1 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ตั้งแต่ พ.ศ.2545-2549

จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์กับกลุ่ม CBT ย้อนหลัง 5 ปี พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวมีการขึ้นลงตามกระแสต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ.2545 มีจำนวนนักท่องเที่ยวรวมทั้งหมด 450 คน ภายหลังจากที่กลุ่ม CBT ได้รับรางวัลในระดับประเทศ และในระดับนานาชาติ ทำให้ใน พ.ศ.2546 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 686 คน และเพิ่มสูงขึ้นอีกใน พ.ศ.2547 เนื่องจากนักท่องเที่ยวเริ่มรู้จักกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ของกลุ่ม CBT เพิ่มมากขึ้น ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นเป็น 850 คน และมาลดจำนวนลงใน พ.ศ.2548 จากเหตุการณ์สึนามิในปลาย พ.ศ.2547 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเป็น 650 คน และลดลงมาอีกใน พ.ศ.2549 ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพียง 557 คน และมีแนวโน้มจะลดลงเรื่อยๆ (ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะยาวน้อย, 2549) โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่มคู่แข่ง พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ ใน พ.ศ.2549 มีจำนวนสูงกว่า

กลุ่ม CBT ถึงประมาณ 771 คน (ภราดร บุตรละคร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2550) ซึ่งเกิดจากจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของกลุ่ม CBT คือ การจัดการด้านการตลาดที่ไม่สามารถสู้กับกลุ่มโฮมสเตย์เชิงธุรกิจได้ด้วยความสะดวกสบายในประเด็นต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่

กลุ่ม CBT มีข้อจำกัดในด้านการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ โดยเฉพาะในระดับจังหวัด เนื่องจากในการรวมตัวกันขึ้นของชาวบ้านตั้งแต่ครั้งเป็นชมรมประมงพื้นบ้านจนแยกตัวมาเป็นกลุ่ม CBT นั้นไม่ได้มีการจดทะเบียนขึ้นเป็นนิติบุคคล เพราะไม่ต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในกลุ่มซึ่งจะมีความยุ่งยากในการบริหารจัดการ ดังนั้นทางจังหวัดจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกลุ่ม CBT เท่าใดนักถึงแม้ว่าจะได้รับรางวัลระดับนานาชาติมาก็ตาม เพียงแต่อาศัยกลุ่ม CBT เป็นจุดขายเพื่อหางบประมาณเข้าจังหวัด ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ 70 เปอร์เซ็นต์จะรู้จัก CBT เกาะยาวน้อยกว่าสื่อต่าง ๆ ภายนอกจังหวัดมากกว่าสื่อของทางจังหวัด ทำให้งบประมาณในการจัดการของกลุ่มมีน้อยต้องอาศัยงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนมากกว่า

ส่วนการทำงานของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในระดับเทศบาล อ.บ.ต หรือในระดับหมู่บ้านยังมีความไม่ชัดเจน ตั้งแต่การคัดเลือกผู้นำที่ยังคงเลือกผู้นำโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติอยู่ ประกอบกับหลักการของศาสนาอิสลามที่สอนให้มีความเอื้อเพื่อเมตตาต่อกันจนกลายเป็นความเกรงใจและไม่อยากทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างเครือญาติ ทำให้บางครั้งผู้นำที่ได้มาทำงานได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพพอ เพราะระบบการทำงานโดยเฉพาะในสังคมชนบทที่ห่างไกลยังมีการเล่นพรรคเล่นพวกที่นอกระบบมากกว่าการทำงานด้วยความตรงไปตรงมา และไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดการปัญหาต่างๆ รวมทั้งไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือกับกลุ่ม CBT เท่าที่ควร ในส่วนงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาโครงการ CBT ของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นยังมีการจัดสรรในระดับที่ต่ำ ทำให้สมาชิกในกลุ่ม CBT ส่วนใหญ่เกิดความไม่มั่นใจในความจริงจังในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งความไม่มั่นใจในความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งส่งผลต่อการพึ่งพิงระหว่างกลุ่ม CBT กับหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มลดน้อยลงไป

3) ข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนบุคคล

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภทของกลุ่ม CBT มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ส่วนบุคคล เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวชายหาด ทำให้ความรับผิดชอบในการดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยว CBT ในพื้นที่ส่วนบุคคลมีความยากลำบาก เช่น ชายหาดในเขตพื้นที่ของสำนักสงฆ์ธรรมกาย ในหมู่ที่ 4 หรือชายหาดส่วนตัวของโรงแรมและรีสอร์ทระดับ 5 ดาว ในหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวสำคัญบนเกาะยาวน้อย โดยพื้นที่ดังกล่าวแต่เดิมเคยเป็นพื้นที่

สถานการณ์ที่ใครจะเข้าไปก็ได้ แต่เมื่อมีการระบุความเป็นเจ้าของแล้ว จึงจำเป็นต้องมีการจัดการให้เจ้าของพื้นที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวดังกล่าวด้วย

4) ปัญหาเกี่ยวกับการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง

ถึงแม้ว่ากลุ่ม CBT จะมีการกระจายรายได้สู่ชาวชุมชนทั่วไปที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มก็ตาม แต่สมาชิกในชุมชนทั่วไปก็ไม่ได้รับการกระจายรายได้ที่ทั่วถึงทุกคน ซึ่งเกิดจากการกระจายรายได้ของกลุ่ม CBT จำกัดเฉพาะในกลุ่มและเครือข่ายในระดับชุมชนก่อน จึงจะกระจายสู่ชาวชุมชนอื่นๆ ซึ่งจะเป็นในกรณี เช่น รถหรือเรือของกลุ่มไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว จึงจะมีการเรียกใช้บริการจากชาวชุมชนอื่นๆ เป็นต้น รวมทั้งการวางกติกาที่ค่อนข้างเคร่งครัดทำให้ในแต่ละปี ทางกลุ่มสามารถรับสมาชิกเพิ่มได้เพียงปีละจำนวนไม่มาก เพราะถ้าจำนวนสมาชิกมากเกินไปจนไม่สัมพันธ์กับจำนวนนักท่องเที่ยว จะทำให้กลุ่มไม่แข็งและยากต่อการบริหารจัดการ (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550) ทำให้สมาชิกในชุมชนทั่วไปมีสิทธิ์ร่วมรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการจัดการ CBT น้อย ส่วนเงินกองทุนสำรองต่าง ๆ เป็นเงินกองทุนที่หมุนเวียนเฉพาะสมาชิกในเครือข่าย CBT เท่านั้นไม่สามารถใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้นอกจากระบุไว้ในระเบียบ ทำให้ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกไม่สามารถได้รับการกระจายรายได้ในส่วนนี้ได้ จึงทำให้ระดับการเข้าร่วมของสมาชิกทั่วไปในชุมชนต่อกลุ่ม CBT เริ่มลดลงจากในอดีต เนื่องจากการไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั่นเอง

5) ปัญหาความฝืดเคืองของเศรษฐกิจครัวเรือน

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
หาปลา	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
ทำนา	□	□	□	□	□	□	□	■	□	□	□	■
สวนยาง	■	■	□	■	■	■	□	□	□	■	■	■
ท่องเที่ยว	■	■	■	■	□	□	□	□	□	□	■	■

หมายถึง ทำกิจกรรมตลอดต่อเนื่อง
 หมายถึง ทำกิจกรรมตลอดต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ 6.2 แสดงปฏิทินการใช้เวลาในการทำงานของชาวเกาะยาวน้อย ในรอบ 1 ปี

จากตารางที่ 6.2 สามารถอธิบายได้ว่า ฐานเศรษฐกิจของชุมชนเกาะยาวน้อยขึ้นอยู่กับอาชีพประมงและเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันชาวเกาะยาวน้อยต้องประสบกับสภาพความฝืดเคืองของเศรษฐกิจครัวเรือน สาเหตุสำคัญเกิดจากลักษณะภูมิอากาศของเกาะยาวน้อย มีความไม่แน่นอนแปรปรวนง่ายกว่าบนแผ่นดินใหญ่ ทำให้การประกอบอาชีพชาวเกาะยาวน้อยไม่สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องกันตลอดทั้งปี เช่น การหาปลา สามารถทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องได้เพียง 9 เดือน ส่วนการทำนา สามารถทำอย่างต่อเนื่องได้เพียง 2 เดือนเท่านั้น และ

การทำสวนยาง สามารถทำอย่างต่อเนื่องได้เพียง 8 เดือน เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ผลผลิตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมมีความไม่แน่นอนและแตกต่างกันในแต่ละปี รวมทั้งการไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรจากภาครัฐ ในด้านเงินทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ และการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า ตลอดจนแหล่งทำการประมงลดน้อยลงเนื่องจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากร

ถึงแม้ว่าชาวชุมชนจะมีการรวมตัวกันเพื่อจัดการ CBT เพื่อเป็นรายได้เสริมและทดแทนรายได้ที่ชุมชนต้องสูญเสียไปก็ตาม แม้จะทำรายได้ไม่เท่ากับอาชีพหลัก แต่ก็สามารถเป็นรายได้เสริมในการจุนเจือครอบครัวได้ แต่การทำโครงการ CBT ไม่สามารถสร้างรายได้สม่ำเสมอตลอดทั้งปีและมีข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้เฉพาะในฤดูกาลท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ถ้าเป็นช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ทางกลุ่ม CBT แทบจะไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเลย ถึงแม้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวหรือผู้มาศึกษาดูงานจะเดินทางเข้ามาบ้างในช่วงนี้ แต่ก็มีจำนวนน้อยกว่าครึ่งของฤดูกาลท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะไม่นิยมเข้ามา เนื่องจากมีความกังวลในเรื่องของความปลอดภัยจากการเดินทางมาเที่ยวเกาะในช่วงฤดูมรสุม นอกจากนี้ในบางปีทางกลุ่ม CBT ต้องประสบกับปัญหาจากภัยธรรมชาติ เช่น เหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ รวมทั้งปัญหาของกลุ่มแม่บ้านในเครือข่ายที่การผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแม่บ้านนอกกลุ่มเครือข่าย เนื่องจากขาดการพัฒนาทางด้านทักษะและมีฝีมือ การระดมทุน และการจัดหาตลาดภายนอกเพื่อรองรับสินค้าท้องถิ่น ทำให้ต้องมีการแบ่งตลาดจากกลุ่มแม่บ้านนอกเครือข่าย จากการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันหลายกลุ่มแต่มีมาตรฐานต่างกัน เป็นต้น

จากสาเหตุต่างๆ ที่กล่าวมา ล้วนแต่เป็นสาเหตุของรายได้ที่ลดลงนำมาซึ่งความเดือดร้อนของเศรษฐกิจครัวเรือนของชุมชนเกาะยาวน้อย ส่งผลให้ฐานเศรษฐกิจชุมชนถูกเปลี่ยนมือไปสู่บุคคลภายนอกมากขึ้นในปัจจุบันและมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

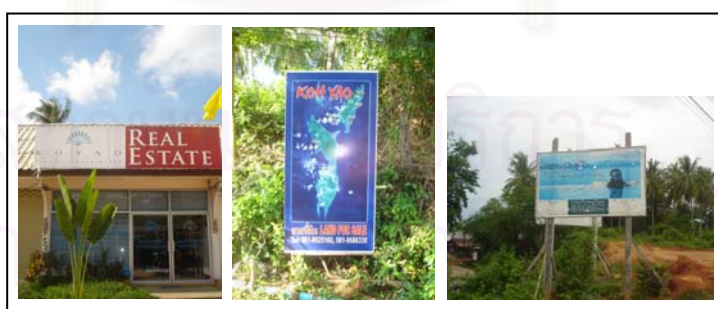
6) ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนถูกเปลี่ยนมือไปสู่บุคคลภายนอก

สาเหตุของสภาพทางเศรษฐกิจชุมชนที่ถูกเปลี่ยนมือไปสู่บุคคลภายนอก ส่งผลมาจากปัญหาความเดือดร้อนของเศรษฐกิจครัวเรือน ทำให้ชาวชุมชนเกาะยาวน้อยเริ่มมีการพึ่งพิงตลาดภายนอกมากขึ้น เนื่องจากความไม่แน่นอนของรายได้จากอาชีพหลัก ทำให้ภาคธุรกิจเอกชนเริ่มเข้ามาแทรกแซง เพราะมองเห็นถึงศักยภาพของเกาะยาวน้อยในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ ได้ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวในรูปแบบ CBT ที่ชุมชนดำเนินการอยู่ ทำให้พื้นที่ของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลง และมีแนวโน้มจะเปลี่ยนพื้นที่เกษตรกรรมมาเป็นสถานประกอบการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อให้ได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อพื้นที่สูงสุด รวมทั้งชาวชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพมาทำ

ธุรกิจท่องเที่ยวกันมากขึ้น เช่น การทำกิจการบังกะโล การบริการด้านการท่องเที่ยว แม้แต่สมาชิกในกลุ่ม CBT บางรายยังมีการเปิดบังกะโลเพื่อรับนักท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

ผลจากปัญหาสภาพทางเศรษฐกิจชุมชนถูกเปลี่ยนมือไปสู่บุคคลภายนอก ส่งผลให้ค่าครองชีพเริ่มสูงขึ้นตามมา ทำให้ชาวชุมชนที่มีรายได้น้อย แต่ต้องซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาเดียวกันกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น จากสถานการณ์ของเกาะยาวน้อยในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทได้เข้ามาจำนวนมากซื้อที่ดินบนเกาะยาวน้อยกันมากขึ้น ทำให้ที่ดินบนเกาะยาวน้อยมีราคาสูงขึ้น รวมทั้งชาวบ้านนิยมขายที่ดินกันมากขึ้นแล้วย้ายไปอยู่ที่อื่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจ้าของที่ดินไปสู่มือคนภายนอกมากขึ้นตามมา โดยเฉพาะพื้นที่ในโซนหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมีการซื้อขายที่ดินกันมากที่สุด (ภาพ 6.6) สืบเนื่องจากวิสัยทัศน์ของผู้นำท้องถิ่นในบางรายที่สนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักเข้ามา โดยไม่ต้องการให้กลุ่ม CBT และองค์กร NGOs เข้ามาต่อต้านการซื้อขายที่ดินของชาวบ้าน เพราะถือเป็นการลดรอนสิทธิส่วนบุคคลของชาวบ้าน

ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่กลุ่มนายทุนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของเกาะมากขึ้น โดยชาวชุมชนจะกลายเป็นเพียงลูกจ้าง ขาดอำนาจในต่อรองและจัดการดูแล โดยกลุ่มนายทุนจะเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ทั้งหมดแล้วเคลื่อนย้ายฐานไปที่อื่น ปัญหาทั้งหมดจะตกอยู่กับชาวชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถ้าในอนาคตถ้าระบบเศรษฐกิจของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางดังกล่าวมากขึ้น ไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อกลุ่ม CBT เพราะศักยภาพและจุดเด่นต่างๆ ที่กลุ่ม CBT นำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชนจะลดลงเท่านั้น แต่จะส่งผลโดยรวมต่อชุมชนท้องถิ่น เพราะรายได้จากการท่องเที่ยวจะมีการกระจุกตัวอยู่เพียงเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลภายนอกชุมชน

ภาพที่ 6.6 แสดงการซื้อขายที่ดินบนเกาะยาวน้อย

7) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

CBT ทำให้ชุมชนมีอาชีพ มีการสร้างงานใหม่ๆ เกิดการกระจายรายได้ แต่ในทางกลับกันบางครั้งผลประโยชน์ที่เข้ามา ก็ก่อให้เกิดความขัดแย้ง การแข่งขัน การแย่งชิงการใช้ทรัพยากรในชุมชนได้เช่นกัน จากสถานการณ์ปัจจุบันกลุ่ม CBT ต้องเผชิญกับปัญหาความ

ขัดแย้งระหว่างกลุ่ม CBT กับภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน และความขัดแย้งภายในกลุ่มและเครือข่ายระดับชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งประเด็นความขัดแย้งนับเป็นปัญหาที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะจะเป็นการลดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดนี้ไปโดยปริยาย โดยสามารถแบ่งเป็นประเด็นความขัดแย้ง ได้ดังนี้

(1) ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่กับกลุ่ม CBT

สาเหตุมาจากกลุ่ม CBT มีทัศนคติต่อหน่วยงานภาครัฐทั้งในและนอกชุมชนว่า ข้าราชการที่มาประจำที่เกาะยาวน้อยส่วนใหญ่จะอาศัยเกาะยาวน้อยเป็นบ้านได้ชั้นแรก แล้วย้ายไปรับตำแหน่งที่ดีกว่าในพื้นที่อื่น หรือเกาะยาวน้อยเป็นเพียงบ้านได้ชั้นสุดท้ายก่อนเกษียณอายุราชการ ทำให้ไม่มีจุดยืนที่ชัดเจน

นอกจากนี้กลุ่ม CBT ยังมองว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐค่อนข้างยึดติดกับระบบระบบอุปถัมภ์ มีเพียงเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ให้ความร่วมมือ และเข้ากับชาวชุมชนได้เป็นอย่างดี การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่เป็นการทำงานแบบลอยตัวอยู่เหนือปัญหา โดยเฉพาะนโยบายที่ทางอำเภอกำหนดไม่ค่อยมีการสำรวจความคิดเห็นจากชาวบ้าน ว่าต้องการอะไรหรือไม่ ต้องการอะไร เป็นการเอางบประมาณมาใช้เพื่อสร้างภาพเพื่อขอย้ายไปที่อื่น

นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เปรียบเสมือนเป็นภาคีโดยตรงของกลุ่ม CBT ไม่มีความชัดเจนในด้านการให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะจากการที่องค์กร NGO ต่าง ๆ ได้เข้ามาสนับสนุนโครงการ CBT ของเกาะยาวน้อย ทำให้มุมมองของเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางส่วนในชุมชนเกิดทัศนคติในทางลบต่อกลุ่ม CBT เช่น การมองว่ากลุ่ม CBT เป็นกลุ่มที่ขัดขวางการพัฒนา เนื่องจากผู้นำภาครัฐในพื้นที่บางรายมีวิสัยทัศน์ไปในรูปแบบการพัฒนาแบบทันสมัย เช่น ต้องการให้มีตึกสูง ๆ เกิดขึ้นบนเกาะ หรือการสนับสนุนให้มีการลากหอยลายและกุ้งแก้วชาวในเขตอนุรักษ์ แต่กลุ่ม CBT ได้มีการต่อต้านไว้ เพราะผิดต่อกฎหมาย พ.ร.บ.ลากหอย ทำให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐกลุ่มนี้มองว่า กลุ่ม CBT ทำให้ชาวชุมชนเกิดความขัดแย้งกัน แบ่งเป็นหลายฝ่าย ส่งผลให้ความร่วมมือกันในการทำงานไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะทำไปตามหน้าที่เท่านั้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำกลุ่ม CBT พบว่า หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่ม CBT น้อยมีจำนวนไม่ถึง 50% นอกจากชาวบ้านต้องพึ่งตนเองก่อน ริเริ่มก่อน ภาครัฐจึงจะเข้ามาสนับสนุน แต่การเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนและประเมินผลยังไม่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณยังอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าบนแผ่นดินใหญ่

(2) ความขัดแย้งระหว่างผู้นำในระดับหมู่บ้านกับกลุ่ม CBT

ผู้นำในระดับหมู่บ้าน มีทัศนคติที่แตกต่างกับกลุ่ม CBT ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้นำท้องถิ่นประเภทหัวอนุรักษ์จะไม่ค่อยมีความขัดแย้งกับกลุ่ม CBT เพราะมี

อุดมการณ์ไปในทิศทางเดียวกัน ผู้นำท้องถิ่นกลุ่มนี้จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม CBT และเปิดบ้านพักโฮมสเตย์เพื่อรับนักท่องเที่ยว และให้ความร่วมมือกับกลุ่ม CBT เป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้นำท้องถิ่นประเภทวางตัวเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ไม่ได้มีทัศนคติในเชิงลบหรือบวกต่อกลุ่ม CBT แต่ก็ไม่ได้สนับสนุนหรือต่อต้าน เป็นผู้นำประเภทที่ปรับตัวพร้อมรับกับทุกสถานการณ์ที่เข้ามา ผู้นำท้องถิ่นประเภทนี้ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่ม CBT เท่าที่ทำได้ ขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ให้กับทุกกลุ่มในทุกภาคส่วนเช่นกัน

และผู้นำกลุ่มที่ 3 เป็นผู้นำประเภทหัวพัฒนาสุดขีด และมีทัศนคติเชิงลบต่อกลุ่ม CBT เป็นอย่างมาก ซึ่งผู้นำประเภทนี้จัดว่าเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีความขัดแย้งกับกลุ่ม CBT โดยตรง เพราะเป็นผู้นำที่ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการใช้สอยทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความห่างไกลจากทัศนคติของผู้นำประเภทนี้เป็นอย่างมาก เช่น ถ้ามีนายทุนมาขอซื้อที่ดินเขตหมู่บ้านตนเพื่อทำท่าเรือเฟอร์รี่ 24 ชั่วโมงก็ยินดีที่จะขายให้ เป็นต้น โดยระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำประเภทนี้ต่อกลุ่ม CBT มีระดับศูนย์เปอร์เซ็นต์

(3) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มองค์กรท่องเที่ยวโฮมสเตย์อื่นๆ กับกลุ่ม CBT

ได้แก่ กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ โดยมีสาเหตุมาจากเป้าหมายในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน เพราะกลุ่ม CBT มองว่า เกาะยาวโฮมสเตย์เป็นการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ แต่มุ่งผลประโยชน์เชิงธุรกิจไม่ใช่เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง โดยการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ร่วมกับกลุ่ม CBT ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ภายหลังจากที่กลุ่ม CBT ได้รับรางวัลใน พ.ศ. 2545 ก็ได้แยกตัวไปตั้งกลุ่มเองใน พ.ศ. 2546 เนื่องจากมีปัญหาเรื่องการจัดสรรเงินกับทางกลุ่ม ทำให้เกิดปัญหาการจัดการที่ทับซ้อนกันในชุมชน และเกิดความขัดแย้งกันขึ้น เพราะมีเป้าหมายและอุดมการณ์ที่ต่างกันไม่สามารถร่วมมือกันได้ แต่ก็มีกรร่วมมือกันบ้างในบางครั้งในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำกลุ่ม CBT พบว่า กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์มีการจัดการเชิงธุรกิจที่อิงตลาดการท่องเที่ยวแบบกระแสหลักไม่ใช่การท่องเที่ยวแบบทางเลือก แต่อาศัยโฮมสเตย์เป็นจุดขาย และมีการจดทะเบียนในรูปแบบบริษัทแต่ไม่เปิดเผย ซึ่งขัดแย้งต่อหลักการของ CBT เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเงินรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ได้คืนกลับสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านสภาพแวดล้อม แต่จำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์มีอัตราสูงกว่ากลุ่ม CBT ทุกปี จากความได้เปรียบทางการตลาด ทำให้นักท่องเที่ยวที่ไม่เข้าใจเรื่อง CBT ถูกโน้มน้าวใจได้

จากสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่า กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์พยายามที่จะล้มล้างกลุ่ม CBT โดยการเป็นแกนนำในการล่ารายชื่อชาวบ้านในเรื่องการลากหยอ และออกไปบปลิวโจมตีแกนนำกลุ่ม CBT เพื่อลดความน่าเชื่อถือจากชาวบ้าน เช่น ร่ำรวยผิดปกติ หรือการเลือกปฏิบัติเฉพาะบุคคลในการตรวจตราเกี่ยวกับทรัพยากรสัตว์น้ำ เป็นต้น แต่ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ด้วยกันเอง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกอดีตสมาชิกของกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ พบว่า ในช่วงแรกกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์มีสมาชิกเข้าร่วมมาก แต่ในช่วงหลังได้มีการถอนตัวออกไปดำเนินกิจการกันเองมากขึ้น เช่น การสร้างบังกะโลในกระซัง เพราะได้รับการจัดสรรเงินที่ไม่เท่าเทียมกัน สมาชิกได้แต่ค่าอาหารและที่พัก ในส่วนที่เหลือตกเป็นของผู้นำกลุ่ม

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้นอีกกลุ่มในเกาะยาวน้อย คือ กลุ่มรักเกาะยาว ซึ่งเกิดจากการแยกตัวของสมาชิกในกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์ เพราะขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ โดยการสนับสนุนของผู้นำท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 พบว่า กลุ่มรักเกาะยาวตั้งขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกที่ 3 ให้กับนักท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงรูปแบบการบริการต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม (เด่น แสงผล, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2550) ซึ่งสาเหตุที่ผู้นำท้องถิ่นบางรายเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการ หรือกลุ่มท่องเที่ยวอื่น ๆ เนื่องจากไม่ได้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม CBT เช่น เงินภาษี ค่าธรรมเนียมต่างๆ เพราะไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (สำเร็จ ราชเขต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

จากการเพิ่มขึ้นของกลุ่มโฮมสเตย์ต่าง ๆ ในชุมชน เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการของกลุ่ม CBT ที่มีความทับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่กลุ่ม CBT ก็ยังคงต้องรักษาจุดยืนของกลุ่มไว้ คือ ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง มิใช่เพื่อนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว

(4) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม CBT และระหว่างเครือข่ายในระดับชุมชน

โดยความขัดแย้งภายในกลุ่มส่วนใหญ่ มาจากเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่น รายได้ที่บ้านพักแต่ละหลังจะได้รับในการให้นักท่องเที่ยวเข้าพักนั้นมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับจำนวนคน และจำนวนวันที่นักท่องเที่ยวพักค้างแรม ทางกลุ่มไม่สามารถกำหนดรายได้ที่แน่นอนให้บ้านพักแต่ละหลังได้ว่าจะได้รับมากกว่า หรือเท่ากับกับคิวก่อน ๆ ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งการจัดกลุ่มบ้านพักในละแวกเดียวกันให้กับคณะนักท่องเที่ยวที่มาด้วยกัน ส่งผลให้บ้านพักที่ถึงคิวก่อนที่จะได้รับจากนักท่องเที่ยวต้องสูญเสียรายได้ส่วนนี้ไปจากการจัดสรรนักท่องเที่ยวน้อยกว่าบ้านหลังอื่น ทำรายได้จากการท่องเที่ยวลดลง ก่อให้เกิดความไม่พอใจภายในกลุ่มขึ้น

สาเหตุประการต่อมา คือ ความไม่เชื่อใจกัน เป็นปัญหาที่เชื่อมต่อมาจากการจัดเก็บและกระจายรายได้ โดยในการชำระค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว สามารถชำระได้ทั้งกับเจ้าของบ้านพักโดยตรง หรือที่ศูนย์ประสานงานของกลุ่ม หรือที่สมาชิกคนใดคนหนึ่ง โดยไม่ได้มีการออกเอกสารทางการเงินใด ๆ ไว้เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันจำนวนเงินที่รับมาจากนักท่องเที่ยว เพราะมีความเชื่อ

ใจกัน เพราะสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน ส่งผลให้เกิดความระแวงต่อกันขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวอาจจ่ายให้มากกว่าค่าใช้จ่ายจริง หรือบริจาคเงินเข้ากลุ่มมากกว่าที่กำหนดไว้ ผู้รับเงินอาจจัดสรรให้กลุ่มตามราคาที่กำหนดไว้ส่วนที่เหลือเก็บไว้เอง เป็นต้น จากสาเหตุต่างๆ ที่กล่าวมาเป็นการแสดงให้เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มเริ่มมีการหวาดระแวงกันเองบ้างแล้ว แต่ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก เนื่องจากผู้นำกลุ่มสามารถจัดการปัญหาในบางเรื่องให้บรรเทาลงได้บ้าง

สาเหตุประการต่อมา คือ การไม่เพิ่มของสมาชิกและไม่สามารถขยายฐานกลุ่มบ้านพักจากเดิมได้ เนื่องจากกฎระเบียบที่เข้มงวดของกลุ่มที่สมาชิกต้องยอมรับ และให้เข้าร่วมมือกับกลุ่มจึงจะสามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ และแกนนำของกลุ่มส่วนใหญ่ เห็นว่า โฮมสเตย์มีความจำกัดอยู่ในหมู่คนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ต้องเป็นนักท่องเที่ยวประเภทอนุรักษ์ จึงจะเข้าพักโฮมสเตย์ แต่ถ้าบ้านใดต้องการเปิดบ้านพักโฮมสเตย์ก็มีการเปิดโอกาสให้ แต่ไม่มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้กับสมาชิกในกลุ่มอย่างครอบคลุมมากนัก ทำให้สมาชิกบางส่วนมองว่า ผู้นำผูกขาดอำนาจ ไม่กระจายอำนาจ ไม่กระจายงาน และรายได้สู่สมาชิกคนอื่น ๆ อย่างแท้จริง

ส่วนในด้านความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มเครือข่าย ได้แก่ กลุ่ม CBT กับชมรมประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัว ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างพี่น้องในตระกูลเดียวกันและในระหว่างเครือญาติขึ้น ในเชิงนามธรรมกลุ่ม CBT และชมรมประมงพื้นบ้านยังคงเป็นกลุ่มเครือข่ายเชื่อมโยงกันอยู่ แต่ในทางปฏิบัติจะมีส่วนร่วมกันเฉพาะหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กันเท่านั้น รวมทั้งความขัดแย้งภายในกลุ่มเครือข่าย เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งมีปัญหาในด้านการค้ำเงินของสมาชิก และมีการหมุนเวียนกรรมการเพื่อบริหารกลุ่มน้อยมาก เป็นต้น ด้วยสาเหตุแห่งความขัดแย้งหลาย ๆ ประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายฐานของกลุ่ม CBT ไปจากเดิมได้

8) ปัญหาระดับการมีส่วนร่วมลดลง

ระดับการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม CBT ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย แต่ไม่ได้มีความขัดแย้งอะไร นอกจากความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ในบางกลุ่มเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการวางเฉย และไม่ต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่า เพราะไม่ได้ผลประโยชน์อะไรจากกิจกรรมดังกล่าว

จากการสัมภาษณ์สมาชิกทั่วไปในชุมชนส่วนใหญ่ พบว่า สมาชิกทั่วไปในชุมชนส่วนใหญ่ ยอมรับและเต็มใจให้มีการจัดการท่องเที่ยวแบบ CBT เพราะสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่สาเหตุที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากมีการประกอบอาชีพที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น รับราชการทั้งหน่วยงานของรัฐ และวิสาหกิจ แต่ถ้าถ้าหมู่บ้านไหนมีแหล่งท่องเที่ยว หรือลักษณะของอาชีพมีความสัมพันธ์กับ

กิจกรรมการท่องเที่ยวชาวบ้านก็จะมีกระตุ้นตัวกันบ้าง แต่ถ้าหมู่บ้านไหนไม่มีแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านจะรู้สึกเฉย ๆ (บัญญัติ ศรีสมุทร, สัมภาษณ์.13 เมษายน 2550) รวมทั้งพื้นฐานการก่อตั้ง กลุ่ม CBT มีรากฐานมาจากอาชีพประมงพื้นบ้าน เพราะฉะนั้นผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านบางคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพประมงจึงมองเป็นเรื่องไกลตัว (สำเร็จ ราเชต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกประธานชมรมประมงพื้นบ้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนมีเพียง 10 กว่าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น ส่วนที่เหลือจะรู้สึกเฉย ๆ แต่มีความเห็นด้วยกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน แต่ไม่คิดที่จะเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ เช่น จากการจัดประชุมชุมชนในแต่ละครั้ง มีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมประชุมเพียง 60-70 คน เท่านั้นจากจำนวนประชากร 500 กว่าคนในเขตเทศบาล (ชำนาญ ราเชต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

จากการสังเกต พบว่า ชาวชุมชนส่วนใหญ่สนใจในเรื่องการประกอบอาชีพตามวิถีชีวิตของแต่ละคนมากกว่า จากการสัมภาษณ์สมาชิกทั่วไปในชุมชนส่วนใหญ่ พบว่า สาเหตุหลักที่ชาวชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่ม CBT เท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับผลประโยชน์อะไร เพราะการท่องเที่ยวทำให้ครัวเรือนในชุมชนท้องถิ่นมีรายได้สูงขึ้นเฉพาะสมาชิกในกลุ่ม และผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยมองว่าผลประโยชน์ต่าง ๆ จากการจัดการท่องเที่ยว กลุ่ม CBT มีการแบ่งกันเองภายในกลุ่ม ไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ นอกจากในกรณีที่มีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากชุมชน เช่น รถหรือเรือสำหรับบริการนักท่องเที่ยวของกลุ่มไม่เพียงพอ รวมทั้งการปิดบังงบประมาณที่ได้รับจากภายนอก ทำให้ชาวชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

ในส่วนการจัดตั้งกองทุนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่ม CBT มีส่วนทำให้สมาชิกทั่วไปในชุมชนส่วนใหญ่ มีความตระหนักถึงประเด็นผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นหรือไม่นั้น จากการสัมภาษณ์สมาชิกทั่วไปในชุมชนส่วนใหญ่ พบว่า สมาชิกในชุมชนบางรายคิดว่าไม่จำเป็นต้องเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม CBT เพียงแต่ได้รับความรู้จากวิทยากรต่าง ๆ ที่เข้ามาประกอบกับการอบรมจากโต๊ะอิหม่ามก็สามารถปฏิบัติตนเองให้เป็นคนอนุรักษ์ทรัพยากรได้ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วสมาชิกทั่วไปในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ มีความตระหนักถึงประเด็นผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เพราะถือว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แต่สาเหตุแห่งความไม่พอใจของชาวบ้านบางรายมาจากการต่อต้านของกลุ่ม CBT ในกรณีการลากหอยและกึ่งแก้วขาวที่มีชาวบ้านเข้ารายชื่อสูงถึงกว่า 80 เปอร์เซ็นต์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำกลุ่ม CBT พบว่า ทางกลุ่มไม่ได้ต่อต้านชาวชุมชนในการประกอบอาชีพ แต่การการลากหอยและกึ่งแก้วขาวจะทำให้ระบบนิเวศชายฝั่งเสื่อมโทรม เกิดปัญหาน้ำเสียที่บวมมากขึ้น ปะการังชายฝั่งตาย ลูกปลาไม่สามารถเข้าไปกินอาหารได้ (สำเร็จ ราเชต, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำกลุ่ม CBT พบว่า ในการจะเปลี่ยนแปลงความคิดของชาวชุมชนให้เข้าหากันได้ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ยาก เพราะอุดมการณ์ไม่เหมือนกัน ไม่สามารถชี้แนะได้ ต้องอาศัยเวลา แต่ทางกลุ่มมีความต้องการที่จะให้ชุมชนมีความเข้าใจ มีความร่วมมือและสามัคคีกัน เพราะถ้าชุมชนไม่มีความเข้าใจ การดำเนินงานต่างๆ ก็จะไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร (ดุสิต บุตรี, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550)

สรุปได้ว่า สาเหตุหลัก ๆ ที่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมลดลงไปในปัจจุบัน คือ การกระจายรายได้ และการแบ่งผลประโยชน์ค่อนข้างไม่ยุติธรรม แม้จะอยู่ในกลุ่มเดียวกันก็เกิดความขัดแย้งกันเอง คิดว่าทำงานของตัวเองจะดีกว่า ซึ่งปัญหาการไม่เข้าใจของสมาชิกในชุมชนทั่วไปเป็นอุปสรรคต่อการจัดการของกลุ่ม CBT เป็นอย่างยิ่ง และถ้าทางกลุ่ม CBT ไม่สามารถทำให้ชาวชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจที่ชัดเจนได้ ความเป็นเอกภาพในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของคนในพื้นที่ก็อาจจะลดลงไปอีกจากในปัจจุบัน

6.2.2 ด้านการจัดการทรัพยากร

1) ปัญหาทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

(1) ปัญหาทรัพยากรป่าไม้

ในปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบันได้ลดลงเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น จำนวนประชากรของชุมชนที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความต้องการในการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนป่าไม้ลดลงตามมาจากเนื่องจากไม่มีหน่วยป้องกันรักษาป่า และไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่โดยเฉพาะ โดยให้หน่วยงานอื่นมาดูแลแทน การไม่เข้มงวด และขาดการจัดการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ โดยการไร่เลื่อนลอย การแผ้วถางป่าเพื่อปลูกยางพารา การตัดไม้โกงกางเพื่อทำฟืน เนื่องจากไม่มีกฎหมายควบคุมการขุดตักหน้าดิน รวมทั้งการแผ้วถางป่าเพื่อขายให้กับนายทุนกลุ่มธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ท ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าเป็นโรงแรมระดับ 5 ดาว โดยการตัดไม้ทำลายป่าจำนวนมาก เพื่อนำไม้มาก่อสร้างโรงแรมบนเนินเขา (ภาพที่ 6.7)

ผลกระทบที่ตามมา คือ เกิดความไม่สมดุลของระบบนิเวศป่าและต้องใช้เวลาชดเชยยาวนานในการฟื้นฟู ถึงแม้ว่ากลุ่ม CBT จะมีการรณรงค์ในเรื่องการกำหนดเขตป่าชุมชน รวมทั้งการจัดโครงการปลูกป่าทดแทนขึ้น แต่การบุกรุกเพื่อจับจองพื้นที่ป่าโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือมีเอกสารสิทธิ์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ยังมีแนวโน้มที่จะลดลง โดยเฉพาะในเขตป่าต้นน้ำและในเขตพื้นที่ป่าชายเลน (ไพฑูลย์ ประชาบุตร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550) ซึ่งส่งผลต่อการชะล้างพังทลายของดิน เกิดการสูญเสียหน้าดิน และทำให้ดินเสื่อมคุณภาพในระยะยาวได้

ภาพที่ 6.7 แสดงการทำลายทรัพยากรป่าไม้บนเกาะยาวน้อย

(2) ปัญหาทรัพยากรชายฝั่ง

ในปัจจุบัน พบว่า ทรัพยากรชายฝั่งของเกาะยาวน้อยได้ถูกทำลายและลดจำนวนลง แม้จะไม่มากเท่าในยุควิกฤตการณ์ของชุมชน แต่ก็ยังไม่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น จากจำนวนและประเภทของสัตว์น้ำที่ลดลง เนื่องจากยังคงมีการลักลอบทำประมงในเขต 3,000 เมตรจากชายฝั่ง ด้วยเครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น การนำอวนลากมาเดินในพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งบริเวณอนุบาลสัตว์น้ำส่งผลกระทบต่อจำนวนสัตว์น้ำขนาดเล็กที่ลดลงไปเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ในปัจจุบันกลุ่ม CBT ได้มีการรวมตัวกับกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน 23 จังหวัด เพื่อเจรจากับรัฐบาลเกี่ยวกับการกำหนดเขตเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้มีการขยายเขตพื้นที่การทำประมงจาก 3,000 เมตรเดิมเป็น 5,000 เมตร และให้ออกกฎหมายยกเลิกการทำอวนรุนโดยเด็ดขาด แต่ยังคงอยู่ในขั้นตอนการเจรจา (สำเร็จ ราชอาณาจักร, 24 พฤษภาคม 2550)

นอกจากนี้คนในชุมชนท้องถิ่นบางกลุ่ม ก็เป็นผู้ทำลายล้างผลาญทรัพยากรด้วยตนเอง เช่น การยื่นหนังสือขอให้มีการลากหอยลายและกุ้งแแก้วขาวด้วยเครื่องยนต์ ที่ทางกลุ่ม CBT ได้พยายามที่จะอนุรักษ์ไว้ เพราะการลากหอยและกุ้งแแก้วดังกล่าว จะเป็นการทำลายหอยและสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็กให้ลดจำนวนลง รวมทั้งระบบชีวิตของสัตว์ที่อยู่อาศัยในบริเวณป่าชายเลนด้วย รวมทั้งการถมที่บริเวณชายหาดเพื่อสร้างรีสอร์ทบริเวณพื้นที่ชายน้ำของกลุ่มธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ท โดยไม่คำนึงถึงค่าระยะถอยร่นจากชายหาด เพราะการนำกฎหมายควบคุมการสร้างอาคารมาบังคับใช้นั้น หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมพอ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วิถีชีวิตของสัตว์น้ำเสื่อมโทรมลง

ตลอดทั้งโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นบนเกาะยาวน้อย (ภาพที่ 6.8) อาจก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรชายฝั่ง เพราะมีการถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่ ซึ่งเป็นการทำลายระบบการหมุนเวียนของน้ำ ทำให้น้ำเปลี่ยนแปลงทิศทางและเกิดสันดอนขึ้น เมื่อระบบหมุนเวียนเปลี่ยน สัตว์น้ำก็จะลดจำนวนลง และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะขยายโครงการในลักษณะเดียวกันไปยังพื้นที่อื่นๆ บนเกาะยาวน้อยมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และอาจจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชายฝั่งบนเกาะยาวน้อยในระยะยาวมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 6.8 แสดงโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณท่าเรือสะพานยาวบนเกาะยาวน้อย

ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับทรัพยากรบนเกาะยาวน้อย ล้วนส่งผลโดยตรงต่อโครงการ CBT เพราะหลักการทำงานที่สำคัญของกลุ่ม CBT คือ เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้วยการผสมผสานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวให้เป็นเรื่องเดียวกัน และถ้าปัญหาการทำลายทรัพยากรต่างๆ บนเกาะยาวน้อย ยังไม่สามารถหาวิธีที่จะมาจัดการปัญหาต่างๆ ให้ลดลงไปได้ จะเป็นการลดทอนขีดความสามารถในการจัดการของกลุ่ม CBT ให้น้อยลงไปด้วย เพราะการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นเรื่องเดียวกัน

2) ปัญหาทรัพยากรทางวัฒนธรรม

จากกระแสของการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักบนเกาะยาวน้อย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังเกาะ เริ่มส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันชาวชุมชน เริ่มรับกระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ จากภายนอก โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต โดยเฉพาะเยาวชนเริ่มหลงใหลมรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตนและไม่ให้ความสำคัญกับการสืบทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นเพื่อส่งต่อไปให้คนรุ่นต่อไป ถึงแม้ว่าโรงเรียนปอเนาะจะ มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนก็ตาม แต่สภาพสังคมของเกาะยาวน้อยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงตามกระแสวัฒนธรรมมากขึ้น เยาวชนถูกปล่อยปละละเลยจากที่บ้านมากขึ้น (โอบ อุปมา, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550)

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม CBT พบว่า นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ตั้งใจมาเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะไม่ค่อยเข้าใจรูปแบบ CBT แต่นักท่องเที่ยวที่ผ่านการอบรมจาก REST มาก่อนจะมีความเคารพกติกาของชุมชน (ไพรัตน์ พุ่มกลิ่น, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550) ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาต่อการจัดการ CBT เช่น การแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายๆ ทั้งนี้เป็นเพราะทั้งสองฝ่ายมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนทางด้านวัฒนธรรมได้ หรือกิจกรรมหรือพิธีกรรมบางอย่างไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมนอกจากชาวมุสลิม เช่น กิจกรรมวันฮารีรายอ ที่นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเกาะยาวน้อยในช่วงดังกล่าวจะสังเกตการณ์ได้

เพียงรอบนอกเท่านั้น หรือจากการที่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างเริ่มซบเซาลง และใกล้จะสูญหายไปตามกาลเวลา เช่น การแสดงร้องเงี้ยว เพลงดีเกี้ยว หรือการรำกำหยง ซึ่งปัจจุบันเหลือผู้สืบทอดเพียงไม่กี่ราย ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุทั้งสิ้น เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษายาวี อันเป็นต้นกำเนิดของการแสดงพื้นบ้านของชาวมุสลิมพื้นบ้านภาคใต้เหล่านี้ ด้วยเหตุนี้ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนอาจจะต้องเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจได้รับความรู้ในสิ่งเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสนว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนเกาะยวน้อยที่แท้จริงเป็นเช่นไร เป็นต้น

ถึงแม้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพบางรายสนใจในเรื่องวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น เช่น การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองขณะพำนักอยู่บนเกาะก็ตาม แต่คนในชุมชนเองกลับหลงใหลวัตถุนิยมมากขึ้น เช่น การเปิดร้านขายเหล้า ร้านคาราโอเกะในเขตชุมชน ซึ่งทำให้ชาวชุมชนไม่พอใจ เพราะขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ หรือการแต่งกายที่ไม่สุภาพ หรือทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเขตชุมชน ทั้งของนักท่องเที่ยวและชาวชุมชนบางราย เช่น การเลิกคลุมฮิญาบหันมาใส่เสื้อสายเดี่ยวแทน เป็นต้น (ภาพที่ 6.9)

จากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นของเกาะยวน้อย ซึ่งแท้จริงแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นไปตามกระแสเศรษฐกิจของโลกมิได้เป็นสิ่งที่ผิดปกติจนเกินไป แต่ชุมชนท้องถิ่นควรมีความระมัดระวัง เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะกลายเป็นดาบสองคมที่ทำลายชุมชนท้องถิ่นเอง รวมทั้งอาจเป็นการทำลายศักยภาพของกลุ่ม CBT เพราะเอกลักษณ์ของชุมชนจะค่อยๆ เลือนหายไป นักท่องเที่ยวประเภทกลุ่มทางเลือกจะไม่เข้ามา ซึ่งถ้ามีแต่นักท่องเที่ยวประเภทกระแสหลัก บทบาทของกลุ่ม CBT ก็จะไม่ค่อยๆ ลดลงจากชุมชนในที่สุด

ภาพที่ 6.9 แสดงปัญหาทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนเกาะยวน้อย

6.3 การวิเคราะห์แนวโน้ม

การวิเคราะห์แนวโน้มที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในอนาคต เป็นการวิเคราะห์จากประเด็นท้าทายต่าง ๆ ทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ที่นำมาซึ่งโอกาสและความเสี่ยงต่อทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ดังนี้

6.3.1 โอกาสในการพัฒนา

เป็นการวิเคราะห์จากปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่จะเป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยในอนาคต ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ประกอบด้วย

1) การอัญเชิญ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางหลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแผนพัฒนาในระดับชาติที่มีความสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมในระดับภาพรวมของประเทศว่าจำดำเนินไปในทิศทางใด ซึ่งส่งผลต่อประชากรของประเทศในทุกๆระดับ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันได้มีการอัญเชิญพระราชดำริ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นหลักปฏิบัติต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับที่ 9

โดยในแผนพัฒนาฉบับดังกล่าว ได้มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม โดยมี คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วนในสังคม นับเป็นโอกาสอันดีของโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ทั้งการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม โดยมี คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด CBT และการนำแผนพัฒนาฯ ฉบับดังกล่าวมาใช้ เท่ากับว่ากลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย มีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผลประโยชน์และความยั่งยืนจะได้ออกมาได้อย่างแท้จริงมากขึ้น เพราะในปัจจุบันได้มีการอัญเชิญพระราชดำริเกี่ยวกับ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยจากการก่อตั้ง “สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งประเทศไทย” ขึ้น

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ โดย “ความพอเพียง” นั้นหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงการมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอที่จะรับกับผลกระทบใดๆ จากการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย ซึ่งมีศักยภาพในการจัดการ CBT อย่างมีประสิทธิภาพเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว สามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาดังกล่าวได้มากขึ้น ทั้ง กิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะในภาคการเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า หรือการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม

จิตสำนึกท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของเศรษฐกิจพอเพียง เท่ากับเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับโครงการ CBT เกาะยาวนาน้อย ซึ่งเป็นชุมชนนำร่องในด้านนี้ มีโอกาสเพิ่มศักยภาพและสร้างจุดแข็งให้แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ เท่ากับยังเป็นโอกาสของโครงการ CBT เกาะยาวนาน้อย ที่จะสามารถที่จะพัฒนาต่อไปได้อีกอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต ถ้าการนำหลักการและแนวคิดต่างๆ ช่างต้นมาประยุกต์ใช้อย่างสำเร็จเป็นรูปธรรมชัดเจน

2) นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบทางเลือก

นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ในช่วง 10 ปี ระหว่าง พ.ศ.2544-2553 นับว่าเป็นการกำหนดนโยบายที่นำมาซึ่งโอกาสให้กับโครงการ CBT เกาะยาวนาน้อยเป็นอย่างมาก เพราะนโยบายดังกล่าวเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบทางเลือก (niche market) ให้แพร่หลายมากขึ้นทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่มีกระจายอยู่ทั่วโลก และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยเน้นการส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวของ CBT เกาะยาวนาน้อยจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย นอกจากนี้ ททท.ยังมีนโยบายในการสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในขณะที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเท่ากับว่า เกาะยาวนาน้อยมีโอกาสที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบทางเลือก อันนำมาสู่การสร้างงานและกระจายรายได้แก่คนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงมากขึ้นตามมา

3) นโยบายและแผนพัฒนาของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน

นโยบายของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ ได้มีการเร่งส่งเสริมฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจภายในกลุ่ม โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้กลุ่มจังหวัดเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก พร้อมทั้งขยายฐานรายได้ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้น เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จากการศึกษาแผนพัฒนาและโครงการต่าง ๆ ของกลุ่มจังหวัดย้อนหลังไปประมาณ 12 ปี ทำให้เห็นถึง โอกาสในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกของกลุ่มจังหวัดเป็นอย่างยิ่ง และบางโครงการก็เป็นประโยชน์ต่อโครงการ CBT เกาะยาวนาน้อย เช่น การประกาศให้อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาเป็นแหล่งมรดกทางธรรมชาติ ถึงแม้จะเป็นการส่งเสริมการพัฒนา แต่ก็เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ที่รักษาความยั่งยืนสู่คนรุ่นหลัง และไม่ขัดแย้งกับรูปแบบการพัฒนาในพื้นที่ชายฝั่งทะเล รวมทั้งการฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อ่าวพังงาด้วย หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งชุมชนเกาะยาวนาน้อยได้สร้างจนมีชื่อเสียงไว้แล้ว แต่จะเป็นการขยายฐานรายได้และมาตรฐานโฮมสเตย์สู่เครือข่ายที่มั่นคงในระดับโลกได้

4) แผนพัฒนาในระดับพื้นที่

แผนพัฒนาในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย แผนพัฒนาในระดับจังหวัด และแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยวิสัยทัศน์ของจังหวัดพังงา มุ่งหวังให้จังหวัดพังงาเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศชั้นนำของโลก และแหล่งเกษตรกรรมก้าวหน้าของฝั่งทะเลอันดามัน เท่ากับเป็นโอกาสอันดีของโครงการ CBT เกาะยาวน้อย เพราะเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นประเด็นหลักของยุทธศาสตร์จังหวัด และชุมชนเกาะยาวน้อยได้มีการพัฒนาด้านในด้านนี้อยู่แล้ว นโยบายของจังหวัดจะมาช่วยสนับสนุนศักยภาพในการพัฒนา CBT ให้เข้มแข็งมากขึ้น รวมทั้งมีโอกาสพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (long stay) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในระยะยาว หรือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นหนึ่งในประเด็นวิสัยทัศน์ของจังหวัด และเกาะยาวน้อยก็มีศักยภาพในด้านนี้พร้อมอยู่แล้ว เพราะชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นทั้งชุมชนเกษตรกรรมและชุมชนประมง รวมทั้งโครงการผลักดันผลิตภัณฑ์ OTOP ให้ได้มาตรฐานและสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัด ซึ่งเป็นโอกาสที่ดียิ่งของเกาะยาวน้อย ที่จะมีโอกาสในการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้นและสามารถออกสู่ตลาดโลกได้ เพราะผลิตภัณฑ์ OTOP ของเกาะยาวน้อยเคยได้รับรางวัลในระดับประเทศมาแล้ว เท่ากับเป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนเกาะยาวน้อยมีโอกาสในการพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้มีความพร้อมในการตั้งรับกระแสการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเข้ามา และสามารถปรับตัวและรักษาจุดยืนของการท่องเที่ยวในรูปแบบ CBT ไว้ได้ และเป็นโอกาสอันดีต่อโครงการ CBT เกาะยาวน้อย ที่จะก้าวสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชั้นนำของโลกดังวิสัยทัศน์ของจังหวัด

ในส่วนแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น ได้แก่ แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ทั้ง อบต.และเทศบาล เน้นการพัฒนาครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพ พัฒนาบุคลากร การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแผนพัฒนาต่าง ๆ ทั้ง 2 หน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแผนงานที่สร้างโอกาสและช่วยกำหนดทิศทางให้กับโครงการ CBT เกาะยาวน้อยเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าชุมชนเกาะยาวน้อยได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเพื่อให้บรรลุต่อวิสัยทัศน์ต่าง ๆ ชุมชนเกาะยาวน้อยก็จะสามารถรักษาความเป็นชุมชนเข้มแข็งไว้ได้ จากการเสริมสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนที่หันมาทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ต่อพื้นที่ ถึงแม้จะไม่สามารถห้ามการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ แต่ก็เท่ากับเป็นกำแพงกันที่เข้มแข็งไม่ให้เกิดการพัฒนากระแสหลักคุกคามเข้ามาสู่ชุมชนรวดเร็วเกินไป

6.3.2 อุปสรรคหรือความเสี่ยงในการพัฒนา

เป็นการวิเคราะห์จากอุปสรรคหรือความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก ที่จะมาบั่นทอนต่อปัจจัยภายใน ได้แก่ แนวโน้มของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อยในอนาคต ทั้งโดยตรงและทางอ้อม ประกอบด้วย

1) นโยบายของภาครัฐและการบังคับใช้กฎหมาย

ถึงแม้ว่านโยบายและแผนพัฒนาในระดับต่างๆ จะเป็นการสร้างโอกาสให้กับโครงการ CBT เกาะยวน้อย ทั้งโดยตรงและทางอ้อมก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อการพัฒนาโครงการ CBT ได้เช่นกัน ทั้งในแผนพัฒนาในระดับชาติ ที่บางครั้งการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติรวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ที่ผ่านมา ผู้ประกาศใช้แผนฯ ยังไม่มีความชัดเจนในการนำแผนมาสู่การปฏิบัติ เช่น การให้ยุทธศาสตร์การตลาดแบบเชิงรุกของ ททท. ในการเพิ่มตลาดท่องเที่ยวใหม่ คือ การท่องเที่ยวแบบทางเล็กล้วนนั้น อาจจะเป็นเพียงจุดขายทางการตลาดเพื่อสร้างรายได้ และเป็นการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาคมากกว่าในระดับจุลภาค หรือชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะนโยบายหลักของ ททท. ในปัจจุบัน คือ การส่งเสริมด้านการตลาด รวมทั้งนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ของ ททท. จะต้องผ่านกระบวนการจากสำนักพัฒนาการท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่งก่อน เท่ากับเป็นความซับซ้อน และสร้างความยุ่งยากให้กับการนำแผนนโยบายฯ มาสู่การปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง เพราะ ททท. เป็นผู้กำหนดแผน แต่สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นผู้นำแผนไปเสนอต่อกระทรวงการท่องเที่ยวฯ ต่อไป อาจนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อโครงการ CBT เกาะยวน้อยได้เช่นกัน เพราะโครงการ CBT เกาะยวน้อย อาจจะเป็นเพียงจุดขายทางการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติของ ททท. เท่านั้น

นอกจากนี้ นโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลมักจะบริหารจากบนลงสู่ล่าง คือ ภาครัฐจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาโดยไม่ได้ยึดเอาวิถีชีวิตของชุมชนเป็นตัวตั้ง และไม่คอยให้ความสนใจอย่างจริงจังว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะได้รับผลกระทบอย่างไรบ้างกับนโยบายภาครัฐ เช่น การบังคับใช้กฎหมายซึ่งออกโดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กฎหมายประมง กฎหมายสิ่งแวดล้อม ยังล่าช้า และนโยบายของภาครัฐไม่เอื้ออำนวยต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน อันทำให้ชาวบ้านยังขาดโอกาสเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะกฎหมายไม่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานของส่วนราชการ ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายที่กระจายโอกาสบทบาทการทำงานสู่ฐานรากของประเทศมากขึ้น รวมทั้งในด้านการท่องเที่ยวให้กว้างขวางและทั่วถึง แต่ก็ยังไม่เห็นโครงการแผนงานที่ชัดเจนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ภราเดช พยัฆวิเชียร, 2549)

ในส่วนของ การนำนโยบายและแผนพัฒนาในระดับจังหวัดสู่การปฏิบัติ พบว่าแผนพัฒนาของจังหวัดพังงาที่ผ่านมามักจะเกิดปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติ เนื่องจากผู้นำ

ระดับจังหวัดไม่ได้มีการถ่ายทอดข้อมูลของหลักการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ และไม่ได้มีการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาเพื่อนำไปสู่แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ตลอดจนขาดการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจต่อยุทธศาสตร์ของจังหวัด (สำนักงานจังหวัดพังงา, 2549) โดยเฉพาะในอนาคตทางจังหวัดจะมีการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่อำเภอตะกั่วป่าไปจนถึงอำเภอเกาะยาว แม้จะเป็นการสร้างโอกาสให้โครงการ CBT เกาะยวน้อย แต่ก็เปรียบเสมือนดาบสองคม เพราะนักท่องเที่ยวอาจจะเลือกท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สะดวกแต่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น อำเภอคุระบุรี ที่มีความสวยงามทางด้านป่าเขา และเพิ่งสำรวจพบในระยะเวลาไม่นาน นักท่องเที่ยวอาจจะต้องการไปสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวของจังหวัด และยังสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกอย่าง หมู่เกาะสิมิลันและหมู่เกาะสุรินทร์ ซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของพื้นที่ดังกล่าว เป็นต้น

ส่วนของการนำนโยบายและแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่นนั้น ในทางปฏิบัติแผนพัฒนาต่าง ๆ จะสัมฤทธิ์ผลและบรรลุต่อวิสัยทัศน์ค่อนข้างเป็นเรื่องยาก เนื่องจากกลไกการทำงานพัฒนาของหน่วยงานทั้ง อบต. และเทศบาลที่ผ่านมา ได้ถูกแยกส่วนในการบริหารงานมาโดยตลอด ซึ่งทำให้เกิดภาวะต่างคนต่างทำ และนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อโครงการ CBT เกาะยวน้อย เพราะผู้นำภาครัฐในระดับท้องถิ่น มีแนวโน้มไปสนับสนุนกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว และกลุ่มโฮมสเตย์อื่นๆ มากกว่ากลุ่ม CBT ซึ่งอาจจะทำให้ในอนาคตกลุ่ม CBT อาจถูกลดบทบาทลงในสายตาของชาวเกาะยวน้อยทั่วไป

นโยบายของรัฐและการบังคับใช้กฎหมาย จึงเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญที่นำมาซึ่งความเสี่ยงและเป็นอุปสรรคต่อแนวโน้มการพัฒนา CBT เกาะยวน้อย เพราะถ้าหน่วยงานภาครัฐในระดับต่างๆ ยังไม่มีความชัดเจนในการนำนโยบายและแผนพัฒนาต่างๆ มาสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม นโยบายและแผนพัฒนาต่างๆ ที่ออกมาก็จะไม่มี ความแตกต่างอะไรจากนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม ๆ

2) การแข่งขันกันเองของชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก

นโยบายและแผนพัฒนาต่างๆ ในปัจจุบันถึงแม้จะเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนา CBT เกาะยวน้อย เพื่อให้ชุมชนเกาะยวน้อยสามารถรักษาการท่องเที่ยวในรูปแบบ CBT ไว้ก็ตาม แต่สิ่งที่กลุ่ม CBT เกาะยวน้อยต้องพึงระวัง คือ จะต้องรักษาเจตนารมณ์เดิมของตนไว้ไม่แปรเปลี่ยนไปเป็นเชิงธุรกิจ เพราะเท่ากับเป็นความเสี่ยงในการทำลายเอกลักษณ์ของชุมชนเอง เพราะโครงการบางโครงการจากแผนพัฒนาในระดับต่างๆ เช่น นโยบายของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ที่มีการกำหนดโครงการพัฒนาในระดับ Muga Project ขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดอันดามันดังกล่าว ทั้งโครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกหรือโครงการก่อสร้างทางรถไฟ แม้ว่าจะ

ก่อให้เกิดประโยชน์ทางการคมนาคมขนส่งในการเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ระหว่าง 2 ฝั่งทะเลภาคใต้ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น อันนำมาสู่รายได้และเม็ดเงินในการลงทุนในระดับสูงก็ตาม แต่ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อชุมชนเกาะยาวน้อย เพราะถ้าการพัฒนาในชุมชนเมืองลำดับหลัก ๆ ล้นเกินขีดความสามารถในการรองรับ นักลงทุนก็จะมองหาชุมชนลำดับรอง ๆ ลงไปในบริบทที่ใกล้เคียงกันเพื่อเข้ามาลงทุนทำธุรกิจต่าง ๆ ในอนาคต ชุมชนเกาะยาวน้อยอาจจะด้านแรงเสียดทานไม่ไหว และอาจโน้มเอียงไปตามบริบทรอบข้างก็เป็นได้ในยุคสมัยที่เงินเป็นใหญ่

ในปัจจุบันการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต หรือเกาะพีพี ของจังหวัดกระบี่พัฒนาจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมทั้งการเกิดภัยพิบัติสึนามิ ซึ่งสร้างความเสียหายมหาศาลในพื้นที่ดังกล่าวและต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูใหม่ นักท่องเที่ยวและหน่วยงานระดับจังหวัด จึงเริ่มมองหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ขึ้น เช่น เกาะยาวน้อย หรือ เกาะลันตา แต่ในอนาคตถ้ากระแสการพัฒนาที่ถาโถมเข้ามาจนชุมชนสูญเสียเอกลักษณ์เดิม ๆ ไป นักท่องเที่ยวก็จะไปแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ต่อไป นอกจากจะต้องสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวไปแล้ว สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็ย่อมเสื่อมสภาพตามลงไปด้วย ขณะเดียวกันอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อโครงการ CBT เกาะยาวน้อย เพราะจะกลายเป็นการแข่งขันกันเองระหว่างกลุ่มเครือข่ายด้วยกัน หรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีการจัดการในรูปแบบของ CBT โดยมีชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นต้นแบบแต่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่าย CBT เนื่องจากไม่ได้มีการจัดตั้งองค์การในการจัดการ เช่น ชุมชนเกาะพีทักซ์ จังหวัดชุมพร ชุมชนเกาะหาดทรายดำ จังหวัดระนอง ชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต หรือแม้แต่ในจังหวัดพังงาเอง เช่น เกาะปันหยี เป็นต้น ดังแสดงในภาพที่ 6.10

ภาพที่ 6.10 แสดงชุมชนใกล้เคียงที่มีการจัดการในรูปแบบโฮมสเตย์

ซึ่งถ้าในอนาคตแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้มีการพัฒนามาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกับชุมชนเกาะยาวน้อย แม้จะส่งผลดีต่อนักท่องเที่ยว เพราะเมื่อมีการแข่งขันกันเกิดขึ้นนักท่องเที่ยวจะสามารถเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองของความพึงพอใจของตนอย่างสูงสุดได้ แต่ย่อมส่งผลเสียต่อชุมชนเกาะยาวน้อยอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เช่นกัน ถ้าชุมชนเกาะยาวน้อยยังไม่สามารถจัดการเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชนของตน ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเพื่อไปแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ เกาะยาวน้อยก็จะมีแต่

นักท่องเที่ยวตามโรงแรมและรีสอร์ท หรืออาจเกิดกลุ่ม CBT ในรูปแบบธุรกิจขึ้นอีกหลายกลุ่ม เท่ากับว่ารายได้จากการท่องเที่ยวจะไม่กระจายเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น เพราะผลประโยชน์จะไปตกกับผู้ประกอบการ นักลงทุนจากภายนอก รวมทั้งนักธุรกิจในท้องถิ่นเท่านั้น

3) การเกิดโครงการพัฒนาขนาดใหญ่บนเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง

โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่กำลังจะเข้ามายังเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง ประกอบด้วย (แผนที่ 6.1)

(1) โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก บริเวณอ่าวโล๊ะวัก หมู่ที่ 7

เพื่อรองรับเรือนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเชื่อมต่อกันในด้านการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวของ 3 จังหวัด คือ พังงา ภูเก็ต กระบี่ ให้สะดวกรวดเร็วขึ้น โดยมีเกาะยาวน้อยเป็นศูนย์กลาง ซึ่งโครงการนี้ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างแล้ว

(2) โครงการตัดถนนรอบหาด

จากบริเวณพื้นที่โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก ผ่านทางตอนเหนือของเกาะไปบรรจบกับถนนท่าเขา – ป่าทราย ในฝั่งตะวันออกของเกาะ ซึ่งโครงการดังกล่าวอยู่ในขั้นดำเนินการก่อสร้าง

(3) โครงการก่อสร้างสะพานเชื่อมต่อระหว่างเกาะยาวน้อยและเกาะยาวใหญ่ จากบริเวณแหลมไทรของเกาะยาวน้อยไปยังบริเวณแหลมหาดของเกาะยาวใหญ่

โครงการดังกล่าวเคยทำการประชาพิจารณ์มาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ไม่ผ่านการอนุมัติ เพราะชาวบ้านมีการต่อต้านกันมาก แต่ในอนาคตอันใกล้โครงการนี้จะถูกหยิบยกมาทำการประชาพิจารณ์อีกครั้ง

(4) โครงการทำเทียบเรือมารีน่า บริเวณบ้านย่าหมีของเกาะยาวใหญ่

ซึ่งถูกการต่อต้านอย่างหนักจากชาวบ้าน จนถูกเพิกถอนใบอนุญาตการก่อสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำไป แต่ที่หยิบยกประเด็นนี้มากล่าวถึง เนื่องจากแนวโน้มในอนาคตโครงการนี้หรือโครงการในลักษณะใกล้เคียงกันอาจกลับมาอีกครั้งในพื้นที่รอบๆ เกาะยาวน้อยได้

โดยโครงการต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียงให้เข้าสู่การพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวกระแสหลัก (Mass Tourism) อย่างสมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะถ้าในอนาคตกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย หรือชาวชุมชนท้องถิ่น ไม่สามารถต้าน โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นอุปสรรคต่อแนวโน้มการพัฒนาโครงการ CBT เกาะยาวน้อยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภัยอย่างร้ายแรงต่อขีดความสามารถในการรองรับในด้านต่างๆ ของพื้นที่ เช่น

- พื้นที่ชายหาด ซึ่งในปัจจุบันขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ชายหาดบนเกาะยาวน้อย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเกาะยาวน้อยยังคงเพียงพออยู่ แต่ถ้าในอนาคตการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบกระแสหลักเข้ามามากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ชายหาดฝั่งตะวันออกของเกาะ ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่โรงแรมและรีสอร์ท ระดับ 5-6 ดาว จะเพิ่มจำนวนขึ้น รวมทั้งโครงการบ้านพักตากอากาศริมทะเลสำหรับขายนักท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันได้เริ่มมีการก่อสร้างแล้ว รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะขยาย

โครงการไปยังชายหาดฝั่งตะวันตกของเกาะมากขึ้น เมื่อถนนรอบเกาะแล้วเสร็จ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ล้วนส่งผลต่อความเสื่อมโทรมของชายหาดของเกาะยาวนานอยู่ในอนาคต

- ทรัพยากรป่าไม้ ในอนาคตเมื่อมีการเพิ่มการเข้าถึงพื้นที่มากขึ้น เช่น โครงการถนนรอบเกาะที่ตัดผ่านพื้นที่เขตป่าสงวน จะเป็นการเอื้อให้กลุ่มนายทุนที่ไม่ได้คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร มีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินของคนในพื้นที่ไปเป็นของบุคคลต่างถิ่น สัตว์ป่าหายากจะลดลง ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่กลุ่ม CBT เคยนำมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะลดน้อยลง หากยังไม่มีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดีพอ

- ทรัพยากรชายฝั่ง เมื่อโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแล้วเสร็จ จะส่งผลการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำ เพราะคุณภาพของน้ำจะลดลงจากการปนเปื้อนของคราบน้ำมันเรือเฟอร์รี่ที่เข้ามาตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้สัตว์น้ำไม่วางไข่ในฤดูวางไข่ และมีการขยายพันธุ์น้อยลง น้ำเสียต่างๆ จะถูกปล่อยลงสู่ทะเลมากขึ้น นำไปสู่ความเสื่อมโทรมของน้ำทะเล ซึ่งเกิดจากขยะ น้ำเสีย และการขนถ่ายสินค้า และส่งผลต่อคุณภาพน้ำของชุมชน เพราะจะทำให้น้ำในบ่อน้ำตื้นเน่าเสีย ส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านสุขภาพ เพราะชาวชุมชนส่วนใหญ่ใช้น้ำจากบ่อน้ำตื้นในการอุปโภคบริโภคเป็นหลัก รวมทั้งส่งผลกระทบต่อมลภาวะทางน้ำอย่างต่อเนื่อง จากการชะล้างของเสียลงสู่แหล่งน้ำ และจะก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นเกาะตามมา เนื่องจากในปัจจุบันชุมชนยังไม่สามารถจัดการเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะได้ ซึ่งจะเป็นปัญหาถูกใช้จนยากต่อการจัดการในที่สุด

ถ้าหากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักกระจายไปทั่วทั้งเกาะยาวนาน และเกาะยาวใหญ่ เมื่อสะพานเชื่อมต่อระหว่าง 2 เกาะผ่านการประชาพิจารณ์ จะเป็นปัจจัยดึงดูดให้ผู้ประกอบการเข้ามาลงทุนประกอบธุรกิจในพื้นที่ของทั้งสองเกาะเพิ่มมากขึ้น โดยขาดความตระหนักต่อสภาพแวดล้อมจะลุกลามไปทั้ง 2 เกาะจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของกลุ่ม CBT และชุมชนท้องถิ่น หากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีการกำหนดมาตรการในการตั้งรับอย่างชัดเจน ทั้งการกำหนดโซนนิ่ง หรือการนำกฎหมายมาใช้บังคับ เป็นต้น รวมทั้งที่ตั้งของเกาะยาวนานอยู่เขตพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดดินถล่ม อาจทำให้เกิดแผ่นดินไหวได้ง่ายกว่าฝั่งแผ่นดินใหญ่ และเกาะยาวนานก็จะมีสภาพจากหน้ามือเป็นหลังมือ

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวก็จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มที่ยอมรับได้กับความเป็นเสรีเมยมักจะเข้ามามาก และจะเกิดกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทไม่ให้เกิดริสสถานที่ เช่น มีการแต่งกาย หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อสถานที่และกาลเทศะมากเพิ่มมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน เพราะจากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเกาะยาวนานยังเป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กว่าผู้ที่เคยมีประสบการณ์ดังกล่าว ส่วนกลุ่มที่ยอมรับไม่ได้กับการทำลายเอกลักษณ์ของเกาะก็จะไปแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่ยังคงความบริสุทธิ์อยู่ เพราะใน

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเกาะยาวน้อย ยังคงมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นธรรมชาติ บนเกาะยาวน้อยอยู่ รวมทั้งมีความพึงพอใจต่อการจัดการ CBT ของชุมชน และมีความต้องการที่จะกลับมาเยือนอีก แต่ถ้าในอนาคตเกาะยาวน้อยกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวตากอากาศอย่างสมบูรณ์แบบ ปริมาณนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนขีดความสามารถในการรองรับของความเป็นเกาะขนาดเล็ก เกิดปัญหาในด้านการบริหารจัดการที่ไม่ดี นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจ ผลที่สุดนักท่องเที่ยวก็ไม่กลับมาอีก เพราะนักท่องเที่ยวที่เคยชื่นชอบกับความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะยาวน้อยในปัจจุบัน จะเคลื่อนย้ายไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์มากกว่า จากการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวตามเกาะเล็กๆ ของจังหวัดกระบี่ ตรัง และสตูล ซึ่งยังคงความบริสุทธิ์และมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก ถ้าหากเกาะยาวน้อยเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบเดียวกับเกาะภูเก็ต เกาะสมุย หรือเกาะพีพี ดังแสดงในภาพที่ 6.11

ภาพที่ 6.11 แสดงตัวอย่างผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักบนเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียงในปัจจุบัน (ที่มา : Image Vol.18 No.4 April 2005, <http://travel.sanook.com>)

ตารางที่ 6.1 แสดงการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ศักยภาพ	ข้อจำกัดและปัญหา
<ul style="list-style-type: none"> - ความศรัทธาต่อผู้นำ - ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ - มีประสบการณ์ต่อสู้ร่วมกันมา - กฎ-กติกาก็เคร่งครัด และแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน - มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายและมีการขยายเครือข่าย - มีองค์กรและหน่วยงานภายนอกสนับสนุน 	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดทักษะความรู้ในการตลาด - การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ - การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนบุคคล - การกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง - ความผิดเคืองของเศรษฐกิจครัวเรือน - เศรษฐกิจชุมชนถูกเปลี่ยนมือไปสู่บุคคลภายนอก

ศักยภาพ	ข้อจำกัดและปัญหา
<ul style="list-style-type: none"> - มีการกระจายรายได้สู่ชุมชน - มีระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองสูง - มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ - มีกองทุนสำรองของชุมชน - การจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว - มีการตรวจสอบและประเมินผลการทำงาน - มีการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ - มีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดความขัดแย้งในชุมชน - ระดับการมีส่วนร่วมที่ลดลง - มีการทำลายทรัพยากรป่าไม้ - มีการทำลายทรัพยากรชายฝั่ง
โอกาส	อุปสรรคหรือความเสี่ยง
<ul style="list-style-type: none"> - การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน - นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบทางเลือกและกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบเฉพาะกลุ่ม ของททท. และในระดับกลุ่มจังหวัด และระดับพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายของภาครัฐและการบังคับใช้กฎหมาย - การแข่งขันกันเองของชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบทางเลือก - เกิดโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ขึ้นบนเกาะยาวน้อย และพื้นที่ใกล้เคียง

6.4 สรุปท้ายบท

จากข้อค้นพบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ ทั้งข้อค้นพบทางด้านการจัดการองค์กรชุมชน ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปได้ รวมทั้งข้อค้นพบทางด้านการจัดการทรัพยากร ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความสำคัญของการถ่ายทอด สืบทอด วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะการจัดการทรัพยากรเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเกี่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน โดยมีวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และจะเป็นกรอบแนวทางในการเสนอแนะแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ทั้งในด้านการเสริมศักยภาพและการลดปัญหาและข้อจำกัดในบทต่อไป

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปและอภิปรายผลการศึกษา เพื่อตอบคำถามสำคัญในการศึกษา พร้อมข้อเสนอแนะในรูปแบบของการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา แบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม จากผลของการศึกษาและวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

7.1 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง “แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย 2) ระบุปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และ 3) เสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา ในลักษณะบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม สามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย เริ่มต้นมาจากความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเด่นชัดขึ้นเมื่อมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ขึ้น ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่กำหนดวัตถุประสงค์เดียว คือ การเร่งรัดอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มผลผลิตเพื่อการส่งออกมากขึ้น เท่ากับเป็นการเป็นการสนับสนุนให้ระบบทุนนิยมเข้ามาสู่ประเทศอย่างเต็มตัว โดยผลผลิตในภาคการประมงเป็นประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลนำมาบรรจุลงในแผนพัฒนาดังกล่าว เท่ากับว่าเป็นการสนับสนุนให้มีการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลเพิ่มมากขึ้นจากเดิมในฐานะเป็นปัจจัยหนึ่งของภาคการผลิต นำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ชาวชุมชนเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งทำการประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพหลัก ปัญหาต่างๆ ได้สั่งสมเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย และทวีความรุนแรงในยุควิกฤตการณ์ของชุมชน ในช่วง พ.ศ.2536-2537 ซึ่งเป็นช่วงที่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของอ่าวพังงาเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรุนแรงที่สุด และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ชาวชุมชนเกาะยาวน้อยจึงมีการรวมตัวขึ้นเป็น “ชมรมประมงพื้นบ้านเกาะยาวน้อย” ใน พ.ศ.2537 เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในอ่าวพังงาให้กลับมาเป็นอยู่ชั่วคราวให้กับชาวชุมชนเกาะยาวน้อยและพื้นที่ใกล้เคียงได้อีกครั้ง ผลจากการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันมา ทำให้ชาวชุมชนเริ่มเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของชมรมฯ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิต โดยหยุดการทำประมงผิดกฎหมาย และช่วยหาทางฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทรัพยากรกันมากขึ้น ผลที่ตามมา คือ ทำให้จำนวนสัตว์น้ำเพิ่มปริมาณขึ้น แม้จะไม่มากเท่าในอดีตแต่ก็เป็นการช่วย

ต่อลมหายใจให้กับชาวประมงพื้นบ้านได้อีกครั้งหนึ่ง และได้มีการสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาสด้วยพัฒนาสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ขึ้น ใน พ.ศ.2538 เพื่อต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ช่วยบรรเทาหนี้ให้คนทั่วไปมีจิตสำนึก และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรอันเป็นพื้นฐานสำคัญไปสู่การช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรในอนาคต และเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับชาวชุมชน

เมื่อสถานการณ์การทำลายทรัพยากรทางทะเลเริ่มสงบลงเป็นระยะเวลาพอสมควร และกระแสการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาในชุมชนมากขึ้น สมาชิกของชมรมประมงพื้นบ้านจำนวนหนึ่งได้แยกตัวมาเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง โดยการจัดตั้ง “ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยาวน้อย” หรือกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อยขึ้น เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านงานอนุรักษ์และเป็นรายได้เสริมให้แก่คนในท้องถิ่น โดยมี REST ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา และสนับสนุนงานต่าง ๆ ของกลุ่ม จนประสบความสำเร็จได้รับรางวัล World Legacy Awards ประจำปี 2002 จากผลของการได้รับรางวัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกาะยาวน้อย เกิดลักษณะเด่นเฉพาะของพื้นที่ขึ้นมาอย่างเป็นองค์รวมระหว่างรูปแบบพื้นที่ที่คงความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นระบบ ส่งผลให้บุคคลภายนอกรู้จักชุมชนเกาะยาวน้อยมากขึ้น และมีการพัฒนาเรื่อยมาจนกลายเป็นชุมชนต้นแบบเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยในปัจจุบัน

โดยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นระบบของกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย เริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ทั้งในด้านพื้นที่ดำเนินการ ด้านบุคลากร ด้านการตลาด ซึ่งมี REST คอยให้การสนับสนุน และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่การจัดการองค์กรชุมชนแบบ CBT อย่างเป็นระบบจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มไปสู่เป้าหมายได้อย่างเป็นพลวัต และเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่การที่จะสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการองค์กรชุมชนที่ดี อันจะนำไปสู่การเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนเกาะยาวน้อยอย่างยั่งยืนได้นั้น จะต้องมียุปัจจัยต่างๆ มาสนับสนุน ประกอบปัจจัยสำคัญที่สุด ดังนี้ 1) ความศรัทธาต่อผู้นำ เพราะถ้าผู้นำไม่มีความเข้มแข็งหรือไม่มีบารมีพอก็เป็นการยากที่จะสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้ 2) ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เนื่องจากหลักคำสอนในศาสนาอิสลามได้กำชับให้มุสลิมทุกคนรักษาความสัมพันธ์กับเครือญาติอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น เพราะชาวชุมชนเกาะยาวน้อยสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน 3) การมีประวัติศาสตร์การต่อสู้ร่วมกันมา ในช่วงวิกฤตการณ์ของชุมชน ทำให้มีอุดมการณ์ไปในทิศทางเดียวกันจากสัญญาใจที่มีต่อกันเท่ากับเป็นสายใยที่ยึดโยงให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้น 4) การวางกฎ-กติกาที่เคร่งครัด เพื่อให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มและช่วยลด

ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ 5) มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม นำมาซึ่งการขยายฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนให้กว้างออกไปได้ และ 6) มีการสร้างและขยายเครือข่าย ตลอดทั้งเมืองคักรและหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุน เนื่องจากกลุ่ม CBT เกษษณน้อย เป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ของชุมชน ถึงแม้ว่าจะเป็นส่วนสำคัญของชุมชน แต่ก็ไม่สามารถเติบโตได้อย่างโดดเด่นและยั่งยืนได้ ถ้าไม่มีการสร้างเครือข่ายและไม่มีภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน เพราะการดำเนินงานต่างๆ จะเป็นไปได้ด้วยความล่าช้าและไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีปัจจัยสนับสนุน ย่อมเป็นไปได้ที่จะไม่มีปัจจัยที่จะมาบั่นทอนศักยภาพในการจัดการกลุ่ม CBT ให้ลดระดับความเข้มแข็งลง และอาจจะนำไปสู่ความอ่อนแอและความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาชุมชนในอนาคตได้เช่นกัน ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญที่สุด ดังนี้ 1) การขาดทักษะความรู้ความชำนาญในด้านการตลาด ทำให้เกิดความเสียเปรียบต่อกลุ่มโฮมสเตย์อื่นๆ ในชุมชนซึ่งมีการจัดการในเชิงธุรกิจได้ ส่งผลให้ในปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ได้ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ 2) การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่มีข้อจำกัด เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกลุ่ม CBT เท่าที่ควร เพราะไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควรจากกลุ่ม จึงหันไปสนับสนุนกลุ่มองค์กรชุมชนอื่นๆ แทน การจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนกลุ่ม CBT จึงอยู่ในระดับที่ต่ำ และ 3) เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน จากสถานการณ์ปัจจุบันกลุ่ม CBT ต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม CBT กับภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน และความขัดแย้งภายในกลุ่มและเครือข่ายระดับชุมชนด้วยกันเอง ซึ่งประเด็นความขัดแย้งนับเป็นปัญหาที่สำคัญของการพัฒนา CBT เพราะจะเป็นการลดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนไปโดยปริยาย ซึ่งปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ลดลงไปในปัจจุบัน ก็คือ การไม่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดการ CBT นำไปสู่ความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นวัฏจักร

จากประเด็นคำถามสำคัญในการศึกษา ที่ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกษษณน้อย จะสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างไร และ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกษษณน้อยจะสามารถจัดการในระดับชุมชนต่อไปได้หรือไม่ ท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักของบริบทรอบข้าง จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ พบว่า ถึงแม้ว่าการจัดการ CBT ของชุมชนเกษษณน้อยในปัจจุบัน จะเกิดปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งจะเป็นการบั่นทอนรูปแบบการจัดการของกลุ่ม CBT ให้ลดระดับความเข้มแข็งลงไปก็ตาม แต่ปัจจัยที่เป็นศักยภาพในการที่ CBT จะสามารถคงรูปแบบการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปได้นั้นมีมากกว่า รวมทั้งมีโอกาศที่จะพัฒนาให้มีความก้าวหน้าต่อไปได้จากนโยบายและแผนพัฒนาของภาครัฐในระดับต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบทางเล็กร และนักท่องเที่ยวแบบเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การจะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการจัดการขององค์กรชุมชน CBT เพื่อให้ CBT เกาะยาวนานจะสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนก่อน ทั้งการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตน และจิตสำนึกสาธารณะ คือ ความรักและห่วงแหน รักษา และพัฒนาสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ ได้แก่ ทุนของชุมชน โดยการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ จากนั้นชุมชนจะต้องมีการปรับกระบวนการหรือนโยบาย ยอมรับ และเห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เพราะ CBT สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้จริง แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย จึงจะสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นองค์รวมได้ แต่การที่ชุมชนมีคนที่หลากหลาย การที่จะทำให้เกิดการยึดโยงเกาะเกี่ยวและมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกันนั้น เกิดจากผลประโยชน์ที่สมาชิกและชุมชนได้รับเป็นสำคัญ การกระจายผลประโยชน์ที่เป็นระบบชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ เป็นกลไกที่สามารถขยายผลการทำงานและขยายฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ ผลที่ตามมา คือ สมาชิกในชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นจนกลายเป็นวิถีของชุมชนที่ทุกคนต้องปฏิบัติในที่สุด นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ด้วยกำลังความสามารถของตนผ่านกลไกการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับปัญหาหรือวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดกับชุมชนในอนาคตได้

ขณะเดียวกันชุมชนจะต้องไม่ปฏิเสธการพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอก ในกรณีที่เกิดกำลังความสามารถของชุมชนจริงๆ เพราะการที่ CBT เกาะยาวนาน จะสามารถคงรูปแบบการบริหารจัดการที่เข้มแข็งต่อไปท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักของบริบทรอบข้างได้นั้น ถึงแม้ว่าชุมชนจะมุ่งมั่นและพยายามดำเนินการต่างๆ เพื่อรักษาความเข้มแข็งของการบริหารจัดการในรูปแบบดังกล่าวไว้ก็ตาม แต่องค์กรชุมชนจะเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ดีกว่าถ้ามีการประสานเครือข่ายกัน เพราะในขณะที่ชุมชนพยายามพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ CBT อยู่ นั้น ชุมชนอื่นๆ ต่างก็พยายามหาหนทางในการพัฒนาตนเองเช่นกัน รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักก็เริ่มเข้ามาเกาะกินบริบทรอบข้างของชุมชนมากขึ้นทุกวัน ท่ามกลางสังคมทางการแข่งขัน การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจึงมีความสำคัญมากในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าโครงการ CBT เกาะยาวนานจะมีจุดแข็งในด้านการสร้างและขยายเครือข่ายเป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้ว แต่การเพิ่มขึ้นของเครือข่ายที่หลากหลายขึ้น เช่น เครือข่ายบริษัทนำเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ หรือชุมชนอื่นๆ ที่มีการจัดการ CBT แต่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับกลุ่ม CBT เป็นต้น เป็นสิ่งที่ดี กลุ่ม CBT เกาะยาวนานมีสามารถปฏิเสธได้ว่าจะสามารถเป็นทางรอดให้กับชุมชนเกาะยาวนานจากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักได้ เพราะการช่วยเหลือเกื้อกูลกันจะเป็นการพัฒนาคุณภาพของ CBT ไปสู่คุณภาพมากขึ้น นำไปสู่การสร้างการยอมรับ และการได้รับการสนับสนุน

จากสังคมภายนอกอย่างเป็นวงกว้างขึ้น ส่งผลให้สมาชิกของชุมชนและสมาชิกของเครือข่ายมีความเชื่อมั่นในความรู้ของตนเอง จากการพัฒนาด้านความคิด และจากการสนับสนุนด้านงบประมาณ ผู้การมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งและยั่งยืนได้ในที่สุด และสามารถตอบข้อสมมติฐานที่ว่า การมีองค์กรชุมชนด้านการท่องเที่ยวที่จัดตั้งโดยชุมชนจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน จากเหตุผลและปัจจัยต่างๆ ที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น เพราะการบริหารจัดการที่ดีจากภายใน ทั้งในด้านการบริหารคน การบริหารงบประมาณ การวางแผน และการตัดสินใจ จะส่งผลต่อการบริหารจัดการจากปัจจัยภายนอกด้วย และนอกเหนือจากการจัดการภายในองค์กรชุมชนที่ดีแล้ว ยังต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานความร่วมมือกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ ให้ปัจจัยภายนอกเหล่านั้นมาร่วมมือกับองค์กรของตน จึงจะสามารถผลักดันให้การจัดการองค์กรชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์และหลักการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ เพราะเป้าหมายสำคัญสูงสุดของการพัฒนา CBT คือ การพัฒนาชุมชนในทุกมิติ ทั้งการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วม และการพัฒนาคน จึงต้องอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการความร่วมมือกัน จึงจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

แต่เนื่องจาก CBT มีพลวัตที่ไม่หยุดนิ่ง มีการปะทะสังสรรค์ทางความคิดอยู่ตลอดเวลา ชุมชนจึงควรที่จะมีการกำหนดแผนการพัฒนาทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ทั้งในรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์ แผนแม่บท หรือแผนปฏิบัติการ เพื่อเป็นตัวควบคุมการเปลี่ยนแปลงของชุมชน การเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน โดยยึดมั่นหลักการพึ่งตนเอง แต่ไม่ปฏิเสธความช่วยเหลือเกื้อกูลจากภายนอก อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ได้เกิดจากเพียงแค่การมีการจัดตั้งองค์กร หรือการจัดตั้งเครือข่ายแต่เพียงเท่านั้น แต่ต้องเกิดจากการเรียนรู้ของชุมชนที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของชุมชนในการทำงานพัฒนาและการดำรงชีพของตนเองที่สั่งสมมาเป็นเวลานานมาผนวกรวมกันด้วย ถ้ามีการกำหนดแผนพัฒนาในภาคประชาชนขึ้น ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนา ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และเป็นอำนาจในการต่อรองกับภาคส่วนอื่นๆ ได้ อย่างมั่นคง

อย่างไรก็ตาม กว่า 15 ปีแล้วที่ CBT เกาะยาวน้อย เติบโตและพัฒนาผ่านประสบการณ์ร้อนหนาวต่าง ๆ มากมาย จากชุมชนที่เคยเป็น “ผู้ถูกกระทำ” กลายเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวของชุมชน บทเรียนที่สำคัญที่จะให้ได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอก ก็คือ การนำเสนอตัวตนที่แท้จริงของชุมชน การรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งเพื่อสามารถพึ่งตนเองให้ได้ก่อน และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจากภายในและภายนอกเพื่อพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนในที่สุด

7.2 ข้อเสนอแนะ

ในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยชุมชนเกาะยวน้อย รวมทั้งเพื่อเสริมศักยภาพและโอกาส ในการที่ชุมชนเกาะยวน้อยจะสามารถรักษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ท่ามกลางความเสี่ยงจากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักในบริบทรอบข้างได้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในรูปแบบของการวาง “แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย” เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่มีความต้องการแผนพัฒนาในลักษณะที่ “ภาคชุมชน” เป็นผู้กำหนดทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะยวน้อยในลักษณะเป็นองค์รวม ทั้งในด้านการจัดการองค์กรชุมชนและในด้านการจัดการทรัพยากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของการจัดการ CBT เพราะเป็นทุนของชุมชน ในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

7.2.1 วิสัยทัศน์

ในการกำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงานั้น ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดที่สำคัญ 3 แนว ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรชุมชน รวมทั้งผลจากการศึกษาและวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดวิสัยทัศน์จะช่วยให้มองเห็นกรอบในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน มีความสอดคล้องเหมาะสมและเป็นไปได้ เพื่อความสะดวกต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีวิสัยทัศน์ ดังนี้

“ เกาะยวน้อยจะเป็น มรกตแห่งทะเลอันดามัน ด้วยความเป็นเกาะสีเขียวจากการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่าของท้องถิ่น และเป็นต้นแบบของ การท่องเที่ยวโดยชุมชน แบบบูรณาการความร่วมมือในทุกภาคส่วน ภายใต้การสร้าง ความสมดุลระหว่าง การดูแลรักษาสภาพแวดล้อม การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมและกำหนดทิศทางในการพัฒนา โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของความเป็นชุมชนมุสลิม”

7.2.2 พันธกิจ

ภายหลังจากการกำหนดวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นภาพรวมของเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างกรอบของดำเนินการเพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่กำหนดไว้ในรูปของพันธกิจ เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะยวน้อยและเทศบาลตำบลเกาะยวนำไปปฏิบัติ โดยกำหนดเป็นพันธกิจ 2 ด้าน ได้แก่

1) พันธกิจด้านการจัดการองค์กรชุมชน

- (1) การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน การรวมกลุ่มทางสังคม และการสร้างและขยายเครือข่ายการจัดการ
- (2) การส่งเสริมการกระจายรายได้ และการพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) พันธกิจด้านการจัดการทรัพยากร

- 1) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าของชุมชน
- 2) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

7.2.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนา

เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจในการพัฒนา และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนา ดังนี้

1) วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนา

1) ด้านการจัดการองค์กรชุมชน

- (1) เพื่อสร้างกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และขยายบทบาทในการรวมกลุ่มทางสังคมเป็นเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและลดความเสี่ยงที่จะเข้ามาในอนาคต
- (2) เพื่อสร้างกลไกการกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของเศรษฐกิจครัวเรือน

2) ด้านการจัดการทรัพยากร

- (1) เพื่อเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ ควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
- (2) เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชน สนับสนุนการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นระหว่างชาวชุมชนกับนักท่องเที่ยว

2) เป้าหมายหลักของการพัฒนา

- (1) มุ่งให้ภาคชุมชนมีความเข้มแข็ง รู้สิทธิ หน้าที่ และมีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบต่อทิศทางการพัฒนาการ

ท้องถิ่นที่เกี่ยวพันพื้นฐานของความเป็นชุมชนมุสลิม อันจะนำไปสู่

ความเข้มแข็งของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(2) ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความสมดุลและยั่งยืน โดยอาศัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ด้วยการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(3) พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้คืนความอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาอีกครั้ง ให้เกาะยาวน้อยเป็นเกาะสีเขียวภายใต้การพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

(4) มุ่งให้ชุมชนท้องถิ่น มีการอนุรักษ์วิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของที่มีคุณค่าของชุมชน รวมทั้งมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชาวชุมชนกับนักท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความเป็นชุมชนมุสลิม

7.2.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จำเป็นต้องมีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีจากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักที่ถาโถมเข้ามาอย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนา และสามารถเป็นต้นแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปได้ โดยการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคือ 2 ยุทธศาสตร์ โดยมีระยะเวลาของแผน 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2551-พ.ศ.2556 ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการองค์กรชุมชน

เป็นยุทธศาสตร์หลักของแผน ยุทธศาสตร์นี้เป็นทั้งยุทธศาสตร์เชิงรุกและเชิงรับ โดยในเชิงรุก คือ การดึงจุดแข็งต่างๆ ที่ชุมชนมีจากการวิเคราะห์ศักยภาพ มาช่วยเสริมสร้างองค์กรชุมชน และใช้โอกาสต่างๆ ที่มีสร้างประโยชน์ให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนในเชิงรับ คือ องค์กรชุมชนด้าน CBT มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการจัดการ แต่ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อยู่หลายประการจากการวิเคราะห์ แนวทางในการวางแผน คือ การลดความขัดแย้งหรือแก้ปัญหาภายใน เพื่อตั้งรับกับความเสี่ยงต่างๆ ที่จะเข้ามาจากภายนอก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการทรัพยากร

เป็นยุทธศาสตร์ที่มาช่วยเสริมยุทธศาสตร์หลักของแผน ยุทธศาสตร์นี้เป็น ยุทธศาสตร์เชิงปรับตัว จากการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ แนวทางในการวางแผน คือ การลดปัญหาในด้านการจัดการทรัพยากร และสร้างโอกาสในการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและ

ทรัพยากรวัฒนธรรม ให้เกิดความสมดุลภายใต้การพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ เพราะทรัพยากรที่มีคุณค่าต่างๆ ในชุมชน เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย

7.2.5 ข้อเสนอแนะแผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์

ในกระบวนการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยได้ยึดพันธกิจการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาเป็นกรอบในการนำเสนอแผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ในรูปแบบของข้อเสนอแนะ ทั้ง 2 ยุทธศาสตร์ ข้อเสนอแนะทั้งหมดมาจากการเสนอแนะของผู้วิจัยจากผลของการศึกษาและวิเคราะห์ และในบางส่วนมาจากการปรึกษาหารือร่วมกับกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย และจากการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เมื่อนำแผนงานโครงการมาบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมแล้ว มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาข้อเสนอแนะในยุทธศาสตร์ต่างๆ ให้อยู่ในรูปแบบของแผนกายภาพ (physical plan) (แผนที่ 7.1 และ 7.2) เพื่อความสะดวกในการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยมีแผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการองค์กรชุมชน ประกอบด้วย แผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ จำนวน 2 แผนงาน และ 9 โครงการ ดังนี้

1. แผนงานส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยข้อเสนอแนะโครงการ มาตรการ และการสร้างแรงจูงใจต่างๆ ดังนี้

(1) โครงการสร้างประชาคมเกาะยาวน้อย

วิธีดำเนินโครงการ คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในหน่วยงานทุกภาคส่วนบนเกาะยาวน้อย เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม CBT กับภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน โดยการจัดตั้งประชาคมเกาะยาวน้อย ภายใต้ชื่อ “เรารักเกาะยาว” ซึ่งเป็นการรวมตัวระหว่างภาคีร่วมในภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐทุกระดับในพื้นที่ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคชุมชน ทั้งกลุ่ม CBT และกลุ่มเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เครือข่ายของกลุ่ม CBT โดยมีหน้าที่ผนึกกำลังกันอย่างเป็นพันธมิตร เพื่อสร้างความร่วมมือในการดูแลรักษาและปกป้องเกาะยาวน้อย ให้สามารถยืนหยัดท่ามกลางการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลักของบริบทรอบข้างและที่กำลังถาโถมเข้ามาสู่ชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยภาคชุมชน จะเป็นภาคส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะยาวน้อย โดยประชาคม “เรารักเกาะยาว” จะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

(2) โครงการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

เนื่องจากผู้นำชุมชน ถือเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นอย่างมาก ทั้งผู้นำศาสนา ปราชญ์อาวุโสของชุมชน ผู้นำกลุ่ม CBT และผู้นำกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน ดังนั้นการฝึกอบรมและให้ความรู้กับผู้นำชุมชนในทุกระดับ จะช่วยสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Readership) เป็นรูปแบบของผู้นำยุคใหม่ที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร เพราะผู้นำหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และสามารถนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ โดยการดำเนินงานฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นการสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ด้านการบริหารและจัดการกลุ่มอย่างมีพลวัต โดยเฉพาะในการบริหารคนและการจัดการมวลชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้แก่ผู้นำชุมชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของกลไกในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งกลไกในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลต่างๆ

(3) โครงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มทางสังคม

การสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มทางสังคม ควรจะมาจากทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกัน ไม่เฉพาะแต่เพียงภายในกลุ่มและเครือข่าย CBT เท่านั้น เพราะสมาชิกทุกคนในชุมชนต่างมีความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นร่วมกันทุกคน โดยเฉพาะหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำทางศาสนา ในการดำเนินโครงการเพื่อให้การมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มทางสังคมมีความแน่นแฟ้นกันมากขึ้น ควรใช้กลยุทธ์ในการกระจายข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้ทั่วถึง มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน การจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การประชุมโดยสม่ำเสมอกับตัวแทนของชุมชน การประกาศผ่านเสียงตามสายของแต่ละหมู่บ้าน การฟื้นฟูกิจกรรมการลงแรง และการกระจายข่าวสารผ่านผู้นำทางศาสนาที่ชาวมุสลิมจะทำพิธีทางศาสนาที่มีสยิดในทุกวันศุกร์ เป็นต้น นอกจากนี้ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มทางสังคม ควรมีการประสานเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มชุมชน ในท้องถิ่นให้มีการรวมตัวกันอย่างสมานฉันท์ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง และหันมาสร้างประโยชน์เพื่อชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินการกิจกรรมดังกล่าว คือ ผู้นำศาสนา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โครงการดังกล่าว ควรมีการดำเนินการและการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการปลูกสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มทางสังคม โดยการเข้าร่วมในประชาคม “เรารักเกาะยาว”

นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดมาตรการทางด้านสังคมด้วย เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งการเปิดโอกาสให้ที่ปรึกษาโครงการ CBT ในระดับจังหวัด เข้ามาเป็นหน่วยในการให้คำปรึกษาการรวมกลุ่มทางสังคมในรูปแบบของประชาคม และร่วมติดตามและ

ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเปิดโอกาสให้มีการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับสังคมภายนอกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่ายและไม่ใช่เครือข่ายของ CBT เกาะยาวน้อย เพื่อการเพิ่มขึ้นของพันธมิตรจากภายนอกในการสนับสนุนประชาคม “เรารักเกาะยาว” ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

(4) โครงการพัฒนาเครือข่าย CBT

วิธีดำเนินการ คือ การประสานความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยการแต่งตั้ง Travel Agent ขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนในแต่ละเครือข่าย โดยควรมีการเพิ่มกิจกรรมการเยี่ยมเยียนระหว่างเครือข่ายให้กว้างขวางขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน เพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดความชัดเจนเรื่องแนวคิดและกระบวนการทำงานแบบ CBT และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทั้งในระดับชุมชนและเครือข่าย ตลอดจนการพัฒนาเรื่องการให้บริการเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม การพัฒนาสู่กิจกรรมร่วมที่ยากขึ้น เช่น การกระจายบทบาทผู้นำ การวางแผนกิจกรรมร่วมกัน การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน และการสร้างความสามัคคีเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มเครือข่าย ควรจะสร้างให้ภาครัฐมีการยอมรับและรับรองบทบาทในการจัดการ CBT ของชุมชนให้มากขึ้น การประสานงบประมาณและบุคลากรของภาครัฐให้เข้าไปสนับสนุนและส่งเสริมสมาชิกเครือข่าย CBT รวมทั้งการเอื้อประโยชน์ให้กับภาคชุมชนมากขึ้นในการบริหารจัดการ CBT และลดผลกระทบต่างๆ เช่น ในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อให้เครือข่ายเป็นองค์กรที่มีพลัง และมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

2. แผนงานส่งเสริมการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือน ประกอบด้วยข้อเสนอแนะโครงการ มาตรการ และการสร้างแรงจูงใจต่างๆ ดังนี้

(1) โครงการพัฒนาทักษะด้านการตลาด

เนื่องจากการตลาดในรูปแบบของ CBT มีข้อจำกัดในเรื่องของการรับนักท่องเที่ยวรวมทั้งกลุ่ม CBT มีข้อจำกัดทางด้านทักษะการจัดการด้านการตลาด ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT ลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มองค์กรชุมชนด้านการท่องเที่ยวอื่นๆ ในชุมชนที่มีความชำนาญในด้านการตลาดกว่า โดยวิธีการดำเนินการ คือ ควรมีการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทางด้านภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์ให้กับสมาชิกในกลุ่ม CBT รวมทั้งในด้านการจัดการด้านการตลาด เพื่อการจัดการด้านการตลาดที่ได้มาตรฐานขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวได้ในทุกฤดูกาล และเป็นการเสริมสร้างความรู้ให้กับสมาชิกของกลุ่ม CBT เพื่อการขยายเครือข่ายให้กว้างออกไปมากขึ้น ทั้งในระดับประเทศและระดับ

นานาชาติ เพราะตลาดการท่องเที่ยวแบบทางเลือกกำลังอยู่ในกระแสความนิยม และเกิดการพัฒนากิจการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวมากขึ้นในหลายๆ ชุมชนทั่วทั้งประเทศ รวมทั้งการจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกับเครือข่าย การจัดฝึกอบรมเรื่องการตลาดและโอกาสทางการตลาดของ CBT เกาะยาวน้อย การจัดนิทรรศการ หรือเทศกาลการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อยขึ้น เพื่อหาทุนเข้ากองทุน CBT ของชุมชน โดยควรจะเป็นกองทุนในลักษณะกองกลางของเครือข่าย CBT ในระดับชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ และเพื่อหาทุนมาสนับสนุนการจัดทำโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และการตลาด เป็นต้น

แม้จะเป็นการพัฒนาภายใต้ข้อจำกัดของแนวคิด CBT ก็ตาม แต่โครงการ CBT เกาะยาวน้อยมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง เพราะการจัดการที่ดีอยู่แล้ว เมื่อกว่า 15 ปีก่อน มีความจำเป็นต้องนำจุดดี จุดด้อยของชุมชนใหม่ๆ อื่นๆ มาปรับปรุงงานด้าน CBT เพื่อให้ทันกับกระแสของการพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง เพื่อที่โครงการ CBT เกาะยาวน้อย จะสามารถเป็นต้นแบบของ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

(2) โครงการสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชุมชน

โดยวิธีการดำเนินงาน คือ การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อลดความเสียหายเปรียบระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวลดลง เนื่องจากมีอำนาจในการต่อรองกับภาคธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันทั่วทั้งชุมชน โดยมีกลุ่ม CBT เป็นแกนนำหลัก เพื่อการจัดการท่องเที่ยวแบบ CBT อย่างจริงจังครอบคลุมทั่วทั้งชุมชน เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยว ทั้งขนาดกลางและขนาดย่อมขึ้นมา โดยการเข้ามาสนับสนุนในการฝึกอบรมการพัฒนาอาชีพของหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการเงิน และการสนับสนุนการลงทุนธุรกิจของชาวชุมชน ด้วยระบบการกู้ยืมเงินผ่านกองทุนกู้ยืมเพื่อพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เช่น ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น รวมทั้งการลดเงื่อนไขในการกู้ยืมของกองทุนสำรองชุมชน เพื่อให้ชาวชุมชนได้มีงบประมาณเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับโครงการดังกล่าว เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น โดยมี CBT เป็นเครื่องมือในการพัฒนา

(3) โครงการจัดตั้งสหกรณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีการดำเนินงาน คือ การจัดตั้งเป็น “สหกรณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ขึ้น ตามหลักการของสหกรณ์ที่เป็นการกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน การช่วยเหลือกันอย่างยุติธรรม และเอื้อเพื่อเอื้อแก่ต่อกัน ที่สำคัญยังเสริมสร้างให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

ร่วมกัน สหกรณ์การทอเย็บโดยชุมชน จึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการทอเย็บโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะชาวชุมชนท้องถิ่นที่ไม่ใช่เครือข่ายของกลุ่ม CBT แต่มีโอกาสส่วนร่วมผลประโยชน์จากการทอเย็บได้เท่าเทียมกับสมาชิกในกลุ่มเครือข่าย CBT ในรูปแบบของเงินรายได้จากสินค้าและบริการการทอเย็บ และร่วมรับเงินปันผลที่มีการจัดสรรอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น โดยใช้กลไกสหกรณ์ในการจัดสรรผลประโยชน์และสร้างเสริมความร่วมมือ ผลที่ตามมา นักทอเย็บมีความไวใจในการใช้บริการทั้งในด้านคุณภาพราคา และการใช้บริการนำมาซึ่งรายได้ที่สูงขึ้น และสามารถกระจายรายได้จากการทอเย็บสู่ชุมชนอย่างยุติธรรม ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพราะจะทำให้คนในชุมชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทอเย็บมากขึ้น

(4) โครงการส่งเสริมการทอเย็บแบบทางเลือก

เนื่องจากกิจกรรมการทอเย็บของกลุ่ม CBT เกาะยวน้อย ได้มุ่งเน้นการพัฒนาการทอเย็บไปในด้านการส่งเสริมแหล่งทอเย็บทางธรรมชาติ แต่บนเกาะยวน้อยยังมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาไปในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่เป็นการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อีกหลายประเภทเพื่อที่จะสร้างทางเลือกใหม่ๆ สำหรับนักทอเย็บให้สามารถเดินทางมาทอเย็บยังเกาะยวน้อยได้ตลอดทั้งปี ซึ่งเท่ากับว่าชุมชนท้องถิ่นจะมีโอกาสได้รับผลประโยชน์จากการทอเย็บได้ตลอดทั้งปีเช่นกัน เช่น

- การทอเย็บเชิงเกษตร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรในเกาะยวน้อยมีส่วนร่วมในการจัดการบริการการทอเย็บแบบ CBT อันจะนำมาซึ่งการกระจายรายได้จากการทอเย็บสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น วิธีการดำเนินงาน คือ การจัดกิจกรรมการทอเย็บในพื้นที่เกษตรให้มากขึ้น โดยนักทอเย็บสามารถแวะเยี่ยมชมวิธีการปลูกและเลือกซื้อผลไม้ตามฤดูกาลได้ตลอดทั้งปี เพราะในแต่ละฤดูกาลบรรยากาศต่างๆ จะมีความแตกต่างกัน โดยการจัดฝึกอบรมให้กับเกษตรกร เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการทอเย็บได้อย่างเหมาะสมและไม่เกิดความเสียหายต่อพื้นที่เกษตร รวมทั้งการจัดทำแผนที่แนะนำเส้นทางและคู่มือการทอเย็บเชิงเกษตรให้กับนักทอเย็บ รวมทั้งการส่งเสริมเกษตรกรที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ไม่ใช่เครือข่ายของกลุ่ม CBT ให้เป็นแหล่งทอเย็บทางการเกษตรสำหรับนักทอเย็บกลุ่มที่สนใจในวิถีชีวิตชุมชนทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันมากขึ้นระหว่างกลุ่ม CBT และชุมชนท้องถิ่น อันนำมาซึ่งการกระจายรายได้ที่ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

- การทอเย็บเชิงวัฒนธรรม วิธีการดำเนินงาน คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการทอเย็บเชิงวัฒนธรรม เช่น การจัดถนนสายวัฒนธรรมขึ้น โดยจัดให้เป็นงานประเพณีประจำปีของชุมชน โดยการรื้อฟื้นประเพณี การละเล่น การแสดงพื้นถิ่นให้คืนกลับมาอีกครั้ง เช่น การ

จัดการแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาและมรดกทางวัฒนธรรมที่ยาวนานของชุมชน เกาะยาวน้อย และการสาธิตการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ผลที่ตามมา คือ ทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวอีกหลายๆ รูปแบบในเกาะยาวน้อย นอกเหนือจากการท่องเที่ยวทางทะเล ซึ่งจะทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวแบบทางเลือกเพิ่มมากขึ้น จากการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวจับจ่ายเพิ่มมากขึ้นและขยายวันพักเฉลี่ยได้นานวันขึ้นและสามารถเดินทางมาได้ตลอดทุกฤดูกาล รวมทั้งในรูปแบบเข้าไปเยี่ยมกลับด้วย ชุมชนท้องถิ่นจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เพราะการกระจายรายได้มีความกว้างขวางมากขึ้น และทำให้ชุมชนท้องถิ่น เกิดความภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมมากขึ้นตามมา ดังแสดงในภาพที่ 7.1

ภาพที่ 7.1 แสดงตัวอย่างงานเทศกาลลานตา ลันตา ของเกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ที่มา: www.shincamp.com)

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนื่องจากในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงบนเกาะยาวน้อย จะกระจุกตัวอยู่บริเวณ ชายฝั่งทะเลฝั่งตะวันออกของเกาะ ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว คือ ภาคธุรกิจเอกชน เป็นส่วนใหญ่ กลุ่ม CBT จึงควรมีการส่งเสริมให้เกิด การพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลฝั่งตะวันตกให้มากขึ้น ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน เพราะชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศชายฝั่ง ที่ยังคงความสมบูรณ์อยู่ค่อนข้างมาก ซึ่งมีความเหมาะสมในการจะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวทั้งสองฝั่ง ของเกาะ และเป็นทางเลือกใหม่ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว โดยผลประโยชน์กลับคืนสู่ภาคชุมชนอย่าง แท้จริง ทั้งการคงรูปแบบลักษณะที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวให้คงรูปแบบโฮมสเตย์ (home stay) และพัฒนาเป็นรูปแบบพำนักระยะยาว (long stay) เพื่อชุมชนท้องถิ่นสามารถมีรายได้จาก การจัดที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ดังแสดงในภาพที่ 7.2

ภาพที่ 7.2 แสดงความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งตะวันตกของเกาะยาวน้อย

(5) โครงการพัฒนาสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

โดยวิธีการดำเนินงาน คือ การจัดฝึกอบรมการพัฒนาทักษะฝีมือ และปรับปรุงสินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึกของกลุ่ม CBT และกลุ่มแม่บ้านต่างๆ ให้ได้มาตรฐาน และมีความหลากหลายมากขึ้น และสร้าง Brand สินค้าของเกาะยาวน้อยให้เป็นมาตรฐานและ Brand เดียวกันทั้งชุมชน รวมทั้งการให้ความรู้ในด้านกรรมวิธีในการลดมลพิษในการผลิตสินค้าเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อช่วยสนับสนุนและประชาสัมพันธ์สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเกาะยาวน้อยให้รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคมภายนอก

นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) ขึ้นในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนในท้องถิ่นมีงานทำตลอดทั้งปี และเป็นจุดศูนย์กลางในการจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกของชุมชน รวมถึงการคิดค้นรูปแบบการผลิตสินค้าประเภทใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เช่น การนำผลผลิตจากการเกษตรและประมง มาแปรรูปในรูปแบบใหม่ๆ มากขึ้น เป็นต้น เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต และเพิ่มรายได้ให้กับชาวชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มอาชีพต่างๆ กับกลุ่มเครือข่าย CBT นำมาซึ่งความโปร่งใสในการกระจายรายได้มากยิ่งขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย แผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ จำนวน 2 แผนงาน และ 6 โครงการ ดังนี้

1. **แผนงานฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ประกอบด้วยข้อเสนอแนะโครงการ มาตรการ และการสร้างแรงจูงใจต่างๆ ดังนี้

(1) โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าบกและป่าชายเลนบนเกาะยาวน้อย

วิธีการดำเนินงาน คือ การกำหนดเขตควบคุมและอนุรักษ์เพื่อรักษาพื้นที่ป่าไม้ ทั้งป่าบกและป่าชายเลนอย่างเคร่งครัด โดยการนำกฎหมายมาบังคับใช้ตามสภาพของพื้นที่อย่างเข้มงวด และควรควบคุมการก่อสร้างอาคารทุกชนิดในพื้นที่ที่มีความลาดชันเกินร้อยละ 35 และควบคุมการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่เขตอุทยาน ตลอดจนการส่งเสริมการปลูกป่าทดแทนเพื่อเพิ่ม

พื้นที่ป่าและประโยชน์ใช้สอยในอนาคต รวมทั้งการสร้างความร่วมมือจากเยาวชนและชุมชนในการปลูกป่า รวมทั้งการฝึกอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังโดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายในชุมชนอื่นๆ ด้วยนอกเหนือจากเครือข่ายของกลุ่ม CBT เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชนมากขึ้น

(2) โครงการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติในเขตป่าบกและป่าชายเลน

วิธีการดำเนินงาน ได้แก่ การปรับปรุงเส้นทางเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติให้มีความสะดวกต่อการเดินเท้ามากขึ้น โดยในกิจกรรมการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติในเขตป่าบก จะมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือลูกหาบ ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อความหมายให้แก่นักท่องเที่ยวในขณะที่เดินป่าเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งต่อนักท่องเที่ยวและชาวชุมชน รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวชุมชนในการบริหารจัดการจุดแวะพักตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำเอกสาร แผนที่ คู่มือเส้นทางเดินป่า แต่โครงการดังกล่าว ควรมีการกำหนดจุดให้เดินป่าได้เฉพาะเพียงบางจุดเท่านั้น และปิดเส้นทางบางเส้นเพื่อการฟื้นฟูป่า และควรมีการแบ่งเขตอนุรักษ์ป่า เพื่อควบคุมการพัฒนาในเขตอุทยานฯ และป้องกันพื้นที่ในขอบเขตดังกล่าว ตลอดจนทั้งสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure tourism) ได้ ดังแสดงในภาพที่ 7.3

ภาพที่ 7.3 แสดงตัวอย่างของชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่มา:ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง,2549)

ในส่วนของป่าชายเลนควรดำเนินโครงการดังกล่าวเพียงบางช่วงเวลา และเพียงบางจุดเท่านั้น เพื่อให้ธรรมชาติได้มีการฟื้นตัว โดยควรมีการออกแบบก่อสร้างเส้นทางเดินชมป่าชายเลนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว แต่ต้องให้เหมาะสมกับธรรมชาติ และไม่รบกวนระบบนิเวศในป่าชายเลน โดยควรก่อสร้างเส้นทางเฉพาะในส่วนที่เชื่อมต่อกับเขตชุมชนเท่านั้น และควรมีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และการแบ่งโซนเฝ้าระวังและดูแลป่าชายเลนของชุมชน นอกจากนี้ กลุ่ม CBT ควรจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวร่วมโครงการปลูกป่าคนละต้นก่อน

เดินทางกลับ เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และเพื่อสร้างความสมดุลให้ทรัพยากรป่าชายเลนคงอยู่อย่างยั่งยืน

(3) โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งและสัตว์น้ำ

วิธีการดำเนินงาน คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งและสัตว์น้ำ เพื่อให้คนในชุมชนช่วยกันเฝ้าระวังและเป็นหูเป็นตาในการบุกรุกพื้นที่ชายฝั่งทะเล รวมทั้งการช่วยกันตรวจตราการลักลอบทำประมงผิดกฎหมายในเขต 3,000 เมตร โดยเฉพาะการนำอวนลากมาเดินในพื้นที่ป่าชายเลน โดยการขยายเครือข่ายสิ่งแวดล้อมของกลุ่ม CBT ที่มีอยู่เดิมให้ทั่วถึงทั้งเกาะ และหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น ควรกำหนดมาตรการที่กำหนดที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ ในการกำหนดแนวเขตพื้นที่กันชน (buffer zone) ระหว่างพื้นที่ชายฝั่งกับการใช้งานพื้นที่ประเภทอื่นๆ เช่น การก่อสร้างโรงแรมและรีสอร์ทบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง ซึ่งทำให้ชาวชุมชนทั่วไปเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชายฝั่งได้ยาก และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่ง มาตรการดังกล่าวควรครอบคลุมถึง การจัดเขตอนุรักษ์ปะการัง เพื่อควบคุมการขุดปะการังหน้าหาด และการนำทรายมาถมทะเลในเขตปะการังและหญ้าทะเล รวมทั้งการควบคุมการทอดสมอเรือท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ในเขตที่กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่ง เป็นต้น

นอกจากนั้น ควรมีการพัฒนาฝีมือและหลักสูตรฝึกอบรม โดยการปฏิบัติจริงให้กับเครือข่ายเฝ้าระวัง รวมทั้งการนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างเคร่งครัด โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อสร้างศักยภาพในการติดตามตรวจสอบได้อย่างทันทั่วถึง

2. แผนงานเสริมสร้างการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะโครงการ มาตรการ และการสร้างแรงจูงใจต่างๆ ดังนี้

(1) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิธีการดำเนินงาน คือ การปลูกจิตสำนึกในการรักถิ่นฐานบ้านเกิด เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชน ในการตั้งรับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นในอนาคต จากการพัฒนาการท่องเที่ยวกระแสหลัก โดยเฉพาะเยาวชน ควรมีการปลูกฝังรากฐานที่แท้จริงของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดทั้งประเพณีการแสดงและการละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ให้เยาวชนช่วยกันสืบทอดสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ เหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป โดยบทบาทในการถ่ายทอดและปลูกสร้างจิตสำนึก ควรเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก เนื่องจากในสังคมมุสลิมเน้นการถ่ายทอดวัฒนธรรม เมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้มีจิตสำนึกในการรักบ้านเกิด จะทำให้มีการย้ายถิ่นฐานน้อยลง และหันมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนมากขึ้น จากวิชาความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากภายนอก

นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐในระดับต่างๆ ควรจะเข้ามาส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพในชุมชนให้เพิ่มขึ้น เพื่อเยาวชนจะได้หันกลับมาทำงานในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้รายได้แพร่สะพัดอยู่ในชุมชน เมื่อคนรุ่นใหม่มีความรักถิ่นฐานบ้านเกิดมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของคนรุ่นใหม่ในการดำเนินถึงทิศทางในอนาคตของชุมชนบ้านเกิดมากขึ้น โดยมีกลุ่ม CBT เป็นพี่เลี้ยง และส่งผลให้เกิดผู้สืบทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมากขึ้นตามมา เท่ากับว่าเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และช่วยลดการถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมจากพื้นที่ใกล้เคียงให้ลดลงไป ดังแสดงในภาพที่ 7.4

ภาพที่ 7.11 แสดงตัวอย่างของจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น ในการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับคนรุ่นใหม่

(2) โครงการเสริมสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

วิธีการดำเนินงาน คือ การสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ถึงความงดงามทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีชาวชุมชนเป็นผู้สื่อความหมาย โดยหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมที่เปราะบางของชุมชน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองขณะพำนักอยู่บนเกาะยาวน้อย รวมทั้งการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวบริโภคอาหารฮาลาลพื้นถิ่นที่ถูกหลักโภชนาการ โดย กลุ่ม CBT เกาะยาวน้อยควรเป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติให้ชาวชุมชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้เห็นก่อน เพื่อสร้างแรงจูงใจ ทั้งการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองอย่างถูกต้อง รวมทั้งการปรุงอาหารฮาลาลอย่างถูกวิธี การพิถีพิถันในการเลือกวัตถุดิบ และการคำนึงคุณค่าทางโภชนาการเป็นสำคัญ และควรพัฒนาต่อยอดให้อาหารฮาลาลของเกาะยาวน้อย สามารถเป็นสินค้าส่งออกสู่ครัวโลกได้ในอนาคต รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้าพักยังโฮมสเตย์ของชุมชนมากขึ้น เพราะการเข้าพักยังโฮมสเตย์เป็นการเรียนรู้และสัมผัสถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเกาะยาวน้อยอย่างแท้จริง โดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ของชุมชนให้มากขึ้น ทั้งการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโฮมสเตย์ให้เท่าเทียมกันทุกกลุ่ม และกลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดการด้านโฮมสเตย์ทุกกลุ่ม ควรหันหน้ามาร่วมมือกันในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ของเกาะยาวน้อยอย่างเชื่อมโยงกัน

ภายใต้ประชาคม “เรารักเกาะยาว” โดยกลุ่ม CBT จะมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาเกาะยาวน้อยให้เป็น “เกาะแห่งโฮมสเตย์” และเป็น “ต้นแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ดังวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

(3) โครงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลชุมชน

โครงการจัดตั้ง ศูนย์ข้อมูลชุมชน จะเป็นศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวของเกาะยาวน้อยอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งในส่วนของบริการที่พักทั้งของภาคชุมชนและภาคธุรกิจท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ บนเกาะยาวน้อย เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และจะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเกาะยาวน้อย โดยการจัดนิทรรศการ การจัดห้องสมุดชุมชนเพื่อการเรียนรู้ และเสนอแนะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเกาะยาวน้อยทั้งหมด โดยศูนย์ข้อมูลชุมชน ควรจะจัดตั้งในสถานที่เดียวกับศูนย์แสดงและจัดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของเกาะยาวน้อย เพื่อให้มีการเชื่อมโยงในการส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจสามารถเรียนรู้ถึงแก่นแท้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบสัมผัสจับต้องได้ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวชุมชน ตามแนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มุ่งสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นระหว่างทั้งสองฝ่ายจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการสร้างเสริมภูมิปัญญาใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 7.5

ภาพที่ 7.5 แสดงตัวอย่างการจัดการท่องเที่ยวและศูนย์ข้อมูลชุมชนในประเทศคีร์กีซสถาน
(ที่มา : www.cbtkyrgyzstan.kg)

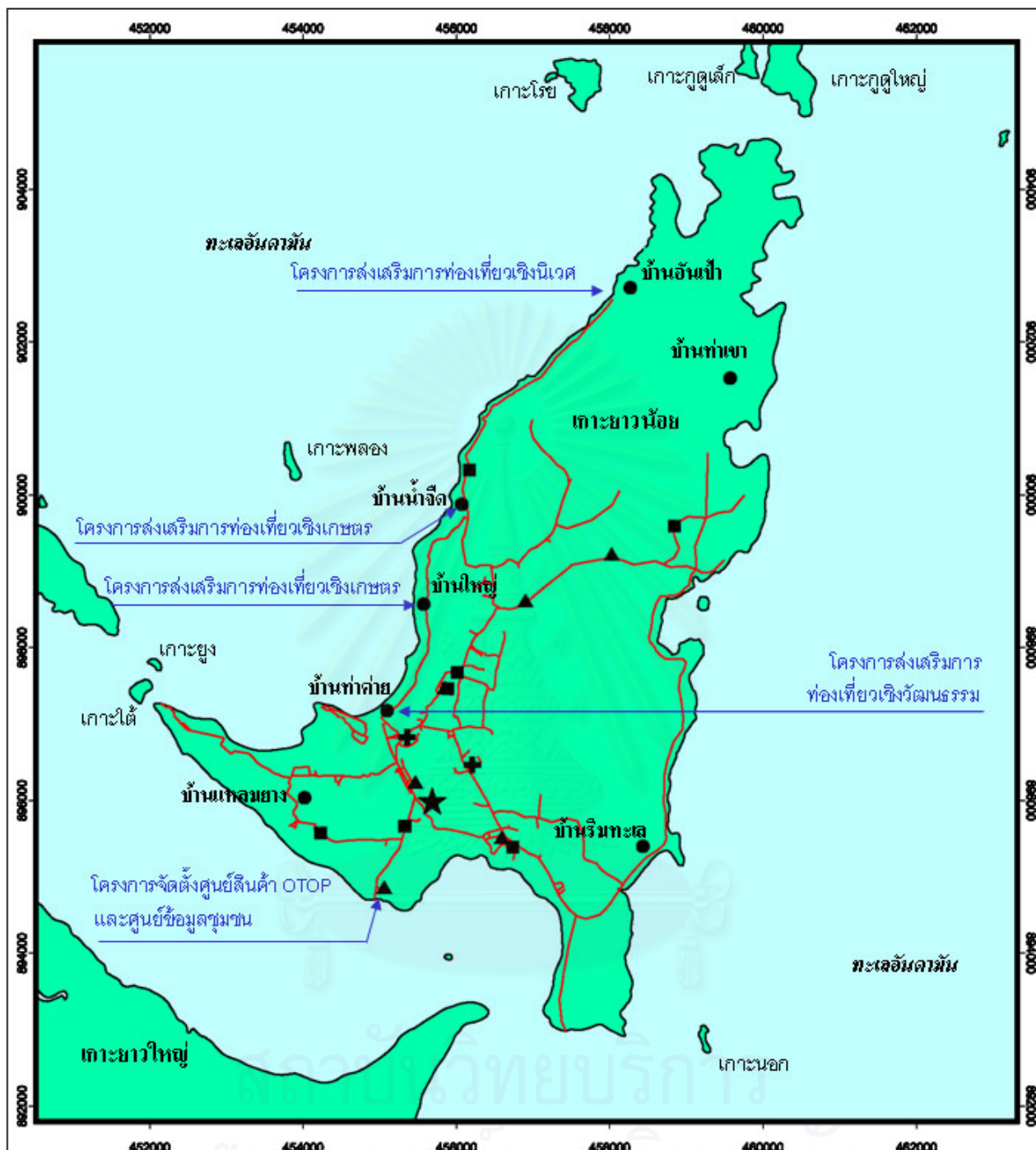
อย่างไรก็ตามการดำเนินแผนงานโครงการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จะต้องคำนึงถึงความพร้อมในการที่จะสามารถรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและไม่เกิดการทำลายเอกลักษณ์ของเกาะยาวน้อย รวมถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เพื่อสนับสนุนกระบวนการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีการตกผลึกอย่างยั่งยืนต่อไป

ยุทธศาสตร์	แผนงานโครงการ	การแก้ปัญหา	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการองค์กรชุมชน</p>	<p>1. แผนงานส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <p>1) โครงการสร้างประชาคมเกาะยาวน้อย</p> <p>2) โครงการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์</p> <p>3) โครงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มทางสังคม</p> <p>4) โครงการพัฒนาเครือข่าย CBT</p> <p>2. แผนงานส่งเสริมการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือน</p> <p>1) โครงการพัฒนาทักษะด้านการตลาด</p> <p>2) โครงการสนับสนุนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชุมชน</p> <p>3) โครงการจัดตั้งสหกรณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <p>4) โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบทางเลือก</p> <p>5) โครงการพัฒนาสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก</p>	<p>1-4) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน และระดับการมีส่วนร่วมที่ลดลง</p> <p>1) การขาดทักษะความรู้ในด้านการตลาด</p> <p>2-4) การกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง ความผิดเคืองของเศรษฐกิจครัวเรือน และเศรษฐกิจชุมชนถูกเปลี่ยนมือไปสู่บุคคลภายนอก</p>	<p>1-4) อ.บ.ต เทศบาล พัฒนาชุมชนอำเภอ และประชาคมเรารักเกาะยาว</p> <p>1-5) อ.บ.ต เทศบาล พัฒนาชุมชนอำเภอ เกษตรอำเภอ และประชาคมเรารักเกาะยาว</p>

ยุทธศาสตร์	แผนงานโครงการ	การแก้ปัญหา	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการทรัพยากร	<p>1. <u>แผนงานฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</u></p> <p>1) โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าบกและป่าชายเลนบนเกาะยาวน้อย</p> <p>2) โครงการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติในเขตป่าบกและป่าชายเลน</p> <p>3) โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งและสัตว์น้ำ</p> <p>2. <u>แผนงานเสริมสร้างการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น</u></p> <p>1) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น</p> <p>2) โครงการเสริมสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน</p> <p>3) โครงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลชุมชน</p>	<p>1-2) การทำลายทรัพยากรป่าไม้</p> <p>3) การทำลายทรัพยากรชายฝั่ง</p> <p>1-3) ความแตกต่างและขาดผู้สืบสานทางวัฒนธรรม</p>	<p>1-3) อ.บ.ต เทศบาล ป่าไม้อำเภอ ประมงอำเภอ และประชาคมเรารักเกาะยาว</p> <p>1-3) อ.บ.ต เทศบาล วัฒนธรรมอำเภอ และประชาคมเรารักเกาะยาว</p>

ตารางที่ 7.1 แสดงการสรุปข้อเสนอแนะแผนงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ฯ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ตำแหน่งหมู่บ้าน ⊕ โรงพยาบาล ▲ โรงเรียน ■ ศาสนสถาน ★ สถานีตำรวจ — ถนน <p>ที่มา: สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>วิทยานิพนธ์เรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา</p> <p>แผนที่ 7.1 แสดงที่ตั้งข้อเสนอแนะโครงการด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div data-bbox="821 1892 1165 2004"> <p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> </div> <div data-bbox="1212 1870 1404 2027"> </div> </div>
--	--

7.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาเชิงพื้นที่

ในการเสนอแนะการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อมุ่งให้เกิดการกำหนดลักษณะผังการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่และวิสัยทัศน์ในการพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในท้องถิ่น และตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของชาวชุมชนที่ต้องการให้มีการจัดโซนนิ่ง เพื่อควบคุมระดับการพัฒนาไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ โดยการจำแนกย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตในลักษณะต่างๆ เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินบนบก จำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

พื้นที่ที่ 1 : พื้นที่สงวน (Preservation Zone)

โดยพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่สงวนบนเกาะยาวน้อย ได้แก่ พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา พื้นที่ป่าสงวนทั้งหมดบนเกาะยาวน้อย ทั้งป่าบกและป่าชายเลน โดยกำหนดให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการสงวนและคุ้มครองพื้นที่ป่าไม้ สัตว์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ โดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ

พื้นที่ที่ 2 : พื้นที่อนุรักษ์ (Conservation Zone)

โดยพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์บนเกาะยาวน้อย ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดบนเกาะยาวน้อย ตลอดทั้งพื้นที่ชายฝั่งทะเลทางทิศตะวันตกทั้งหมดของเกาะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายฝั่ง รวมทั้งแหล่งปะการังในพื้นที่บางส่วนของชายฝั่งทะเลทางทิศตะวันออกของเกาะด้วย โดยกำหนดให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเฉพาะเพื่อการเกษตรกรรม การอยู่อาศัยในลักษณะชุมชนชนบท การนันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือการสาธารณสุขประโยชน์ สำหรับการให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นๆ กำหนดให้ใช้ประโยชน์ได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ

พื้นที่ที่ 3 : พื้นที่รองรับการพัฒนาทั่วไป (General Development Zone)

โดยพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาเพื่อการอยู่อาศัยบนเกาะยาวน้อย ได้แก่ พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลเกาะยาว พื้นที่ในเขตหมู่ที่ 6 บ้านมาเน๊ะห์ และพื้นที่ในเขตหมู่ที่ 7 บ้านท่าตันโต โดยการกำหนดให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยในเขตชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการอยู่อาศัยต่างๆ เช่น ร้านค้า การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และเป็นเขตหวงห้ามสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎของสังคมมุสลิม สำหรับการให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นๆ กำหนดให้ใช้ประโยชน์ได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ

พื้นที่ที่ 4 : พื้นที่พัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว (Tourism Special Zone)

โดยพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวบนเกาะยาวน้อย ได้แก่ พื้นที่ชายฝั่งทะเลทางทิศตะวันออกทั้งหมดของเกาะที่ไม่ใช่เป็นเขตพื้นที่สงวน และพื้นที่อนุรักษ์ปะการัง โดยกำหนดให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรองรับกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในพื้นที่นี้สามารถสร้างโรงแรม รีสอร์ท และที่พักในรูปแบบต่างๆ ได้ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ในการกำหนดระยะถอยร่นระหว่างชายหาดกับอาคารประเภทต่างๆ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นๆ ให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละ 20 ของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ

ย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินทางทะเล จำแนกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

พื้นที่ที่ 1 : พื้นที่สงวนทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลบริเวณชายฝั่ง

โดยพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่สงวนทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลบริเวณชายฝั่ง ได้แก่ พื้นที่ชายฝั่งทะเลที่อยู่ในเขตรัศมี 1 กิโลเมตรลงไปทะเล นับจากชายฝั่งรวมทั้งชายหาดของหมู่ที่ 6 ทั้งหมด โดยกำหนดให้เป็นเขตควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเล เพื่อรักษาและฟื้นฟูสภาพนิเวศทางทะเลและทรัพยากรสัตว์น้ำ และห้ามให้มีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายและการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศทางทะเล

พื้นที่ที่ 2 : พื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลบริเวณชายฝั่ง

โดยพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลบริเวณชายฝั่ง ได้แก่ พื้นที่ชายฝั่งทะเลที่อยู่ในเขตรัศมี 1 กิโลเมตรลงไปทะเล นับจากชายฝั่งรวมทั้งชายหาดของพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก ตั้งแต่ในเขตหมู่ที่ 7 จรดชายฝั่งทะเลบริเวณท่าเรือสะพานยาวในเขตเทศบาล และในพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะ ในเขตหมู่ที่ 5 บ้านแหลมไทร รวมไปถึงพื้นที่บางส่วนของชายฝั่งทะเลทางทิศตะวันออกของเกาะที่เป็นแหล่งปะการัง โดยกำหนดให้มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเล เพื่อดูแลรักษาสภาพธรรมชาติทางทะเลให้คงสภาพที่ดี โดยยอมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการพักผ่อนหย่อนใจทั่วไป การอยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ โดยจะต้องควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและมลพิษต่างๆ รวมทั้งสิ่งที่จะเป็นการทำลายสภาพของชายหาดและระบบนิเวศในทะเล

พื้นที่ที่ 3 : พื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลนอกชายฝั่ง

โดยพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลบริเวณชายฝั่ง ได้แก่ พื้นที่ที่อยู่ในรัศมี 1 กิโลเมตร ถึงรัศมี 3 กิโลเมตร นับจากชายฝั่งโดยรอบเกาะยาวน้อย และหมู่เกาะบริวาร ซึ่งเป็นแหล่งปะการัง โดยกำหนดให้มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลนอกชายฝั่ง เพื่อดูแลรักษาสภาพธรรมชาติทางทะเลให้คงสภาพที่ดี โดยยอมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรอบเกาะยาวน้อยและหมู่เกาะบริวารในบริเวณนี้ รวมถึงการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน แต่จะต้องควบคุมและตรวจตราอย่างเคร่งครัดไม่ให้เกิดการลักลอบทำการประมงด้วยเครื่องมือผิดกฎหมายในบริเวณนี้ โดยการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่างๆ รวมทั้งสิ่งที่จะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในทะเล (แผนที่ 7.4)

7.4 ข้อเสนอแนะในการนำแผนฯ สู่การปฏิบัติ

ในการนำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงาไปสู่การปฏิบัตินั้น จะต้องมีการบูรณาการบทบาทของภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะยาวน้อย เพื่อเป็นกลไกในการผลักดันแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งผลสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกระทรวงการท่องเที่ยวฯ

ในการผลักดันแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ททท.มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เสนอโดยชุมชนท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว และให้การสนับสนุนเชิงนโยบายแก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดระบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่น และภาคเอกชนในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

ตลอดทั้งบทบาทของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวฯ ซึ่งมีนโยบายในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและหมู่เกาะ โดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว จะเข้ามาสนับสนุนในด้านการผลักดันแผนโดยการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่จะใช้ควบคุมให้มีการปฏิบัติเพื่อพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพในระดับนานาชาติ (สำนักงานนโยบายและแผน ,2548:53-54)

2. บทบาทของกลุ่มองค์กรของรัฐ

กลุ่มองค์กรของรัฐในระดับต่างๆ มีหน้าที่โดยตรงในการนำแผนงาน โครงการไปปฏิบัติในพื้นที่ รวมถึงการควบคุมการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายหลักของประเทศ ประกอบด้วย

(1) หน่วยงานราชการจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการพัฒนาในภาพรวมของประเทศ เป็นการกำหนดพันธกิจ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่นจะถือปฏิบัติเพื่อพัฒนาไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนด

(2) หน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาค โดยหน่วยงานจากภาครัฐในระดับภูมิภาคที่มีความสำคัญยิ่งในการนำแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพังงาที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันแผนยุทธศาสตร์ภาคประชาชน เข้าสู่แผนการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ การนำแผนภาคประชาชนเข้าเป็นข้อบัญญัติประจำปี และการดำเนินแผนดังกล่าวไปในทิศทางเดียวกับแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ส่วนหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคที่มีความสำคัญอีกหนึ่งหน่วยงาน คือ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพังงา ซึ่งเป็น

หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายงานโดยตรงจากส่วนกลาง คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ โดยใช้มาตรการด้านกฎหมายมาบังคับใช้ เช่น กฎหมายควบคุมอาคารและผังเมือง กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่ดินและป่าไม้ กฎหมายทรัพยากรน้ำและประมง เป็นต้น

นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคอื่นๆ ยังมีบทบาทในการสนับสนุนให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่วางไว้ โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันแผนคือ นายอำเภอเกาะยาว ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการพัฒนาในระดับอำเภอ และรับทราบถึงปัญหาความขัดแย้งของนโยบายระดับต่างๆ เพื่อเสนอต่อหน่วยงานระดับจังหวัด ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาทั้งสองระดับมีความสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(3) หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการพัฒนาพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้โดยตรง ผ่านการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และรายได้ที่ได้จากการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมในพื้นที่

โดยในแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ทั้ง อบต.เกาะยาวน้อย และเทศบาลเกาะยาว มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนแผนงานเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคส่วนต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบทบาทของ อบต. ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองหลักของเกาะยาวน้อย มีหน้าที่สำคัญในการผลักดันแผนสู่การปฏิบัติ ผ่านปลัด อบต. เพื่อเสนอให้นายก อบต. อนุมัติ หลังจากนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจะแจ้งโครงการที่ได้รับการอนุมัติให้คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผน และประสานงานกับหน่วยงานภายในของอบต. และประชาคม เพื่อร่วมกันพิจารณาคัดเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนามาปฏิบัติที่ไม่เกินขีดความสามารถในการดำเนินการของชุมชน (อ.บ.ต.เกาะยาวน้อย, 2549) และเพื่อให้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสัมฤทธิ์ผลอย่างทั่วถึงกัน อบต. ควรจะมีการประสานความร่วมมือในการผลักดันแผนร่วมกับหน่วยงานระดับเทศบาลด้วย เพื่อให้การกำหนดนโยบายของทั้ง 2 หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นของเกาะยาวน้อย ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

7.7.3 บทบาทของภาคธุรกิจเอกชน

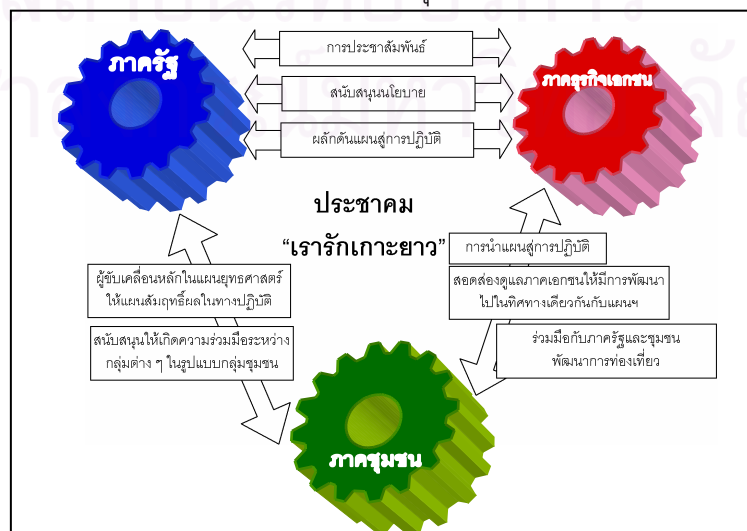
ในปัจจุบันได้มีการดึงกลุ่มธุรกิจเอกชน ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญจากการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะยาวน้อยเข้ามาในรูปแบบของคณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาตำบลฯ โดยภาคธุรกิจเอกชนจะมีบทบาทในการนำแผนสู่การปฏิบัติ ในด้านการประสานการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ รวมถึงการช่วยกันสอดส่องดูแลภาคธุรกิจเอกชนในกลุ่มเครือข่ายให้มีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนทั้งการร่วมมือกับภาคชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ

องค์กรร่วม คือ มีการสร้างกิจกรรมการท่องที่เกี่ยวข้องที่หลากหลายร่วมกัน และมีการส่งต่อนักท่องที่เกี่ยวข้องระหว่างกัน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งสองฝ่ายจากการใช้ทรัพยากรการท่องที่เกี่ยวข้อง หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ในลักษณะ win-win โดยไม่ขัดแย้งต่อแนวทางในแผนยุทธศาสตร์

7.7.4 บทบาทของภาคชุมชน

ภาคชุมชน ได้แก่ กลุ่มองค์กรชุมชนด้านการท่องที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้ง กลุ่ม CBT และกลุ่มท่องที่เกี่ยวข้องโดยชุมชนอื่นๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไปในชุมชน โดยภาคชุมชนจะมีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ เพราะแผนงานและโครงการต่างๆ มุ่งให้เกิดความยั่งยืนสู่ภาคชุมชนเป็นสำคัญ โดยบทบาทของภาคชุมชน จะเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องที่เกี่ยวข้องในภาพรวมทั้งหมดของเกาะยาวน้อย รวมทั้งบทบาทในการผลักดันแผนยุทธศาสตร์ในภาคประชาชน เพื่อเสนอสู่แผนการพัฒนาในระดับจังหวัด นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มองค์กรชุมชนด้านการท่องที่เกี่ยวข้องที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันพัฒนาการท่องที่เกี่ยวข้องในรูปแบบของกลุ่มชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่างๆดังกล่าวให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็พลังสำคัญในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นอำนาจในการต่อรองกับภาคส่วนอื่นๆ และเป็นการผลักดันให้แผนยุทธศาสตร์สัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติอย่างชัดเจนขึ้น

การดำเนินแผนงาน โครงการต่างๆ เพื่อการพัฒนาการท่องที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผ่านประชาคม “เรารักเกาะยาว” การรวมกลุ่มเป็นประชาคม เท่ากับเป็นการสร้างอำนาจในการต่อรองมากขึ้น เพื่อเรียกร้องการสนับสนุนและงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลางและภูมิภาค และเป็นการบริหารงานจากล่างขึ้นบนอย่างแท้จริง ประชาคม “เรารักเกาะยาว” จะเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการเป็นเวทีสาธารณะสำหรับภาคส่วนต่างๆ ที่จะเข้ามาแสดงบทบาทของตนเองให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่วิสัยทัศน์ของการพัฒนาการท่องที่เกี่ยวข้องโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ดังแสดงในแผนภูมิที่ 7.1

แผนภูมิที่ 7.1 แสดงบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในการนำแผนสู่การปฏิบัติ

แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา เป็นแนวทางหนึ่งในการจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนแบบบูรณาการในทุกๆ ด้าน และเพื่อเสริมสร้างและเพิ่มพูนศักยภาพที่มีอยู่เดิมของชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา ก็จะรู้สึกประทับใจ ที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย สามารถรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีคุณภาพ และยังคงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนไว้ไม่เปลี่ยนแปลง โดยผลประโยชน์ต่างๆ จากการท่องเที่ยวตกสู่ชุมชนท้องถิ่นไม่ใช่ผู้ประกอบการ นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม แผนยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าว เป็นเพียงข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับบริบท และตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น จะต้องผ่านกลไกการสนับสนุนการบริหารงานและผลักดันแผนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินเลือกยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมมาสู่การปฏิบัติ ตามความจำเป็น และเหมาะสมกับกำลังงบประมาณเพื่อพัฒนาเป็นแผนแม่บท หรือแผนปฏิบัติการต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมโยธาธิการและผังเมือง. โครงการวางและจัดทำแผนผังนโยบายการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก บริเวณเกาะสมุยและปริมณฑล, รายงานการศึกษาฉบับสุดท้าย.

กรุงเทพมหานคร : กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2549.

กรมศิลปากร. ถลุง ภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป. 2532.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา..คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน.สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรุงเทพมหานคร. 2550

ก้องสิน กิจประสาน. นายกเทศมนตรีตำบลเกาะยาว. สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2550.

กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2548.

ขจรศักดิ์ จินดามัยกุล. เจ้าหน้าที่สถิติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 4 จังหวัดพังงา. สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2549.

คณบดีศึกษาวิทยาลัยชุมชน. วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอเกาะยาว. คณบดีศึกษาวิทยาลัยชุมชน หน่วยจัดโรงเรียนเกาะยาววิทยา สาขาวิชาการบริหารธุรกิจและการจัดการ โปรแกรมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ม.ป.ป.

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. รายงานการบริการวิชาการด้านการจัดการน้ำเสียและขยะ เทศบาลตำบลเกาะยาว อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2549.

โครงการส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรฝั่ง. คู่มือการดำเนินงานจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาระดับตำบลเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและทรัพยากรชายฝั่ง. โครงการส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง CHARM-REST Partnership. 2548.

ชำนาญ ราเชต. ประธานชมรมประมงพื้นบ้านเกาะยวน้อย. สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550.

เชาวลิต สิทธิฤทธิ. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง. นครศรีธรรมราช : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2546.

ณรงค์ ณ เชียงใหม่. การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.วารสารรัฐสมิแล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี .2545.

- ดุสิต เต็งชู. การศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา. การศึกษาปัญหาพิเศษ ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต โปรแกรม วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏภูเก็ต. 2545.
- ดุสิต บุตรี. แกนนำกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย. สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2550.
- ดุสิต บุตรี. แกนนำกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2550.
- เด่น แสงผล. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยาวน้อย. สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2550.
- ทิวา พลคช. ผู้จัดการฝ่ายการตลาดกลุ่มโรงแรมป่าเกาะ. สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550.
- เทศบาลตำบลเกาะยาว. แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2550-2552. งานวิเคราะห์นโยบายและแผน เทศบาลตำบลเกาะยาว อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา. 2549.
- นภาพรพรณ ทังบุญ. การศึกษารูปแบบองค์กรชุมชนเพื่อบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านดอนมดูล อำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2546.
- นวลทิพย์ ศิริกุล. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2550.
- บัญญัติ ศรีสมุทร. กำนันตำบลเกาะยาวน้อยและผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3. สัมภาษณ์, 13 เมษายน 2550.
- ประชุม รอดประเสริฐ. นโยบายและการวางแผนหลักการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : เนติกุล การพิมพ์, 2543.
- พจนา สนวนศรี. แกนนำโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. สัมภาษณ์, 8 กรกฎาคม 2550.
- พจนา สนวนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2546.
- พิเศษ เสนาวงศ์ และคณะ. ภูมิเนเวศกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเกาะยาวน้อย. วารสารภูมิศาสตร์. ปีที่ 28 ฉบับที่ 3 ธันวาคม 2546 : 57-74.
- พีระยุทธ มาตรรักษา. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยาวน้อย. สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550.
- ไพฑูลย์ ประชาบุตร. เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอเกาะยาว. สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550.
- ไพรัตน์ พุ่มกลิ่น. สมาชิกกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย. สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550.
- ไพศาล อารีย์ศรี. ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา ฝ่ายบริหาร. สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550.
- ภราดร บุตรละคอน. ประธานกลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์. สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2550.
- ภราเดช พยัฒวิเชียร. บรรยายพิเศษ “การท่องเที่ยวชุมชน ทิศทาง และศักยภาพ” ใน การสัมมนา “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ-การท่องเที่ยวชุมชน” วันที่ 2-3 พฤศจิกายน 2548 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- มหาวิทยาลัยแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตเบอร์กลีย์. สถาบันพัฒนาภาคและเมือง, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์,

- คณะรัฐศาสตร์, สถาบันวิจัยสังคม. แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่. กรุงเทพมหานคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.
- วงศ์กร ภูทอง และคณะ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. กรุงเทพมหานคร : เดอะบีเค. 2544.
- วิชชุตา ให้เจริญ. การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา. รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2544.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่ ตรัง สตูล และพัทลุง เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร. 2546.
- สาทิศ สุขผ่องศรี. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543.
- สำนักงานจังหวัดพังงา. แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ.2548-2551) จังหวัดพังงา. พังงา : สำนักงานจังหวัดพังงา. 2547.
- สำเร็จ ราเชต. แกนนำกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย. สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2550.
- สำเร็จ ราเชต. แกนนำกลุ่ม CBT เกาะยาวน้อย. สัมภาษณ์, 24 เมษายน 2550.
- สินธุ์ สโรบล. การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่ : โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2546.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้ง จำกัด. 2546.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยาวน้อย. แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2550-2552. อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา. 2549.
- อภิรมย์ พรหมจรรยา. การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา. รายงานการวิจัยระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต โครงการจัดตั้งคณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2543.
- อ้าหมืด บ้านนพ. รองเลขาธิการกลุ่มรักบ้านเกิด. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2550.
- อำนาจ รักษาพล. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2549.

คุณิณีย์ พันธุ์จันทร์อุไร. ธุรกิจชุมชนทางเลือกใหม่ในการพัฒนาอุตสาหกรรม กรณีศึกษาสถานีบริการน้ำมันบางจาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2541.

โอบี อุปมา. โต๊ะอิหม่าม. สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2550.

ภาษาอังกฤษ

Arnstein, S.R. A Ladder of Citizen Participation. In I.M. Stein (ed.), classic reading in urban planning, New York. McGraw-Hill. 1965.

Community Based Tourism Guidebook. 2006. อ้างถึงใน <http://www.cbt.com>

Fennell. 1999 อ้างถึงใน มินตรา ตีรณปริญญ์. การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอัมพวา และพื้นที่ใกล้เคียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาการวางผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

Fumihiko Adachi. Marketing Perspectives of Community Enterprises in Oita Prefecture : Evaluation of Marketing Activities Under One Village One Product Movement. Paper Presented at The First Thailand Community Symposium on “Knowledge Based Strategic Development for Community Economics” 8th 09th Dec, 2005, Chiang Mai, Thailand. 2005.

Harold W.Henry. Energy management theory and practice. New York:Marcel Dekker,1980.

Niramon Piadaeng. Local organizations and Locally-Based Tourism Development : A Case Study of Khiriwong Community, Thailand. Research Conference Proceedings on “Asia Approaches to Consenation”, 2006.

Niranon Piadaeng. Stakeholder Collaboration and Locally based Tourism Development : Case Study of a Rural Community, Thailand. Paper for World Tourism Organization (WTO) Conference “Excellence in Public Private Tourism bestination Management”, Madrid : Spain. 2005.

The Mountain Kyrgyzstan Institute. Community Based Tourism for Conservation and Development : A Resource KIT, The mountain Institute. Washington D.C, USA. 2000.

<http://www.communitytourism.net>

<http://www.ecotourismbali.com>

<http://www.jed.or.id>

<http://www.moc.go.th>

<http://www.rest.or.th>

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 1

รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม CBT เกาะยวน้อย

1. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเกาะยวน้อย

1) หาดป่าทราย

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 5 เป็นหาดแรกของชายหาดฝั่งตะวันออก ห่างจากท่าเรือมาเนาะที่ประมาณ 8 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นหาดทรายสีขาวผืนยาวมีโขดหิน น้ำทะเลใสสะอาดและมีทิวไม้ร่มรื่น ด้วยความสวยงามของหาดที่โค้งเป็นรูปตัวยูยาวประมาณ 500 เมตร วิถีทัศน์ที่หลากหลาย โดยเฉพาะเป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งบนเกาะ และสามารถมองเห็นทิวทัศน์หมู่เกาะต่าง ๆ ของจังหวัดกระบี่ได้ ในช่วงน้ำขึ้นและน้ำลงตลอดแนวหาดจะมีวิถีทัศน์ที่สวยงามไม่ซ้ำกัน นับเป็นความสวยงามตามธรรมชาติที่ไม่มีหาดไหน และมีคลองน้ำจืดที่ไหลมาจากป่าผ่านสวนสาธารณะริมหาดออกสู่ทะเลดูสวยงามแปลกตา

2) หาดคลองจาก

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 5 ถัดจากหาดป่าทรายมาทางทิศเหนือประมาณ 100 เมตร เป็นหาดทรายขาวสลับน้ำตาลทอดตัวยาวที่สุดทางฝั่งตะวันออก ลักษณะของหาดทอดตัวยาวเป็นเส้นตรงไม่โค้ง ประมาณ 2.5 กิโลเมตร เป็นความงามแบบพาโนรามา ในช่วงน้ำขึ้นนักท่องเที่ยวสามารถเล่นน้ำหรือพายเรือคายักได้ และหาดแห่งนี้มีความโดดเด่นในการชมทัศนียภาพหมู่เกาะน้อยใหญ่ด้านหน้า หรือที่เรียกกันว่า “ป่าเกาะ” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นมากในเกาะยวน้อย

3) หาดท่าเขา

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 4 ถัดจากหาดคลองจากมาทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร หาดท่าเขาเป็นหาดที่มีลักษณะโดดเด่นไม่เหมือนหาดไหนๆบนเกาะ มีลักษณะเป็นหาดทรายสีน้ำตาลแดงกว้างขวางเป็นพื้นที่ราบยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร มีโขดหินและกรวดขนาดเล็กหลากสีสันเป็นจุดเด่น ลักษณะโค้งอ่าวเป็นเว็γκว้างเว้าเข้าไปในเกาะ และในช่วงน้ำลดจะเหมือนมีสนามฟุตบอลหาดทรายจำลองเกือบ 6 สนามเชื่อมต่อกัน และหาดท่าเขาถูกยกย่องให้เป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้าที่สวยงามที่สุดบนเกาะยวน้อย

4) หาดสวนมุกแก้ว

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 4 ถัดจากหาดท่าเขาทางทิศเหนือประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นหาดที่ถูกยกย่องว่าเป็นหาดเล็กๆที่มีชายหาดทอดยาวเพียง 500 เมตรแต่มีความสวยงามที่สุดในปัจจุบันบนเกาะ เพราะมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ เงียบสงบร่มรื่น และมีหาดทรายขาวสะอาด และเป็นหาดที่มีน้ำทะเลใสที่สุดบนเกาะ และจุดชมวิวมุกตะวัน เป็นจุดชมวิวท้องทะเลสีเขียวใสมรกตจากมุมบนที่หาชมได้จากที่นี่เพียงแห่งเดียวบนเกาะยวน้อย

5) หาดโล๊ะหา

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 4 ทางปลายแหลมด้านเหนือสุดของเกาะยาวน้อย บรรยากาศที่เงียบสงบของที่นี่ถูกเปรียบให้เป็นหาดส่วนตัวของนักท่องเที่ยวหลายคน หาดทรายขาวของหาดโล๊ะหาโค้งยาวเป็นรูปตัวยูประมาณ 500 เมตร ในช่วงน้ำลดช่วงปลายหาดจะเผยหินก้อนกลมมนใต้น้ำให้นักท่องเที่ยวชื่นชม บริเวณกลางหาดเหมาะสำหรับการเล่นน้ำมากที่สุด ส่วนช่วงต้นหาดเป็นจุดชมวิวิทัศน์ของภูเขาหินปูนลูกใหญ่ยื่นลงสู่ทะเล มีหาดทรายขาวโค้งตามภูเขาไปเล็กน้อยและคงความเป็นธรรมชาติไว้ได้อย่างสวยงาม

6) อ่าวเคียน

ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือสุดของเกาะยาวน้อย โดยมีภูเขาหินปูนลูกใหญ่คั่นกลางระหว่างหาดโล๊ะหา และอ่าวเคียน อ่าวเคียนอยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีสภาพเป็นป่าฝนเมืองร้อนมากมายและขนาดใหญ่ และจุดเด่นของที่นี่ คือ “ต้นไม้ใหญ่” ซึ่งเป็นต้นโพธิ์ทะเลยักษ์วัดขนาดได้โดยรอบประมาณ 32 เมตร นอกจากนี้อ่าวเคียนยังมีหาดทรายขาวสะอาด น้ำทะเลใสสีเขียวมรกตที่สามารถลงเล่นน้ำได้

7) ถ้ำชาวเลร่องไห้และถ้ำเทศ

ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือสุดของเกาะยาวน้อย เป็นถ้ำเล็กๆ อยู่ใกล้กัน ถ้ำชาวเลร่องไห้แต่เดิมเป็นที่เก็บกระดูกของบรรพบุรุษชาวเล บริเวณด้านในมีหินงอกหินย้อยสวยงาม ส่วนภายในถ้ำเทศ มีหินประหลาดคล้ายคนนั่ง ซึ่งเป็นความมหัศจรรย์ของถ้ำนี้

8) บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 7 มีลักษณะเป็นบ่อน้ำจืดธรรมชาติ ที่มีความพิเศษกว่าบ่อน้ำจืดอื่นๆ เนื่องจากว่าตั้งอยู่ริมทะเล เมื่อเวลาน้ำทะเลขึ้นจะท่วมบ่อน้ำนี้ และเมื่อน้ำลงบ่อน้ำดังกล่าวก็จะมีน้ำจืดขังอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกบ่อน้ำแห่งนี้ว่า บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์สามารถนำมาดื่มกินเพื่อรักษาโรคต่างๆ ได้

9) หาดอันแป๊ะ

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 7 ห่างจากท่าเรือมาเน้าห์ มาทางทิศตะวันตกประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นชายหาดฝั่งตะวันตกที่อยู่เยื้องไปทางทิศเหนือของเกาะ เป็นหาดที่ยาวที่สุดของเกาะยาวน้อย มีลักษณะเป็นหาดทรายขนาดเล็กสลับหินและดินเลน บรรยากาศเงียบสงบ เป็นแหล่งปะการังน้ำตื้นและปะการังสีฟ้า พื้นที่ริมหาดส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มาก แม้จะไม่เหมาะสำหรับการลงเล่นน้ำ แต่หาดนี้มีความโดดเด่นที่สามารถมองเห็นวิวิทัศน์ของเกาะน้อยใหญ่ ฝั่งทะเลพังงาที่งดงามได้

10) หาดแหลมไทร

ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 5 ห่างจากท่าเรือมาเนาะห้มาทางทิศใต้ ประมาณ 7 กิโลเมตร หาดแหลมไทรเป็นชายหาดฝั่งตะวันตกที่อยู่เอียงไปทางทิศใต้ของเกาะยาวน้อย ทำให้หาดแหลมไทรตั้งอยู่ใกล้กับหาดป่าทราย หาดแรกของฝั่งตะวันออกที่ห่างกันเพียง 1 กิโลเมตรเท่านั้น หาดแหลมไทรมีลักษณะคล้ายกับหาดอันเป่า มีหาดทรายสลับหินกรวดเพียงเล็กน้อย พื้นที่ชายหาดส่วนใหญ่เป็นดินเลน ในช่วงน้ำขึ้นน้ำทะเลจะค่อนข้างใส แต่ในช่วงน้ำลดจะเผยให้เห็นดินเลนเป็นแนวยาวทอดลงสู่ทะเล กลางพื้นน้ำเต็มไปด้วยกระชังเลี้ยงปลาและกุ้งมังกรที่ชุมชน และสามารถมองเห็นแนวป่าชายเลนที่สมบูรณ์ทอดยาวโค้งไปจนเกือบถึงท่าเรือมาเนาะห้ และมีต้นไทรขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ริมหาดทรายขาวเป็นวงเล็กๆ นับเป็นสัญลักษณ์ของหาดแหลมไทร

2. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ใกล้เคียง

1) เกาะยาวใหญ่

เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอเกาะยาว โดยแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะยาวใหญ่ได้รับการยกย่องว่ามีความสวยงามเทียบเท่าเกาะพีพีอยู่หลายแห่ง โดยจุดเด่นของการท่องเที่ยวอยู่ทางตอนใต้ของเกาะหรือในพื้นที่ของตำบลพรุในทั้งหมด โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมแล้ว เช่น อ่าวโต๊ะไทย์ อ่าวม่วง อ่าวบ่อเล หาดโล๊ะจอก อ่าวโล๊ะปาเริด และอ่าวทราย เป็นต้น

2) หมู่เกาะไข่ใน

เป็นเกาะบริวารของเกาะยาวใหญ่ ประกอบด้วย เกาะไข่ใน และเกาะไข่นอก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะยาวใหญ่ เป็นหมู่เกาะขนาดเล็กตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน เป็นเกาะที่มีหาดทรายขาวละเอียดสะอาดตลอดชายหาด มีน้ำทะเลใสเหมาะสำหรับการเล่นน้ำ บรรยากาศร่มรื่นด้วยป่าชายหาด รอบๆ เกาะมีแนวปะการังที่สามารถดำน้ำตื้นดูได้ จุดเด่นของหมู่เกาะไข่ คือ สามารถดำน้ำชมปะการังหลากสีสัน และฝูงปลาหลากชนิดได้รอบเกาะ ความสวยงามของโลกใต้ทะเลที่นี่ได้รับการยกย่องว่ามีความสวยงามไม่แพ้แหล่งดำน้ำขึ้นชื่ออย่างหมู่เกาะสิมิลัน

3) เกาะพนัก

เป็นเกาะยอดนิยมนักพายเรือคายัก และแคนูที่นิยมพายเรือมาชมทิวทัศน์ของเกาะหินปูนแห่งนี้ ที่มีชะง่อนผาหินย้อยรูปร่างแปลกตาสวยงามรอบเกาะ โดยเฉพาะถ้าทะเลในที่สระน้ำสีเขียวมรกตขนาดใหญ่ มีภูเขาหินปูนเป็นหน้าผาสองเหมือนกำแพงล้อมรอบ และมีถ้ำที่สวยงามในบริเวณใกล้เคียงอีกหลายถ้ำ เช่น ถ้ำฝ่าม่าน ถ้ำไอศกรีม และถ้ำเพชร เป็นต้น

4) เกาะห้องฝั่งจังหวัดพังงา

เป็นเกาะหินปูนที่มีธรรมชาติภายในสมบูรณ์ ตลอดหน้าผาที่โอบล้อมผืนน้ำทะเลสีเขียวมรกตเป็นวงอ่าวคล้ายห้อง มีทั้งกล้วยไม้ป่าหายาก และป่าชายเลนที่สมบูรณ์ ภายในเกาะห้องสามารถพายเรือคายักเข้ามาภายในเกาะสู่ทะเลใน ซึ่งเป็นไฮไลต์ของที่นี่

3. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในน่านน้ำจังหวัดพังงา ภูเก็ต และกระบี่

จังหวัดพังงา

1) กลุ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์

กลุ่มพื้นที่นี้ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่มีแนวปะการังน้ำตื้นที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย จึงเป็นที่นิยมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ หมู่เกาะสุรินทร์ ประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อย ได้แก่ เกาะสุรินทร์เหนือ เกาะสุรินทร์ใต้ เกาะตอริณลา เกาะปาจุมบา และเกาะสต็อก รอบๆ เกาะเหล่านี้มีแนวปะการังน้ำตื้นสมบูรณ์งดงามเหมาะสำหรับการดำน้ำตื้นแบบสนอร์เกิล ส่วนบนตัวเกาะมีพรรณไม้ป่าดิบปกคลุมเขียวครึ้ม มีแนวหาดทรายขาวบริสุทธิ์เจียบสงบ จึงเหมาะอย่างยิ่งสำหรับการพักผ่อน เล่นน้ำ อาบแดด รวมทั้งเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวเลเผ่ามอแกน ผู้มีวิถีชีวิตอยู่กับท้องทะเลอย่างเรียบง่าย

2) กลุ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน

พื้นที่กลุ่มนี้ ได้ชื่อว่าเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย เป็นแหล่งดำน้ำที่ติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก ประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ จำนวน 9 เกาะ ได้ทะเลรอบหมู่เกาะเหล่านี้อุดมไปด้วยกองหิน และแนวปะการังหลากชนิดทั้งปะการังน้ำตื้น และปะการังน้ำลึกเหมาะแก่การดำน้ำทั้ง 2 แบบ สภาพของชายหาดบนเกาะมีเนื้อทรายขาวละเอียด เกาะที่เป็นเกาะท่องเที่ยวหลัก คือ เกาะสี่และเกาะแปด

3) กลุ่มพื้นที่ตอนในและชายฝั่งจังหวัดพังงา

แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ค่อนข้างกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ การท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชายหาดบริเวณอำเภอตะกั่วป่า อุทยานเขาหลัก-ลำรู่ หาดท้ายเหมือง และอุทยานแห่งชาติเขาลำปี

4) กลุ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา

พื้นที่กลุ่มนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในด้านความงามตามธรรมชาติของลักษณะภูมิประเทศและความสวยงามแปลกตาของภูมิทัศน์ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะยาวน้อยประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่จำนวนมากมายนับร้อยเกาะ แต่ละเกาะล้วนมีรูปร่างสีสันงดงามแปลกตา เช่น เขาตาปู เขาพิงกัน เขาหมาจู เขาอกเมรีและถ้ำน้ำคในอ่าวพังงา ยังมีถ้ำทะเลอันเกิดจากการกัดเซาะของน้ำทะเล คลื่น ลม เช่น บริเวณถ้ำลอด เขาเขียน และยังสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตของผู้นบนชุมชนเกาะปันหยี ซึ่งเป็นเกาะที่ไม่มีผืนแผ่นดินที่ราบ ประกอบด้วยหมู่บ้านชาวประมง ปลูกรสร้างบ้านเรือนติดกันอยู่ในทะเล จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม และมีผู้มาเยี่ยมชมเที่ยวชมจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีเกาะที่สวยงามและอยู่ใกล้กับเกาะยาวน้อยมาก ได้แก่ เกาะพนัก เป็นเกาะที่มีถ้ำหินงอกหินย้อยและแอ่งน้ำตกขนาดเล็กเป็นชั้นๆ ลดหล่นกันอยู่ในถ้ำ และเกาะห้อง เป็นเกาะขนาดใหญ่สลัซบซ้นคล้ายหีบของโรงละคร เมื่อแล่นเรือเข้าไปมองโดยรอบเหมือนอยู่

ในห้องโถงใหญ่ สามารถดำนํ้าดูปะการังน้ำตื้นและฝูงปลาสวยงามได้ ทั้งสองเกาะตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะยาวน้อย

จังหวัดภูเก็ต

1) กลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตอนเหนือของเกาะภูเก็ต

เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวบริเวณอำเภอถลาง ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ อุทยานแห่งชาติสิรินาถ อุทยานแห่งชาติในยาง และหาดสุรินทร์ กลุ่มพื้นที่นี้ผู้มาเยี่ยมชมเยือนส่วนใหญ่เป็นชาวไทย

2) กลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตอนใต้ของเกาะภูเก็ต

เป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวบริเวณอำเภอเมือง และอำเภอกะทู้ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น หาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน แหลมพรหมเทพ เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวตามเกาะเล็กๆ เช่น เกาะเฮ เกาะราชาใหญ่ เกาะราชาน้อย เกาะไข และเกาะปู เป็นต้น ซึ่งยังคงมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก

จังหวัดกระบี่

1) กลุ่มพื้นที่ตอนในและชายฝั่งจังหวัดกระบี่

กลุ่มนี้ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น อุทยานแห่งชาติโอบกษรณี หาดนพรัตน์ธารา อ่าวพระนาง สุสานหอย 75 ล้านปี และหมู่เกาะห้อง เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวที่กระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ เช่น มหัศจรรย์ทะเลแหวก เกาะปอดะ เกาะศรีบอยา เป็นต้น

2) กลุ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะพีพี

หมู่เกาะพีพี เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในด้านความสวยงามตามธรรมชาติ จึงมีผู้มาเยี่ยมชมเยือนเป็นจำนวนมาก ประมาณร้อยละ 66 ของจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งหมดของจังหวัดกระบี่ ในปัจจุบันหมู่เกาะพีพีกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว

3) กลุ่มพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา

ประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา และหมู่เกาะใกล้เคียง เช่น เกาะรอกใน เกาะรอกนอก เกาะไหง เป็นต้น กลุ่มพื้นที่นี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชายหาดแบบสงบเงียบให้บริการรองรับทั้งผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีเกาะลันตาใหญ่เป็นศูนย์กลาง จำนวนผู้มาเยี่ยมชมเยือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และเกาะลันตาใหญ่ยังเป็นศูนย์กลางในการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณหมู่เกาะต่างๆ เช่น หมู่เกาะเภตรา หมู่เกาะอาดัง-ราวี เกาะตะรุเตา และเกาะลังกาวิ ของประเทศมาเลเซีย เป็นต้น

ภาพแสดงแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมในน่านน้ำจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่

4. โปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวและอัตราค่าบริการของกลุ่ม CBT

อัตราค่าบริการโปรแกรมทัวร์

- ทัวร์ชมวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ อวนกุ้ง อวนปู ภูเขาทะเล ดอนหอย 1 วัน	300 บาท
- ทัวร์ทางทะเลรอบเกาะยาว บ่อน้ำจืด ต้นไม้ยักษ์ 1 วัน	2,000 บาท
- ทัวร์เกาะยาว อ่าวพระนาง ถ้ำพระนาง เกาะปอดะ เกาะไก่ เกาะทับ อ่าวไร่เลย์ 1 วัน	3,000 บาท
- ทัวร์เกาะยาว เกาะไข่ใน เกาะไข่นอก 1 วัน	3,000 บาท
- ทัวร์เกาะยาว เกาะพนัก เกาะห้อง เขาตะปู เขาพิงกัน เกาะป็นหยี ถ้ำไอศกรีม 1 วัน	3,000 บาท
- ทัวร์เกาะยาว เกาะรอย เกาะกูด อ่าวตะเกียน ต้นไม้ยักษ์ ถ้ำโต๊ะบวช	2,000 บาท
- ทัวร์เกาะยาว เกาะบิละโล๊ะลาดิง ดำน้ำดูปลาสวยงาม	3,000 บาท
- ทัวร์ตกปลา	2,000 บาท
- ทัวร์ตกหมึก	2,000 บาท
- เกาะยาว ท่าเรือบางโรง	2,000 บาท
- เกาะยาว ท่าเรือท่าเลน	2,000 บาท
- ทัวร์ทางรถยนต์รอบเกาะ ดูบ่อน้ำจืด การทำยางพารา ดูลิงขึ้นมะพร้าว	700 บาท

โปรแกรม

- 2 วัน 1 คืน	1,130.-/คน
- 3 วัน 2 คืน	1,520.-/คน
- 3 วัน 2 คืน (เพิ่มเที่ยวรอบเกาะยาวโดยรถยนต์)	1,770.-/คน
- 3 วัน 2 คืน (เพิ่มเที่ยวทะเล 2 ฝั่งเกาะยาว)	1,920.-/คน
- 3 วัน 2 คืน (เพิ่มตกปลาหมึกตอนกลางคืน)	1,820.-/คน
- 2 วัน 1 คืน (ไปเกาะไข)	2,170.-/คน
- 2 วัน 1 คืน (ไปไร่เลย์-ทะเลแหวก)	2,170.-/คน

(หมายเหตุ อัตราค่าบริการโปรแกรมทัวร์อาจมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสม)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 2

ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

CHAPTER A General Profile and Style of Journey/Travel

PART 1 General Profile

1. Sex male female
2. Nationality Country of Residence
3. Age < 10 -15 yrs. 16-25 yrs. 26-35 yrs. 36-45 yrs.
 46-55 yrs. 56-65 yrs. Over 65 yrs.
4. Occupation Civil servant- Employee Business man- Self employed
 Student Not employed Other.....(please specify)
5. Total monthly income Less than US\$ 2,500 US\$ 2,500 – 5,000
 US\$ 5,000 – 10,000 US\$ 10,000 – 20,000 Over US\$ 20,000

PART 2 Style of Journey/Travel

1. Purpose of visiting in Ko Yao Noi Travel Business / official
 Seminar /conference Swimming-Scuba diving
 Other.....(please specify)
2. Travel companions Alone With friend (s)-Closed friend
 With family / relatives With Occupation group-Organization
 Other.....(pleases specify)
3. Mode of traveling Public Boat Speed Boat Package Tour
 Ferry Other(please specify)
4. This is your First time Second time Third or more trip
 Other.....(pleases specify)
5. Length of stay in Ko Yao Noi Day trip 1-2 days 3-4 days
 5-6 day 7-8 days other..... (please specify)
6. Accommodation Hotel / resort Bungalow / Guest house
 Community Homestay Other Homestay
 Other.....(pleases specify)
7. Sources of information about Ko Yao Noi Friend / Relative Tourist agency
 Magazine/Newspaper Web Site other(please specify)
8. Time to travel January-February March-April May-June
 July- August September-October November-December

CHAPTER B Style and Activity of Travel

1. You are interested in Ko Yao Noi

- Beach/Sea Forest Cultural activities Scenic View
 Swimming-Scuba diving Other.....(please specify)

2. In your trip, where are you departure

- Bang Rong pier, Phuket Province Sulakakorn pier, Phang nga, Province
 Tha Len pier, Krabi Province Other..... (please specify)

3. Total expenditures in Ko Yao Noi. Total.....Baht (please specify)

.....

4. If you think visit other the new destinations (please specify details)

.....

CHAPTER C Satisfaction of Traveling and Service

PART 1 Satisfaction of Traveling

1. Have you ever experienced a conservation tourism

- Ever Never

2. Intention to come back again Ko Yao Noi Yes No

If you will come back because

- Quiet place Attractive culture
 Good Accommodation and reasonable prize
 Good food Security Attractive nature
 Friendly people Interest Tourism activities
 Other.....(please specify)

ภาคผนวก 3

ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และรูปแบบการเดินทาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ ชาย หญิง
2. ภูมิลำเนา จังหวัด.....(โปรดระบุ)
3. อายุ < 10 -15 ปี 16 -25 ปี 26 -35 ปี 36-45 ปี
 46-55 ปี 56 -65 ปี 65 ปีขึ้นไป
4. อาชีพ ข้าราชการ-ลูกจ้าง ธุรกิจส่วนตัว นักเรียน นักศึกษา
 ยังไม่ได้ทำงาน อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
5. รายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท 5,000 –10,000 บาท
 10,000 -30,000 บาท 30,000 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 การเดินทาง

1. จุดประสงค์ของการเดินทางมาเกาะยาวน้อย
 ท่องเที่ยว-พักผ่อน ทำธุรกิจ การสัมมนาหรือประชุม
 วายน้ำ-ดำน้ำ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
2. ผู้ร่วมเดินทาง
 มาคนเดียว มากับเพื่อน-คนสนิท มากับญาติและครอบครัว
 มากับกลุ่มอาชีพ-องค์กร อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
3. พาหนะการเดินทางมายังเกาะยาวน้อย
 เรือโดยสารประจำทาง เรือด่วน เรือทัวร์
 เรือเฟอร์รี่ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
4. จำนวนครั้งที่มาเกาะยาวน้อย
 ครั้งแรก ครั้งที่ 2 เกินกว่า 3 ครั้ง อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
5. ช่วงเวลาที่พักบนเกาะยาวน้อย
 ไม่พักค้างคืน 1-2 วัน 3-4 วัน 5-6 วัน 7-8 วัน
 อื่นๆ..... (โปรดระบุ)
6. ที่พักบนเกาะยาวน้อย
 โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ของชมรมฯ
 โฮมสเตย์อื่นๆ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)

7. ท่านทราบเรื่องเกาะยวน้อยจากสื่อใด
- จากเพื่อนหรือญาติ ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว นิตยสาร-หนังสือพิมพ์
- Website อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
8. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวที่เกาะยวน้อยในช่วงใดบ้าง
- มกราคม-กุมภาพันธ์ มีนาคม-เมษายน พฤษภาคม-มิถุนายน
- กรกฎาคม-สิงหาคม กันยายน-ตุลาคม พฤศจิกายน-ธันวาคม

ตอนที่ 2 รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. ท่านสนใจเกาะยวน้อยในด้านใดที่มีอยู่
- หาดทราย ชายทะเล ป่าเขา วิถีชีวิตและวัฒนธรรม
- ทิวทัศน์สวยงาม ว่ายน้ำ-ดำน้ำ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
2. ในการเดินทางครั้งนี้ท่านเดินทางมาจากที่ใด
- ท่าเรือบางโรง จังหวัดภูเก็ต ท่าเรือศุลกากร จังหวัดพังงา
- ท่าเรือท่าเลน จังหวัดกระบี่ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
3. ค่าใช้จ่ายบนเกาะยวน้อย รวม.....บาท (โปรดระบุ)
-
-
4. ถ้าท่านคิดจะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ อื่นๆ (โปรดระบุ)
-
-

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

1. ท่านเคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก่อนหรือไม่
- เคยมาก่อน ไม่เคยมาก่อน
2. ท่านจะกลับมาที่เกาะยวน้อยอีกหรือไม่
- กลับมาอีก ไม่กลับมาอีก
- หากกลับมาเพราะ
- มีความสวยงาม วัฒนธรรมที่น่าสนใจ มีที่พักที่เหมาะสมกับราคา
- อาหารอร่อย มีความปลอดภัย มีทัศนียภาพที่สวยงาม
- ประชาชนในพื้นที่มีความเป็นมิตร กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- อื่นๆ.....(โปรดระบุ)

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

บริการด้านการท่องเที่ยว	ดี	ปานกลาง	ควรปรับปรุง
1. ที่พัก			
2. อาหาร			
3. บริการนำเที่ยว			
4. สินค้าและของที่ระลึก			
5. ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม			
6. การบริการข้อมูลการท่องเที่ยว			
7. ความปลอดภัย			
8. สภาพถนน ฝั่งถนน ความสะดวกในการท่องเที่ยว			
9. การคมนาคมขนส่ง			
10. ระบบไฟฟ้า-ประปา			
11. การสื่อสารโทรคมนาคม-ไปรษณีย์-โทรศัพท์			
12. ธนาคาร-ตู้ A.T.M			
13. การบริการด้านสาธารณสุข			

ส่วนที่ 3 ปัญหาที่พบบนเกาะยวน้อย

1. ปัญหาบนเกาะยวน้อยในความเห็นของท่าน

☐ ขยะ	☐ การไฟฟ้า การประปาไม่ได้มาตรฐาน
☐ ทางเดินเท้า ถนน ไม่ได้มาตรฐาน	☐ ท่าเทียบเรือไม่ได้มาตรฐาน
☐ รถบริการบนเกาะไม่เพียงพอ	☐ ขาดห้องน้ำสาธารณะ
☐ น้ำท่วมขัง	☐ อาชญากรรม-ยาเสพติด
☐ อื่น ๆ.....	(โปรดระบุ)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะยวน้อย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก 3

ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และรูปแบบการเดินทาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ ชาย หญิง
2. ภูมิลำเนา จังหวัด.....(โปรดระบุ)
3. อายุ < 10 -15 ปี 16 -25 ปี 26 -35 ปี 36-45 ปี
 46-55 ปี 56 -65 ปี 65 ปีขึ้นไป
4. อาชีพ ข้าราชการ-ลูกจ้าง ธุรกิจส่วนตัว นักเรียน นักศึกษา
 ยังไม่ได้ทำงาน อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
5. รายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท 5,000 –10,000 บาท
 10,000 -30,000 บาท 30,000 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 การเดินทาง

1. จุดประสงค์ของการเดินทางมาเกาะยาวน้อย
 ท่องเที่ยว-พักผ่อน ทำธุรกิจ การสัมมนาหรือประชุม
 วายน้ำ-ดำน้ำ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
2. ผู้ร่วมเดินทาง
 มาคนเดียว มากับเพื่อน-คนสนิท มากับญาติและครอบครัว
 มากับกลุ่มอาชีพ-องค์กร อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
3. พาหนะการเดินทางมายังเกาะยาวน้อย
 เรือโดยสารประจำทาง เรือด่วน เรือทัวร์
 เรือเฟอร์รี่ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
4. จำนวนครั้งที่มาเกาะยาวน้อย
 ครั้งแรก ครั้งที่ 2 เกินกว่า 3 ครั้ง อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
5. ช่วงเวลาที่พักบนเกาะยาวน้อย
 ไม่พักค้างคืน 1-2 วัน 3-4 วัน 5-6 วัน 7-8 วัน
 อื่นๆ..... (โปรดระบุ)
6. ที่พักบนเกาะยาวน้อย
 โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ของชมรมฯ
 โฮมสเตย์อื่นๆ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)

7. ท่านทราบเรื่องเกาะยวน้อยจากสื่อใด
- จากเพื่อนหรือญาติ ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว นิตยสาร-หนังสือพิมพ์
- Website อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
8. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวที่เกาะยวน้อยในช่วงใดบ้าง
- มกราคม-กุมภาพันธ์ มีนาคม-เมษายน พฤษภาคม-มิถุนายน
- กรกฎาคม-สิงหาคม กันยายน-ตุลาคม พฤศจิกายน-ธันวาคม

ตอนที่ 2 รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. ท่านสนใจเกาะยวน้อยในด้านใดที่มีอยู่
- หาดทราย ชายทะเล ป่าเขา วิถีชีวิตและวัฒนธรรม
- ทิวทัศน์สวยงาม ว่ายน้ำ-ดำน้ำ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
2. ในการเดินทางครั้งนี้ท่านเดินทางมาจากที่ใด
- ท่าเรือบางโรง จังหวัดภูเก็ต ท่าเรือศุลกากร จังหวัดพังงา
- ท่าเรือท่าเลน จังหวัดกระบี่ อื่นๆ.....(โปรดระบุ)
3. ค่าใช้จ่ายบนเกาะยวน้อย รวม.....บาท (โปรดระบุ)
-
-
4. ถ้าท่านคิดจะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ อื่นๆ (โปรดระบุ)
-
-

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

1. ท่านเคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก่อนหรือไม่
- เคยมาก่อน ไม่เคยมาก่อน
2. ท่านจะกลับมาที่เกาะยวน้อยอีกหรือไม่
- กลับมาอีก ไม่กลับมาอีก
- หากกลับมาเพราะ
- มีความสวยงาม วัฒนธรรมที่น่าสนใจ มีที่พักที่เหมาะสมกับราคา
- อาหารอร่อย มีความปลอดภัย มีทัศนียภาพที่สวยงาม
- ประชาชนในพื้นที่มีความเป็นมิตร กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
- อื่นๆ.....(โปรดระบุ)

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

บริการด้านการท่องเที่ยว	ดี	ปานกลาง	ควรปรับปรุง
1. ที่พัก			
2. อาหาร			
3. บริการนำเที่ยว			
4. สินค้าและของที่ระลึก			
5. ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม			
6. การบริการข้อมูลการท่องเที่ยว			
7. ความปลอดภัย			
8. สภาพถนน ฝั่งถนน ความสะดวกในการท่องเที่ยว			
9. การคมนาคมขนส่ง			
10. ระบบไฟฟ้า-ประปา			
11. การสื่อสารโทรคมนาคม-ไปรษณีย์-โทรศัพท์			
12. ธนาคาร-ตู้ A.T.M			
13. การบริการด้านสาธารณสุข			

ส่วนที่ 3 ปัญหาที่พบบนเกาะยวน้อย

1. ปัญหาบนเกาะยวน้อยในความเห็นของท่าน

☐ ขยะ	☐ การไฟฟ้า การประปาไม่ได้มาตรฐาน
☐ ทางเดินเท้า ถนน ไม่ได้มาตรฐาน	☐ ท่าเทียบเรือไม่ได้มาตรฐาน
☐ รถบริการบนเกาะไม่เพียงพอ	☐ ขาดห้องน้ำสาธารณะ
☐ น้ำท่วมขัง	☐ อาชญากรรม-ยาเสพติด
☐ อื่น ๆ.....	(โปรดระบุ)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะยวน้อย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก 4

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม

(ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.2549 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550)

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวและรูปแบบการเดินทาง

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
1) ประเภทของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	50
นักท่องเที่ยวชาวไทย	50
รวม	100
2) เพศ	
ชาย	32
หญิง	68
รวม	100
3) ภูมิภาค (นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ)	
ยุโรป	78.66
อเมริกาเหนือ	14.66
เอเชีย	6.66
รวม	100
4) ภูมิภาค (นักท่องเที่ยวชาวไทย)	
ภาคเหนือ	13.33
ภาคกลาง	36
ภาคตะวันออก	14.66
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	24
ภาคตะวันตก	0
ภาคใต้	12
รวม	100
5) อายุ	
น้อยกว่า 10-15 ปี	7.33
16-25 ปี	14
26-35 ปี	22.66
36-45 ปี	25.33
46-55 ปี	12.66
56-65 ปี	9.33
65 ปีขึ้นไป	8.66
รวม	100
6) อาชีพ	
ข้าราชการ, ลูกจ้าง	32.66
ธุรกิจส่วนตัว	25.33
นักเรียน, นักศึกษา	10
ยังไม่ได้ทำงาน	8.66
อื่น ๆ	23.33
รวม	100

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว (ต่อ)	ร้อยละ
7) รายได้ต่อเดือน (นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ)	
Less than US\$ 2,500	28
US\$ 2,500-5,000	29.33
US\$ 5,000-10,000	13.33
US\$ 10,000-20,000	20
Over US\$ 20,000	9.33
รวม	100
8) รายได้ต่อเดือน (นักท่องเที่ยวชาวไทย)	
น้อยกว่า 5,000 บาท	18.66
5,000-20,000 บาท	17.33
20,000-30,000 บาท	40
30,000 บาทขึ้นไป	24
รวม	100

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลการเดินทาง	ร้อยละ
1) จุดประสงค์ของการเดินทางมาเกาะยาวน้อย	
ท่องเที่ยว-พักผ่อน	56
ทำธุรกิจ	7.33
การสัมมนาหรือประชุม	8.66
ว่ายน้ำ-ดำน้ำ	19.33
อื่น ๆ	8.66
รวม	100
2) ผู้ร่วมเดินทาง	
มาคนเดียว	13.33
มากับเพื่อน-คนสนิท	36.66
มากับญาติและครอบครัว	22.66
มากับกลุ่มอาชีพ-องค์กร	14.66
อื่น ๆ	12.66
รวม	100
3) พาหนะการเดินทางมายังเกาะยาวน้อย	
เรือโดยสารประจำทาง	49.33
เรือด่วน	8.66
เรือทัวร์	10.66
เรือเฟอร์รี่	22.66
อื่น ๆ	8.66
รวม	100
4) จำนวนครั้งที่มาเกาะยาวน้อย	
ครั้งแรก	62.66
ครั้งที่ 2	14
เกินกว่า 3 ครั้ง	23.33
รวม	100

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลการเดินทาง (ต่อ)	ร้อยละ
5) ช่วงเวลาที่พักผ่อนเกะยาวน้อย ไม่พักค้างคืน	8
1-2 วัน	10.66
3-4 วัน	14.66
5-6 วัน	30
7-8 วัน	24
อื่น ๆ	12.66
รวม	100
6) ที่พักผ่อนเกะยาวน้อย โรงแรม, รีสอร์ท	45.33
โฮมสเตย์ของชมรมฯ (กลุ่ม CBT)	32
โฮมสเตย์อื่น ๆ	22.66
รวม	100
7) ท่านทราบเรื่องเกะยาวน้อยจากสื่อใด จากเพื่อนหรือญาติ	44.66
ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว	13.33
นิตยสาร-หนังสือพิมพ์	18
Website	24
รวม	100
8) ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวที่เกะยาวน้อยในช่วงใด มกราคม-กุมภาพันธ์	38
มีนาคม-เมษายน	34.66
พฤษภาคม-มิถุนายน	0
กรกฎาคม-สิงหาคม	0
กันยายน-ตุลาคม	0
พฤศจิกายน-ธันวาคม	27.33
รวม	100

ตอนที่ 2 รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว	ร้อยละ
1) ท่านสนใจเกะยาวน้อยในด้านใดที่มีอยู่ หาดทราย ชายทะเล	17.33
ป่าเขา	12
วิถีชีวิตและวัฒนธรรม	22.66
ทิวทัศน์สวยงาม	23.33
ว่ายน้ำดำน้ำ	12.66
อื่น ๆ	12
รวม	100
2) ในการเดินทางครั้งนี้ท่านเดินทางมาจากที่ใด ท่าเรือบางโรง จังหวัดภูเก็ต	46
ท่าเรือศุลกากร จังหวัดพังงา	14
ท่าเรือท่าเลน จังหวัดกระบี่	32
อื่น ๆ	8
รวม	100

- 3) ค่าใช้จ่ายบนเกาะยาวน้อย จากการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติบนเกาะยาวน้อยรวมทั้งหมดอยู่ระหว่าง 700-50,000 บาท ซึ่งเป็นค่าอาหาร ที่พัก เรือท่องเที่ยว ค่าเช่ารถ ค่าบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ และค่ากิจกรรมท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทยบนเกาะยาวน้อยรวมทั้งหมดอยู่ระหว่าง 1,500-20,000 บาท ส่วนใหญ่จะเป็นค่าอาหาร ที่พัก กิจกรรมท่องเที่ยว เรือโดยสาร และของที่ระลึก เป็นต้น
- 4) ถ้าท่านคิดจะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ อื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ อื่น ๆ ที่ยังความเป็นธรรมชาติที่ยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามเกาะเล็ก ๆ ของจังหวัดกระบี่ ตรัง และสตูล เช่น เกาะจัม เกาะศรีบอยา เกาะปอ จังหวัดกระบี่ เกาะลิบง เกาะสุกร เกาะหลาวเหลียง จังหวัดตรัง และเกาะนุบู เกาะตะละเบ็ง เกาะนุโหลนเล เกาะลิดี จังหวัดสตูล เป็นต้น

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 : ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว	ร้อยละ
1) ท่านเคยมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก่อนหรือไม่	
เคยมาก่อน	34.66
ไม่เคยมาก่อน	65.33
รวม	100
2) ท่านจะกลับมาที่เกาะยาวน้อยอีกหรือไม่	
กลับมาอีก	92.66
ไม่กลับมาอีก	7.33
รวม	100
3) หากท่านจะกลับมาเกาะยาวน้อยอีกเพราะเหตุใด	
มีความเจียบสงบ	14
วัฒนธรรมที่น่าสนใจ	10.66
มีที่พักที่เหมาะสมกับราคา	12
อาหารอร่อย	8.66
มีความปลอดภัย	8
มีทัศนียภาพที่สวยงาม	16.66
ประชาชนในพื้นที่มีความเป็นมิตร	13.33
กิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ	9.33
อื่น ๆ	7.33
รวม	100

ส่วนที่ 2 : ความพึงพอใจเกี่ยวกับบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	ร้อยละ
1) ที่พัก	
ดี	74.6
ปานกลาง	18.6
ควรปรับปรุง	6.66
รวม	100

ส่วนที่ 2 : ความพึงพอใจเกี่ยวกับบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ต่อ)	ร้อยละ
2) อาหาร	
ดี	81.3
ปานกลาง	16
ควรปรับปรุง	2.66
รวม	100
3) บริการนำเที่ยว	
ดี	42.6
ปานกลาง	45.3
ควรปรับปรุง	12
รวม	100
4) สินค้าและของที่ระลึก	
ดี	23.3
ปานกลาง	60
ควรปรับปรุง	16.6
รวม	100
5) ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม	
ดี	29
ปานกลาง	42.6
ควรปรับปรุง	31.3
รวม	100
6) สภาพถนน ฝั่งถนน ความสะดวกในการท่องเที่ยว	
ดี	30.6
ปานกลาง	38
ควรปรับปรุง	31.3
รวม	100
7) การคมนาคมขนส่ง	
ดี	46.6
ปานกลาง	42.3
ควรปรับปรุง	10.6
รวม	100
8) ระบบไฟฟ้า-ประปา	
ดี	53.3
ปานกลาง	33.3
ควรปรับปรุง	13.3
รวม	100
9) การสื่อสารโทรคมนาคม-ไปรษณีย์-โทรศัพท์	
ดี	25.3
ปานกลาง	45.3
ควรปรับปรุง	28.6
รวม	100
10) ธนาคาร-ตู้ A.T.M	
ดี	40.6
ปานกลาง	48.6
ควรปรับปรุง	10.6
รวม	100

ส่วนที่ 2 : ความพึงพอใจเกี่ยวกับบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (ต่อ)	ร้อยละ
11) การบริการด้านสาธารณสุข	
ดี	28
ปานกลาง	57.3
ควรปรับปรุง	14.6
รวม	100

ส่วนที่ 3 : ปัญหาที่พบบนเกาะยวน้อย	ร้อยละ
1) ปัญหาบนเกาะยวน้อยในความเห็นของท่าน	
ขยะ	23.33
การไฟฟ้า การประปา ไม่ได้มาตรฐาน	9.33
ทางเดินเท้า ถนน ไม่ได้มาตรฐาน	16.66
ท่าเทียบเรือไม่ได้มาตรฐาน	14
รถบริการบนเกาะไม่เพียงพอ	14
ขาดห้องน้ำสาธารณะ	14
น้ำท่วมขัง	8.66
อาชญากรรม-ยาเสพติด	0
อื่น ๆ	0
รวม	100

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะยวน้อย

จากการศึกษา พบว่า ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเสนอแนะในด้านการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งท่าเทียบเรือ ความปลอดภัยในการเดินทางทางเรือ การจัดการปัญหาขยะตามชายหาด การปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว การปรับปรุงสภาพถนนบนเกาะ ความสะอาดของชุมชน การปรับปรุงศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว และประเด็นที่ทำทนายต่อทัศนคติของนักท่องเที่ยว คือ ให้หยุดการพัฒนาแบบกระแสหลัก (Mass Tourism) และหยุดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเกาะยวน้อย อยากให้เกาะยวน้อยรักษาวิถีชีวิตและมิตรภาพที่ดีไว้ไม่อย่างให้มีการเปลี่ยนแปลง รักษาเกาะยวน้อยให้แตกต่างจากภูเก็ตหรือสมุยจะได้เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว หยุดการก่อสร้างโรงแรมและรีสอร์ทขนาดใหญ่ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการตัดถนนผ่านภูเขาจะกลายเป็นแบบหาดป่าตอง จังหวัดภูเก็ต ควรสร้างที่พักแบบขนาดเล็กมากกว่า อยากให้เกาะยวน้อยคงสภาพเดิมไว้ให้นานที่สุด หยุดการซื้อขายที่ดินเพราะรีสอร์ทใหญ่ ๆ จะทำลายระบบนิเวศของเกาะและมีผลกระทบต่อชุมชนในระยะยาว สภาพของเกาะยวน้อยในปัจจุบันมีสภาพที่ดีอยู่แล้ว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจ และควรจะปกป้องอย่าให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากเกินไปจนเกาะรับไม่ไหว ถ้าเกาะยวน้อยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะทำลายความสวยงามและสิ่งแวดล้อมของเกาะ นักท่องเที่ยวจะย้ายไปท่องเที่ยวที่อื่นที่คงความบริสุทธิ์มากกว่าแทน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายณวัฒน์ นาคบรรพ์ เกิดวันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2521 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในปีการศึกษา 2546 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547

ประสบการณ์การทำงานของผู้เขียนขณะศึกษาในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ดังนี้

- พ.ศ.2548 เข้าฝึกงาน ณ กองติดตามและประเมินผล ฝ่ายนโยบายและแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- พ.ศ.2548 เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ Aalborg University ประเทศเดนมาร์ก
- พ.ศ.2549 เข้าทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยนักผังเมือง ในบริษัทที่ปรึกษา (พิสุทธิ์ เทคโนโลยี จำกัด)
- พ.ศ.2549 เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ Veinna University of Technology ประเทศออสเตรีย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย